

EWA ZMUDA

**IMIĘNA ZAKONNE
KARMELITANEK BOSYCH**
(od XVII do pierwszej połowy XX w.)

**IMIONA ZAKONNE
KARMELITANEK BOSYCH**
(od XVII do pierwszej połowy XX w.)

Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
Prace Monograficzne 903

EWA ZMUDA

**IMIONA ZAKONNE
KARMELITANEK BOSYCH
(od XVII do pierwszej połowy XX w.)**

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIWERSYTETU PEDAGOGICZNEGO KRAKÓW

Recenzenci
prof. dr hab. Zofia Abramowicz
dr hab., prof. IJP PAN Halszka Górny

Projekt okładki
Janusz Schneider

© Copyright by Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2019

ISSN 0239-6025
ISBN 978-83-8084-287-8
e-ISBN 978-83-8084-288-5
DOI 10.24917/978838084288-5

Wydawnictwo Naukowe UP
30-084 Kraków, ul. Podchorążych 2
tel./faks: 12 662-63-83, tel.: 12 662-67-56
e-mail: wydawnictwo@up.krakow.pl

Zapraszamy na stronę internetową:
<http://www.wydawnictwoup.pl>

Druk i oprawa
Zespół Poligraficzny WN UP

Spis treści

1. Wprowadzenie	9
1.1. Cel i założenia pracy	11
1.2. Metodologiczne podstawy opisu materiału	11
1.3. Opis źródeł	14
1.4. Zagadnienia terminologiczne	17
1.4.1. Imię	17
1.4.2. Imię zakonne	18
2. Zakon karmelitański – powstanie, rys historyczny, znaczenie	25
2.1. Początek	25
2.2. Reforma	26
2.3. Karmelicy w Polsce	28
2.4. Karmelitanki w Polsce	30
2.5. Duchowość karmelitańska	32
3. Stan badań nad imionami zakonnymi	37
4. Praktyka zmiany imienia w zakonie	43
4.1. W wybranych zakonach męskich i żeńskich	47
4.2. W zakonie karmelitańskim	50
5. Geneza i motywacja imion zakonnych karmelitanek bosych	53
5.1. Imiona motywowane nazwami własnymi	55
5.1.1. Imiona mające źródło w Biblii	55
5.1.2. Imiona odsyłające do świętych i błogosławionych Kościoła katolickiego	62
5.1.3. Pozostałe imiona	78
5.2. Imiona pochodzące od apelatywów	78

6. Imiona zakonne karmelitanek bosych w perspektywie diachronicznej	85
6.1. Imiona karmelitanek bosych w XVII wieku	85
6.1.1. Imię pierwsze	86
6.1.2. Imię drugie	89
6.1.3. Imię trzecie	92
6.2. Imiona karmelitanek bosych w XVIII wieku	94
6.2.1. Imię pierwsze	94
6.2.2. Imię drugie	99
6.2.3. Imię trzecie	104
6.3. Imiona karmelitanek bosych w XIX wieku	106
6.3.1. Imię pierwsze	107
6.3.2. Imię drugie	110
6.3.3. Imię trzecie	113
6.4. Imiona karmelitanek bosych w 1. połowie XX wieku	116
6.4.1. Imię pierwsze	117
6.4.2. Imię drugie	118
6.4.3. Imię trzecie	121
6.5. Podsumowanie analizy diachronicznej	122
7. Predykaty imion zakonnych karmelitanek bosych	131
7.1. Predykaty zawierające treści mariologiczne	132
7.2. Predykaty zawierające treści chrystologiczne	134
7.3. Predykaty odnoszące się do Boga Ojca	136
7.4. Predykaty odnoszące się do Ducha Świętego	136
7.5. Predykaty odnoszące się do treści trynitologicznych	136
7.6. Predykaty odnoszące się do przymiotów Bożych	137
7.7. Predykaty odnoszące się do Aniołów	137
7.8. Predykaty odnoszące się do symboli i prawd wiary	137
7.9. Predykaty odnoszące się do Tradycji Kościoła	138
7.10. Predykaty odnoszące się do świętych Kościoła katolickiego	138
7.11. Predykaty odnoszące się do Świętej Rodziny	139
7.12. Predykaty łączące treści teologiczne z różnych grup znaczeniowych	140
8. Imiona zakonne a imiona chrzestne w zakonie karmelitanek bosych (XVII – 1. poł. XX w.)	145
8.1. XVII wiek	145
8.2. XVIII wiek	147
8.3. XIX wiek	148
8.4. 1. połowa XX wieku	149

9. Imiona zakonne karmelitanek bosych na tle imiennictwa innych zakonów żeńskich	155
10. Podsumowanie	165
10.1. Imiennictwo karmelitanek bosych	165
10.2. Imiennictwo zakonne – najważniejsze cechy	178
Słownik imion karmelitanek bosych omówionych w książce	185
Wykaz skrótów	215
Bibliografia	217
Aneks. Spis pełnych imion zakonnych nadanych w zgromadzeniu karmelitanek bosych od XVII do 1. połowy XX w.	233
Summary	253

1. Wprowadzenie

„Osobowe imiona własne są kategorią uniwersalną. Występują w różnych kulturach od starożytności po czasy współczesne, u ludów prymitywnych i w społeczeństwach wysoko rozwiniętych. (...) W obrębie każdego społeczeństwa funkcjonują jako kategoria onomastyczna uwarunkowana z jednej strony regułami języka naturalnego, z drugiej sferą wierzeń, obyczajowości i emocji. (...) Imiona osobowe są częścią tradycji prawo-obyczajowej każdego społeczeństwa. Przechowują elementy kultury duchowej i materialnej, odbijają system wartości i przemiany w mentalności jego członków” (Malec 2001: 7).

„Dzieje imion to część ogólnej historii polskiego słownictwa. Tworzą one w zasobie leksykalnym warstwę szczególną, przede wszystkim ze względu na swoją semantyczną i funkcjonalną odrębność, podkreślmy jednak, że należą do podstawowej, aktywnej części leksyki” (Skulina 1988: 45).

Zważywszy na powyższe konstatacje, nie dziwi bogata tradycja badań nad polską antroponimią oraz wielość naukowych analiz podejmowanych nad poszczególnymi kategoriami antroponimów¹. Imiennictwo zakonne jest – należącym już do nielicznych – obszarem antroponomastyki², który nie posiada jeszcze

¹ Antroponimy, a przede wszystkim imiona osobowe, były przedmiotem zainteresowania bardzo wielu badaczy, zarówno językoznawców, jak i przedstawicieli innych dziedzin nauki – historyków, literaturoznawców, socjologów itp. Prace, które powstały, oferują różne ujęcie tej problematyki – diachroniczne, synchroniczne, regionalne czy ogólne; analizują status imion i funkcjonowanie w społeczeństwie czy obraz świata, jaki się z nich wyłania. Badania nad imionami dotyczą zarówno tych nazywających osoby realne, jak i pochodzące ze świata nierealnego (por. Malec 2001: 7).

² Przyjmuję rozróżnienie pary terminologicznej *onomastyka* (dyscyplina badawcza) – *onimia* (zbiór nazw lub system nazewniczy, przedmiot zainteresowania onomastyki) (zob. Mrózek 2003: 14).

całościowych, pogłębionych analiz. Brak szerszego opisu tej ciekawej tematyki przez językoznawców dał asumpt do poddania w niniejszej monografii szczegółowej refleksji naukowej imion zakonnych karmelitanek bosych³. „Badania nad imionami zakonnymi wpisują się w szeroki nurt analiz prowadzonych w ramach onomastyki religijnej” (Zmuda 2017b: 191)⁴, co z kolei w dużym stopniu determinowało, podobnie jak specyfika grupy społecznej, jaką jest wspólnota zakonna, wybór metodologii.

Badacze, którzy podejmowali się analiz imion zakonnych, zwracają uwagę na rozległość tematu, jego wieloaspektowość, jak również na nakłady pracy, jakich wymaga zbieranie materiałów, a także konieczność sięgania po nowe rozwiązania metodologiczne (por. Sochacka 2003: 246)⁵. Rzeczywiście już na początku pracy można napotkać na spore trudności związane z gromadzeniem materiałów, co spowodowane jest utrudnionym dostępem do wielu archiwów zakonnych. W efekcie końcowym jednakże opracowanie onimów zakonnych pozwala na uzupełnienie polskiego obrazu imiennictwa osobowego.

W tym miejscu składam serdeczne podziękowania Pani Profesor dr hab. Zofii Abramowicz oraz Pani Profesor dr hab. Halszce Górny za wnikliwe recenzje mojej pracy oraz cenne uwagi i sugestie, które pozwoliły mi nadać tej monografii ostateczny kształt.

³ Oficjalna nazwa zakonu: Zakon Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmelu (Ordo Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo. Carmelitanarum Discalceatarum – OCD). W monografii używam nazwy nieoficjalnej i powszechnie znanej na określenie tej wspólnoty kontemplatywnej – karmelitanki bose. Podobnie odnośnie do nazw innych zakonów występujących w tej książce stosuję nazwy nieoficjalne, utrwalone w społecznej świadomości (nazwy oficjalne zob. Marecki 1997). Na temat żeńskich nazw zakonów zob. Breza 2013, opracowanie żeńskich, nieoficjalnych nazw zgromadzeń zakonnych i ich członkiń zob. Warzecha 2013.

⁴ Według R. Šrámka, *onomastica religiosa* „to subdyscyplina onomastyki mająca specyficzną funkcję, zajmująca się powstaniem, stosowaniem i funkcjonowaniem priopriów we wszystkich rodzajach tekstów, działań i aktów komunikacyjnych realizowanych w ludzkiej społeczności nie tylko w różnych rodzajach systemów religijnych i religijnych kontekstów, ale i poza nimi – w ich opracowaniach, opisach, typologii. *Priopria religiosa* są więc zjawiskiem z dziedziny antropologii kulturowej” (2009: 293). Jako część tej dziedziny postulował umiejscowić *onomastica sacra*. *Priopria sacra*, które byłyby przedmiotem tej ostatniej, są symbolem wiary i świętości.

⁵ Badaczka zwraca uwagę, iż w badaniach imion zakonnych dominują aspekty socjolingwistyczne nad językowymi.

Pragnę podziękować również Panu Profesorowi Maciejowi Mączyńskiemu za wsparcie merytoryczne, a także Koleżankom i Kolegom z Katedry Języka Polskiego oraz Katedry Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej za wsparcie i atmosferę życzliwości.

1.1. Cel i założenia pracy

Głównym celem niniejszej monografii jest opis i analiza zebranych imion karmelitanek bosych z polskich klasztorów od wieku XVII do 1. połowy XX (pełnego dla każdego okresu materiału onimicznego). Prezentacja i opis materiału antroponimicznego skupione są przede wszystkim na opisie dokumentacyjnym (rejestracja statystyczna zasobu), na analizie diachronicznej onimów oraz na opisie genezy i motywacji imion. Ważnym punktem analiz będzie również rozpatrzenie zależności imion zakonnych, bądź jej braku, od imion chrestnych zakonnic oraz ukazanie imion zakonnych karmelitanek bosych na tle imiennictwa innych zakonów żeńskich.

Praca z założenia ma charakter interdyscyplinarny⁶, co spowodowane jest specyfiką grupy społecznej, w jakiej funkcjonowały i funkcjonują omawiane antroponimy. Wymaga to otwarcia się, obok onomastyki, na takie gałęzie językoznawstwa, jak socjolingwistyka i teolingwistyka, a także na osiągnięcia samej socjologii czy teologii. W części opisującej diachronię imion konieczne będzie sięgnięcie po ustalenia historyków i historyków języka.

1.2. Metodologiczne podstawy opisu materiału

Wypracowanie optymalnej metody badawczej niezbędnej do analizy imion zakonnych wymaga wykorzystania osiągnięć różnych paradygmatów nauki (m.in. metod badawczych właści-

⁶ O potrzebie badań interdyscyplinarnych w onomastyce wypowiedało się już dawniej wielu badaczy, jak choćby W. Taszycki (1963: 1–18) czy S. Rospond (1956: 242–248), jak i wielu współczesnych, dość wymienić: A. Cieślukową (1993), Z. Abramowicz (1993), H. Górny (2013), K. Skowronek i M. Rutkowskiego (2010) czy R. Mrózka (który pisał m.in. o zwrocie paradygmatycznym, zarówno w lingwistyce w ogóle, jak i w onomastyce – 2007: 21). Widoczny zwrot ku takiemu oglądowi onimów widać w ostatnich dekadach XX w.

wych dla onomastyki, historii języka polskiego, strukturalizmu, socjolingwistyki, teolingwistyki czy semantyki leksykalnej). Jak podkreśla bowiem Robert Mrózek, obecnie tradycyjne nurty w lingwistyce wzbogacane są przez nowsze, często interdyscyplinarne rozpatrywanie zjawisk i faktów językowych oraz procesów komunikacyjnych (por. Mrózek 2003: 12), zaś

z sygnalizowaną kumulacją determinantów użycia odpowiednich nazw własnych i form nazewniczych wiąże się potrzeba stosowania kumulatywnych metod badawczych (Mrózek 2003: 13).

Przed wszystkim podczas opracowania materiału badawczego – którym są żeńskie karmelitańskie imiona zakonne z różnych wieków – zastosowana została metoda obiektywno-dokumentacyjna (por. Gajda 1973: 167–296)⁷ oraz metoda statystyczna⁸, co daje możliwość ukazania bogactwa systemu imiennictwa karmelitanek, mody imienniczej w tym zasobie, imion najczęściej stosowanych jako zakonnych, jak i efemeryd, a także wieloimienności. Imiennictwo każdego wieku opracowane jest oddzielnie, co daje możliwość ukazania ewolucji systemu⁹ i zachodzących w nim na przestrzeni wieków zmian.

Ponieważ w niniejszej monografii będzie podejmowane zagadnienie funkcjonowania imion w określonej, zamkniętej, religijnej grupie społecznej, kierującej się własnym prawem i mającej wypracowane własne zwyczaje, posiadającej własną praktykę nadawania imion¹⁰, niezbędne jest korzystanie z osiągnięć socjologii

⁷ O metodzie tej w kontekście pracy S. Gajdy pisał także H. Borek (1978: 168).

⁸ Badania statystyczne pomagają m.in. określić chronologię i tempo zmian w systemie imienniczym (por. Kaleta 2005a: 63), ale także pomagają wyprowadzić wnioski socjolingwistyczne.

⁹ Szczególnie pomocne w opracowaniu imion zakonnych będzie zastosowanie kompleksowej metody badań ewolucji imion (Kaleta 2005a: 62), której autorka zwraca uwagę, że metoda ta „ewolucję językową rozpatruje w powiązaniu z historią społeczeństwa, kultury polskiej i religii przy uwzględnieniu historii europejskiej, a także w przypadku nazwisk, na podstawie teorii nazw własnych i składni predykatowo-argumentowej. Tak zbudowany warsztat pozwolił zaobserwować w tekstach historycznych, a następnie właściwie określić i zinterpretować mechanizmy oraz etapy ewolucji. Istotną rolę w określeniu chronologii procesów ewolucyjnych i ich tempa mają badania statystyczne” (Kaleta 2005a: 62).

¹⁰ O wpływie nazywającego na postać nazwy własnej pisała np. A. Cieślukowa (1996: 7).

i teologii, ale przede wszystkim z narzędzi socjolingwistycznych¹¹ i teolingwistycznych¹². Konieczne będzie także odwołanie się do lingwistyki kulturowej, z tej racji, iż mówiąc o imionach zakonnych, nie sposób pominąć kwestii wartości występujących w tych onimach¹³ (por. Cieślukowa 1996: 6). Szczególnie istotne – mocno osadzone już w polskich badaniach onomastycznych – okaże się również ujęcie socjolingwistyczne. Jak podkreślił Henryk Borek

cały kompleks zagadnień związanych z funkcjonowaniem odpowiednich systemów imienniczych w różnych grupach społecznych czy etnicznych jawi nam się jako typowy problem socjolingwistyczny. Do tego kompleksu zagadnień należą zarówno badania nad samą genezą, zmianami i rozpowszechnieniem określonych systemów imienniczych (np. wpływ chrześcijaństwa czy innych ważnych wydarzeń historycznych na ukształtowanie się obecnego zasobu imion), jak i śledzenie tych procesów, które obecnie decydują o określonym wyborze imion w różnych wspólnotach socjalnych i etnicznych (Borek 1978: 163).

Podczas analiz niezbędne jest posłużenie się również innymi narzędziami właściwymi dla onomastyki. Ważna jest metoda

¹¹ Jak pisze Z. Kaleta: „Postulowano, by uwzględniać aspekt socjolingwistyczny w badaniach diachronicznych (historycznych) nad systemami nazewniczymi, przy wyjaśnianiu ich genezy i rozwoju, uwzględniając stosunki społeczne w danym okresie historycznym” (Kaleta 2005a: 60), dalej autorka pisze również o śledzeniu wpływu czynników pozajęzykowych na tendencje imiennicze oraz na trwałość i zmienność systemu (por. Kaleta 2005a: 60). R. Mrózek, prezentując podział onomastyki, stosuje nazwę socjoonomastyka (2007: 26). Ważną pracą napisaną z wykorzystaniem metodologii socjolingwistycznej jest monografia Z. Abramowicz (1993).

¹² „Teolingwistyka to subdyscyplina językoznawcza badająca szeroko pojęty język religijny ze szczególnym uwzględnieniem całego religijnego kontekstu powstawania analizowanych wypowiedzi. Analiza teolingwistyczna łączy warstwę językową z kontekstem religijnym (zespołem wierzeń, światopoglądem, intencją komunikacyjną autora, przeżożeniami)” (Zmuda 2017a: 43). Na temat teolingwistyki pisali m.in. J.P. van Noppen (1981, 1991, 1996, 2006); D. Crystal (1965, 1997); A. Wagner (2009); E. Kucharska-Dreiss (2004); A. Gadowski (2014), E. Zmuda (2017a).

¹³ J. Anusiewicz podkreśla: „Onomastyka danego języka jest źródłem wiedzy o kulturze danej społeczności, o najważniejszych wartościach przyjętych i uznanych przez społeczeństwo, co wyrażało się najczęściej w magiczno-symbolicznych sposobach zatrzymania tych wartości przy potomstwie poprzez nadawanie odpowiednich imion, nazwisk, nazw, przyzwisk itp. owe wartości oznaczających (Anusiewicz 1994: 61).

historycznojęzykowej analizy nazw własnych (wskazanie etymologii i genezy analizowanych antroponimów oraz złoza apelatywnego zawartego w nazwach) (por. Kaleta 2005a: 47). W zakresie omówienia słowotwórstwa form pochodnych – zgodnie ze wzorem proponowanym przez Stanisława Rosponda, potem Zofię Kaletę – wystąpi odwołanie do strukturalizmu (por. Rospond 1957, 1965, 1972; Kaleta 1983). Do tego nurtu odsyłać będzie również przeprowadzona klasyfikacja¹⁴. W prowadzonych badaniach pomocne będą również pojęcia z zakresu teorii nazw własnych oraz teorii deskrypcji określonych oraz składni grupy imiennej (zwłaszcza w części opisującej zakonne tytułacje występujące w imionach) (zob. Topolińska 1984, Grodziński 1979, Kaleta 1991, Szewczyk 1996).

1.3. Opis źródeł

W celu analizy materiału badawczego zebrano imiona zakonne karmelitanek bosych z dziesięciu domów zakonnych. Podstawowymi źródłami, z których zaczerpnięte zostały imiona, są:

1. *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, autorstwa Małgorzaty Borkowskiej, tomy 1–3 (2004–2008)¹⁵.

2. *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*, autorstwa Czesława Gila (1999)¹⁶.

3. Kwerenda własna przeprowadzona w domach klasztornych: w Krakowie na Wesołej i przy ul. Łobzowskiej oraz w Przemyśle¹⁷, której celem było uzupełnienie bazy imion z w. XIX i XX.

¹⁴ „Klasyfikacja zjawisk językowych była ważnym elementem strukturalizmu. Stanisław Rospond stał się inicjatorem wprowadzenia tego kierunku do analizy zasobu nazewniczego, zwłaszcza nazw geograficznych i osobowych” (Rzetelska-Feleszko 2003: 28–29).

¹⁵ Dalej w rozdziale posługuję się nazwą *Leksykon*.

¹⁶ Słownik ten posłużył również s. M. Borkowskiej w sporządzaniu *Leksykonu*, jednakże w miarę możliwości uzupełniała ona dane ze słownika w oparciu o różne archiwalia, dlatego to *Leksykon* stanowi podstawowe źródło.

¹⁷ Warto podkreślić, iż kwerenda w archiwach klasztornych dla osoby świeckiej jest zadaniem niełatwym, wiele zgromadzeń odmawia możliwości korzystania z archiwum, nawet po okazaniu odpowiednich dokumentów z uczelni potwierdzających status badacza naukowego. W zakonach karmelitańskich – w porównaniu do innych zakonów klauzurowych – stosunkowo łatwiej uzyskać zgodę na kwerendę, utrudnieniem bywają jedynie wyznaczone dni i godziny, w których można jej dokonywać. Archiwum nie jest udostępniane, a jedynie wynoszone są pojedyncze egzemplarze do rozmównicy, nie wszystkie jednak źródła, w których

4. Niepublikowany materiał zebrany przez s. Małgorzatę Borkowską, udostępniony mi podczas kwerendy w archiwum benedyktynek w Staniątkach.

Klasztory, z których pochodzą analizowane w pracy imiona, wraz ze szczegółowym wskazaniem źródeł pochodzenia:

- Imiona z pierwszego domu karmelitanek bosych u św. Marcina w Krakowie (pierwszy polski klasztor karmelitanek bosych, założony w 1612 roku. Był domem macierzystym kolejnych fundacji. Skasowany w 1787 r.). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie*, jest to spis sporządzony w oparciu o wykaz opracowany przez Czesława Gila i umieszczony w *Słowniku polskich karmelitanek bosych 1612–1914*, uzupełniony przez badaczkę o imiona zakonnic wydalonych czy takich, które zostały pominięte w słowniku.
- Imiona z drugiego domu karmelitanek bosych w Krakowie na Wesolej (klasztor powstał w 1725 r. jako jedyny nie uległ kasacji i w latach 1787–1818 przyjmował siostry z innych, zamkniętych klasztorów). Imiona z pierwszych wieków zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie*¹⁸, z późniejszych okresów uzupełnione podczas kwerendy własnej przeprowadzonej w zakonie.
- Imiona z pierwszego domu karmelitanek bosych u św. Józefa w Lublinie (klasztor istniał w latach 1624–1806; większość zakonnic z tego domu jest nam znana tylko z imienia zakonnego, bez nazwiska i imienia chrzestnego). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie* (na podstawie zbiorów Archiwum Państwowego w Lublinie, działów *Karmelitanki bose „Józefatki”* i *Karmelitanki bose „Poczętki”*).
- Imiona z drugiego domu karmelitanek bosych u Niepokalanego Poczęcia NMP w Lublinie (klasztor istniał w latach 1649–1819; większość zakonnic z tego domu jest nam znana tylko z imienia zakonnego, bez nazwiska i imienia chrzestnego). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie*¹⁹.

zawarte były imiona zakonne mogły być mi udostępnione poza klauzurą, wówczas pomocą służyła mi siostra archiwistka, która dyktowała przez kratę imiona (dotyczyło to zwłaszcza imion dwudziestowiecznych, bowiem siostry nie chciały udostępniać danych zakonnic, które widniały w spisach obok imion zakonnych).

¹⁸ Na podstawie słownika C. Gila (1999).

¹⁹ Na podstawie słownika C. Gila (1999).

- Imiona z klasztoru pw. Najświętszego Imienia Maryi w Poznaniu (klasztor istniał w latach 1665–1823). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie* (na podstawie zbiorów w Archiwum Państwowym w Poznaniu, *passim*; Ossolineum, rkps 5192/I).
- Imiona z klasztoru pw. Świętych Józefa i Teresy w Wilnie (klasztor istniał w latach 1638–1865). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie* (w oparciu o Archiwum Karmelitanek Bosych na Wesołej, rkps 1, 7, 18, 19, 20, 21, 22, 32²⁰; Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie, rkps F. 694 op. 1 d. 3680 i 4014; Rosyjskie Państwowe Archiwum Historyczne w Petersburgu, rkps F. 822 op. 12 d. 2983 i 3758).
- Imiona z klasztoru pw. Matki Bożej Loretańskiej we Lwowie (dom istniał w latach 1642–1782). Imiona zostały zebrane przez s. Małgorzatę Borkowską i opublikowane w *Leksykonie* (w oparciu o zasoby Archiwum Karmelitanek Bosych na Wesołej, 31 [*Certamina lwowskie*; tamże, biblioteka, rkps 270]; Archiwum Benedyktynek Lwowskich w Krzeszowie, F 1; Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, Ef 18; Archiwum Prowincji Małopolskiej SJ, nr 25: Listy ks. Mazurkiewicza).
- Imiona z drugiego, założonego w XIX w., domu we Lwowie (klasztor założony pierwotnie w 1880 w Wieliczce, w 1888 przeniesiony do Lwowa, a w 1946 r. do Kalisza). *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*, baza uzupełniona o materiał niepublikowany, udostępniony przez s. Małgorzatę Borkowską.
- Imiona z domu karmelitanek bosych przy ul. Łobzowskiej w Krakowie (klasztor zał. w 1867 r. w Poznaniu, potem przeniesiony do Krakowa). *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*, materiał uzupełniony podczas kwerendy własnej.
- Imiona z klasztoru pw. Matki Bożej Szkaplerznej i św. Józefa w Przemyślu (dom założony w 1884, początek dały mu zakonnice z krakowskiego klasztoru na Łobzowskiej). *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*, materiał uzupełniony podczas kwerendy własnej.

²⁰ Wszystkie dane znajdujące się w archiwum karmelitanek na Wesołej weryfikowałam osobiście.

1.4. Zagadnienia terminologiczne

1.4.1. Imię

Jak konstatuje wybitna badaczka, Maria Malec, imię osobowe to najbardziej trwałe i powszechny element systemu nazywania ludzi. Możemy je odnaleźć we wszystkich kulturach i w każdej epoce oraz rozmaitych wspólnotach (por. Malec 2005: 97). Obecnie *imię* można zdefiniować jako:

osobową nazwę własną, którą dziecko otrzymuje z woli rodziców lub opiekunów. Jest ono nadawane przez osobę do tego upoważnioną mocą sprawowanej funkcji w akcie o charakterze religijnym (chrzest) lub administracyjnym. Imię jest nazwaniem indywidualnym osoby w przeciwieństwie do nazwiska, które służy rodzinie i jest dziedziczone. Imię, wyjąwszy szczególne przypadki jego zmiany, reprezentuje osobę trwale, przez całe życie (Malec 2005: 97–98).

Podkreślić jednak należy, że kategoria imienia ewoluowała na przestrzeni wieków (zob. np. Malec 1994). Zmianie ulegało – jak podkreśla Elżbieta Rudnicka-Fira – samo rozumienie terminu *imię*:

Początkowo znaczyło tyle co nazwa, określenie jakiejś rzeczy czy obiektu. Z czasem zaczęło oznaczać przede wszystkim nazwę człowieka, mogło być stosowane zamiennie z terminem nazwisko (Rudnicka-Fira 2013: 20)²¹.

Zmianom ulegała także motywacja nadawania imion. W okresie przedchrześcijańskim motywację wyboru imion można za Marią Malec streścić w trzech słowach: wróżba, magia i tabu. Po tym czasie w naszym kręgu kulturowym nastąpiło upowszechnienie się imion chrześcijańskich²², czemu towarzyszyła „przebudowa mentalności imion z magicznej na religijną, a z nią przebudowa

²¹ Autorka odsyła w tym miejscu do publikacji Kazimierza Rymuta (1988), w której piszący – ukazując historyczny rozwój nomenklatury antropimicznej – przedstawił ewolucję znaczenia terminu *imię*.

²² „Proces przyswajania imion chrześcijańskich trwał kilka wieków, od początków państwowości polskiej do przełomu XV i XVI w., kiedy to imiona chrześcijańskie, przeważnie obcego pochodzenia, zdobyły w swej funkcji podstawowej (jako imiona chrzestne) bezwzględną przewagę nad imionami pochodzenia rodzimego” (SEMot: VI).

symboliki imion i motywów ich wyboru” (Malec 2011: 75). Wybór imienia zaczął łączyć się z wyborem świętego jako wzoru życia. Taka motywacja nadawania imion sięga pierwszych wieków chrześcijaństwa, a praktykę tę rozpoczęto w krajach śródziemnomorskich²³. Współcześnie – jak pokazują badania – w nadawaniu imion prym wiedzie motywacja estetyczna (w tym m.in. ładne brzmienie, współbrzmienie z nazwiskiem, ładne zdrobnienia) przed tradycjami rodzinnymi (inne wskazywane tradycje to: narodowa czy religijna). Pozostałe motywacje (jak np. oryginalność imienia czy jego międzynarodowość, a także – zupełnie już rzadka – jak wpływ kalendarza) są raczej marginalne²⁴.

Spośród najważniejszych funkcji imienia osobowego Maria Malec wymienia przede wszystkim funkcję referencjalną (nominacja, identyfikacja, dyferencjacja), a także funkcję trwałej reprezentacji osoby w społeczeństwie, funkcję ekspresywną, funkcję ewokowania genezy oraz nieobligatoryjnie funkcję ochronną (Malec 2001: 65). Badaczka zauważa także, że dla imion „najbardziej jest swoista jest funkcja symboliczna” (Malec 2004: 49)²⁵, bowiem już w dawnych czasach wierzono, że imię tworzy i formuje osobę.

Nadanie imienia było ważnym aktem antropologicznym o charakterze sakralnym, nadającym nowo narodzonemu status człowieka. W kulturze chrześcijańskiej akt ten utożsamiał się z kościelnym obrzędem chrztu, w którym człowiek obmyty wodą chrztu otrzymuje imię i staje się nowym, pełniejszym człowiekiem (Malec 2004: 49).

1.4.2. Imię zakonne

Imię zakonne to szczególnie typ imienia osobowego. Termin *imię zakonne*²⁶ rozumiem jako indywidualną nazwę osobową nadaną

²³ Stąd bardzo duża liczba imion pochodzenia grec. i łac., oprócz imion biblijnych, a więc w większości pochodzenia hebr. Z czasem doszły do tego imiona germ. oraz – w niewielkich ilościach – cel. i słow. (SEMot: VII).

²⁴ Szczegółowe badania nad współczesną motywacją znajdziemy np. w artykule Elżbiety Umińskiej-Tytoń (2003); por. też Malec 2001: 80; Malec 2004: 51. Anna Krawczyk-Tyrpa prezentuje zaś imiona zakazane i unikane (2004). Na temat ewolucji motywacji w imiennictwie zob. tekst Danuty Kopertowskiej (1994).

²⁵ Na temat symboliki imion zob. też Abramowicz 2007.

²⁶ Definicję imienia zakonnego sformułowałam w artykule *Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości* (2015b) oraz w tekście *Maria jako imię zakonne* (2015a).

przez władze zakonne²⁷ osobie wstępującej do nowicjatu²⁸. Imię zakonne służy identyfikacji oraz stanowi symbol rozpoczęcia nowego życia, ma również na celu podkreślenie (bądź wyznaczenie kierunku) duchowości kandydata/kandydatki.

Od momentu nadania imię zakonne reprezentuje osobę przez całe życie (wyjąwszy akty o charakterze administracyjno-prawnym, w których obowiązuje identyfikacja *świeckim* imieniem, nadanym na chrzcie, i nazwiskiem) i stanowi znak, z którym dana osoba się utożsamia w szczególny sposób (Zmuda 2015a: 138).

Imiona zakonne zawsze w użyciu stosuje się w formie podstawowej, nigdy zdrobnień²⁹.

Imiona zakonne mogą mieć również specyficzną strukturę. W niektórych zakonach imiona pod względem budowy wyglądają praktycznie jak imiona chrzestne (nadawane jest jedno imię, ewentualnie dwa, bardzo rzadko pojawia się trzecie imię), w części zakonów jednak obok jednostek podstawowych (imion właściwych) widnieje również tzw. predykat³⁰, który występuje zaraz po imieniu

²⁷ Nie we wszystkich zgromadzeniach następuje zmiana imienia, natomiast w tych, w których występuje, sama praktyka różni się w poszczególnych zakonach (o czym w dalszej części monografii). Jednakże niezależnie od tego, czy kandydat/kandydatka ma możliwość samodzielnego wyboru imienia czy też do ostatniej chwili nie wie, jaką nominację otrzyma, zawsze ostateczny głos należy do przełożonych, którzy bądź to wybierają, bądź akceptują dane imię. A zatem imię może być przez władze zakonne nadawane bez porozumienia z osobą nazywaną lub w porozumieniu z nią.

²⁸ Najczęściej bowiem momentem, w którym osoba otrzymuje imię zakonne, są obłóczyny (rzadziej jest to moment przekroczenia klauzury bądź dopiero obrzęd ślubów zakonnych).

²⁹ Siostry nawet w czasie rekreacji nie zwracają się do siebie za pomocą zdrobnień czy spieszczeń, a więc nigdy *Aniu* czy *siostrzo Aniu*, ale *siostrzo Anno* lub samo *siostrzo*.

³⁰ Tak właśnie zbudowane są imiona zakonne karmelitanek bosych, które składają się z jednego, dwóch lub trzech imion i – zawsze, bezwyjątkowo – z predykatu. Predykat to termin funkcjonujący w semantyce jako „wyrażenie opisujące cechę przedmiotu lub relację między przedmiotami” (SJP: <http://sjp.pl/predykat> [dostęp: styczeń 2019]). Jak czytamy zaś we *Wprowadzeniu do semantyki językoznawczej*: „Język stanowi formę abstrakcyjnego myślenia, jest wyrazem zauważania przez człowieka podobieństw i różnic między zjawiskami otaczającego świata. Zauważanie to prowadzi do tworzenia pojęć ogólnych, utrwalonych w nazwach ogólnych (predykatach)” (Grzegorzczkowska 2002: 89), dalej autorka wymienia typy predykatów (s. 92).

i stanowi jego integralny, teologicznie znaczący element (np. *Teresa Helena od Ducha Świętego*)³¹. „Termin *predykat* jest znany i stosowany w zakonach na oznaczenie tej części imienia, która ma jakby zastąpić nazwisko lub dopełnić treściowo imię” (Zmuda 2015a: 146)³². Stanisława Sochacka podkreśla, że zakonne predykaty

to dodatkowe określenia pełniące funkcję deskrypcji jednostkowych. W rozumieniu osób duchownych to tajemnice wskazujące na szczególne nabożeństwo do osób świętych, zwracające uwagę na cnoty i charyzmaty (Sochacka 2003: 247).

Obok terminu *predykat*, można spotkać – na określenie tej części imienia zakonnego – nazwy *tytulacja*³³, *wezwanie*³⁴ oraz *przydomek hagiomiczny*³⁵.

Imię w zakonie pełni trzy podstawowe funkcje: nominatywną, identyfikującą i symboliczną (por. Zmuda 2015a: 138). Tę ostatnią Maria Malec, jak zostało wspomniane, uznaje za szczególną dla imion osobowych (Malec 2004: 49). W przypadku imion zakonnych funkcja ta jest bardzo ważna, gdyż imię ma wyznaczać kierunek postępowania i stanowić przedmiot kontemplacji, staje się więc dla noszącego symbolem szczególnej rangi³⁶. Stanisława

³¹ Zwyczaj nadawania imienia z predykatem jest właściwy zwłaszcza dla zakonów karmelitańskich, ale można go znaleźć także w innych zgromadzeniach, m.in. franciszkanek, benedyktynek sakramentek, dominikanek.

³² M. Borkowska zaznacza, że predykat u karmelitanek miał zastępować nazwisko, a u benedyktynek sakramentek miał zaś raczej charakter prywatny (Borkowska 1996: 31).

³³ W zakonach zamiennie stosowane są terminy: predykat i tytułacja. Również w niniejszej pracy wszystkie te terminy będą stosowane zamiennie.

³⁴ Zob. Wiczorek 2010: 286.

³⁵ Terminu tego użyła M. Malec, pisząc: „Imiona zakonne, dotąd jeszcze szerzej nie badane, mają swoją specyfikę. Występują np. dość często z hagiomicznymi przydomkami, jak cytowane przez J.S. Bystronia: Andrzej Kochanowski – w zakonie *Aleksander a Jesu*” (Malec 2005: 115).

³⁶ Już w Biblii wierzone, że „imię oznacza istotę rzeczy czy osoby, i wierzone, że to, co nie ma imienia, w ogóle nie istnieje” (Klawek 1961: 403). Łucja Maria Szewczyk konstatuje zaś, że „imię w rozumieniu starożytnych nie tylko wyodrębnia człowieka, lecz także charakteryzuje, stanowi istotną część jego osobowości. Imię odpowiada istocie człowieka lub jego przymiotom” (Szewczyk 1990: 25). Warto również – za Z. Abramowicz – podkreślić, że „człowiek potrzebuje symboli, ponieważ one nie tylko sprowadzają niezrozumiałe pojęcia do uchwytnej postaci, lecz także są ważne jako byty i same stają się wartością (Abramowicz 2007: 113).

Sochacka wskazuje także – dla imion zakonnych – funkcję impresywną, konstatając, że imiona zakonne: „nazywają, aby oddziaływać, wspomagać procesy przemiany, dowartościowywać człowieka” (Sochacka 2003: 246).

Na pierwszy plan imię wysuwa się zwykle w stosunkach prywatnych oraz małych wspólnotach, gdzie niejednokrotnie staje się jedynym nazwaniem osoby (por. Malec 2001: 65), tak jest – jak już zostało wspomniane – również we wspólnotach zakonnych. Jednakże w stosunku do innych wspólnot można wskazać jedną istotną różnicę w funkcjonowaniu imienia w zakonie – nie występuje tu hipokorystyczność ani wariantywność form imiennych³⁷ (a zatem w pewnym sensie tracą one w zakonie swoją funkcję ekspresywną). A zatem od imiennictwa świeckiego nazewnictwo zakonne odróżnia z kolei brak możliwości wyrażania emocji przez używanie form skróconych³⁸. Kolejną istotną różnicą jest stała motywacja religijna³⁹ (imiona te ściśle wiążą się z dziejami i teologią Kościoła katolickiego przy stałej świadomości tego faktu użytkowników tych onimów) (por. Zmuda 2015a: 139). Odróżniające od imion świeckich jest także posiadanie przez imiona zakonne znaczenia teologicznego⁴⁰ (treści teologiczne zawarte w imieniu⁴¹), dotyczy to samych imion i treści, jakie konotują, oraz predykatów.

³⁷ Nie ma tu znaczenia rodzaj tworzenia formy wariantywnej. W zakonie nie występuje ani skracanie podstawy derywacyjnej, ani używanie przyrostków deminutywnych i hipokorystycznych, ani żadne zmiany morfonologiczne w celu tworzenia nieoficjalnej formy imienia.

³⁸ „Swoistą cechą kategorii imienia jest też możliwość wyrażania pozytywnych emocji, głównie za sprawą bogato rozbudowanej w Słowiańszczyźnie i w Polsce derywacji hipokorystycznej” (Malec 2004: 51). Owe hipokorystyka, które zwykle funkcjonują w kodzie nieoficjalnym, w zakonie nie występują w ogóle (nawet w sytuacjach prywatnych). Od XVII w. uroczysta forma pełna imienia ma w zakonach wyłączość (zob. Borkowska 1996: 32).

³⁹ „Zmieniają się jedynie w obrębie tej motywacji czynniki, które wpływają na wybór konkretnej jednostki, np. poszerza się zasób imion świętych albo jakież imię zyskuje popularność w danym domu zakonnym” (Zmuda 2015a: 139).

⁴⁰ Badacze są zgodni, że imiona, jak inne nazwy własne, nie posiadają znaczenia leksykalnego, można w nich jednak wskazać inne rodzaje znaczeń, jak np. kategoriałne, gramatyczne, emotywne, etymologiczne, pragmatyczne i inne (zob. Kaleta 2005b: 15–36), natomiast dla imion zakonnych szczególnie istotne wydaje się być znaczenie teologiczne.

⁴¹ Z tego też względu analizy te wpisują się w nurt badań teolingwistycznych. Na temat teolingwistyki zob. van Noppen 1981; Crystal 1997; Kucharska-Dreiss 2004; Zmuda 2017a.

Z punktu widzenia onomastyki teoretycznej, warto na koniec wspomnieć o kwalifikacji imion zakonnych do określonej grupy antroponimów. Można bowiem spotkać zarówno rozważania o imionach zakonnych osadzone w twierdzeniach na temat kategorii imion, jak i kategorii pseudonimów⁴² (np. tzw. pseudonimu o motywacji ideowej, zob. Cieślíkowa 2005: 135; w starszej literaturze spotykamy również termin *pseudonim zakonny*, Litwin 1930: 4–5)⁴³, niektórzy zwracają uwagę, że są to imiona, które zbliżają się do kategorii pseudonimu⁴⁴. Wydaje się, że głównym powodem zaliczania niekiedy imion do pseudonimów jest fakt, iż siostry, zmieniając imiona w zakonie, w świetle prawa cywilnego pozostają pod imieniem chrzestnym i nazwiskiem rodowym. Jednakże imię zakonne nie spełnia podstawowej cechy pseudonimu, jaką jest chęć ukrycia się pod inną nazwą, niż znana ogółowi⁴⁵, gdyż celem przyjęcia imienia zakonnego jest zaakcentowanie zmiany życia, podkreślenie religijności (w tym przyjęcie pewnego programu duchowego)⁴⁶. Badaczka pseudonimów, Kinga Zawodzińska-Bukowiec podkreśla, że

zmiana imienia albo dodanie nowego imienia do wcześniej używanego jest symbolem przemiany życia, nie ma jednak na celu ukrycia tożsamości nosiciela danego antroponimu (2014: 85)

i dalej badaczka stwierdza – z czym trudno się nie zgodzić – że

dezinformacja nie była nadrzędnym celem przyjęcia nowego imienia przez osobę powołaną do życia zakonnego (...) skromność,

⁴² Kwestię tę podnosiłam w tekście *Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości* (2015b). Obecne rozważania w części oparte są na zawartych we wskazanym artykule konstatacji.

⁴³ Stanowiska osób uważających imiona zakonne za pseudonim przytoczyła Kinga Zawodzińska-Bukowiec (2014: 87n).

⁴⁴ E. Wolnicz-Pawłowska i M. Borkowska piszą: „Zastępowały one w nowej wspólnocie imię i nazwisko, a więc pod względem charakteru onimicznego zbliżone były (i są) do pseudonimu” (2000: 287).

⁴⁵ A. Cieślíkowa wyróżniła najważniejsze cechy pseudonimów: są określeniem indywidualnym, są najczęściej wybierane przez sam podmiot nazwania, ich celem jest ukrycie się pod inną nazwą niż znane ogółowi imię i nazwisko (Cieślíkowa 2005: 135).

⁴⁶ Tak samo, jak przy chrzcie osób dorosłych, wówczas nie ma wątpliwości, że mowa o imieniu. Również fakt, iż wybór imienia ostatecznie należy do przełożonych (nawet jeśli to tylko akceptacja formy wybranej przez kandydata) bardziej zbliża imiona zakonne do kategorii imion.

nowe życie zgodne z przyjętą ideą (...), ale nie ukrywanie się przed światem, nie konspiracja, zatem nie pseudonim (2014: 88)⁴⁷.

Za odmiennością imion zakonnych od pseudonimów przemawia więc również odmienność intencji i sytuacji pragmatycznej w akcie jej nadania. Także pełnione przez imię zakonne funkcje (identyfikacyjna, adresatywna, impresywna, symboliczna, ale nie dezinformacyjna) wskazują na to, iż mówimy w przypadku tych antroponimów o imionach. Ponadto przekonuje o tym:

pełne utożsamienie się osoby przyjmującej nowe imię z tą nową nazwą i traktowanie jej jako imienia właściwego, pierwszego, a nawet jedyne (mimo innego zapisu w dowodzie osobistym). Po drugie, antroponimy te również w społecznej świadomości funkcjonują jako imiona, a nie pseudonimy (...) osoba przyjmująca nową nazwę (...) zarówno posługuje się nią na terenie zakonu, jak i poza jego murami (Zmuda 2015b: 212).

Sposób funkcjonowania imion zakonnych w różnych sytuacjach społeczno-komunikacyjnych wskazuje zatem na kategorię imienia (wtórnego, zmienionego, ale imienia), według Kingi Zawodzińskiej-Bukowiec: „imię zakonne oddala się od centrum subkategorii imienniczej i przesuwa bliżej peryferii, nadal pozostaje jednak w jej granicach” (2014: 91)⁴⁸.

Zakonnice utożsamiają się z nowym imieniem i nie chcą wracać do poprzedniego, jednakże w przypadku wystąpień z zakonu, dzieje się tak automatycznie. Dlatego choć większość cech i funkcji przemawia za przynależnością imion zakonnych do kategorii onomastycznej imion (w jej obszarze peryferyjnym), to wydaje się zasadne podkreślać, że są to imiona wtórne⁴⁹.

⁴⁷ Badaczka wskazuje jedną sytuację, w której imiona zakonne można zaliczyć do subkategorii pseudonimów: „imię zakonne użyte jako autorski podpis pod dziełem bez wątplenia mieściło się będzie w granicach subkategorii pseudonimu” (Zawodzińska-Bukowiec 2014: 89). Jednakże nie jest to cel przyjmowania imion zakonnych i niewiele zakonników czy zakonnice uprawia taki rodzaj działalności.

⁴⁸ W dalszej części badaczka uściśla: „Imię zakonne nie ukrywa nosiciela, nie zakłóca przekazu informacji między nosicielem a otaczającym środowiskiem, a tym samym wymyka się subkategorii pseudonimu” (Zawodzińska-Bukowiec 2014: 91). Gdyby uznać imiona zakonne za pseudonimy, konsekwentnie należałoby również za takie uznać imiona papieży (rozważanie na ten temat przeprowadziła Zawodzińska-Bukowiec 2014: 92–94).

⁴⁹ Tego terminu użyła Stanisława Sochacka (2003: 245).

1.4.2.1. Polionimia⁵⁰ jako cecha imiennictwa zakonnego

Zwyczaj nadawania więcej niż jednego imienia nie jest nowy, ale – jak podkreśla Maria Malec – „przyczyny i okoliczności występowania tego zjawiska były różne i zmienne” (Malec 2001: 81)⁵¹. Większa liczba nadawanych imion chrześcijańskich – w Polsce spotykana od XIV w., która w praktyce częsta staje się w w. XVII – wynikała z jednej strony z potrzeby wskazania większej liczby świętych patronów, z drugiej z chęci uczczenia imienników w rodzinie (por. Malec 2001: 81). Wydaje się, że w zakonach głównym powodem nadawania dwóch bądź trzech imion była właśnie ich funkcja symboliczna, wskazanie więcej niż jednego wzoru cnót do naśladowania.

Być może nie bez znaczenia dla nadawania więcej niż jednego imienia w zakonie był również fakt, iż w okresie największego rozkwitu imion zakonnych (czyli XVII–XVIII w.), zwyczaj ten był już dobrze przyjęty w krajach Zachodu (zwłaszcza Francja, Hiszpania, Włochy, Niemcy, por. Malec 2011: 81), ale również w Polsce stawał się popularny w wyższych warstwach społecznych:

jednak wśród możliwych rodów (szlachty) i bogatych mieszczan, a niekiedy też wśród niższych warstw społecznych, istniał zwyczaj wieloimienności, który przybył z Zachodu, a w Polsce zaczął się nasilać zwłaszcza od drugiej połowy XVII wieku (Rudnicka-Fira 2013: 26).

Wydaje się, że w zakonach mógł ten zwyczaj pojawić się również ze względów praktycznych. W tych bowiem domach, w których nie było rozporządzenia, aby imiona się nie powtarzały, dodatkowe imię mogło służyć pomocniczo w identyfikacji siostry⁵².

⁵⁰ Polionimię rozumiem tu tradycyjnie jako wieloimiennosc; inne ujęcie zob. Bijak 2013.

⁵¹ Wynikał on początkowo ze współistnienia tradycji słowiańskiej z nową chrześcijańską i dlatego mówimy o współistnieniu dwóch systemów imienniczych – chrześcijańskiego i rodzimego (por. Malec 2011: 81).

⁵² O takim aspekcie wieloimienności piszą również E. Wolnicz-Pawłowska i W. Szulowska, ale w kontekście rodów posługujących się jednym nazwiskiem i herbem, w których pojawiały się popularne imiona (zob. 1998: 25).

2. Zakon karmelitański – powstanie, rys historyczny, znaczenie

2.1. Początek

Zakon Braci Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel – powszechnie znany jako zakon karmelitański/karmelitów – wywodzi się z Palestyny. „Jego kolebką jest góra Karmel, wznosząca się nad Morzem Śródziemnym, w pobliżu portu Haifa” (Wanat 1979: 21). Karmel jako miejsce kultu⁵³ zawdzięcza swą sławę prorokowi Eliaszowi. Liczne znajdujące się na zboczach góry grotty były bowiem zamieszkiwane przez pustelników, którzy pragnęli go naśladować⁵⁴.

Za historyczny początek zakonu uznaje się wiek XII, czyli okres krucjat. Wówczas to do pustelników mieszkających na górze Karmel zaczęli przyłączać się niektórzy rycerze-krzyżowcy.

Po zdobyciu Jerozolimy wielu przybyszów z Europy zaczęło napływać do Palestyny, a słysząc o świętości Góry Karmel, niektórzy z nich – rycerze, pielgrzymi, pokutnicy – dołączali się do mieszkających tam pustelników, dając początki organizacji Zakonu⁵⁵.

⁵³ Jak podkreśla C. Gil: „Pasma górskie Karmelu, długości ok. 34 km, łączy wzgórze centralnej Palestyny z Morzem Śródziemnym, rozdzielając Samarię od Galilei. Jego północny kraniec wcina się w morze przyłładkiem zamykającym od południa Zatokę Hajfańską. Na południu najwyższy szczyt wznosi się na wysokość 550 m. Strone zbocza, pocięte wąwozami rzecznyymi i porośnięte bujną roślinnością, z pięknymi widokami na morze i wzgórze Galilei, są idealnym miejscem na skupienie i modlitwę” (Gil 2002: 12).

⁵⁴ Wczesnego kultu Eliasza na górze Karmel dowodzą liczne napisy, pomniki, grotty, ołtarze i kaplice, a zwłaszcza inskrypcje greckie z IV–V w. (zob. Wanat 1979: 21).

⁵⁵ <http://www.karmelici.pl/historia-15016/u-zrodel-karmelu-15017> (dostęp: październik 2018).

Na początku XIII wieku (między 1206 a 1214 rokiem) pustelnicy wyprosilili u patriarchy jerozolimskiego Alberta regułę dla pustelników mieszkających na górze Karmel⁵⁶.

Choć początkowo zakładano, że zakon będzie się rozwijał tam, gdzie powstał, to jednak zmiana sytuacji politycznej w Ziemi Świętej wymusiła zmiany stanu rzeczy. „Z powodu inwazji tureckiej na Palestynę życie eremitów uległo zagrożeniu” (Wanat 1979: 23). Postanowiono wówczas, by zakonnicy wracali do krajów swojego pochodzenia i tam zakładali klasztory karmelitańskie. „W 1238 r. rozpoczęła się oficjalna emigracja karmelitów z Palestyny do Europy” (Wanat 1979: 23), ci zakonnicy, którzy nie opuścili Palestyny zginęli śmiercią męczeńską. Cypr, Sycylia, Anglia i Francja były pierwszymi miejscami, w których osiedlali się zmuszeni do emigracji eremici. Po trudnym okresie adaptacji i niechęci miejscowych kościołów zakon został oficjalnie zatwierdzony i zaliczony do zakonów żebrzących przez Sobór Lyoński II w 1274 roku (por. Wanat 1979: 24).

2.2. Reforma

Odbywający się w latach 1545–1563 Sobór Trydencki zajął się również kwestią reformy zakonów (dekret *De regularibus*). Efektem przyjęcia dekretu była jednolita formuła prawna dla całego katolickiego życia zakonnego, za którego podstawę uznano regułę i konstytucje, wierność ślubom oraz życiu wspólnemu. Dekret zobowiązywał również przełożonych, by zgodnie z tymi założeniami przeprowadzili w swoich zakonach reformę (por. Gil 2002: 33).

Najważniejsza reforma zakonu karmelitańskiego wiąże się jednak z postacią świętej Teresy z Avili⁵⁷. „Rzeczywistość przeżywa-

⁵⁶ „Ta krótka reguła postępowania, zwana też «formułą życia», stała się zaczątkiem Reguły Karmelitańskiej; została zatwierdzona przez papieża Honoriusza III w 1226 roku, a później, gdy Zakon przeniósł się do Europy, adaptowana do nowych warunków przez papieża Innocentego IV w 1247 roku” <http://www.karmelici.pl/historia-15016/u-zrodel-karmelu-15017> (dostęp: październik 2018). Nie zachował się oryginał reguły, a jej najstarszy tekst znamy właśnie z bulli papieża Honoriusza III *Ut vivendi normam* z 1226 roku (por. Gil 2002: 14).

⁵⁷ Teresa początkowo nie planowała reformować zakonu, chciała jedynie założyć klasztor, który będzie żył według pierwotnej reguły i dzięki temu dawał jej większe możliwości realizowania pragnienia doskonałości. „W 1567 roku Teresa spotkała się z generałem zakonu, o. Rosii, który przyjechał do Hiszpanii, aby zgodnie z dekretami Soboru Trydenckiego przeprowadzić reformę klasztorów swego

jącego kryzys zakonu wzbudziła w niej pragnienie większej doskonałości w duchu ewangelicznego radykalizmu⁵⁸, w efekcie, po wielu wewnętrznych doświadczeniach, zdecydowała się założyć pierwszy klasztor tzw. karmelitanek bosych (1562)⁵⁹, następnie – przy pomocy świętego Jana od Krzyża, założyła pierwszy klasztor męski (w 1568 roku trzech zakonników odnowiło śluby według pierwotnej reguły – por. Wanat 1979: 46).

Nowy Zakon Braci Bosych Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel (Zakon Karmelitów Bosych – OCD), z żeńską gałęzią mniszek bosych (żyjących w zamkniętych klasztorach klauzurowych), całkowicie oddzielony od starego Zakonu Karmelitańskiego (OCarm), został w roku 1593 zatwierdzony przez Stolicę Apostolską. Tym samym św. Teresa od Jezusa stała się jedyną w dziejach Kościoła założycielką męskiego zakonu⁶⁰.

W roku tym, czyli w czasie usamodzielnienia się reformy terezańskiej, istniało 31 klasztorów mniszek, w których żyło ponad 600 sióstr.

Teresa w zakładanych przez siebie klasztorach przyjęła „regułę pierwotną”, czyli innocenjańską. W pisanych przez siebie konstytucjach interpretowała ją zgodnie ze swoją koncepcją odnowionego życia karmelitańskiego. „Św. Teresa, pisząc swoje konstytucje, wykorzystwała konstytucje klasztoru Wcielenia, według których żyła przez 27 lat” (Gil 2002: 43). W dokumentach tych – podzielonych na trzy części – pisze m.in. o obserwacji zakonnej, obowiązkach zakonnic, winach i karach⁶¹.

W latach 1575–1579 miały miejsce „przykre konflikty między dwoma odłamami Karmelu” (Wanat 1979: 47), w tym czasie m.in. doszło do zamykania niektórych domów, wydania Teresie zakazu prowadzenia dalszej reformy czy do uwięzienia Jana od Krzyża. Ostatecznie, z poparciem króla i na mocy papieskiego

zakonu. Nastąpiła konfrontacja reformy oddolnej z przedstawicielem reformy trydenckiej. Dzięki pełnej aprobachie dla swego dzieła i pozwoleniu zakładania nowych klasztorów, także męskich, Teresa stała się fundatorką” (Gil 2002: 41).

⁵⁸ <https://www.karmel.pl/o-nas/> (dostęp: październik 2018).

⁵⁹ Sama Teresa do czterech nowicjuszek obleczonych w habit według nowej reguły dołączyła rok później.

⁶⁰ <https://www.karmel.pl/o-nas/> (dostęp: październik 2018).

⁶¹ C. Gil podkreśla, że konstytucje mają charakter normatywny i regulaminowy, ale właściwym kodeksem reformy stało się życie św. Teresy i jej pisma, szczególnie *Droga doskonałości* (Gil 2002: 43).

breve z 1580 r., postanowiono erygować prowincję karmelitów bosych. Uzyskanie autonomii znacznie ułatwiło dalszą reformę i zdecydowało o jej postępach, zarówno w gałęzi żeńskiej, jak i męskiej. Dzieło świętej Teresy uznaje się za dzieło kontrreformacyjne (zob. Wanat 1979: 51).

2.3. Karmelici w Polsce

Na prośbę społeczeństwa polskiego Kapituła Generalna zebrana w Rzymie w 1605 r. zdecydowała się wysłać zakonników na fundację do Krakowa (zob. Wanat 1979: 55). Do Polski przybyło trzech ojców z Hiszpanii i jeden brat z Włoch. Początkowo polscy karmelici należeli do prowincji włoskiej (to z inicjatywy tej prowincji powstał krakowski klasztor [Gil 2005: 13]), dopiero w 1617 roku powstał nowy podział prowincji (wśród nich znalazła się prowincja polska). Prawa prowincji określają konstytucje zakonne, a kieruje nią prowincjał wybierany co 3 lata. Pierwsze konwenty, jakie powstały, miały swe lokalizacje w Krakowie, Lublinie i Lwowie. Z biegiem lat liczba lokalizacji znacznie się rozszerzała⁶², np. w pierwszej połowie XVII wieku założono 14 zakonów (Gil 2005: 14). Ten stan trwał aż do czasu zaborów, za utratą niepodległości szedł także upadek życia zakonnego. „Zaborcy likwidowali klasztory jako ośrodki kultury, wiary i polskości, stojące na przeszkodzie ich celom politycznym” (Wanat 1979: 65). Zamykano poszczególne domy lub zamieniano na budynki użyteczności publicznej (np. w 1787 karmelici z polecenia zaborcy oddali swój dom w Krakowie na szpital [św. Łazarza]). Po III rozbiorze prowincja polska rozpadła⁶³ się na polską i ruską. Prowincja polska przestała istnieć w 1864 r.

Po upadku powstania styczniowego w listopadzie 1864 r. zniesiono konwenty: warszawski, lubelski i zakrzewski. Zakonników wywieziono do klasztoru oo. karmelitów trzewickowych w Oborach. I tak po 247 latach od swego założenia prowincja polska przestała istnieć (Wanat 1979: 70).

⁶² „W początkach XVIII w. polska prowincja karmelitańska posiada już 17 klasztorów męskich i 8 żeńskich” (Wanat 1979: 58).

⁶³ Prowincja ruska istniała do 1832 roku, a potem przyłączono ją do litewskiej, którą z kolei zamknięto w 1844 rozkazem carskim.

Po kasacie zachował się jedynie klasztor w Czernej, który jednak również potrzebował odnowy. Jedyną szansę dla tego klasztoru upatrywano wówczas w przyłączeniu go do semiprowincji austriackiej, co dokonało się w 1875 r. (Gil 2005: 31–32)⁶⁴. W 1880 r. przeprowadzono w Czernej odnowę życia zakonnego, korzystając z pomocy zakonników z krajów Zachodu. W 1882 r. przeorem tego klasztoru został Rafał Kalinowski, który – jak podkreślają badacze – „stał się filarem i symbolem odnowy życia karmelitańskiego na ziemiach polskich” (Gil 2005: 32) oraz inicjatorem badań nad dziejami polskich karmelitanek bosych (Gil 2011: 5).

W okresie międzywojennym podjęto starania o przywrócenie utraconych zakonów⁶⁵, podejmowano także nowe, liczne zadania, jak np. budowę Kolegium Filozoficzno-Teologicznego we Lwowie. Okres międzywojnia to bez wątpienia czas, w którym prowincja polska zyskała na znaczeniu wewnątrz struktur Kościoła (zob. Gil 2002: 354).

Ten dynamiczny czas odnowy zakonu został przerwany wybuchem II wojny światowej, która przyniosła początkowo migrację (większość zakonników z Krakowa, Czernej, Wadowic dołączyła do fali emigrującej na wschód – Gil 2005: 33), a potem śmierć części zakonników oraz zamykanie tudzież niszczenie kolejnych domów zakonnych (a z pewnością uniemożliwienie ich normalnego funkcjonowania). Trzeba podkreślić, że w czasie wojny losy poszczególnych klasztorów były różne (por. Gil 2002: 355).

Dopiero po zakończeniu wojny zakon rozpoczął swą odbudowę. Pierwsza kapituła prowincjalna po II wojnie światowej miała miejsce w 1946 r., prowincjałem ponownie został o. Józef Prus. Do polskiej prowincji – w wyniku utraty ziem położonych na wschodzie – nie należały już klasztory w Wilnie, Lwowie, Wiśniowcu i Madziolu.

⁶⁴ Klasztor w Czernej zachował się dzięki temu, że działał na terenie Wolnego Miasta Krakowa. Warto podkreślić, że był to jedyny klasztor założony w XVII w. na wsi, pomyślany jako erem, „który miał być ośrodkiem szczególnie intensywnego życia duchowego, także miejscem przygotowania się do pracy duszpasterskiej” (Gil 2005:14).

⁶⁵ „I tak odzyskano klasztory w Lublinie (1918 r., kościół i część klasztoru), Berdyczowie (1918 r., utracony 1926 r.), Madziolu Starym (1927 r.), Wilnie (1930 r. kościół, 1935 r. Kaplicę Ostrobramską) i Wiśniowcu (1931 r.). Powrócili też karmelici bosci do Lwowa, ale tam musieli wybudować nowy klasztor (1932–1935), przeznaczony na kolegium. Liczba zakonników uległa potrojeniu: z 51 w roku 1921 wzrosła do 168 w roku 1939” (Gil 2005: 33).

Część zakonników z tych klasztorów wyjechała do Polski w ramach akcji wysiedleńczej, kilku zostało zesłanych do obozów pracy w Kazachstanie, inni pracowali na Wileńszczyźnie. Wszyscy wrócili do Polski w latach 1958–1959 (Gil 2005: 34).

2.4. Karmelitanki w Polsce

Naturalnym biegiem rzeczy, kiedy karmelici bosci ustabilizowali się w Krakowie, postanowili podjąć starania o sprowadzenie do Polski również gałęzi żeńskiej zakonu. Nie znamy okoliczności, kto i kiedy pierwszy wyszedł z tą inicjatywą. Najstarszy jej ślad znajduje się w aktach definitorium generalnego kongregacji włoskiej, gdzie pod dniem 18 maja 1610 roku zanotowano, że w przypadku założenia klasztoru sióstr w Krakowie, należy go przyjąć pod jurysdykcję zakonu, zgodnie z konstytucjami (Gil 2011: 22).

A zatem karmelitanki bose zostały sprowadzone do Polski przez swoich współbraci. Kwestie finansowe związane z fundacją nowego zakonu wzięła na siebie Konstancja z Myszkowskich Bużeńska⁶⁶ (która ostatecznie sama została karmelitanką, przyjmując imię *Beaty Konstancji od św. Józefa*).

Fundatorki – z Belgii⁶⁷ – do Krakowa przyjechały w 1612 roku. Były nimi: Maria od Trójcy Świętej, profeska z Brukseli, Małgorzata od Jezusa, profeska z Mons, Krystyna od św. Michała, profeska z Lowanium i Teresa od Jezusa, Angielka, profeska z Mons. Jeszcze w 1612 roku do zakonu wstąpiły pierwsze trzy Polki⁶⁸. Przez kilka lat pomieszkwały przy ul. Grodzkiej, naprzeciw kościoła św. Marcina, cały czas jednak starając się o miejsce na budowę klasztoru (por. Gil 2011: 26). Od tego czasu zakon karmelitanek rozwijał się w Polsce dość dynamicznie:

⁶⁶ Pochodząca z rodziny kalwińskiej, wdowa po staroście dobczyckim i brzeźnickim, po śmierci męża odmówiła ponownego wyjścia za mąż i przeszła na katolicyzm. Zajęła się licznymi dziełami charytatywnymi i kiedy podjęła się zadania sfinansowania nowego zakonu już od 12 lat mieszkała przy klasztorze bernardynek. Pomysł ten podsunął jej Sebastian Nucerinus, który był jej spowiednikiem (por. Gil 2011: 23).

⁶⁷ Ponieważ belgijskie klasztory zostały założone bezpośrednio przez uczennice św. Teresy.

⁶⁸ Polskie profeski, zarówno pierwsze, jak i kolejne, pochodziły z rodzin szlacheckich i mieszczańskich.

W roku 1612 przyjeżdżające tu karmelitanki bose trafiły na optymalne w naszej historii warunki. Społeczeństwo katolickie było do wszelkich nowych fundacji przyjaźnie usposobione, a napływu kandydatek można było być pewnym, i rzeczywiście ta pewność nie zawiodła. Zakon zjawiający się w sławie niedawnej reformy oraz surowości życia wręcz spektakularnej mógł być pewien dobrego przyjęcia (Borkowska 2014: 29).

W pierwszym wieku funkcjonowania w Polsce karmelitanki bose dokonały ośmiu fundacji w dużych miastach: w Krakowie (1612), Lublinie (1624), Wilnie (1638), we Lwowie (1641), 2. w Lublinie (1645), w Warszawie (1649), Poznaniu (1660) oraz 2. w Krakowie (1725). W pierwszym pokoleniu karmelitanek polskich badacze wskazują wybitne jednostki, jak np. Jadwigę Stobieńską (pierwszą Polkę, która złożyła śluby w polskim karmelu, a następnie czyniła starania o dokonanie następnych fundacji) czy Mariannę Marchocką (autorkę pierwszej polskiej autobiografii mistycznej)⁶⁹.

XVII wiek był okresem wielu doświadczeń (to m.in. czas epidemii, „potopu”, zagrożenia tureckiego), podczas których wielokrotnie zakonnice były zmuszone opuszczać swoje klasztory. Po ustąpieniu zagrożenia karmelitanki wracały, ale często przez wiele lat pracowały, by odbudować swoje domy zakonne.

Fala kasat zakonów katolickich⁷⁰, jaka przeszła przez Europę w 2. poł. XVIII w. i w 1. poł. w. XIX nie ominęła również karmelitanek bosych. Na ziemiach polskich, będących pod zaborami, jako pierwszy kasacie uległ klasztor lwowski, następnie klasztor św. Marcina w Krakowie oraz klasztor warszawski i lubelski, pozostawiono krakowski klasztor na Wesołej, w którym znalazła schronienie część profesek ze zlikwidowanych domów. W dalszej kolejności zamknięto klasztor poznański i wileński (por. Gil 2011: 91–99).

Z kolei 2. poł. XIX w. przyniosła falę odnowy. Dzięki liberalizacji pruskiej polityki względem Kościoła katolickiego możliwe stało się utworzenie drugiej fundacji w Poznaniu (m.in. dzięki staraniom hrabiny Krystyny Wielhorskiej), która kontynuowana była w Krakowie. Następnie utworzono fundację wielicko-lwowską

⁶⁹ Nie brakowało ich również w kolejnych pokoleniach, dość wspomnieć: Marię Cecylię Czartoryską, Jadwigę Józefę Teresę Wielhorską czy Annę Julianę Kalkstein (por. Zmuda 2016b: 36).

⁷⁰ „Pierwszy dekret kasacyjny został ogłoszony 28 lutego 1782 roku. Obejmował on klasztory zakonów kontemplacyjnych, m.in. karmelitanek bosych” (Gil 2011: 89).

(1880, przenosiny z Wieliczki do Lwowa 1888) oraz przemyską (1884), a po I wojnie zaistniała możliwość powrotu do Poznania. W czasie II wojny niektóre zgromadzenia wzięły udział w wielkiej wędrówce (zob. Gil 2011: 145), gdzieś siostry pełniły obowiązki pielęgniarek. Po zakończeniu wojny zakonnice zaczęły wracać do swoich klasztorów. Poza granicami Polski znalazły się klasztory lwowski i wileński. Karmelitanki lwowskie początkowo zatrzymały się w Przemyślu, ostatecznie zaproponowano im założenie klasztoru w Kaliszu. Karmelitanki wileńskie przyjechały do Krakowa, część z nich udała się na fundację do Wrocławia, pozostałe zostały włączone do wspólnoty krakowskiej.

Ważnym wydarzeniem w życiu Kościoła katolickiego w okresie powojennym był Sobór Watykański II (1962–1965), jego postanowienia⁷¹ miały również ogromny wpływ na zmiany w zakonie karmelitańskim, który

przeprowadził przystosowaną odnowę życia zakonnego. Zrewidowano dotychczasowe formy strukturalne, dostosowując przepisy do dzisiejszych potrzeb kościoła i współczesnych wymogów życia (Wanat 1979: 80).

Wiek XX został nazwany przez Czesława Gila „wiekiem karmelitanek”, stały się one bowiem w tym czasie najliczniejszym zakonem kontemplacyjnym i trzecim wśród wszystkich zakonów żeńskich (Gil 2011: 140). Obecnie w Polsce jest 12 domów zakonnych karmelitanek bosych (Kraków-Wesoła, Kraków-Łobzów, Przemyśl, Katowice, Kielce, Dys, Tarnów, Kodeń, Rzeszów, Zakopane, Oświęcim, Częstochowa)⁷².

2.5. Duchowość karmelitańska

„Święta Teresa od Jezusa uznała kontemplację za powołanie karmelitanki” (Gil 2011: 163), dlatego szczególne miejsce w duchowości karmelitańskiej zajmuje skupienie i rozmyślanie.

⁷¹ „Po Soborze Watykańskim II najważniejszą sprawą dla zakonu było opracowanie nowego prawa, zgodnie z zasadami dekretu o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* i późniejszych dokumentów Stolicy Apostolskiej” (Gil 2002: 344).

⁷² Zob. <https://www.karmel.pl/klasztery-karmelitanek/> (dostęp: listopad 2018).

Najważniejszym punktem duchowości karmelitańskiej jest naśladowanie Chrystusa, w tym celu żyjącym w zakonie przypomniano wielokrotnie o znaczeniu posłuszeństwa, ubóstwa i czystości na wzór Chrystusa. Szczególnym przedmiotem medytacji karmelitańskiej prowadzonej w celu poznania miłości Bożej była męka Chrystusa (niektóre zakonnice przez cały rok poświęcały czas na medytację męki Pańskiej), a wyrazem czci – kult Najświętszego Sakramentu.

Od początku istnienia zakonu za jego patronkę uważano Matkę Bożą. To ku jej czci pierwsi eremici zbudowali świątynię na górze Karmel. Od XIII wieku zakonnicy składali profesję „Bogu i błogosławionej Maryi” (Wanat 1979: 32). Wszystkie źródła potwierdzają centralną pozycję Matki Bożej w życiu tego zakonu. „Maryjność” zakonu można odnaleźć w jego nazwie, liturgii, mistyce czy apostołstwie. Stąd liczne święta obchodzone ku czci Matki Bożej:

Od XIII w. obchodzono w Zakonie następujące uroczystości maryjne: Oczyszczenia, Zwiastowania, Wniebowzięcia i Narodzenia NMP, a od końca XIV w. święto Matki Bożej z Góry Karmel (...) Od 1609 r. obowiązywało w całym Zakonie, jak święto Matki Bożej Szkaplerznej (...) W 1564 r. Kapituła Generalna ogłosiła kalendarz liturgiczny, w którym oprócz wymienionych już świąt podaje jeszcze święto Nawiedzenia NMP, Ofiarowania i Matki Bożej Śnieżnej. W 1628 r. Zakon wyjednał u St. Apost. oktawę Matki Bożej Szkaplerznej. Z czasem do kalendarza karmelitańskiego wprowadzono następujące święta maryjne: Imienia Maryi (1665), świętej Maryi od wykupu niewolników (1696), Zaślubin ze św. Józefem (1699), Matki Bożej Różańcowej (1716), Matki Bożej Bolesnej (...) (1727), Oczekiwania Narodzenia Chrystusa (1748), Opieki Matki Bożej (1748), Najśw. Serca Maryi (1814), Siedmiu Boleści Matki Bożej 15 września (1814), Wspomożenia Chrześcijan, Macierzyństwa Bożego, Przeniesienia domku loretańskiego (1817), Wigilia Matki Bożej Szkaplerznej (1828), Wigilia Niepokalanego Poczęcia NMP (1863). Poszczególne prowincje wprowadzały jeszcze święta lokalne (np. MB Miłosierdzia, Częstochowskiej) (Wanat 1979: 27).

Święta maryjne mniszki poprzedzały dziesięciodniowym przygotowaniem, rozważając w kolejnym dniu jedną z cnót Maryi (zob. Gil 2011: 185). Większość zakładanych klasztorów otrzymywało Maryję za patronkę (Gil 2002: 24).

Kult Maryi ma również swój zewnętrzny wymiar. Instrukcje zakonne nakazują umieszczanie wizerunków Matki Bożej w kaplicach i kapitułach, w celach i salach rekreacyjnych. Odbicie tego kultu widać także w heraldyce zakonu⁷³. Za zewnętrzny wymiar kultu maryjnego był uważany również noszony przez zakonników szkaplerz (zob. Praśkiewicz 2018: 11)⁷⁴. Warto podkreślić, że był to symbol niezwykle popularny, zwłaszcza w XVII i XVIII w., wśród wszystkich stanów społecznych

od króla po chłopca, obok różańca był najbardziej rozpowszechnioną formą kultu maryjnego. Na długo przed osiedleniem się w Polsce karmelitów bosych rozpowszechnili go karmelici trzewickowi (Gil 2005: 25).

Karmelici zakładali przy swoich klasztorach bractwa szkaplerza⁷⁵. W XVII wieku pod opieką karmelitów zaczęły też rozwijać się dwa sanktuaria maryjne: w Wilnie przy Ostrej Bramie i w Berdyczowie (por. Gil 2002: 184).

Źródła podają, że wśród zakonników popularna była praktyka „oddania się Maryi w niewolę”, nigdy jednak nie stała się ona obowiązująca. Również w Polsce praktyka ta występowała, „na przykład w roku 1622 ślub taki złożyła s. Teresa od Jezusa (Marchocka)”, krakowska karmelitanka (Gil 2002: 181). Warto również wspomnieć, że zachowane teksty maryjne karmelitanek z XVII są autorstwa matki Marchockiej (dla której kult maryjny miał wymiar społeczny) lub pochodzą z kręgu jej oddziaływania (por. Gil 2011: 183).

W XVI i XVII w. pod wpływem św. Teresy i św. Jana od Krzyża popularny wśród karmelitów stał się kult Dzieciątka Jezus.

⁷³ Najstarsze herby zawierają wizerunek Maryi Niepokalanej z Apokalipsy, również pieczęć Kapituły Generalnej przedstawia postać Matki Bożej na tronie z Dzieciątkiem (por. Wanat 1979: 29).

⁷⁴ „Najwcześniejsze świadectwo o powiązaniu patronatu maryjnego ze szkaplerzem pochodzi z drugiej połowy XIV wieku i znajduje się w katalogu świętych” (Gil 2002: 25). W późniejszych czasach nie wszyscy jednoznacznie wiążą szkaplerz z kultem maryjnym, ale ze znakiem wierności ślubom zakonnym (Gil 2002: 26).

⁷⁵ „Bractwa polskie miały taką samą organizację jak zachodnioeuropejskie. W XVII w. szkaplerz karmelitański przyjmowali wierni ze wszystkich stanów: królowie (np. Zygmunt III Waza, Władysław IV), prymasi (np. Wawrzyniec Gembicki, Jan Wężyk), młodzież akademicka w Krakowie, szlachta, mieszczaństwo, chłopcy, także wierni Kościoła unickiego” (Gil 2002: 184).

Wiersze ku czci Dzieciątka Jezus napisane przez reformatorów dały początek podobnej twórczości wśród – głównie – sióstr karmelitanek. Kult ten widoczny był również u polskich karmelitów, zakładali oni nawet bractwa Dzieciątka Jezus. „W klasztorze wileńskim powstał własny ośrodek tego kultu i przetrwał do kasaty klasztoru w XIX w.” (Gil 2002: 179). Ściśle z zakonem karmelitańskim związany jest także kult Praskiego Dzieciątka Jezus (Gil 2002: 428).

Za sprawą św. Teresy rozwinął się również kult św. Józefa, którego obrała sobie w zakonie za patrona. Ten właśnie święty został patronem pierwszego klasztoru reformy oraz kolejnych. „Pod koniec XVIII w. św. Józef był patronem ponad 200 kościołów Karmelu Terezańskiego” (Gil 2002: 186). Badacze wskazują, że kult ten w Polsce rozstawili właśnie karmelici, to oni prawdopodobnie zbudowali pierwszą kaplicę pod wezwaniem tego świętego w Polsce (w Krakowie, w miejscu, gdzie znajdował się ich pierwszy klasztor) (zob. Gil 2002: 188). We wszystkich kościołach zakonu istniały ołtarze św. Józefa, staraniem karmelitów święto św. Józefa dostało się do polskiego kalendarza liturgicznego, zakładali oni również bractwa św. Józefa.

3. Stan badań nad imionami zakonnymi⁷⁶

76

Antroponomastyka polska – jako dział onomastyki – cieszy się dużą popularnością wśród badaczy. Coraz trudniej wskazać obszary jeszcze niezbadane bądź przeanalizowane nie dość gruntownie. Takim obszarem wciąż jest jednak imiennictwo zakonne.

Imiona zakonne stanowią część antroponimii religijnej, w której zajmują dość istotne miejsce – zwłaszcza jeśli mówimy o polskim onomastykonie religijnym – chociażby z powodu liczby tych imion, a także znaczenia instytucji religijnych w naszej kulturze (Zmuda 2016a: 152).

Teksty, które do tej pory ukazały się na temat imion zakonnych, to w dużej mierze opracowania materiałowe, dotyczące imion z danego domu zakonnego (rzadziej całego zakonu), sporadycznie są to opracowania bardziej przekrojowe (diachroniczne, wskazujące na tendencje).

Opracowania męskich imion zakonnych można odnaleźć w publikacjach Lilii Citko (z 1999 r. – *Imiona mnichów Ławry Supraskiej* oraz z 2000 r. – *Imiona zakonne oo. Bazylianów z Suprasła (XVII w.)*). Pierwsza z nich analizuje imiona z supraskiego zakonu z XVI w., a druga z wieku XVII; Stanisławy Sochackiej (2001 r. – *Uwarunkowania kulturowo-religijne nadawania imion w zgromadzeniach zakonnych (na przykładzie Śląska)*, artykuł prezentuje analizę – na podstawie katalogu imion z 1939 r. – językowo-kulturową imion wrocławskich oo. franciszkanów); Ewy Wieczorek

⁷⁶ W 2016 roku opublikowałam tekst *Badania nad imionami zakonnymi* (zob. bibliografia – Zmuda 2016a), w którym opisałam stan badań nad tym obszarem antroponomastyki, dlatego niniejszy rozdział opiera się na poczynionych tam ustaleniach, uzupełnionych o dwa ostatnie lata oraz o teksty, do których udało mi się dotrzeć po opublikowaniu wspomnianego wyżej artykułu.

(Zmudy) (z 2011 *Męskie imiona zakonne jako specyficzna warstwa antroponimii polskiej* – o imionach karmelitów bosych z krakowskiej prowincji); Mindaugasa Paknysa (2016, *Imiona zakonne kamedułów prowincji polsko-litewskiej w XVII i XVIII w.*) oraz Ewy Zmudy (z 2017 r. *[Nie]zależność imion zakonnych od chrzestnych na przykładzie imion karmelitów bosych* – prezentujący analizę zależności między imieniem zakonnym a imieniem chrzestnym). W minionym roku ukazał się w czasopiśmie „Onomastica” artykuł Józefy Kobylińskiej (*Imiona oo. dominikanów krakowskich w „Księgach gromadzkich wsi Kasina Wielka” [XVII–XVIII w.]*).

Znacznie więcej opracowań dotyczy żeńskich imion zakonnych. Z pewnością wynika to z faktu, iż imiona te cechuje większa, niż w przypadku męskich imion, różnorodność i kreatywność. Badań nad żeńskimi imionami zakonnymi podjęły się: Łucja Maria Szewczyk, która opisała imiona sióstr klarysek (2000b, *Imiona sióstr klarysek od wieczystej adoracji [problem motywacji]*) oraz imiona sióstr franciszkanek z XIX i XX w. (2000a, *Kultowe i kulturowe znaczenie imiennictwa wybranych polskich zakonów żeńskich. Na przykładzie imion sióstr franciszkanek*); Ewa Wolnicz-Pawłowska i Małgorzata Borkowska, które przedmiotem swoich analiz uczyniły imiona benedyktynek ormiańskich we Lwowie (2000, *Z dziejów imiennictwa ormiańskiego w Polsce. Imiona ormiańskich benedyktynek we Lwowie*); Małgorzata Rutkiewicz, która przeanalizowała imiona serafitek (2002, *Imiona zakonne serafitek z prowincji poznańskiej*); Stanisława Sochacka, która w swoim artykule na kanwie analizy materiałowej (imion franciszkanek, karmelitanek Dzieciątka Jezus oraz zakonnic ze Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej) wskazuje także wiele istotnych kwestii teoretycznych dotyczących imiennictwa zakonnego (2003, *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych*); Maria Czaplicka-Jedlikowska, która przeanalizowała imiona sióstr zmartwychwstanek poznańskich pod kątem preferowanych wartości w wyborze imienia (2008, *Preferowane wartości w wyborze imienia zakonnego w Zgromadzeniu Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w prowincji poznańskiej*); Ewa Zmuda (Wieczorek) przebadła imiona karmelitanek Dzieciątka Jezus z XX w. (2010, *Imiona sióstr karmelitanek Dzieciątka Jezus z drugiej połowy XX wieku*) oraz imiona karmelitanek bosych⁷⁷,

⁷⁷ Z jednego domu wspólnoty – klasztoru pw. św. Teresy od Jezusa i Jana od Krzyża na Wesołej w Krakowie.

kołek i augustianek – w perspektywie diachronicznej (2015b, *Imię zakonne znakiem religijności i tożsamości*), opisała również funkcjonowanie imienia *Maria* jako zakonnego na podstawie zebranych jednostek nazewniczych z dziewiętnastu żeńskich zakonów (2015a, *Maria jako imię zakonne*). W 2017 roku ukazał się zaś artykuł Ewy Zmudy, w którym autorka analizuje imiona klarysek (2017c, *Imiona zakonne siostr klarysek w XVII i XVIII w.*). Niektóre z wymienionych tekstów autorki zawierają również rozważania teoretyczne, m.in. nad funkcją imion zakonnych, ich kwalifikacją kategoryjną, motywacją.

Stan, perspektywy i znaczenie badań nad imiennictwem zakonnym prezentują teksty: wspomniany już artykuł Stanisławy Sochackiej *Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych* (2003) oraz Ewy Zmudy, *Badania nad imionami zakonnymi* (2016a).

Informacje o imionach zakonnych znajdują się także w innych pracach onomastycznych, które nie traktują imion zakonnych jako głównego przedmiotu swoich rozważań. Występują zwłaszcza przy opisie takich zagadnień, jak np. przyjęcie nowego imienia; zwraca się uwagę wówczas, że taka zmiana jest odbiciem przemiany życia, a ma ona miejsce po przekroczeniu murów zakonnych. Maria Malec pisze, że zwyczaj zmiany imienia

symbolizuje zmianę głębszą, człowiek inaczej nazywany staje się innym człowiekiem. W chrześcijaństwie przeświadczenie to, jak i zwyczaj, ma zapewne swoje źródło w Biblii (...) Bardziej radykalna jest zmiana imienia związana z wstąpieniem do zakonu (Malec 2005: 115) (por. także np. Bystron 1938: 51–53; Zawodzińska-Bukowiec 2014: 87–94; Zmuda 2015b: 138–139).

Informacje na temat imion zakonnych można także znaleźć w pracach na temat pseudonimu polskiego. Część badaczy zalicza bowiem imiona zakonne do grupy pseudonimów, inni do imion, z ewentualnym wyodrębnieniem tych jednostek, które stanowią podpis pod dziełem literackim (zob. Litwin 1930: 4–5⁷⁸; Jankowski, Świerczyńska 1994–1996: VII⁷⁹; Zawodzińska-Bukowiec

⁷⁸ Autor pisał m.in. właśnie o pseudonimie zakonnym.

⁷⁹ Autorzy widzą w zmianie imienia w zakonie początkową fazę rozwoju pseudonimu polskiego; piszą, że zakonnicy „kryli swe rodowe imiona czy nazwiska” (s. VII).

2014: 87–94⁸⁰; Cieślíkowa 2005: 135⁸¹). Językoznawcy analizujący imiona zakonne kwalifikują je do kategorii imion (zob. Malec 2005: 115; Czaplicka-Jedlikowska 2008: 99; Zmuda 2015a: 210–212; 2015: 137–139).

Z opracowań teologicznych najistotniejsze jest hasło *nome di religione* we włoskim słowniku *Dizionario degli Istituti di Perfezione*, wydanym pod redakcją Guerrino Pelliccia i Giancarlo Rocca (1980). Warta odnotowania jest praca ks. Antoniego Troniny, *Tajemnice maryjne w imionach zakonnych* (2008), przedstawiająca źródła imion, którym patronuje Matka Boża, oraz sposoby ich tworzenia. Zaś w pracy Antoniego Jozafata Nowaka *Osoba konsekrowana* (2006) znajdujemy rozdział zatytułowany *Imię zakonne*, w którym autor traktuje nowe, zakonne imię jako wyraz posłuszeństwa Kościołowi (integralny składnik zakonnych ślubów posłuszeństwa).

Na koniec warto wspomnieć, że w ostatnich latach powstało kilka prac magisterskich i licencjackich na temat imion zakonnych. Między innymi prace powstałe pod kierunkiem Łucji Marii Szewczyk (A. Lesiak, *Imiennictwo franciszkanek od Pokuty i Miłości Chrześcijańskiej w Orliku z lat 1884–1995*, Bydgoszcz 1996; M. Nowakowskiej, *Imiennictwo siostr zakonnych ze Zgromadzenia św. Feliksa z Kantalicjo w Warszawie z lat 1992–1996*, Bydgoszcz 1998; M. Łapińskiej, *Imiennictwo siostr ze Zgromadzenia Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z lat 1857–1998*, Bydgoszcz 1999; B. Kaczan, *Dziewiętnastowieczne imiona we wspólnocie zakonnej św. Pawła pierwszego pustelnika (prowincja polska)*, Bydgoszcz 2000; M. Łukomskiej, *Imiennictwo zakonne Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny z lat 1925–2000*, Bydgoszcz 2001; J. Radziszewskiej, *Imiennictwo siostr zakonnych ze Zgromadzenia Najświętszej Rodziny z Nazaretu w Bydgoszczy*, Bydgoszcz 2001; W. Tocickiej, *Imiennictwo siostr za-*

⁸⁰ Autorka książki *Pseudonim polski od czasów najdawniejszych do dziś* wydaje się – wśród badaczy pseudonimów – prezentować stanowisko najbardziej dotyczące sedna motywacji i funkcji imienia zakonnego i nie zalicza go do kategorii pseudonimów, z wyjątkiem podpisów pod dziełami literackimi: „Imię zakonne użyte jako autorski podpis pod dziełem bez wątplenia mieściło się będzie w granicach subkategorii pseudonimu. W życiu zakonnym natomiast nowe imię pełniło po prostu funkcję identyfikacyjną, adresatywną, a także impresywną, jednak nie dezinformacyjną, a co istotne taki rozkład funkcji onimicznych ujawnia się nie tylko w kontaktach ze współbraćmi, ale także ze światem zewnętrznym” (Zawodzińska-Bukowiec 2014: 89).

⁸¹ Autorka podaje imię zakonne jako przykład ideowej motywacji przyjęcia pseudonimu.

*konnych ze zgromadzeń znajdujących się na terenie województwa zachodniopomorskiego z Prowincji Warszawskiej z lat 1947–2001, Bydgoszcz 2002); Stanisławy Sochackiej w Uniwersytecie Opolskim (podejmujące analizę imion ss. franciszkanek z Ołdrzychowic Kłodzkich, ss. Karmelitanek Dzieciątka Jezus z Sosnowca oraz Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny Niepokalanie Poczętej z Katowic)⁸²; Moniki Kresy (W. Milczarczyk, *Analiza onomastyczna wybranych chrzestnych i zakonnych imion sióstr ze Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego*, Warszawa 2017).*

⁸² Zob. Sochacka 2003: 248, przypis 8.

4. Praktyka zmiany imienia w zakonie

Zasadniczo imię towarzyszy osobie przez całe życie, jednak istnieją szczególne przypadki jego zmiany (zob. Malec 2001: 15). Takim szczególnym przypadkiem jest wstąpienie do zakonu, który praktykuje zmianę imienia. Maria Malec zwraca uwagę, że zwyczaj ów łączy się z przekonaniem, że „zmiana imienia symbolizuje zmianę głębszą, człowiek inaczej nazywany staje się innym człowiekiem” (2005: 115).

Genezy zmiany imienia w zakonach nie da się jednoznacznie ustalić. Samych źródeł można upatrywać w Biblii, tak jak było w przypadku zmiany imion podczas chrztu osób dorosłych. Podkreśla to wybitna badaczka imion Maria Malec:

W chrześcijaństwie przeświadczenie to [dotyczące symboliki głębszej przemiany, jaka idzie za zmianą imienia – dop. E.Z], jak i zwyczaj, ma zapewne swoje źródło w Biblii, por. np. zmiany Izrael – Jakub, Szymon – Piotr (2005: 115).

Zofia Abramowicz pisze – co jest również szczególnie istotne w kontekście imienia zakonnego –

Kiedy Bóg zmieniał imię Abrama (Rdz 17, 5), Sary (Rdz 17, 15) czy Jakuba (Rdz 32, 29), to znaczyło, że zawłaszczał ich osobę i całe ich życie (2007: 115).

Rafał Zarębski podkreśla z kolei, że zmiana imienia w Biblii ma rytualny charakter i jako

oznaka wszechobecności, wszechwiedzy i panowania nad wszystkim należy do kompetencji Boga (...). Prawo do nadawania imion

stanowi w Biblii wyraz władzy i wyższości nad nazywanym obiektem (Rdz 2, 19–20, a co więcej, dowodzi wejścia w jego posiadanie (2005: 611).

Dalej autor wyjaśnia, iż w Biblii, kto zna czyjeś imię, może nie tylko identyfikować tę osobę i się z nią komunikować, ale też ma nad nią moc (imię bowiem wyraża naturę, wskazuje wyznaczone przez Boga zadania, charakteryzuje nosiciela) (por. Zarewski 2005: 611–612)⁸³.

Maria Malec zwraca uwagę, że asumptem do zmiany imienia może być także chęć lepszego dostosowania się do nowego środowiska, w którym istnieją inne tradycje nazewnicze, a przybranie nowego imienia nie zawsze wiąże się z całkowitym porzuceniem poprzedniego (por. Malec 2005: 115).

Początki tej praktyki w zakonach związane były z pragnieniem posiadania imienia chrześcijańskiego lub z chęcią oddania się w opiekę jakiemuś świętemu. Mogło także być uwarunkowane chęcią oddzielenia się od rodziny i podkreślenia, że teraz rodziną jest zakon (por. *Dizionario*: 321). Maria Czaplicka-Jedlikowska wskazuje, że ważną datą dla tej praktyki był rok 533, „kiedy to papież Merkury przyjął imię Jan” (2008: 99).

Rozpowszechnienie praktyki zmiany imienia w zakonach datuje się na okres reform wielkich zakonów (głównie jest to okres *Tridentinum*). Antoni Tronina podkreśla, że „typowo zakonne imiona zaczynają się pojawiać w wieku XVI” (2008: 296), Małgorzata Borkowska konstatuje zaś, że „zakony nowej, potrydenckiej fali niosły ze sobą już tę praktykę bardzo konsekwentnie stosowaną” (1996: 31). W efekcie staje się istotnym zwyczajem w zakonach żeńskich, zwłaszcza w okresie XVIII i XIX wieku (por. *Dizionario*: 321).

Zmiana imienia nie dotyczy wszystkich zakonów i instytucji życia konsekrowanego, te jednak, które przyjęły taki zwyczaj dokonywały go w momencie wstąpienia albo obłóczyn⁸⁴, albo profesji. Wynikało to z faktu, iż akt konsekracji zakonnej uważany był niemal za „drugi chrzest” (zob. *Dizionario*: 321), dlatego nowe imię miało podkreślić przejście do nowego życia.

⁸³ Wszystko to wpisuje się w teologiczny sens zmiany imienia w zakonie.

⁸⁴ „Między wiekiem VI a XVI utrwalił się już w całym Kościele zwyczaj, że obrzędy były dwa: obłóczyny na początku nowicjatu i śluby na jego końcu” (Borkowska 1996: 27).

W wiekach XVIII i XIX zwyczaj ten był dość powszechny, a mimo to próżno szukać dokumentów ustawodawczych (typu konstytucje czy „zwyczajniki”), które by go uzasadniały (ewentualnie znajdujemy wzmianki o istnieniu takiego zwyczaju). Przyczyny takiego stanu rzeczy o. Jerzy Zieliński upartuje m.in. w tym, iż:

Przyjmowanie nowych imion w niektórych zakonach to bardzo stara, ginąca w mrokach historii tradycja życia mniszego, która – można tak powiedzieć – stoi na uboczu tak ważnych tematów jak śluby zakonne. Nimi Kościół często się zajmował i w przeszłości i obecnie (Zieliński, wywiad 2016).

Sama praktyka zmiany imienia – zwłaszcza w początkowych jej okresach – wyglądała różnie w poszczególnych zakonach i instytutach⁸⁵. Jak podkreśla Mindaugas Paknys:

Zakonne imię, wszędzie tam, gdzie zastępowało imię świeckie, było traktowane w specjalny sposób. Wpływ na jego postrzeganie miała przede wszystkim tradycja i związana z nią obyczajowość, oparta na zakonnej regule (Paknys 2016: 433).

A zatem mogła nastąpić: (a) zmiana imienia chrzestnego i zastąpienie go zakonnym z równoczesną rezygnacją z używania nazwiska rodowego; (b) zachowanie imienia chrzestnego, rezygnacja z nazwiska, a w jego miejsce używanie nazwy miejsca pochodzenia bądź działalności zakonnika (np. Mikołaj z Tolentino); (c) zachowanie imienia, do którego dodawano tzw. predykat (np. Jan od Krzyża); (d) rezygnacja z dotychczasowego imienia i nazwiska i wprowadzenia nowego imienia wraz z predykatem. Natomiast wspólne w tej różnorodności było przekonanie, że

nie chodzi tu wyłącznie o zmianę imiennictwa, lecz przede wszystkim o głęboką metamorfozę duchową, zerwanie z dotychczasowym życiem i rozpoczęcie innego życia, poświęconego w całości Bogu według wzoru czy drogi obranej przez patrona (Czaplicka-Jedlikowska 2008: 99).

⁸⁵ Nie zawsze zmieniano imię, ale dość powszechny był zwyczaj rezygnacji z nazwiska, co miało wyrażać radykalne opuszczenie wszystkiego dla Chrystusa (por. *Dizionario*: 323).

Według o. Antoniego Jozafata Nowaka nadanie imienia zakonnego to zobowiązanie nowicjusza do posłuszeństwa oraz uświadomienie wagi powołania (2006: 116–117)⁸⁶.

Obok motywacji duchowej – głębokiej przemiany życia, rozpoczęcia nowej drogi, prowadzącej do zjednoczenia z Chrystusem – istniały również czynniki pragmatyczne, które stały u podstaw zmiany imienia w zakonie. Zwraca na nie uwagę Małgorzata Borkowska⁸⁷:

Otóż między innymi po to [aby uniknąć powtarzania się imion – dop. E.Z.] zmienia się w zakonie imiona, aby takiego zamieszania uniknąć, gdyż inaczej często nie wiadomo, o której Barbarze akurat mowa. Po drugie zaś spisy te wymieniają mnóstwo imion słowiańskich i germańskich, których na pewno także nie nadano przy obłóczynach, bo takich świętych patronów nie było i nie ma – na przykład Mirotą czy Nagielką – imię zaś zakonne powinno w zasadzie dawać zakonnicy nowego patrona, a z nim pewien program życiowy (Borkowska 1996: 31).

Po Soborze Watykańskim II

W czasach współczesnych nastąpiło uproszczenie norm związanych z rozpoczęciem życia zakonnego, co najprawdopodobniej było też pośrednio przyczyną rezygnacji z praktyki zmiany imienia. Po Soborze Watykańskim II wiele zakonów i instytutów życia konsekrowanego zdecydowało, że kandydaci będą pozostawać przy swoich imionach chrzestnych, a nawet zezwalano na powrót do imienia chrzestnego profesom, którzy wcześniej dokonali zmiany. Z reguły zachowano jednak – w tych zakonach, w których on obowiązywał – zwyczaj dodawania do imienia predykatu.

Do rezygnacji z praktyki zmiany imienia w zakonie przyczyniły się także zmiany, jakie następowały w życiu kulturalnym i społecznym (coraz większy udział osób zakonnych w życiu społeczno-kulturalnym), a przede wszystkim położenie nacisku

⁸⁶ Autor pisze m.in. „Nadać imię konkretnej osobie znaczy zadokumentować określoną władzę, która ma swoje źródło w Bogu. Tylko Bóg i człowiek nadają imię. Trzeba sobie ponownie uświadomić głęboką treść w liturgii nadawania imion przy obłóczynach. Liturgia ta unaocznia w sposób ontyczny obowiązek posłuszeństwa Kościołowi świętemu (...). Przyjmując wobec świata nowe imię, podkreśla się wielki akt, który zmienia styl życia i działania” (Nowak 2006: 117).

⁸⁷ Por. też Nowak 2006: 117; autor porównuje rodzinę konsekrowaną do rodziny sakramentalnej, w której również każde dziecko ma nadane inne imię.

przez Kościół katolicki⁸⁸ na fundamentalną konsekrację, która dokonuje się w sakramencie chrztu (nie ma potrzeby rezygnowania ze znaku chrztu, jakim jest imię chrzestne). Współcześnie więc patrzy się na profesję zakonną jako na doskonalszą realizację chrzcielnej konsekracji⁸⁹.

O. Jerzy Zieliński zwraca również uwagę na aspekt prawny jako przyczynę zaprzestania w niektórych zakonach praktyki zmiany imienia (w tym w zakonie karmelitów bosych, w którym obecnie do imienia chrzestnego dołącza się jedynie predykat):

Ta tendencja wynika z motywów bardzo prozaicznych, mających charakter prawny. Dokumenty osobiste, autorstwo książek, oświadczenia, sprawy spadkowe, ubezpieczenia... wszystko to wymaga podawania imion chrzcielnych. Istnienie dwóch imion konkretnego zakonnika, jednego (chrzcielnego) dla oficjalnych dokumentów, a drugiego (zakonnego) dla współbraci zaczęło być uciążliwe. Stąd zmiany. W niektórych zakonach żeńskich wciąż zmienia się imiona chrzcielne na zakonne, ale w przestrzeni publicznej muszą posługiwać się chrzcielnyimi. Tradycja zmiany imienia jest wiekowa, głęboka w znaczeniu, dlatego wciąż pozostaje żywa, choć dla ekonomek i ekonomów zakonnych wspólnot, którzy zajmują się np. ubezpieczeniami, dość uciążliwa (Zieliński, wywiad 2016).

4.1. W wybranych zakonach męskich i żeńskich

Jak zostało wspomniane, choć praktyka zmiany imienia w pewnych okresach (zwłaszcza w wiekach XVIII i XIX) należała raczej do popularnych i w miarę powszechnych, to jednak różnie wyglądała w różnych zgromadzeniach.

Przykładowo w zakonie benedyktynów praktyka zmiany imienia na nowe, zakonne, pojawia się przy reformie Bursfelda i rozpowszechnia się w epoce baroku. U jej źródeł leżą dwie kwestie, postrzeganie profesji jako drugiego chrztu oraz oparcie na

⁸⁸ W dokumentach Soboru Watykańskiego II wielokrotnie została podkreślona rola chrztu, który na zawsze łączy z Kościołem i z Chrystusem (zob. np. *Lumen Gentium* 44).

⁸⁹ Ciekawym głosem w tej kwestii jest stanowczy sprzeciw A.J. Nowaka, który pisze: „Rezygnację z imienia zakonnego na rzecz doniosłości sakramentu chrztu św. można określić jako teologiczno-dyplomatyczny wybieg, który ma na celu rozwodnienie wartości ślubu posłuszeństwa” (2006: 116).

Biblii, a konkretnie na fragmencie z Apokalipsy⁹⁰: „Zwycięzcy dam manny ukrytej i dam mu biały kamyk, a na kamyku wypisane *imię nowe...*” (Ap 2,17)⁹¹.

W przypadku augustianów z początku zachowywano imię chrzestne, ale zmieniano nazwisko na nazwę miejsca pochodzenia lub miejsca, w którym zakonnik spędził znaczną część swojego życia. Od XVI w. konstytucje przewidują już, że przeor może zmienić imię osoby wstępującej do nowicjatu („si videtur expedire, praesertim si habuerit nomen ethnicum” – konstytucje zakonne z 1581 r.⁹²). To prawo było stosowane w praktyce i rytuale zakonu aż do Soboru Watykańskiego II.

W zakonie kapucynów posługiwano się imieniem przyjętym w momencie obłóczyn, ale niekoniecznie imię to różniło się od imienia chrzestnego, decyzja należała do bezpośredniego przełożonego, jednakże praktyka zmiany imienia stawała się coraz bardziej popularna. Ostatecznie kształtuje się zwyczaj zmiany imienia, a w miejsce nazwiska przyjmowania nazwy miejsca poprzedzonej przyimkiem z i pozostaje on normą do 1970 roku, w którym zostaje spisany nowy dekret kapituły generalnej:

Odtąd i w przyszłości młodzi zachowują swoje imię chrzestne, pozostali bracia wybierają raz na zawsze albo imię chrzestne, albo to wybrane w dniu wstąpienia do zakonu. Nikt nie będzie używał nazwy pochodzenia ani nazwiska w celu określenia swojej tożsamości⁹³.

W zakonie kamedułów rytuał przyjęcia nowego imienia odbywał się podczas bardzo uroczystej ceremonii obłóczyn (obrzęd poprzedzony był spowiedzią generalną, obłóczyny odbywały się podczas Mszy św., centralnym punktem obłóczyn było przywdzianie habitu i przyjęcie nowego imienia).

⁹⁰ Wszystkie cytaty z Biblii podaję za *Biblią Jerozolimską*, wyd. 1., Wydawnictwo Pallotinum, Poznań 2006 (dalej skrót BJ).

⁹¹ W komentarzu Biblii Jerozolimskiej czytamy, że *nowe imię* oznacza tu „odnowienie wewnętrzne, które czyni godnym królestwa” (BJ: 1745, przyp. 2,17).

⁹² Podaję za *Dizionario*: 323.

⁹³ „D’ora in avanti, i giovani ritengano il loro nome di battesimo; gli altri frati scelgano, una volta per sempre, o il nome di battesimo o quello assunto entrando in religione. Nessuno in seguito usi il luogo di origine, bensì il cognomen, per determinare la propria identità” (*Dizionario*: 325).

Podczas obłóczyn postulant przyjmował nowe imię, co wyrażało przyjęcie nowego stylu życia. Przełożony nadawał imię kandydatowi z katalogu świętych, tak aby się nie powtarzało w całym zakonie. Rytuał z 1908 r. zamieszczał formułę tego obrzędu: *In posterum vocaberis N. – Teraz nazywać się będziesz N.* W tym miejscu celebrans mógł wygłosić krótką egzortę, po czym udzielał błogosławieństwa. Następnie przechodził na stronę epistoły, umywał ręce i kontynuował Mszę św. (Pałęcki 2012: 352).

Ważnym zwyczajem zmiana imienia stała się w niektórych zakonach żeńskich⁹⁴. W większości z nich o wyborze imienia decydowali i decydują przełożeni (a na pewno zawsze do nich należy ostateczny głos w tej sprawie). Formalnie najczęściej ustala je przełożona generalna wraz z Radą Generalną (zob. Sochacka 2003: 246). Obecnie praktyka zmiany imienia znacznie się różni w poszczególnych żeńskich zgromadzeniach: u elżbietanek kandydatki proponują 5 imion i oddają do akceptacji matce przełożonej (zob. Czaplicka-Jedlikowska 2008: 99). Zmiana imienia istotna była również w zakonie franciszkanek

Do lat siedemdziesiątych naszego wieku o wyborze imion współdecydowała matka przełożona. Przedstawiała ona nowicjuszkom kilka propozycji imiennych, spośród których wybierały imię zakonne. Jeszcze w latach osiemdziesiątych naszego stulecia siostry rzadko zachowywały imię chrzestne. Dopiero ostatnia dekada to okres, kiedy coraz częściej siostry nie zmieniają imienia chrzestnego na zakonne (Szewczyk 2000: 429).

Warto też dodać, że franciszkanki otrzymują imię *Maria* jako pierwsze imię, co ma stanowić wyraz czci dla NMP.

Praktyka zmiany imienia występuje także m.in. w zakonie benedyktynek, gdzie podczas obłóczyn, po bogatym ceremoniale⁹⁵,

⁹⁴ Trzeba jednak jeszcze raz podkreślić, że ten zwyczaj nie wszędzie istniał. „Nawet w późnym średniowieczu wiele zakonów w Polsce nie znało go zupełnie. Zachowane spisy cysterek żarnowieckich, norbertanek zwierzynieckich i żukowskich wykazują, że siostry nosiły imiona przyniesione z domu” (Borkowska 1996: 31). Niektóre zakony zaś były w tym aspekcie wewnętrznie zróżnicowane, np. klaryski w większości praktykowały zmianę imienia, ale nie miało to miejsca w klasztorze krakowskim.

⁹⁵ W wieku XVI ceremoniał był już naprawdę bogaty i skomplikowany. „Panna miała być ubrana (...) jako najprzystojniej, a na głowie mogła mieć ko-

panna otrzymywała nowe imię (zob. Borkowska 1996: 29–30), choć trzeba podkreślić, że w niektórych klasztorach – np. w Klasztorze św. Wojciecha w Staniątkach – imiona zakonne przyjmowały się powoli i niekonsekwentnie

w drugiej połowie XVII wieku zdarzały się wypadki, że ksieni po elekcji przyjmowała dodatkowe imię, później zaczęły to robić niektóre zakonnice, często zresztą przyjmując jednakowe imiona; nie wprowadzało to zamieszania, ponieważ niemal do naszych czasów był tam zwyczaj nazywać zakonnice po nazwisku (Borkowska 2005: 398).

Inaczej rzecz się miała w klasztorze benedyktynek ormiańskich we Lwowie, gdzie dość szybko przyjął się i utrzymywał zwyczaj zmiany imienia. Badaczki tych imion stwierdzają:

Co prawda w klasztorze na ogół przybierano imiona rzadkie, które łatwo identyfikowały daną zakonnice, zaś unikano popularnych imion świeckich, jednak od czasu do czasu można się z nimi spotkać (Wolnicz-Pawłowska i Borkowska 2000: 286).

4.2. W zakonie karmelitańskim

W zakonie karmelitańskim rozpowszechnienie praktyki zmiany imienia podczas wstąpienia do zakonu również łączy się z czasem reformy. Szesnastowieczna reforma terezańska wiąże się zarówno z zakładaniem klasztorów żeńskich według pierwotnej reguły karmelu, jak i zakonów męskich. Pierwszy konwent karmelitów reformowanych został założony w 1568 r., wówczas to:

Trzej zakonnicy, po mszy św. odprawionej przez o. prowincjała Alfonsa Gonzalesa, ukłękli przed Najśw. Sakramentem i odnowili swoje śluby uroczyste według pierwotnej reguły, zatwierdzonej przez pap. Innocentego IV. Na zawsze wyrzekli się wszelkich złagodzeń. Na znak nowego życia zmienili wezwania swych imion

ronę. Prowadziły ją druhny (...) Leżenie krzyżem odbywało się nie w kaplicy wewnętrznej, ale w samym kościele; ksieni także nie czekała już w klauzurze, ale razem z asystencją kilku zakonnice znajdowała się w prezbiterium. I tu właśnie, na oczach ludzi strzyżono kandydatce włosy, zdejmowano bogate ozdoby oraz strój zwierzczeni, a ubierano ją w habit”, a na koniec nadawano nowe imię (Borkowska 1996: 29–30).

na Jana od Krzyża, Antoniego od Jezusa i Józefa od Chrystusa. Wszyscy trzej tworzyli imię: Jezus Chrystus Ukrzyżowany. Było ono syntezą życia dla nowego zgromadzenia (Wanat 1979: 46).

Przytoczony przez Józefa Wanata fakt pokazuje, że imię zakonne ma znaczenie nie tylko dla jednostki przyjmującej nowe imię, ale również dla całego zgromadzenia. Tendencja zmiany imienia w zakonie męskim utrzymywała się do połowy XX wieku⁹⁶, co pokazały badania (nie)zależności imion zakonnych od chrzestnych (Zmuda 2017b).

Dawniej w zakonie karmelitów imię zakonne nadawane było bez żadnej konsultacji z kandydatem⁹⁷, dowiadywał się on, jakie będzie nosił imię, podczas obłóczyn,

obecnie pozwala się na wybór imienia⁹⁸ postulantowi, a magister nowicjatu sprawdza, czy predykaty są zgodne z teologią katolicką i przesyła je do zatwierdzenia ojcu prowincjałowi, który ostatecznie podejmuje decyzję, czy dane imię zostanie zaakceptowane, czy odrzucone. Prowincjał decyduje także o ewentualnych modyfikacjach predykatu, gdyby zaszła taka potrzeba (Zmuda 2017b: 193)⁹⁹.

W zreformowanych zgromadzeniach żeńskich pierwsze zakonnice przyjmowały imię zakonne, które składało się z ich imienia chrzestnego i dołączonego do niego predykatu. Tak również było z pierwszymi zakonicami w polskim klasztorze, sprowadzonymi z Belgii. Jednakże już pierwsza Polka w tym zakonie – Jadwiga Stobieńska, która rozpoczęła nowicjat w 1612 roku przyjmuje imię *Anna od Jezusa*. Imię zakonne nie zawsze jednak różni się od imienia chrzestnego, zawsze zaś dołączony jest do

⁹⁶ „Radykalna zmiana następuje w drugiej połowie XX w., kiedy to wyraźnie widać zwrot w kierunku pozostawiania imienia chrzestnego jako imienia zakonnego, a dołączania jedynie predykatu (jako nowego elementu)” (Zmuda 2017b: 198).

⁹⁷ Jak podkreśla o. J. Zieliński, wynikało to z jurydycznego podejścia do zakonnika oraz w ogóle do przestrzeni życia zakonnego. Obecnie duże znaczenie ma podejście personalistyczne, dlatego u karmelitów bosych pozwala się mającemu przyjąć habit na wybór predykatu (informacje pozyskane z wywiadu, Zieliński 2016).

⁹⁸ W praktyce obecnie sprowadza się to do wyboru predykatu.

⁹⁹ Jak dowiedziałam się podczas wywiadu z o. Michałem, „w latach dziewięćdziesiątych prowincjał karmelitów wydał zarządzenie, aby zakonnicy pozostawali przy imionach chrzestnych”.

niego predykat, natomiast zdecydowana większość siostr wstępujących do krakowskiego zakonu na przestrzeni wieków otrzymywała nowe imię oraz predykat. Kolejne siostry krakowskiego klasztoru to: Magdalena Hipolitówna – imię zakonne *Magdalena od Krzyża*; Anna Ociecka – imię zakonne *Konstancja od św. Józefa*; N. Zadzikówna – *Beata od św. Józefa*; Gryzelda Zebrzydowska – *Teresa od Wszystkich Świętych*; Zuzanna Włodarzówna – *Anna od św. Bartłomieja*; Regina Kościołkówna – *Eufrozyna od św. Anny*; Anna Tryłęcka – *Eleonora od św. Bernarda*; Teodora Piaseczyńska – *Eufrazja od św. Jacka*; Krystyna Mniszchówna – *Krystyna od św. Józefa* (zob. Borkowska 2005: 254). Jak widać, przez pierwsze pięć lat istniała raczej silna tendencja zmiany imienia, tylko dwie nowicjuszki otrzymały jedynie predykat do imienia chrzestnego.

Współcześnie praktyka nadawania nowego imienia w zakonie karmelitańskim wygląda inaczej niż w przeszłości. Przełożona pyta postulantkę o kilka propozycji (tak np. jest w klasztorze w Zakopanem¹⁰⁰). Postulantka może zaproponować nowe imię lub pozostanie przy chrzestnym, jak również predykat; może również zrezygnować z tego przywileju, wtedy wyboru dokonuje matka przełożona (najczęściej wówczas zostaje imię chrzestne, do którego dodaje się tytułację). Istotną kwestią jest również fakt, iż obecnie, jeśli w predykanie nie ma odniesienia do NMP, to wówczas postulantka jako pierwsze otrzymuje imię *Maria*. W praktyce w większości domów karmelitanek bosych od połowy XX wieku znaczna część kandydatek ma zostawiane imiona chrzestne, a dołączany predykat, wskazujący drogę postępowania i kontemplacji.

¹⁰⁰ Informacje zaczerpnięte z wywiadu z s. Sylwią od Matki Pięknej Miłości (2016).

5. Geneza i motywacja imion zakonnych karmelitanek bosych

Badany materiał antroponimiczny można pod względem genezy zebranych imion podzielić na dwie grupy¹⁰¹:

1. Imiona zakonne pochodzące od nazw własnych.
2. Imiona zakonne pochodzące od apelatywów.

W grupie pierwszej mogą znaleźć się (a) imiona wybrane z istniejącego zbioru onimów, czyli zaczerpnięte z istniejącego zasobu imion żeńskich; (b) formacje od istniejących już imion żeńskich; (c) imiona tworzone od imion męskich; (d) imiona tworzone od innych nazw własnych (przydomków, nazw miejscowych).

Poniżej zaprezentowany zostanie zebrany materiał imiennicy z uwzględnieniem powyższego podziału, jak również z ukazaniem problemu motywacji, który jest istotnym czynnikiem rzutującym na formowanie się systemu – zwłaszcza jego zasobu – imiennictwa zakonnego.

Ponieważ zgromadzony materiał imiennicy pochodzi z okresu od XVII do 1. połowy XX w. ustalenie motywacji nadania poszczególnych imion jest jedynie swoistą rekonstrukcją możliwych motywów. Jak podkreśla Tadeusz Skulina:

Ustalenie motywów, które decydowały o popularności niektórych imion, a następnie o zmianach zachodzących w całym ich zasobie, jest dla historyka antroponimii znacznie trudniejsze niż dla badacza współczesnego imiennictwa (Skulina 1988: 55)¹⁰².

¹⁰¹ A. Cieślíkowa, pisząc o motywacji wyboru nazw, wskazuje na dwa główne zabiegi, które wprowadzają nazwę w komunikację: „wybór (ze zbioru onimów) lub kreacja (ze zbioru apelatywów), z tym że wybór może mieć pragmatyczne elementy kreacji” (Cieślíkowa 1994: 194). Podobny podział ze względu na genezę zastosowała w swoim artykule Łucja Maria Szewczyk (2000: 429–430).

¹⁰² Zwracała na to uwagę również Danuta Kopertowska: „Wykrycie hierarchii wartości na dużej przestrzeni czasowej (od wieku szesnastego po współczesność) jest zadaniem dość trudnym, choćby z uwagi na dysproporcje war-

Dodatkowo społeczność zakonna, w której dokonuje się akt wyboru – powodowany określonymi motywami – i akt nadania imienia zakonnego, jest społecznością na tle innych specyficzną, wyjątkową. I o ile, badając imiennictwo zakonne, z jednej strony można poczynić pewne założenia dotyczące motywacji religijnej (na podstawie wiedzy o charakterze wspólnoty i duchowości czy na podstawie rozmowy ze współcześnie żyjącymi zakonnikami, którzy najlepiej znają tradycję swojego zakonu)¹⁰³, o tyle nie można tego poprzeć żadnymi dokumentami, ankietami, zapisami¹⁰⁴. Również badania nad imionami zakonnymi nadawanymi w dobie współczesnej rzadko mogą liczyć na poparcie też np. badaniem ankietowym¹⁰⁵. Trzeba również pamiętać, że każda wspólnota zakonna stanowi odrębną społeczność i należy wskazać czynniki determinujące motywację w danej wspólnotcie.

W zakonie karmelitańskim czynnikami istotnymi były przede wszystkim: nadanie kandydatce imienia, które będzie poprzez wzór osobowy wyznaczało kierunek kontemplacji i postępowania oraz podkreślanie symbolicznego znaczenia nadanego imienia dla nosicielki (a także dla całego zakonu)¹⁰⁶. Często dodatkowym kryte-

ształu badawczego. Metody służące pozyskiwaniu danych współczesnych są bowiem nie tylko bogatsze swą różnorodnością od tych, które można wykorzystać do badania przeszłości, ale i doskonalsze” (Kopertowska 1994: 22).

¹⁰³ Właśnie takie czynniki, jak: wiedza na temat duchowości karmelitańskiej, znajomość historii zakonu i ważnych postaci karmelu na przestrzeni wieków, charakter kontemplacyjny zgromadzenia oraz przeprowadzone przeze mnie wywiady, pozwoliły dokonać podziału imion pod względem motywacji oraz przyjąć założenie, że podstawową motywacją jest motywacja religijna, której należy szukać (według pewnych z góry przyjętych zasad).

¹⁰⁴ Nie udostępniło mi na ten temat żadnych dokumentów, których – według moich rozmówców – nie ma. Nie odnalazłam informacji o motywacji nadawania imion również w rękopiśmiennych tekstach przechowywanych w archiwum ss. karmelitanek w Krakowie na Wesołej.

¹⁰⁵ Ukazał się – pod tym względem wyjątkowy – artykuł Marii Czaplickiej-Jedlikowskiej (2008), oczywiście badając imiona zakonne współcześnie, udało się w niektórych wspólnotach taką ankietę przeprowadzić, ale dotyczy to wspólnot otwartych, w zakonach kontemplacyjnych, jakim jest zakon karmelitanek bosych, nie jest to możliwe do przeprowadzenia. Należy też wspomnieć, że współcześnie badanie motywacji nadawania imion zakonnym w wielu wspólnotach stało się bezzasadne, jeśli zakonnice pozostają przy imieniu chrzestnym, są jednak wciąż wspólnoty zakonne (zwłaszcza żeńskie), w których ta zmiana następuje i prowadzenie tam badań nad motywacją może być niezwykle cenne.

¹⁰⁶ Warto podkreślić, że motywacja religijna w przypadku imion chrzestnych sprowadza się jedynie do aspektu wyboru świętego jako wzoru życia (por. Malec

rium był fakt niepowtarzalności imienia w danym klasztorze, choć nie jest to w karmelu zasada ogólna i bezwyjątkowa, zwłaszcza że wiele siostr nosiło po dwa imiona (a nawet trzy), łatwiej było więc uniknąć problemów komunikacyjnych, jeśli imię się powtarzało.

Przy wyborze patrona pierwszeństwo miały postaci biblijne oraz patron z rodziny karmelitańskiej (jeśli danemu imieniu patronuje kilku świętych, a wśród nich jest święty z Biblii lub święty „karmelitański”, to z dużym prawdopodobieństwem można wskazać go jako osobę patronującą imieniu zakonnicy)¹⁰⁷.

Należy jednak pamiętać, że całość imienia zakonnego we wspólnocie karmelitanek bosych, to imię i predykat, który również zawiera treści – nieraz bardziej – symboliczne niż pierwsze czy drugie imię, wyznaczające kierunek postępowania oraz determinujące modlitwy zakonnicy.

5.1. Imiona motywowane nazwami własnymi¹⁰⁸

5.1.1. Imiona mające źródło w Biblii

5.1.1.1. Imiona motywowane przez kobiece imiona postaci biblijnych

Anna – imię motywowane imieniem matki Samuela (zob. ST 1 Sm 1–20), apokryfy przypisują to imię również matce Maryi¹⁰⁹.

2001: 75), a funkcja magiczna w postaci zaklęć i odżegnywania, jaka miała miejsce w przypadku imion rodzimych, została w imionach chrześcijańskich zastąpiona religijną prośbą i zaufaniem do opieki danego świętego (Malec 2004: 50).

¹⁰⁷ Podaję w oparciu o przeprowadzone przeze mnie wywiady z s. Małgorzatą (2015) oraz z o. Jerzym Zielińskim (2016).

¹⁰⁸ Głównym kryterium decydującym o przyporządkowaniu imienia do poszczególnych grup w tym punkcie będzie problem motywacji, ze względu na fakt, iż to właśnie czynnik motywacyjny był dominujący podczas wyboru imienia dla nowicjuszek. Ponieważ zdecydowana większość imion została zaczerpnięta z istniejącego już zbioru onimów, nie zaznaczam przy każdym imieniu, iż znalazły się w zasobie imion zakonnych w wyniku wyboru, natomiast przy imionach powstałych w wyniku kreacji (zob. Cieślíkowa 1994: 194), podaję wyraz motywujący i sposób utworzenia.

¹⁰⁹ Również wśród świętych karmelitańskich jest jedna o tym imieniu – Anna od św. Bartłomieja (towarzyszka św. Teresy z Avili, żyjąca w XVI w., towarzyszyła reformatorce w zakładaniu prawie wszystkich kolejnych klasztorów karmelitanek bosych. Św. Teresa nazywała ją „swoją sekretarką” – zob. Praškiewicz 2018: 61).

Elżbieta – imię motywowane imieniem żony Zachariasza, matki Jana Chrzciciela a ciotki NMP¹¹⁰ (zob. NT Łk 1, 5–80).

Ewa – imię motywowane imieniem biblijnym pierwszej kobiety, matki wszystkich żyjących (zob. ST Rdz 3, 20)¹¹¹.

Joanna – imię motywowane imieniem jednej z postaci NT, niewiasty z otoczenia Chrystusa (zob. NT Łk 8, 3; 24, 10)¹¹².

Judyta – imię motywowane imieniem prorokini, bohaterki, dzięki której Izraelci pokonali nieprzyjaciela (zwycięzcy Holofernesa – zob. ST Jdt 8, 1).

Magdalena – imię motywowane imieniem ewangelicznej Marii Magdaleny (Marii z Magdalii, postaci z Ewangelii wg św. Łukasza (8, 1–3), którą Chrystus uwolnił od złych duchów. Przez tradycję często utożsamiana z Marią z Betanii (Łk 7, 36–50) i z jawno-grzesznicą (w zasadzie bezimienną, Łk 7, 36–50), jednak współczesne badania egzegetyczno-hermeneutyczne uważają takie utożsamienie za bezzasadne (por. Fros i Sowa IV: 155)¹¹³.

Maria – imię motywowane imieniem Najświętszej Marii Panny, matki Chrystusa (zob. np. NT, Łk 1, 27)¹¹⁴.

¹¹⁰ Imiona późniejsze (nadawane od końca XVIII w. mogą być również motywowane imieniem św. karmelitanki s. Elżbiety od św. Franciszka Ksawerego, jednej z 16 karmelitanek z Compiègne, ofiar antykatolickich prześladowań religijnych okresu rewolucji francuskiej. W zakonie karmelitańskim jest także święta o tym imieniu: Elżbieta od Trójcy Przenajświętszej, jednakże jej beatyfikacja to rok 1984, więc jej osoba nie patronuje imionom nadanym zakonnicom.

¹¹¹ Istnieje również święta z XIII w. Ewa z Leodium.

¹¹² Imię może być motywowane również imieniem błogosławionej Joanny z Tuluzy, karmelitanki, która habit otrzymała z rąk św. Szymona Stocka – „Pochodziła z rodziny szlacheckiej, ale żyła w skrajnym ubóstwie jako rekluza przy klasztorze karmelitanek w Tuluzie” (Praškiewicz 2018: 28) – lub bł. Joanny Scopelli, mniszki karmelitańskiej, należącej do pierwszego ich pokolenia, założycielki klasztoru w Reggio (Praškiewicz 2018: 49). Poza błogosławionymi z zakonu karmelitańskiego Kościół czci wiele świętych o tym imieniu (m.in. J. d’Arc, J. de Chantal, J. Francuska).

¹¹³ Imię może być również motywowane imieniem św. Magdaleny de Pazzi (zob. imię *Magdalena de Pazzi*).

¹¹⁴ W NT są też inne niewiasty o tym imieniu, jest także wiele świętych Marii w Kościele katolickim, w tym również karmelitańskich, jednakże ze względu

Marta – imię motywowane biblijnym imieniem Marty z Betanii, siostry Marii i Łazarza (zob. NT Łk 10, 38; J 12, 2).

Miriam – imię motywowane imieniem NMP, Matki Chrystusa (hebr. *Mirjam*)¹¹⁵. W Biblii imię to nosiła również siostra Mojżesza i Aarona, która po przejściu przez Morze Czerwone, prowadziła kobiety, tańcząc i śpiewając (zob. ST Wj 2, 4. 7–8; 15, 20–21; Lb 12; 20, 1).

Salomea – imię to nosiła żona Zebedeusza i matka apostołów Jakuba i Jana (zob. NT Mk 15, 40)¹¹⁶. Stała się jedną z wiernych towarzyszek Jezusa, była jedną z niewiast, które przyszły namaścić ciało Jezusa spoczywające w grobie¹¹⁷. Jej imieniem motywowane jest wskazane imię zakonne.

Zuzanna – imię motywowane imieniem biblijnej Zuzanny (żony Joakima, oskarżonej przez starców i ocalonej przez proroka Daniela [ST Dn 13, 2; 13, 29])¹¹⁸. Również jedna z kobiet towarzyszących Jezusowi (zob. NT Łk 8, 3).

5.1.1.2. Imiona motywowane przez męskie imiona postaci biblijnych

Eliasza – imię motywowane imieniem starotestamentowego proroka Eliasza (hebr. *Elijáh(ū)* – imię teoforyczne, oznaczające 'Jahwe jest moim Bogiem'), który uważany jest za ojca zakonu karmelitańskiego¹¹⁹ (w Biblii zob. ST 1 Krn 8, 27). Imię utworzone od męskiego *Eliasz* za pomocą derywacji paradygmatycznej.

na maryjność zakonu, przedstawiona tu motywacja z pewnością występowała najczęściej.

¹¹⁵ Zob. <http://www.naszczas.pl/biblia/tajemnice-biblijnych-imion/miriam-maryja/> (dostęp: grudzień 2018).

¹¹⁶ Imię może być również motywowane imieniem św. Salomei, księżnej halickiej, czczonej w Polsce.

¹¹⁷ Więcej zob. <https://biblia.wiara.pl/doc/423074.Swieta-Salome-Matka-apostolow> (dostęp: grudzień 2018).

¹¹⁸ Hagiografowie wymieniają osiem świętych kobiet tego imienia (np. Z. męczennica rzymska, Z. męczennica perska).

¹¹⁹ Zakon karmelitański wziął nazwę od góry Karmel – miejsca przebywania proroka Eliasza.

Józefa – imię motywowane imieniem oblubieńca NMP (zob. np. NT Mt 1, 16. 18–24)¹²⁰. Imię żeńskie utworzone przez zmianę paradygmatu odmiany¹²¹.

5.1.1.3. Imiona motywowane imionami lub nazwami aniołów

Angela – imię może odsyłać do treści angelologicznych (gr. *ángelos* 'posłaniec')¹²². Przy założeniu, że imię miało wytyczać zakonnicy drogę poprzez swoje teologiczne znaczenie, należy wskazać, że miało zaznaczać jej wybraństwo, posłanie przez Boga czy to do innych ludzi, czy do wybranych zadań realizowanych w powołaniu.

Angelika – tak jak w przypadku imienia *Angela*, imię może odsyłać do treści angelologicznych (od łac. *angelica* 'anielska', które wywodzi się z gr. *ángelos* 'posłaniec')¹²³.

Anioł – imię może odsyłać do treści angelologicznych (np. do znaczenia wyrazu *ángelos* 'posłaniec, zwiastun, anioł' lub może mu patronować Anioł Stróż zakonnicy)¹²⁴. Imię to jako

¹²⁰ W Biblii imię to nosiło sześciu mężczyzn (zob. <http://e-civitas.pl/swiety-jozef-w-biblii-i-tradycji-kosciola/> – dostęp: grudzień 2018). Dwudziestowieczne imiona mogą być również motywowane imieniem bł. Józefy Naval Girbés (zm. 1893), członkini Trzeciego Zakonu Karmelitów Bosych (zob. Praškiewicz 2018: 97).

¹²¹ Oczywiście w nazewnictwie ogólnym występuje imię *Józefa*, ale ponieważ przyjmuję, iż imię to motywowane jest męskim imieniem postaci biblijnej, podaję sposób utworzenia imienia zakonnego. Jest to zasada przyjęta w całym rozdziale. Jeśli imię motywowane jest imieniem kobiecym, przyjmuję, iż do zasobu imiennictwa zakonnego dostało się przez wybór, w innych przypadkach podaję sposób utworzenia.

¹²² Wśród świętych może ewentualnie patronować mu Angelico Fra. Podobnie jest z imieniem *Angelika*.

¹²³ Imię to bywa kwalifikowane do imion odapelatywnych (Szewczyk 2000: 439). Wydaje się jednak, że główna motywacja nadania tego imienia jako zakonnego to odesłanie do funkcji posłańca Bożego pełnionej w dziele zbawienia przez aniołów, więc znaczenie teologiczne wysuwa się na plan pierwszy.

¹²⁴ Imieniu temu może patronować też Anioł Karmelita (jeden z eremitów żyjących na górze Karmel w XII w.). Znany też jako święty Anioł z Sycylii. Święty urodził się w rodzinie żydowskiej, która nawróciła się na chrześcijaństwo. Razem z rodzonym bratem dołączył do grupy eremitów żyjących na górze Karmel. W 1218 roku został kapłanem. Ostatni okres swojego życia spędził na Sycylii, głosząc słowo Boże (w Italii zasłynął jako kaznodzieja). W 1225 r. zmarł śmiercią męczeńską (zob. Praškiewicz 2018: 27).

żeńskie zakonne powstało w wyniku konwersji imienia męskiego *Anioł*.

Cherubina – imię może odsyłać do treści angelologicznych. Cherubiny to biblijne anioły (w Biblii nazwa ta wystąpiła 87 razy¹²⁵) wyższego rzędu. Jak zaznacza Roger de Vaux: „Cherubini byli przedstawiani jako skrzydlate, czworonożne zwierzęta. Postaci te łączyły w sobie cechy ludzkie ze zwierzęcymi” (de Vaux 2002: 27)¹²⁶. Ich rolą, według Biblii, jest pilnowanie raju czy tworzenie siedziby Boga¹²⁷. Imię powstało w wyniku de-rywacji paradygmatycznej od męskiego *Cherubin*.

Gabriela – imię odsyła do biblijnej postaci Archanioła Gabriela¹²⁸. Święty Gabriel Archanioł na kartach Biblii pojawia się kilkakrotnie (w Księdze Daniela, kilka razy w Ewangelii wg św. Łukasza), archanioł ten najczęściej kojarzony jest ze sceną Zwiastowania NMP. Jak podaje Fros i Sowa: „tradycja chrześcijańska zaliczyła go do siedmiu archaniołów, wyposażonych w szczególne znaczenie i funkcje. Podobnie rzecz ma się z późną tradycją żydowską, literaturą talmudyczną oraz przeświadczeniami w islamie”¹²⁹ (Fros i Sowa II: 413–414). Imię powstało wskutek zmiany paradygmatu odmiany.

Michaela – imię motywowane imieniem św. Michała (hebr. *mika'el* 'Któż jak Bóg') Archanioła, jednego z trzech biblijnych archaniołów znanych z imienia, jego kult jest najbardziej rozpowszechniony w Kościele. W ST przedstawiony jest jako jeden z najpotężniejszych duchów, „niebieski wódz Izraela” (Fros i Sowa IV: 280), występuje także w NT (por. Ap)¹³⁰ oraz w tekstach niekanonicznych zob. np. *Księga Henocha*, *Apokalipsa Barucha*, *Apokalipsa Mojżesza*). Funkcja Michała jako

¹²⁵ Na temat cherubów jako tronu Jahwe zob. Brzegowy 1989: 105–112. Niewęglowski pisze, że cherubini to „powiernicy, wyobrażają wiedzę Boga” (Niewęglowski 2006: s. 40).

¹²⁶ Imieniu może patronować również święty Cherubin z Avigliany.

¹²⁷ Por. R. de Vaux 2002: 27.

¹²⁸ Może być również motywowane imieniem któregoś ze świętych mężczyzn.

¹²⁹ Islamiści wierzą, że to właśnie Gabriel został posłany do Mahometa.

¹³⁰ Interpretacja Apokalipsy (12, 7) leży u podnóża uznawania św. Michała Archanioła za pogromcę szatana.

anioła, który dostaje od Boga szczególnie wymagające zadania, podkreślana jest także przez pisarzy wczesnego chrześcijaństwa (Tertulian, Orygenes, Hermas, Didymus) (zob. np. Fros i Sowa IV: 280–281). Imię utworzone przez derywację paradygmatyczną od imienia *Michael*, zachowującego hebrajski pierwiastek teoforyczny *el*.

Rafaela – imię motywowane imieniem św. Rafała Archanioła, jednego z trzech biblijnych archaniołów znanych z imienia¹³¹. W Księdze Tobiasza poznajemy go jako „jednego z siedmiu aniołów, którzy stoją w pogotowiu i wchodzą przed majestat Pański” (Tb 12, 15). Księgi pozabiblijne, zarówno żydowskie, jak i chrześcijańskie „nazywają Rafała jednym z siedmiu najwyższych duchów niebieskich, księciem aniołów i mówią o jego roli w życiu ludzi. Czynią go wreszcie opiekunem podróżujących i niejako typowym aniołem stróżem” (Fros i Sowa V: 15). Imię utworzone przez derywację paradygmatyczną od imienia *Rafael*, zachowującego hebrajski pierwiastek teoforyczny *el*.

Serafina – imię odsyła do biblijnych¹³² treści angelologicznych. Według SMTK *serafin* to nazwa „istot sześcioskrzydłych, unoszących się w wizji Izajasza nad tronem Boga; według chrześcijańskich egzegetów, serafini byli ognistymi aniołami z najwyższego w hierarchii chóru anielskiego, zwanymi także aniołami miłości” (SMTK: 1056)¹³³. Imię powstało wskutek derywacji paradygmatycznej od męskiego *Serafin*.

5.1.1.4. Pozostałe imiona nawiązujące do Biblii

Joachima – imię motywowane imieniem Joachima, ojca Najświętszej Marii Panny¹³⁴ – znanym z apokryfów (*Protoewangelia Ja-*

¹³¹ Istnieje święta o tym imieniu – Rafaela od Najśw. Serca Porras y Aylon – jednak jej kanonizacja nastąpiła w połowie XX w.; podobnie jak bł. Rafaela Ibarra, której beatyfikacja to dopiero rok 1984.

¹³² W Biblii nazwa *serafin* występuje dwukrotnie w Księdze Izajasza. Refleksję kulturowo-teologiczną na temat serfinów przeprowadza T. Brzegowy, dokonując egzegezy ksiąg prorockich (1999: 71–72).

¹³³ Jest także święty o tym imieniu: S. de Montefeltro.

¹³⁴ Istnieje bł. o tym imieniu, założycielka Zgromadzenia Sióstr Karmelitanek od Miłości, żyła ona w latach 1783–1854, ale została beatyfikowana w XX

*kuba*¹³⁵). Imię powstało w wyniku derywacji paradygmatycznej od męskiego imienia Joachim.

Karmela – imię motywowane nazwą góry znajdującej się na terenie Palestyny, występującej na kartach Biblii. „Pismo Święte i Tradycja wiążą tę górę z osobą proroka Eliasza i z objawieniem się Maryi. Od nazwy tej góry wziął też nazwę zakon karmelitański (Jelonek 2002)” (Wieczorek 2010: 281). Imię powstało od nazwy góry *Karmel* w wyniku transonimizacji i zmiany paradygmatu odmiany¹³⁶.

Krystyna – imię to odsyła do mesjańskiego tytułu Chrystus¹³⁷. Motywacją nadania tego imienia jako zakonnego może być „postawienie nowicjusze przed oczami zbawczego dzieła Chrystusa poprzez odwołanie bezpośrednio do jego osoby (por. etymologia)” (Horyń i Zmuda 2017: 133)¹³⁸.

Mariancilla – imię motywowane imieniem Matki Jezusa, to ona

wieku, mało prawdopodobne więc, by jej postać stała u podstaw motywacji imion zakonnice nadanych w XIX w.

¹³⁵ Por. https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TS/swieci/s_joachim1.html (dostęp: grudzień 2018).

¹³⁶ Od tej samej podstawy powstała nazwa członków zakonu *karmelita* < *karmel* (suf. *-ita*); nazwa *karmelitanka* pochodzi zaś od *karmelita* (suf. *-anka*). Jak zauważa E. Breza „spodziewać by się należało formy *karmelitka/karmelitki* (Breza 2013: 43).

¹³⁷ Jest to dawne przyswojenie łac. imienia *Christina* pochodzącego od męskiego imienia *Christinus* 'należący do Chrystusa, wyznawca Chrystusa' (Malec 1992: 88).

¹³⁸ Autorki piszą: „Motywacja nadania tego imienia może być jednak dwójaka. W Polsce imię *Jezus* objęte było, i jest, tabu sakralnym (Malec 2001: 75; zob. też Krawczyk-Tyrpa 2004: 84). Szacunek i cześć dla Jezusa Chrystusa, będące powodem nienadawania jego imienia dzieciom, przenikał się z jego kultem i pragnieniem wiązania życia z jego osobą. Przyjęcie więc imienia *Krystyn/Krystyna* pozwalało na nadanie dziecku Jezusa jako patrona bez łamania wyżej wspomnianego tabu, a ponieważ etymologiczne związki *Krystyny* z Chrystusem były dla użytkowników polszczyzny w dobie staropolskiej – i w pewnej mierze w średniopolskiej – bardziej czytelne, nie można wykluczyć takiej motywacji” (Horyń i Zmuda 2017: 132). W zakonie wydaje się, że nadający imiona mieli cały czas świadomość etymologiczną tego imienia. Oczywiście bardziej widać to w wariancie tego imienia *Christina*, które jednak u karmelitanek nie wystąpiło (znalazło się zaś w spisie imion ss. benedyktynek).

Imię to może być także motywowane imieniem świętej (K. z Tyru, K. Przedziwna, K. ze Stommeln).

patronuje temu imieniu – zob. imię *Maria*¹³⁹. Drugi człon tego złożonego imienia również ma swój rodowód biblijny, bowiem według zapisu Wulgaty Matka Jezusa nazwała siebie służebnicą (*ancilla*) podczas Zwiastowania „Ecce ego ancilla Domini” (por. Fros i Sowa 2004: 129). Słowotwórczo powstałe imię jest złożeniem utworzonym od imienia *Maria* i łacińskiego apelatywu *ancilla* ‘służebnica’.

Weronika – imię motywowane imieniem postaci z legendy chrześcijańskiej (podanie o chuście Weroniki, którą otarła ona twarz Jezusa, kiedy niósł krzyż na Golgotę), jej znaczenie utrwaliło się w VI stacji Drogi Krzyżowej.

5.1.2. Imiona odsyłające do świętych i błogosławionych Kościoła katolickiego¹⁴⁰

5.1.2.1. Imiona motywowane imionami świętych i błogosławionych z zakonu karmelitańskiego

Alberta – imię motywowane imieniem św. Alberta Jerozolimskiego¹⁴¹, który szczególnie czczony jest w zakonach karmelitańskich jako prawodawca zakonu (pustelnicy z góry Karmel zwrócili się do bpa Alberta, by uregulować swój status prawny w Kościele¹⁴². Reguła karmelitańska powstała w XIII w.) Imię utworzone przez zmianę paradygmatu odmiany.

Alojza – imię motywowane najprawdopodobniej imieniem Aloj-

¹³⁹ Imię to znalazło się w tej grupie, ponieważ czynnik motywacyjny został uznany za najistotniejszy w tym rozdziale do uporządkowania materiału.

¹⁴⁰ Świętych karmelitańskich podaję za Szczepanem T. Praškiewiczem (2018) oraz za stroną internetową www.karmel.pl, jeśli korzystam z innych źródeł zaznaczam to w przypisie. Pozostałych świętych podaję za Fros i Sowa I–VI 2004–2007, jeśli korzystam z innych źródeł, zaznaczam to w przypisie.

¹⁴¹ Imieniu patronować może także św. Albert Chmielowski (za czym może przemawiać czas oraz miejsce nadania imienia (XIX w., Kraków), jednakże zgodnie z informacjami udzielonymi przez zakonników, należy pierwszeństwo dawać patronom bezpośrednio związanym z zakonem.

¹⁴² Karmelicy czczą św. Alberta jako swojego prawodawcę, nie uważają go jednak za swojego założyciela, nie był on bowiem pustelnikiem jak pierwsi karmelicy (por. Praškiewicz 2018: 22).

zego Rabaty, błogosławionego karmelity z XV w. (zmarł wskutek ran po ugodzeniu nożem przez grzesznika, którego upomniął – por. Praškiewicz 2018: 45)¹⁴³. Imię utworzone przez zmianę wzoru odmiany.

Augustyna – wśród błogosławionych z „rodziny” karmelitańskiej jest jeden o tym imieniu *Anioł Augustyn Mazzinghi*, który żył na przełomie XIV i XV w., przykładowy zakonnik i ceniony kaznodzieja (por. Praškiewicz 2018: 41)¹⁴⁴, najprawdopodobniej jego imieniem motywowane jest imię zakonne. Imię utworzone za pomocą derywacji paradygmatycznej.

Dionizja – imię motywowane imieniem błogosławionego Dionizego od Narodzenia, karmelity, jednego z dwóch pierwszych (wraz z Redemptem Rodriguezem) męczenników Karmelu Terezańskiego (zob. Praškiewicz 2018: 63)¹⁴⁵. Imię utworzone przez zmianę paradygmatu odmiany.

Eufrazja – z późniejszych okresów (od końca XVIII w.) może być motywowane imieniem św. s. Eufrazji od Niepokalanego Poczęcia, jednej z męczennic-karmelitanek z Compiègne (z okresów wcześniejszych imię może być motywowane imieniem męczennicy o tym imieniu (E. z Tebaidy).

Franciszka – imię motywowane najprawdopodobniej imieniem błogosławionej Franciszki d’Amboise z XV w. Owdowiała i bezdzietna Franciszka poświęciła się życiu zakonnemu, stała się założycielką żeńskiej gałęzi zakonu karmelitańskiego we Francji (por. Praškiewicz 2018: 44). Istnieje również błogosławiony z rodziny karmelitańskiej o tym imieniu – Franciszek ze Sieny, Włoch żyjący w XIII wieku. W młodości policjant, który podczas akcji zaatakowany przez zbójców stracił wzrok. Podczas pielgrzymki do Santiago de Compostela odzyskał wzrok i nawrócił się, po czym wstąpił do karmeli-

¹⁴³ Inni znani święci patronujący temu imieniu to np. A. Gonzaga, A. Scroppi, A. Palazzolo, A. Orione.

¹⁴⁴ Imię może być motywowane również imieniem błogosławionej o tym imieniu – A. Pietrantoni – bądź może patronować mu któryś z mężczyzn czczonych w Kościele (najbardziej znany to św. A. bp Hippony i dr Kościoła).

¹⁴⁵ Możliwe również, iż imię motywowane jest imieniem św. Dionizji, męczennicy.

tów. Zmarł w opinii świętości (por. Praškiewicz 2018: 29)¹⁴⁶.

Hieronima – imię motywowane imieniem czczonego w zakonie karmelitańskim Sługi Bożego Hieronima Graciana od Matki Bożej (1545–1614), bliskiego współpracownika św. Terezy, podczas przeprowadzania przez nią reformy zakonu¹⁴⁷ (lub świętego Hieronima, doktora Kościoła). Imię utworzone przez zmianę paradygmatu odmiany.

Julia – imię motywowane najprawdopodobniej imieniem świętej Julii Alojzy od Jezusa, jednej z 16 karmelitanek z Compiègne, ofiar antykatolickich prześladowań religijnych okresu rewolucji francuskiej¹⁴⁸.

Karolina – imię motywowane imieniem bł. karmelitanki, Karoliny od Zmartwychwstania, jednej z 16 karmelitanek z Compiègne, ofiar antykatolickich prześladowań religijnych okresu rewolucji francuskiej, zgilotynowanych w Paryżu.

Magdalena de Pazzi – imię motywowane imieniem Marii Magdaleny de Pazzi, szesnastowiecznej włoskiej świętej, szczególnie czczonej w zakonie karmelitańskim. Św. M. de Pazzi wstąpiła do autonomicznego klasztoru karmelitanek, gdy miała kilkanaście lat i w zakonie przyjęła imię Marii Magdaleny. W zakonie wiodła życie umartwione, rozmodlone i pełne ekstaz. Zmarła w opinii świętości. Współsiostry spisały jej nauki i opisy doznań mistycznych. Została kanonizowana w 1669 r. Jako karmelitanka żywiła wielkie nabożeństwo do NMP. „Uważała, że *Maryja jest Gwiazdą Karmelu* i jego *Słońcem*” (Praškiewicz 2018: 57). To imię złożone powstało wskutek konwersji *Magdalena de Pazzi* (< *Magdalena de Pazzi*), imię + przydomek przeniesione w całości do kategorii imienia.

Redempta – imię może być motywowane imieniem błogosławio-

¹⁴⁶ Inne święte o tym imieniu: F. Rzymianka, F. de Chantal, F. Ksawera Cabrini; imieniu temu może również patronować mężczyzna spoza karmelu (szczególnie popularni święci o tym imieniu: F. z Asyżu, F. Ksawery, F. Salezy).

¹⁴⁷ Na temat Sługi Bożego zob. <https://www.karmel.pl/sluga-bozy-ojciec-hieronim-gracian-od-matki-bozej-dantyszek-1545-1614/> (dostęp: grudzień 2018).

¹⁴⁸ Inne św. o tym imieniu: J. męczennica z Korsyki, J. Billiart.

nego Redempta Rodrigueza (1598–1638), karmelity-męczennika (Redempta od Krzyża), który poniósł śmierć z rąk muzułmanów i stał się pierwszym męczennikiem Karmelu Teresjańskiego (zob. Praškiewicz 2018: 63–64)¹⁴⁹. Imię powstałe wskutek derywacji paradygmatycznej.

Stanisława – imię motywowane imieniem błogosławionego Stanisława z Bydgoszczy, żyjącego na przełomie XIV i XV wieku. Był karmelitą słynącym z kaznodziejstwa i przykładowego życia, zginął najprawdopodobniej śmiercią męczeńską¹⁵⁰ (inni znani święci o tym imieniu: S. bp i męczennik, S. Kazimierczyk, S. Kostka). Imię utworzone przez zmianę paradygmatu odmiany.

Teresa – imię odsyła do wielkich świętych zakonu karmelitańskiego: T. z Avili lub T. od Dzieciątka Jezus. Pierwsza z nich, czyli św. Teresa od Jezusa, to szesnastowieczna reformatorka zakonu karmelitańskiego, do którego wstąpiła w wieku 21 lat. „Zaniepokojona brakiem dyscypliny zakonnej, postanowiła podjąć dzieło reformy zakonu, by powrócić do pierwotnej jego reguły, i pomimo trudności, na jakie napotkała, zdołała zrealizować zamierzone dzieło, zakładając w 1562 roku klasztor św. Józefa w Avili, w którym przyjęła imię Teresy od Jezusa. W późniejszych latach założyła w innych miastach hiszpańskich 15 klasztorów reformowanych, które nazywały się klasztorami karmelitanek bosych. Pozyskując do swego dzieła św. Jana od Krzyża, w 1568 roku doprowadziła także do reformy męskiej gałęzi zakonu” (Praškiewicz 2018: 53). Imiona zakonne nadawane w XX wieku mogą być również motywowane imieniem św. Teresy Martin od Dzieciątka Jezus (1873–1897), karmelitanki, najmłodszego doktora Kościoła, powszechnie znanej jako „mała Tereska” lub Teresa z Lisieux, bowiem w zakonie w tym mieście spędziła 9 lat ze swego 24-letniego życia (zob. Praškiewicz 2018: 101).

¹⁴⁹ Imię może być motywowane również tytułem chrystologicznym (*Redemptor* 'Odkupiciel'), odsyłałoby wówczas bezpośrednio do Chrystusa i Jego zbawczej misji.

¹⁵⁰ Według jednych podań zginął w czasie misji (został wysłany do Prus) zamordowany przez pogańskie szczepy, według innych zamordowany przez grzesznika, którego publicznie potępił, jeszcze inne źródła wskazują na śmierć z rąk Tatarów na służbie Władysława Jagiełły (por. Praškiewicz 2018: 38).

Terezyta – imię motywowane imieniem św. Teresy z Avili (zob. *Teresa*). *Terezyta* (< *Teresita* < *Teresa*) jest to formacja od imienia *Teresita*, które jest hiszpańskim i włoskim zdrobieniem imienia *Teresa*. W formacji nastąpiły wymiany głosek: *s* > *z* oraz *i* > *y*. Zjawiska fonetyczne dokonały się na gruncie języka polskiego i posłużyły do utworzenia nowej formacji.

Terezitta – imię motywowane imieniem św. Teresy z Avili (zob. *Teresa*). *Terezitta* (< *Teresita* < *Teresa*) jest to formacja od imienia *Teresita*, które jest hiszpańskim i włoskim zdrobieniem imienia *Teresa*. W formacji nastąpiło udźwięcznienie *s* > *z* i geminacja w sufiksie *-ita* > *-itta*. Podwojone *tt* bardzo często występuje w formach z pochodzenia hipokorystycznych, podwojenie to możliwe jest wtórnie (zob. Malec 1998: 303)¹⁵¹. Zjawiska fonetyczne dokonały się na gruncie języka polskiego i posłużyły do utworzenia nowej formacji.

5.1.2.2. Imiona motywowane imionami innych osób czczonych w Kościele katolickim

5.1.2.2.1. Imiona motywowane imionami świętych lub błogosławionych kobiet

Agata – imię motywowane imieniem św. Agaty, męczennicy, żyjącej w III w. (inne święte lub błogosławione: A. z Weinsbrunn, A. z Bassano, A. – męczennice koreańskie, A. – męczennica chińska).

Agnieszka – imię św. Agnieszki, męczennicy rzymskiej, żyjącej najprawdopodobniej w III w. (inne święte lub błogosławione: A. z Poitiers, A. z Asyżu, A. z Pragi, A. z Montepulciano, A. – męczennice).

Albina – imieniu patronuje jedna z trzech czczonych przez Kościół katolickich kobiet o tym imieniu: A. z Lugdunum, A. z Formio, A. Paryska.

¹⁵¹ „W imionach trój- i więcejsyłabowych najliczniejsze są przejęte z języków zachodnioeuropejskich imiona na *-etta*, *-itta*” (Malec 1998: 303).

Aleksandra – imię motywowane imieniem św. Aleksandry, pustelnicy egipskiej.

Amalia – imieniu może patronować Amalberga z Maubeuge lub Amalberga Gandawska. Według niektórych badaczy, imię *Amalia* pochodzi od skrócenia imienia *Amalberga* (zob. Grzenia 2006: 48).

Anastazja – imię motywowane imieniem św. Anastazji, męczennicy z IV w.¹⁵²

Aniela – imię motywowane imieniem św. Anieli (np. A. z Foligno, A. Merici, A. Salawa)¹⁵³.

Antonia – imię motywowane imieniem którejs z kobiet o tym imieniu czczonych w Kościele (A. z Florencji, A. z Brescji)¹⁵⁴.

Antonina – imieniu patronuje św. Antonina, panna i męczennica. Święte o tym imieniu możemy w martyrologiach znaleźć kilkakrotnie, ale – jak zaznaczają badacze – „analiza historyczno-literacka wykazała jednak niezbicie, iż chodzi o tę samą osobę, umęczoną w czasie prześladowania za Dioklecjana i Maksymiana” (Fros i Sowa I: 235).

Apolonia – imię motywowane imieniem św. Apolonii, męczennicy aleksandryjskiej.

Aurelia – imię motywowane imieniem św. Aurelii (Kościół czci dwie męczennice o tym imieniu, A. ze Strasburga, A. z Anagni).

¹⁵² Święte męczenniczki tego imienia w starych martyrologiach występują stosunkowo często, jednakże w większości „wzmianki o Anastazjach są zazwyczaj zbyt zwięzłe, mało jasne i do skreślenia wyrazistych sylwetek nie wystarczające” (Fros i Sowa I: 151).

¹⁵³ Imię może również odsyłać do treści angelologicznych (pochodzi od gr. *ángelos* ‘posłaniec, anioł’). Za motywacją odsyłającą do znaczenia etymologicznego tego imienia w zakonach może świadczyć fakt, iż np. w zakonie benedyktynek sakramentek zamiennie stosowane jest imię *Aniela* i predykat *od Aniołów*.

¹⁵⁴ Lub świętego Antoniego (święci mężczyźni, którzy nosili to imię są bardzo liczni, szczególnym kultem w Kościele otaczany jest A. Padewski, doktor Kościoła).

Barbara – imię motywowane imieniem św. Barbary, panny i męczennicy.

Beata – imię motywowane imieniem św. Beaty, męczennicy z Sens.

Benedykta – imię motywowane imieniem św. Benedykty (B. męczennice, B. z Kłodzka, B. Cambiagio Frassinelli¹⁵⁵).

Benigna – imię motywowane imieniem św. Benigny z Trzebnicy (mniszki).

Bibianna – imię motywowane imieniem św. Bibiany, męczennicy. Imię utworzone przez zastosowanie geminacji (Grzenia [2006: 76] notuje także wariant imienia z geminatą *Bibianna*).

Bilhilda – imię motywowane imieniem św. Bilhildy z Altenmünster, fundatorki zakonu benedyktyńskiego, późniejszej ksieni tegoż zakonu.

Bronisława – imię motywowane imieniem św. Bronisławy, norbertanki żyjącej w XIII wieku.

Brygida – imię motywowane imieniem św. Brygidy (B. Szwedzka bądź B. z Kildar).

Cecylia – imię motywowane imieniem św. Cecylii, męczennicy rzymskiej.

Cyryla – imię motywowane imieniem św. Cyryli, męczennicy.

Domicylla – imię motywowane imieniem św. Domicylli, męczennicy.

Dominika – imię motywowane imieniem św. Dominiki, męczennicy¹⁵⁶.

¹⁵⁵ Istnieje święta karmelitanka o tym imieniu, ale z pewnością jej imię nie było podstawą do nadania imienia żadnej z zakonnice uwzględnionej w badaniu, bowiem św. Teresa Benedykta od Krzyża żyła w XX w., a jej kanonizacja to dopiero rok 1998 (w badanym materiale antroponimicznym, imię *Benedykta* występuje we wcześniejszych okresach).

¹⁵⁶ Możliwe również, że patronuje mu któryś ze świętych mężczyzn noszących to imię.

Dorota – imię motywowane imieniem św. Doroty, męczennicy lub D. z Mątowów.

Eleonora – imię motywowane imieniem św. Eleonory, ksieni z Tadcaster.

Emerencjanna – imię motywowane imieniem św. Emerencjany, męczennicy. Zakonna postać *Emerencjanna* została utworzona w wyniku geminacji¹⁵⁷; doszło do wtórnego, na gruncie polskim, podwojenia spółgłoski¹⁵⁸ *nn*. (Maria Malec zwraca uwagę, że podwojone *nn* występuje dość często w imionach więcej sylabowych o powtarzających się zakończeniach *-anna*, *-ianna*¹⁵⁹, *-enna*, *-inna*, *-onna*).

Eufemia – imię motywowane imieniem św. Eufemii (E. męczennica, E. z Akwilei).

Eufrazyna – imię prawdopodobnie motywowane imieniem św. Eufrozyny (zob. *Eufrozyna*). Imię powstało w wyniku derywacji alternacyjnej *Eufrazyna* (< *Eufrozyna*), alternacja *a < o* pełni funkcję wykładnika derywacji.

Eufrozyna – imię motywowane imieniem św. Eufrozyny (E. z Aleksandrii, E. z Połocka).

Eugenia – imię motywowane imieniem św. Eugenii (E. męczennica rzymska, E. z Hohenburga, E. Smet).

Febronja – imię motywowane imieniem mniszki, męczennicy, F. z Nisibis.

¹⁵⁷ Ponieważ geminacja w zakonie służy do tworzenia nowych imion, które współwystępują z imionami, będącymi ich podstawą oraz pełniąc funkcję odróżniającą, stąd jest tu traktowana jako sposób tworzenia nowego imienia, a nie jedynie zjawisko tworzące warianty istniejących imion.

¹⁵⁸ „Zjawisko geminacji, występujące w używanych w Polsce imionach osobowych, polega po części na przyswojeniu podwójnych spółgłosek obcych imion, np. *Anna*, *Sybilla*, *Wioletta*, po części na wtórnym podwojeniu spółgłosek już na gruncie polskim” (Malec 1998: 299).

¹⁵⁹ M. Malec podkreśla, że w przypadku tego zakończenia geminata *nn* jest przeważnie wtórnego pochodzenia (Malec 1998: 301).

Filomena – imię motywowane imieniem św. Filomeny, męczennicy.

Gertruda – imię motywowane imieniem św. Gertrudy (G. z Nijvel, G. Wielka, G. z Delf, G. Comensoli).

Helena – imię motywowane imieniem św. Heleny (H. Szwedzka, H. Węgierska, H. z Padwy, H. z Udine).

*Hiacynta*¹⁶⁰ – imię motywowane imieniem św. Hiacynty Merescotti.

Honorata – imię motywowane imieniem św. Honoraty (H. z Pawii).

Izabela – imię motywowane imieniem bł. Izabeli Francuskiej.

Jadwiga – imię motywowane imieniem św. Jadwigi Królowej lub św. J. Śląskiej.

Jolanta – imię motywowane imieniem św. Jolanty, księżnej kaliskiej i klaryski z XIII w. (beatyfikowanej dopiero w w. XIX).

Julianna – imię motywowane imieniem św. Julianny (J. z Nikomedii, J. z Bolonii, J. „Falconieri”).

Justyna – imię motywowane imieniem św. Justyny (J. męczennica z Padwy, J. Bezzoli).

Kasylda – imię motywowane imieniem św. Kasyldy z Toledo.

Katarzyna – Kościół katolicki czci wiele świętych o imieniu *Katarzyna* (m.in. K. Aleksandryjska, K. Szwedzka, K. Sieneńska), których imię mogło stać się podstawą motywacji imienia zakonnego; imiona z XIX i XX w. mogą być motywowane imieniem św. karmelitanki, Katarzyny Soiron, jednej z 16 karmelitanek z Compiègne, ofiar antykatolickich prześladowań religijnych okresu rewolucji francuskiej¹⁶¹.

¹⁶⁰ Fros i Sowa podkreślają: „W Polsce imię spotykane w zgromadzeniach zakonnych” (III: 59).

¹⁶¹ Ponieważ jednak zdecydowanie więcej razy imię *Katarzyna* zostało nadane jako zakonne we wcześniejszym okresie, imię to zostało zakwalifikowane do tej grupy.

Klara – imię motywowane imieniem św. Klary z Asyżu, założycielki II zakonu św. Franciszka.

Kolumba – imię motywowane imieniem św. Kolumby (K. z Kolumbry, K. z Rieti).

Konstancja – imię motywowane imieniem bł. królowej Konstancji (XIII), żony Lwa Halickiego, władcy Rusi Halicko-Wołyńskiej, która wspierała rozwój i misję Kościoła katolickiego na Rusi, w późniejszych wiekach imieniu może patronować również bł. Konstancja (XVIII) jedna z 16 karmelitanek z Compiègne, ofiar antykatolickich prześladowań religijnych okresu rewolucji francuskiej, zgilotynowanych w Paryżu¹⁶².

Kornelia – imię motywowane imieniem św. Kornelii (K. z Afryki, męczennica).

Kunegunda – imię motywowane imieniem św. Kunegundy (K. dziewica, K. cesarzowa).

Ludwika – imię motywowane imieniem św. Ludwiki (L. Sabaudzka, L. Albertoni, L. de Marillac).

Ludwina – imię motywowane imieniem św. Ludwiny z Schiedam.

Łucja – imię motywowane imieniem św. Łucji (Ł. z Syrakuz, Ł. z Sampigny, Ł. z Narni).

Małgorzata – imię motywowane imieniem świętej (Kościół czci wiele kobiet o tym imieniu, najbardziej popularne, to M. Antiocheńska, M. Maria Alacoque), w zakonie karmelitańskim zaś otaczana czcią jest św. Teresa Małgorzata Redi, karmelitanka z XVIII wieku, zmarła w 1770 (jej imieniem mogą być motywowane imiona zakonnice z XIX i XX w.)¹⁶³.

¹⁶² Zastosowano kryterium przydzielenia imienia, jak w przypadku imienia *Katarzyna*.

¹⁶³ Ponieważ są to dwa imiona na 13 nadanych siostronom zakonnym, dlatego imię *Małgorzata* znalazło się w omawianej grupie.

Marcela – imię motywowane imieniem św. Marcelli (M. Rzymianka, M. Chauriat).

Marceliana – imię motywowane imieniem św. Marceliny z Mediolanu. Imię powstało wskutek zastosowania derywacji alternacyjnej od imienia *Marcelina* ($a > i$).

Marcjanna – imię motywowane imieniem św. Marcjana (M. z Cezarei Mauretańskiej, M. z Albi). Imię utworzone w wyniku geminacji (wariant *Marcjanna* notuje Grzenia [2006: 228]).

Michalina – imię motywowane imieniem św. Michaliny z Pesaro¹⁶⁴.

Onufria – imię motywowane imieniem św. Onufrii, męczennicy rzymskiej.

Paula – imię motywowane imieniem św. Pauli (P. męczennica konstantynopolitańska, męczennica z Malagi, P. Rzymianka, P. Montaldo, P. Costa, P. Frassinetti).

Paulina – imię motywowane imieniem św. Pauliny (P. męczennica rzymska, P. Pustelnica).

Pelagia – imię motywowane imieniem św. Pelagii (P. męczennica z Antiochii, P. Jerozolimka, P. z Limoges).

Petronela – imię motywowane imieniem św. Petroneli (P. rzymska, P. z Aubeterre, P. z Moncel).

Regina – Kościół czci dwie kobiety o imieniu Regina (R. męczennica z Alise, R. Protmann)¹⁶⁵, imieniem jednej z nich motywowane jest imię zakonnicy.

Rozalia – imię motywowane imieniem św. Rozalii, pustelnicy z XII w.

¹⁶⁴ Może także odsyłać do treści angelologicznych (*Michalina* jest odpowiednikiem męskiego *Michał*).

¹⁶⁵ Imię może być motywowane również tytułem mariologicznym. „Na gruncie chrześcijańskim odnosi się do tytułu Matki Bożej Królowej Nieba (*Regina Coeli*).

Róża – imię motywowane imieniem św. Róży (R. z Viterbo, R. z Limy).

Sebastiana – imię motywowane imieniem św. Sebastiana, męczennicy z Heraklei.

Stefania – imię motywowane imieniem bł. Stefanii Quinzani, mistyczki¹⁶⁶.

Tekla – imię motywowane imieniem św. Tekli, pierwszej męczennicy (według apokryfów była uczennicą i towarzyszką św. Pawła Apostoła).

Teodora – imię motywowane imieniem św. Teodory (np. T. męczennica rzymska, T. pokutnica z Aleksandrii, T. z Cezarydy, T. z Rossano).

Urszula – imię motywowane imieniem św. Urszuli, męczennicy.

Waleria – imię motywowane imieniem św. Walerii (W. z Limoges, W. z Honnecourt).

Wiktoria – imię motywowane imieniem św. Wiktorii (W. męczennica z Sabiny).

Zofia – imię motywowane imieniem św. Zofii, męczennicy¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Duże prawdopodobieństwo, że to właśnie jej osoba patronuje nadanym imionom zakonnym, bowiem jej kult został zatwierdzony przez Benedykta XIV w połowie XVIII wieku, a z tego okresu lub późniejszego pochodzą wyekscerpowane imiona karmelitańskie.

¹⁶⁷ Warto jednak podkreślić, że „na gruncie chrześcijańskim imię zawiera aluzję do mądrości Boga” (Fros i Sowa VI: 253), co również mogło wpływać na motywację nadania tego imienia w zakonie.

5.1.2.2.2. Imiona motywowane imionami świętych
lub błogosławionych mężczyzn¹⁶⁸

Alfonsa – imieniu patronuje któryś z kilkunastu czczonych w Kościele katolickim świętych o imieniu *Alfons*¹⁶⁹. Najbardziej rozpowszechniony w Kościele jest kult św. A. Maria di Liguori, doktora Kościoła (inni święci o tym imieniu, to np. A. Pacheco, A. d'Orozco, A. Rodriguez).

Anzelma – imię motywowane imieniem świętego Anzelma (najpopularniejszy święty o tym imieniu to Anzelm arcybiskup Canterbury i doktor Kościoła – XI w.).

Apolinara – imię motywowane imieniem świętego Apolinarego, Kościół czci kilku biskupów o tym imieniu (A. bp Rawenny i męczennik; A. Sydoniusz, bp Clermont, A. bp Valence) oraz zakonnika A. z Posat.

Arsenia – motywowane imieniem świętego Arseniusza/Arsena (repertoria wyliczają 10 świętych o tym imieniu, m.in. A. Pustelnik, A. abp Serbii, A., bp Tweru). Imię żeńskie utworzone od wariantu *Arsen*, zmianie paradygmatu na gruncie polskim towarzyszyła wymiana *n >ń*.

Bernarda – imię motywowane imieniem św. Bernarda (najbardziej znanym i czczonym świętym o tym imieniu jest B. z Clairvaux).

Bernardyna – imię motywowane imieniem św. Bernardyna. Kościół czci trzech mężczyzn o tym imieniu: B. Sieneński, B. z Felitre, B. Realino.

Bogumiła – „Święta czy błogosławiona, która by nosiła to imię nie istnieje. Toteż osoby noszące imię Bogumiła uznają zazwyczaj patronat bł. Bogumiła z Dobrowa” (Fros i Sowa I: 476).

¹⁶⁸ W przypadku wszystkich imion motywowanych imionami świętych mężczyzn został zmieniony paradygmat odmiany, nie zaznaczam więc derywacji paradygmatycznej przy każdym imieniu, a jedynie zjawiska słowotwórcze dodatkowe.

¹⁶⁹ Jest beatyfikowana kobieta o tym imieniu (klaryska Alfonsa od Niepokalanego Poczęcia), ale żyła w XX w., dlatego nie może patronować imieniu XVII-wiecznej karmelitanki.

Bonawentura – imię motywowane imieniem jednego ze świętych mężczyzn o tym imieniu, najbardziej znanym jest B. bp i doktor Kościoła. Imię powstałe w wyniku konwersji (*Bonawentura* < *Bonawentura*).

Celestyna – imię motywowane najprawdopodobniej imieniem papieża (Celestyn I, rządził Kościołem w latach 422–432 lub Celestyn V, sprawował władzę w Kościele w 1294).

Felicjana – imię motywowane imieniem św. Felicjana (F. bp Foligno i męczennik, F. męczennik afrykański).

Felicjanna – imię motywowane prawdopodobnie imieniem św. Felicjana (F. bp Foligno i męczennik, F. męczennik afrykański). Oprócz zmiany paradygmatu doszło do wtórnego, na gruncie polskim, podwojenia spółgłoski *nn* (por. imię *Emerencjanna*).

Hilaria – imię motywowane imieniem świętego Hilarego (H., bp. Piotiers; H. z Arles).

Hipolita – imię motywowane imieniem świętego Hipolita (H. kapłan rzymski, H. Galantini).

Ignacja – imię motywowane imieniem świętego Ignacego (najbardziej znani święci o tym imieniu to: I. Antiocheński, I. Loyola). Imię powstałe wskutek derywacji afiksальной¹⁷⁰.

Kazimiera – imię motywowane imieniem św. Kazimierza królewicza.

Maksymiliana – imię motywowane imieniem św. Maksymiliana (M. bp z Celei, M. z Theveste).

Marcina – imię motywowane imieniem św. Marcina (hagiografowie wskazują ok. 25 świętych o tym imieniu, m.in. M. z Tours, M. I, papież, M. z Korbei, mnich).

¹⁷⁰ Na temat zaliczenia tego typu imion do słowotwórstwa afiksального zob. Szewczyk 2000: 440.

Marianna – imię motywowane imieniem św. Mariana (M. z Auxerre, M. z Evaux, M. Szkot)¹⁷¹.

Maurycja – imię motywowane imieniem św. Maurycego (np. M. męczennik z Legii Tebańskiej). Imię powstałe wskutek derywacji afiksальной.

Sebalda – imię motywowane imieniem św. Sebalda pustelnika z Norymbergii.

Teofila – imię motywowane imieniem św. Teofila (np. T. bp. Antiochii, T. bp z Cezarei Palestyńskiej, T. męczennik).

Waleriana – imię motywowane imieniem św. Waleriana (istnieje 12 świętych, którzy nosili to imię, np. W. męczennik, W. bp Akwilei, W. bp Abbenzy, W. bp Cimiez).

Wincencja – imię motywowane imieniem św. Wincencjana, eremity żyjącego w VII w. Zmianie paradygmatu odmiany towarzyszyła redukcja tematu słowotwórczego.

Wincenta – imię motywowane imieniem św. Wincentego („W nowym Martyrologium Rzymskim wspomnień o świętych, którzy oznaczani byli tym imieniem znajdujemy czterdzieści cztery” [Fros i Sowa VI: 157]¹⁷²).

Wincentyna – imię motywowane imieniem św. Wincentego. Imię utworzone za pomocą derywacji afiksальной.

¹⁷¹ Zakwalifikowanie tego imienia do tej grupy nie jest jednoznaczne, może ono odsyłać również do osoby Matki Boskiej, występuje bowiem tylko w wiekach XVII i XVIII, a więc w czasie, gdy imię to zastępowało imię *Maria* także w nazewnictwie świeckim (o tabu sakralnym na temat imienia *Maria* zob. np. Malec 2001: 75; Szewczyk 1990; Krawczyk-Tyrpa 2004: 84–85; Abramowicz 1993: 365–366).

O imieniu *Marianna*, któremu patronuje w zakonach Matka Boska zob. Zmuda 2015: 143–149.

¹⁷² Święty karmelitański o tym imieniu – św. Wincenty Pallotti – zmarł w 1850 r., nie może więc patronować imionom zakonnicek.

5.1.2.2.3. Imiona motywowane przez przydomki świętych¹⁷³

Alkantara – imię motywowane przydomkiem św. Piotra (z) Alkantary, franciszkanina żyjącego na przełomie XV i XVII w. Piotr to jego imię zakonne, a Alkantara przydomek odmiejskowy (od miejscowości Alcántara w Hiszpanii, w której się urodził). Imię powstało w wyniku transonimizacji i zmiany paradygmatu odmiany.

Egipcjanka – imię motywowane przydomkiem świętej Marii Egipcjanki (ok. 344–421), pustelnicy. Według przekazów – wspominają o niej ojcowie Kościoła, m.in. św. Cyryl Jerozolimski – prowadziła grzeszne życie, ale nawróciła się, gdy przebywała w Jerozolimie. Stała się w średniowieczu niezwykle popularną świętą jako prototyp nawróconej (por. Fros i Sowa IV: 157), stąd jej obecność na licznych dziełach malarskich (por. Bauer i Leszkiewicz 2003: 42). Imię powstało wskutek transonimizacji.

Ksawera – imię motywowane hagonimicznym przydomkiem odmiejskowym¹⁷⁴ *Ksawery* – Franciszek Ksawery to jeden z najbardziej znanych świętych jezuitów, żyjący w XVI w. (1506–1552). Franciszek Ksawery był uczniem i przyjacielem Ignacego Loyoli, był w gronie kilku przyjaciół, tworzących załóżek Towarzystwa Jezusowego, uczestnikiem wielu misji. Imię powstało w wyniku transonimizacji i zmiany paradygmatu odmiany.

Nepomucena – imię motywowane przydomkiem świętego Jana Nepomucena (1348–1393), męczennika, pochodzącego z Pomuku (późniejsza nazwa Nepomuk)¹⁷⁵ koło czeskiej Pragi. Imię powstało w wyniku transonimizacji i zmiany paradygmatu odmiany.

Salezja – imieniu patronuje Franciszek Salezy (*Salezji* od nazwy zamku rodzinnego *Sales* w Sabaudii – zob. Malec 1997: 184), bp i doktor Kościoła, żyjący w XVI w. Autor *Filotei*, założyciel

¹⁷³ O przydomkach hagonimicznych w funkcji imion pisała M. Malec (1997).

¹⁷⁴ Na temat pochodzenia imienia *Ksawery* od przydomku odmiejskowego zob. Malec 1997: 184.

¹⁷⁵ „Nazwa miejscowa pochodzi prawdopodobnie od przezwiskowej nazwy osobowej o tym samym brzmieniu, a związanej etymologicznie z wyrazem *mu-kati* 'nieśmiało odzywać się, bąkać'. Hagonimiczny przydomek odmiejskowy został zlatynizowany w postaci *Nepomucenus*” (Malec 1997: 185).

(z pomocą Joanny Franciszki de Chantal) zakonu wizytek. Imię powstało wskutek transonimizacji i derywacji afiksальной.

5.1.3. Pozostałe imiona

Bogusława – nie istnieją święci ani błogosławieni o imieniu Bogusława ani o imieniu Bogusław. Imię najprawdopodobniej nadane w zakonie ze względu na ciągle jasne znaczenie etymologiczne 'ta, która oddaje sławę Bogu', co wiąże się z nawiązaniem do kreacji życzeniowej, jaka towarzyszyła powstaniu tego imienia (por. Cieślíkowa 1996: 12).

Dąbrówka – brak świętych o tym imieniu, można przyjąć, że imię motywowane jest imieniem żony Mieszka I, z którą ślub miał na celu zaprowadzenie chrześcijaństwa w kraju Mieszka.

Grażyna – brak motywacji religijnej dla tego imienia (nieznane jest imię chrzestne zakonnicy noszącej to imię, możliwe bowiem, że imię to pozostało bez zmiany, zwłaszcza że w zakonie wystąpiło tylko 1 × w XX w. jako imię drugie, pierwszym imieniem jest *Maria*).

Mieczysława – motywacja nadania tego imienia w zakonie nie jest do końca jasna, nie ma świętej ani błogosławionej Mieczysławy ani Mieczysława. Można jedynie odesłać do *Żywota świętobliwego Mieczysława, księcia polskiego*¹⁷⁶.

5.2. Imiona pochodzące od apelatywów

Ancilla – (< *ancilla*) imię pochodzące od łac. wyrazu *ancilla* 'nie-wolnica, służąca, służebnica'. Imię nadane ze względu na znaczenie 'służebnica', ma wskazywać siostrze wzór postawy względem Boga¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Zob. https://pl.wikisource.org/wiki/%C5%BBywot_%C5%9Bwi%C4%99tobliwego_Mieczys%C5%82awa,_ksi%C4%99cia_polskiego (dostęp: listopad 2018).

¹⁷⁷ Imieniu może również patronować Matka Boska, która – według zapisu Wulgaty – nazwała siebie służebnicą podczas Zwiastowania „Ecce ego ancilla Domini” (por. Fros i Sowa 2004: 129).

Anuncjata – (< *annuntiatio*) imię pochodzące od łac. wyrazu *annuntiatio* 'oznajmienie, obwieszczenie, zwiastowanie, pro-roctwo'. „Dosłownie można by przetłumaczyć to imię jako *Oznajmiona, Zapowiedziana*” (Wieczorek 2010: 285). *Anuncjata* stało się w Kościele tytułem Matki Bożej, który wziął początek od nazwy święta: *Zwiastowania Pańskiego – Anuntiatio Domini* (Fros i Sowa IV: 129).

Elekta – (< *electio*) imię utworzone od łacińskiego apelatywu *electio* 'wybór', można tłumaczyć jako *Wybrana* i to jego znaczenie stało się motywacją nadania zakonnicy tego imienia ('wybrana przez Boga, wybrana do służby Bogu, wybrana do życia w zakonie etc.').

Immaculata – (< *immaculata*) imię utworzone od łac. wyrazu *immaculata* 'niepokalana'. Imię to nawiązuje do teologicznej prawdy o Niepokalanym Poczęciu NMP uznawanej w Kościele od ok. VIII, ale zatwierdzonej w połowie XIX w. (dogmat z 1854 r. ogłoszony przez Piusa IX)¹⁷⁸.

Konsolata – (< *consolatio*) imię utworzone od łac. wyrazu *consolatio* 'pocieszenie'. Imię to nawiązuje do tytułu Matki Boskiej – Pocieszenia, której liturgiczne wspomnienie przypada na 7 X (zob. Tronina 2008: 297).

Wiktyma – (< *victima*) imię utworzone od łac. *victima* 'ofiara'. Imię motywowane jest znaczeniem łacińskiego wyrazu, od którego pochodzi. Wskazuje z jednej strony na to, iż zakonnica składa swe życie w ofierze Chrystusowi, z drugiej na ofiarę Chrystusa, którą poniósł on dla człowieka.

Wśród imion motywowanych nazwami własnymi onimy odsy-lające do świętych i błogosławionych Kościoła katolickiego stanowią zdecydowanie największą grupę, to aż 76% wszystkich nadanych w zakonie karmelitańskim imion.

¹⁷⁸ Z tego też powodu jako imię zakonne pojawia się dopiero w XIX w., w zakonie karmelitanek w wieku XX.

W tej grupie można wyodrębnić podgrupę imion motywowanych imionami świętych karmelitańskich. Liczba jednostek nie jest duża (15, co stanowi 10% imion zakonnych), jednakże w całym korpusie karmelitańskich imion zakonnych ich liczba występowania będzie znaczna. 7 imion z tej podgrupy motywowanych jest imionami świętych kobiet karmelu, a 6 imionami mężczyzn, jednemu zaś (*Franciszka*) patronować może zarówno święta, jak i święty. Szczególne miejsce w tej grupie zajmuje imię *Teresa* (co potwierdzą również dane statystyczne), które ze względu na fakt, iż jest to imię wielkiej reformatorki karmelu i założycielki karmelitanek bosych, cieszy się w zakonie wielką popularnością. Najwięcej imion znalazło się w podgrupie nazw motywowanych imionami innych osób czczonych w Kościele katolickim (97 imion, 63%). Widnieją tu zarówno imiona motywowane imionami świętych lub błogosławionych kobiet (i jest to duża liczba – 72 imiona), jak i motywowane imionami świętych i błogosławionych mężczyzn (25 imion). Oczywiście podział ten pełni pewnego rodzaju funkcję porządkującą i oparty jest na prawdopodobieństwie¹⁷⁹, bowiem nie mamy pewności, że jeśli dane imię posiada patrona w osobie zarówno kobiety, jak i mężczyzny, to w każdym przypadku imię motywowane jest imieniem kobiety. Pewne jest natomiast, iż są to imiona motywowane imionami świętych i błogosławionych. Liczny panteon osób czczonych przez Kościół pozwolił na zastosowanie wielu imion z tej grupy, które były (i są) wybierane dla zakonnicy. Wśród imion motywowanych postaciami świętych najmniejszą grupę stanowią imiona utworzone od przydomków, to zaledwie 3% (5 imion). Tylko jedno z tych imion pochodzi od przydomka kobiety (*Egipcjanka*), pozostałe to przydomki świętych mężczyzn.

Kolejną pod względem liczebności grupą są imiona biblijne (26 imion), stanowiące 17% wszystkich jednostek. Wewnątrz tej kategorii najliczniejsze są imiona zaczerpnięte z korpusu biblijnych imion kobiecych (11), dla porównania imion motywowanych przez męskie imiona biblijne znajdziemy w analizowanym materiale tylko 2. Ciekawą i dość liczną grupę stanowią także imiona motywowane imionami lub nazwami aniołów (8 imion), eksponując one angelologiczne treści biblijne to przez przywoływanie imion aniołów znanych z kart Pisma Święte-

¹⁷⁹ Przesłankę do takiego ujęcia otrzymałam podczas wywiadu z s. Małgorzatą, która podkreślała, że przełożeni starali się stawiać za wzór życie świętych kobiet (wywiad przeprowadzony 25 maja 2015).

go (oraz ich roli w dziele zbawienia), to przez odwołanie do funkcji aniołów – jako posłańców Bożych – w ogóle. Grupę imion biblijnych zamykają imiona, które nawiązują do Biblii (5 imion): poprzez tradycję (*Joachima, Weronika*), imię, które zostało utworzone od innej nazwy własnej, mającej źródło biblijne (*Karmela*), imiona symboliczne, utworzone od tytułu me-sjańskiego (*Krystyna*) – który przeszedł do kategorii nazw własnych – (*Chrystus*) oraz derywowane od dwóch podstaw – *Maria* i *ancilla* – o rodowodzie biblijnym (*Mariancilla*).

Wśród imion genetycznie pochodzących od nazw własnych znalazły się również 4 imiona (*Bogusława, Dąbrówka, Grażyna, Mieczysława*), dla których trudno wskazać oczywistą motywację religijną, jednakże można spróbować doszukać się jej (zob. opis powyżej) we wszystkich – poza imieniem *Grażyna* (które być może jest imieniem chrzestnym przeniesionym do imienia zakonnego) – przypadkach.

Imiona pochodzące od apelatywów stanowią grupę zdecydowanie mniejszą od grupy imion powstałych od nazw własnych. Jednak należy podkreślić, że jest to grupa typowa dla nazewnictwa zakonnego, wyróżniająca to imiennictwo na tle nazewnictwa innych grup. W analizowanym materiale znalazło się 6 imion odapelatywnych, co stanowi 4% wszystkich badanych imion karmelitanek. Warto zaznaczyć, że wszystkie one pochodzą od apelatywów łacińskich.

Podsumowując, warto jeszcze raz podkreślić, że niektóre imiona mogą mieć podwójną motywację (co starałam się zaznaczać w przypisach, kwalifikując imię do danej grupy).

Nie jest zaskakującym wnioskiem, że potwierdziło się poczynione na wstępie założenie, że motywacją nadawania imion w zakonie jest przede wszystkim motywacja religijna. Imiona zakonne stanowią dla ich nosicielek ważny symbol¹⁸⁰. W zdecydowanej większości symbolika imienia zakonnego nie jest związana ze znaczeniem imienia (taką zależność można zobaczyć przy niewielkiej grupie imion odapelatywnych czy imion nadanych ze względu na ich znaczenie teologiczne), ale z odniesieniem do świętego patrona – „Imię świętego stawało się symbolem cnót

¹⁸⁰ Jak pisze Z. Abramowicz (za Głuchowskim 1995: 7): „symbol nie istnieje konwencjonalnie jako znak posiada pewną konieczność, która ma cechę przechodniości i tworzy ciągi różnych tradycji” (Abramowicz 2007: 114). W procesie tworzenia imion zakonnych z pewnością jest czynnikiem aktywnym, determinującym powstawanie tradycji nazewniczych.

godnych naśladowania” (Abramowicz 2007: 116). Taka motywacja nie jest wyjątkowa tylko dla zakonu, bowiem to w ogóle cecha przyjmowania imion chrześcijańskich:

Symbolika nie jest odtąd związana ze znaczeniem leksykalnym, ponieważ imiona chrześcijańskie zapożyczone z obcych języków były na gruncie polskim znaczeniowo niezrozumiałe, ma natomiast odniesienie do świętych patronów. W wypadku motywacji religijnej wybór imienia łączy się z wyborem świętego jako wzoru życia. Zaklęcia i odżegnywania były stopniowo zastępowane przez stosunek religijny, polegający na prośbie i zaufaniu do wstawienniczej misji patrona imienia (Malec 2001: 75),

jednakże wyjątkowe może być znaczenie przywiązywane do tej symboliki przez nosicielkę, podejmowane staranie w naśladownictwie świętego itp.

Warto podkreślić, że w imiennictwie świeckim zwraca się uwagę, iż motywy wyboru są zmienne, ogólne tendencje na przestrzeni wieków nie są stałe (zob. Kopertowska 1994). W zakonie karmelitańskim jednakże w przebadanym okresie – na przestrzeni czterech wieków – ogólne tendencje nie ulegały zmianom. Nadrzędny motyw – religijno-symboliczny – był stały, zmieniały się jedynie czynniki (np. zwiększający się zasób imion, których nosicielami są święci Kościoła czy popularność danego imienia w określonym domu zakonnym) wpływające na wybór jednostki ze zbioru w obrębie stałej motywacji.

Na koniec należy zaznaczyć, że zdecydowana większość imion zakonnych karmelitanek, to imiona wybrane z istniejącego zbioru onimów bez żadnych zmian gramatycznych. Wśród nich są zarówno imiona popularne w nazewnictwie świeckim, jak i imiona rzadko występujące, ale już zaadaptowane do polszczyzny. Jedynie część imion zakonnych powstała wskutek procesów językowych.

Zdecydowanie najczęstszym sposobem tworzenia dodatkowych imion żeńskich i wprowadzania ich do zasobu imiennictwa zakonnego jest derywacja paradygmatyczna¹⁸¹ (np. *Eliasz*), jest to żywy i produktywny sposób tworzenia nowych imion zakonnych. Sporadycznie występują inne rodzaje derywacji:

¹⁸¹ Jest to wniosek zgodny z tym, co zaobserwowały inne badaczki (zob. Szewczyk 2000; Sochacka 2003).

afiksalna (np. *Salezja*) czy fonetyczna (*Eufrazyna*, *Terezyta*, *Emerencjanna*). Można również spotkać żeńskie imiona zakonne powstałe wskutek konwersji (np. *Anioł*) oraz composita (*Mariancilla*). Grupę szczególną zaś stanowią imiona powstałe od apelatywów łacińskich (np. *Ancilla*, *Wiktyma*). W przypadku imion odapelatywnych, ponieważ pochodzą od wyrazów łacińskich, wszystkim formacjom, poza imieniem *Ancilla*, towarzyszył proces adaptacji fonetycznej.

6. Imiona zakonne karmelitanek bosych w perspektywie diachronicznej

6.1. Imiona karmelitanek bosych w XVII wieku¹⁸²

Wiek XVII to czas zakładania pierwszych zakonów karmelitanek bosych na ziemiach polskich. Pierwsza fundacja powstała w Krakowie w 1612 roku, po niej w wieku XVII karmelitanki dokonały jeszcze sześciu fundacji: w Lublinie (1624), w Wilnie (1638), we Lwowie (1641), 2. w Lublinie (1645), w Warszawie (1649) i w Poznaniu (1660). Warto także na wstępie podkreślić, że jest to początkowy okres formowania się polskiego imiennictwa zakonnego w ogóle.

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostaną imiona zakonne nadane karmelitankom w XVII w. we wszystkich wyżej wymienionych domach. Pokazany zostanie kanon imion zakonnych nadawanych karmelitankom w tym okresie oraz ukazane zostaną imiona wówczas najpopularniejsze. Poszczególne składowe imienia zakonnego (imię pierwsze, drugie i trzecie) rozpatrzone zostaną osobno. Predykaty zostaną szczegółowo omówione w osobnym rozdziale.

Analizowany materiał antroponimiczny jest stosunkowo bogaty. Zawiera 243 imiona sióstr karmelitanek bosych z XVII w. (jako imię zakonne rozumiem tu pełną nazwę – imię/imiona + predykat). Niektóre z nich się powtórzyły. Najwięcej, bo aż 5 razy wystąpiło imię *Teresa od Jezusa*, 4 razy *Magdalena od Zbawiciela*, 3 razy wystąpiły dwa imiona – *Magdalena od Krzyża* i *Marta od Zbawiciela*; po 2 razy zaś wystąpiły takie imiona, jak: *Agnieszka od NMP z Góry Karmel*; *Anna od św. Bartłomieja*; *Anna Barbara od*

¹⁸² Poszczególne grupy imion (pierwszych, drugich i trzecich) w kolejnych wiekach zostaną zaprezentowane według tego samego wzorca, co – choć wymusza pewną schematyczność – spowodowane jest chęcią uporządkowania i przejrzystości wywodu.

Niepokalanego Poczęcia NMP; Barbara Teresa od Wszystkich Świętych; Beata od św. Józefa; Krystyna od św. Michała; Maria Magdalena od Zbawiciela Ukrzyżowanego; Marta od św. Józefa; Petronela od św. Teresy; Rozalia od Jezusa i Maryi; Teresa od Jezusa i Maryi; Teresa od św. Eliasza; Teresa Barbara od Najświętszego Sakramentu. Pozostałe imiona zostały poświęcone w wieku XVII jednorazowo.

6.1.1. Imię pierwsze

Na 243 siedemnastowieczne imiona karmelitanek można wyodrębnić 58 jednostek, które zostały użyte jako pierwsze imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny siedemnastowiecznych imion pierwszych wraz z liczbą ich użyczeń.

Agata	3	Eugenia	1
Agnieszka	11	Febronia	5
Aleksandra	1	Felicjana	4
Anastazja	2	Franciszka	5
Ancilla	3	Gabriela	1
Angela	2	Gertruda	2
Angelika	1	Helena	3
Aniela	8	Hieronima	3
Anna	16	Izabela	2
Antonina	1	Joanna	7
Apolinara	2	Józefa	4
Barbara	8	Katarzyna	11
Beata	14	Kazimiera	1
Benedykta	2	Klara	5
Benigna	2	Kolumba	6
Cecylia	5	Konstancja	5
Dominika	1	Krystyna	5
Dorota	1	Kunegunda	1
Eleonora	1	Ludwika	2
Elżbieta	4	Ludwina	1
Eufrazja	9	Magdalena	10

Eufrozyna	7	Małgorzata	2
Marcela	1	Pelagia	1
Maria	9	Petronela	2
Mariancilla	2	Rozalia	8
Marianna	5	Teofila	4
Marta	5	Teresa	24
Michaela	1	Urszula	4
Paula	1	Wiktoria	5

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje pierwsze imiona karmelitanek w XVII wieku według zmniejszającej się liczby użyć.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyć imienia w XVII w. jako imienia pierwszego
1.	Teresa	1.	24
2.	Anna	2.	16
3.	Beata	3.	14
4.	Agnieszka	4.	11
5.	Katarzyna	4.	11
6.	Magdalena	5.	10
7.	Eufrazja	6.	9
8.	Maria	6.	9
9.	Barbara	7.	8
10.	Rozalia	7.	8
11.	Aniela	7.	8
12.	Eufrozyna	8.	7
13.	Joanna	8.	7
14.	Kolumba	9.	6
15.	Cecylia	10.	5
16.	Febronia	10.	5
17.	Franciszka	10.	5
18.	Klara	10.	5
19.	Konstancja	10.	5

20.	Krystyna	10.	5
21.	Marianna	10.	5
22.	Marta	10.	5
23.	Wiktoria	10.	5
24.	Elżbieta	11.	4
25.	Felicjana	11.	4
26.	Józefa	11.	4
27.	Teofila	11.	4
28.	Urszula	11.	4
29.	Agata	12.	3
30.	Ancilla	12.	3
31.	Helena	12.	3
32.	Hieronima	12.	3
33.	Anastazja	13.	2
34.	Angela	13.	2
35.	Apolinara	13.	2
36.	Benedykta	13.	2
37.	Benigna	13.	2
38.	Gertruda	13.	2
39.	Izabela	13.	2
40.	Ludwika	13.	2
41.	Małgorzata	13.	2
42.	Mariancilla	13.	2
43.	Petronela	13.	2
44.	Aleksandra	14.	1
45.	Angelika	14.	1
46.	Antonina	14.	1
47.	Dominika	14.	1
48.	Dorota	14.	1
49.	Eleonora	14.	1
50.	Eugenia	14.	1
51.	Gabriela	14.	1
52.	Kazimiera	14.	1

53.	Kunegunda	14.	1
54.	Ludwina	14.	1
55.	Marcela	14.	1
56.	Michaela	14.	1
57.	Paula	14.	1
58.	Pelagia	14.	1

Jak widać, wśród siedemnastowiecznych imion karmelitanek są przede wszystkim imiona zaczerpnięte ze spisu imion chrześcijańskich, które w tym czasie były już również rozpowszechnione w nazewnictwie świeckim¹⁸³. Są wśród nich zarówno imiona biblijne, jak i imiona świętych. Pojawiło się także imię odapelatywne *Ancilla* oraz złożenie łączące imię *Maria* i łac. apelatyw *ancilla* – *Mariancilla*. Można wskazać także imiona, które kierują uwagę na swoje znaczenie teologiczne – *Angela* czy *Michaela*.

Zdecydowanie najpopularniejszym imieniem – nadawanym jako pierwsze imię – w XVII w. w zakonie karmelitanek było imię *Teresa*. Powyżej 10 razy wystąpiło 5 jednostek (4 rangi). Oprócz *Teresy*, to imiona: *Anna*, *Beata*, *Agnieszka*, *Katarzyna*. Imiona tworzone jako typowo zakonne to rangi: 12. (*Ancilla*) i 13. (*Mariancilla*), również odległe miejsca zajmują imiona *Angela* (ranga 13.) i *Michaela* (ranga 14.) odsyłające do treści angelologicznych.

6.1.2. Imię drugie

Na 243 siedemnastowieczne imiona karmelitanek imię drugie zawiera 131 imion zakonnych. Wśród nich można wyodrębnić 46 jednostek, które zostały użyte jako drugie imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion drugich wraz z liczbą ich użycia.

Agnieszka	2	Hilaria	1
Aleksandra	2	Hipolita	1
Alfonsa	1	Joanna	1
Anastazja	1	Józefa	5

¹⁸³ Upowszechnienie imion chrześcijańskich to przede wszystkim czas po Soborze Trydenckim (1545–1563) (por. Rudnicka-Fira 2013: 35). Na temat adaptacji i historii tych imion w Polsce zob. Malec 1994; 2001.

Ancilla	2	Katarzyna	2
Aniela	2	Klara	1
Anna	6	Kolumba	5
Barbara	8	Konstancja	10
Beata	1	Krzyszyna	1
Bogumiła	1	Kunegunda	1
Cecylia	1	Ludwika	1
Dominika	1	Magdalena	6
Dorota	2	Małgorzata	1
Egipcjanka	2	Maria	7
Elekta	1	Mariancilla	1
Eufemia	2	Marianna	1
Eufrazja	3	Marta	1
Febronia	3	Rozalia	2
Franciszka	2	Róża	1
Gabriela	1	Serafina	1
Gertruda	2	Tekla	1
Helena	1	Teresa	31
Hieronima	1	Urszula	1

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje drugie imiona karmelitanek w XVII wieku według zmniejszającej się liczby użyć.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyć imienia w XVII w. jako imienia drugiego
1.	Teresa	1.	31
2.	Konstancja	2.	10
3.	Barbara	3.	8
4.	Maria	4.	7
5.	Anna	5.	6
6.	Magdalena	5.	6
7.	Józefa	6.	5
8.	Kolumba	6.	5
9.	Eufrazja	7.	3

10.	Febronia	7.	3
11.	Agnieszka	8.	2
12.	Aleksandra	8.	2
13.	Ancilla	8.	2
14.	Aniela	8.	2
15.	Dorota	8.	2
16.	Egipcjanka	8.	2
17.	Eufemia	8.	2
18.	Franciszka	8.	2
19.	Gertruda	8.	2
20.	Katarzyna	8.	2
21.	Rozalia	8.	2
22.	Alfonsa	9.	1
23.	Anastazja	9.	1
24.	Beata	9.	1
25.	Bogumiła	9.	1
26.	Cecylia	9.	1
27.	Dominika	9.	1
28.	Elekta	9.	1
29.	Gabriela	9.	1
30.	Helena	9.	1
31.	Hieronima	9.	1
32.	Hilaria	9.	1
33.	Hipolita	9.	1
34.	Joanna	9.	1
35.	Klara	9.	1
36.	Krystyna	9.	1
37.	Kunegunda	9.	1
38.	Ludwika	9.	1
39.	Małgorzata	9.	1
40.	Mariancilla	9.	1
41.	Marianna	9.	1
42.	Marta	9.	1

43.	Róża	9.	1
44.	Serafina	9.	1
45.	Tekla	9.	1
46.	Urszula	9.	1

Również wśród imion drugich mamy przede wszystkim imiona zaczerpnięte z repertuaru przyjętych imion chrześcijańskich (zaprezentowany rejestr imion pierwszych został powiększony o nowe jednostki z tej grupy: *Alfonsa, Eufemia, Hilaria, Hipolita, Róża, Tekla*). Z imion typowo zakonnych, oprócz *Ancilli* i *Mariancilli*, które wystąpiły również jako imię pierwsze, pojawiło się odaplatywne imię *Elekta* oraz imię utworzone od przydomka hagiologicznego *Egipcjanka*. Wystąpiło również nowe imię wskazujące na treści angelologiczne – *Serafina*. Warte uwagi jest także jednostkowe wystąpienie złożonego imienia słowiańskiego *Bogumiła*.

Wśród najpopularniejszych imion, które wystąpiły jako drugie w XVII w., podobnie jak w przypadku imion pierwszych, przoduje imię *Teresa*. Żadne inne imię nie wystąpiło więcej niż 10 razy na tej pozycji. Jako popularne drugie imię można uznać jeszcze imiona z pięciu pierwszych miejsc rangowych, kolejno: *Konstancja, Barbara, Maria, Anna, Magdalena*. Widać również, że imię *Konstancja* w wieku XVII było używane znacznie częściej jako imię drugie niż pierwsze.

6.1.3. Imię trzecie

Na 243 siedemnastowieczne imiona karmelitanek imię trzecie zawierają jedynie 4 imiona zakonne. Wyodrębnić można trzy jednostki, które zostały użyte jako trzecie imiona: *Barbara* (2 użycia); *Konstancja* (1 użycie) i *Teresa* (1 użycie).

Lista rangowa imion trzecich.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XVII w. jako imienia trzeciego
1.	Barbara	1.	2
2.	Konstancja	2.	1
3.	Teresa	2.	1

Imiona zastosowane jako imię trzecie w XVII w., to imiona, które znalazły się również na pierwszych trzech miejscach listy rangowej imion drugich (tylko w innej kolejności) oraz wystąpiły jako imiona pierwsze (*Teresa* 1. ranga, zaś *Barbara* i *Konstancja* na miejscach niższych, ale z kilkakrotnym poświadczeniem). Można więc uznać te jednostki za szczególnie istotne i popularne w zakonie karmelitanek w XVII w.

Na podstawie liczby użyczeń wszystkich imion XVII w. (bez podziału na imiona pierwsze, drugie i trzecie), za najpopularniejsze w tym okresie należy uznać imię *Teresa*, które znacząco liczbą użyczeń przewyższa pozostałe antropimiona (56 wystąpień, co stanowi 14% wszystkich użyczeń w XVII w.). Pozostałe popularne imiona zakonne u karmelitanek bosych w XVII w. kształtują się następująco:

Teresa	56	14%
Anna	22	6%
Barbara	18	5%
Konstancja	16	4%
Magdalena	16	4%
Maria	16	4%
Beata	15	4%
Agnieszka	13	3%
Katarzyna	13	3%
Eufrozja	12	3%
Kolumba	11	3%
Aniela	10	3%
Rozalia	10	3%

Warto zwrócić uwagę na budowę imion karmelitanek bosych w XVII w. Najwięcej imion zakonnych zbudowanych jest z dwóch imion i predykatu (128 imion, co stanowi 53% siedemnastowiecznych imion karmelitanek), niewiele mniej zakonnic otrzymało tylko jedno imię i predykat jako imię zakonne (112, czyli 46%). Trzy imiona i dołączoną do nich tytułację otrzymały tylko 3 zakonnice, co stanowi zaledwie 1%.

6.2. Imiona karmelitanek bosych w XVIII wieku

W wieku XVIII kontynuowały swoją działalność klasztory założone w XVII w.¹⁸⁴, ale również powstała nowa fundacja: Klasztor pw. św. Teresy od Jezusa i Jana od Krzyża w Krakowie na Wesołej. Klasztor ten został założony w 1725 roku i, jak się później okazało, odegrał ważną rolę w polskiej historii karmelitanek, bowiem jako jedyny klasztor swojego zakonu w Polsce nie uległ kasacji i przyjmował zakonnice z innych, zamkniętych domów zakonnych (co okresowo oznaczało również ograniczenie naboru do własnego nowicjatu).

W niniejszym rozdziale zostaną omówione imiona nadane karmelitankom w XVIII w. we wszystkich wyżej wymienionych domach. Analizowany materiał antroponimiczny z tego okresu zawiera 344 imiona zakonne karmelitanek bosych (jako imię zakonne rozumiem tu pełną nazwę – imię/imiona + predykat). Imiona te – biorąc pod uwagę całą strukturę – z reguły są niepowtarzalne, jedynie cztery z nich wystąpiły po 2 razy: *Augustyna od Serca Pana Jezusa*; *Józefa Teresa od Jezusa i Maryi*; *Krystyna Helena od Ofiarowania NMP*; *Marianna Salomea od św. Teresy*.

6.2.1. Imię pierwsze

Na 344 osiemnastowieczne imiona karmelitanek, można wyodrębnić 81 jednostek, które zostały użyte jako pierwsze imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion pierwszych wraz z liczbą ich użycia.

Agata	1	Karolina	1
Agnieszka	11	Katarzyna	8
Aleksandra	5	Kazimiera	2
Alojza	1	Klara	4
Amalia	1	Kolumba	6
Anastazja	1	Konsolata	1

¹⁸⁴ Karmelitanki bose u św. Marcina w Krakowie (klasztor skasowany w 1787 r.); klasztor w Lublinie (karmelitanki bose u św. Józefa) – istniał do początku XIX w. (do 1806); 2. dom w Lublinie – karmelitanki bose u Niepokalanego Poczęcia NMP; klasztor w Poznaniu pw. Najśw. Imienia Maryi; klasztor wileński; klasztor lwowski (pw. MBLoretańskiej).

Ancilla	2	Konstancja	6
Aniela	13	Kornelia	1
Anna	17	Krystyna	7
Antonia	2	Ksawera	1
Antonina	4	Kunegunda	7
Arsenia	1	Ludwika	4
Augustyna	6	Ludwina	1
Barbara	12	Magdalena	11
Beata	5	Magdalena de Pazii	1
Benedykta	2	Maksymiliana	1
Bibianna	1	Małgorzata	7
Bogusława	3	Marcela	1
Bronisława	1	Marceliana	1
Brygida	1	Marcjanna	1
Cecylia	8	Maria	8
Cherubina	1	Marianna	9
Dorota	1	Marta	12
Elekta	1	Michaela	1
Eleonora	5	Onufria	2
Elżbieta	4	Paula	1
Eufemia	1	Paulina	1
Eufrazja	5	Pelagia	1
Eufrazyna	1	Petronela	3
Eufrozyna	8	Rozalia	11
Febronia	1	Róża	3
Franciszka	7	Salomea	3
Gabriela	3	Tekla	6
Helena	3	Teofila	2
Hieronima	3	Teresa	20
Izabela	2	Urszula	9
Jadwiga	1	Wiktoria	5
Joanna	6	Wincentyna	1
Józefa	15	Zofia	4

Julianna	2	Zuzanna	1
Justyna	1		

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje pierwsze imiona karmelitanek w XVIII wieku według zmniejszającej się liczby użyc.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XVIII w. jako imienia pierwszego
1.	Teresa	1.	20
2.	Anna	2.	17
3.	Józefa	3.	15
4.	Aniela	4.	13
5.	Barbara	5.	12
6.	Marta	5.	12
7.	Agnieszka	6.	11
8.	Magdalena	6.	11
9.	Rozalia	6.	11
10.	Marianna	7.	9
11.	Urszula	7.	9
12.	Cecylia	8.	8
13.	Eufrozyna	8.	8
14.	Katarzyna	8.	8
15.	Maria	8.	8
16.	Franciszka	9.	7
17.	Krystyna	9.	7
18.	Kunegunda	9.	7
19.	Małgorzata	9.	7
20.	Augustyna	10.	6
21.	Joanna	10.	6
22.	Kolumba	10.	6
23.	Konstancja	10.	6
24.	Tekla	10.	6
25.	Aleksandra	11.	5

26.	Beata	11.	5
27.	Eleonora	11.	5
28.	Eufrazja	11.	5
29.	Wiktoria	11.	5
30.	Antonina	12.	4
31.	Elżbieta	12.	4
32.	Klara	12.	4
33.	Ludwika	12.	4
34.	Zofia	12.	4
35.	Bogusława	13.	3
36.	Gabriela	13.	3
37.	Helena	13.	3
38.	Hieronima	13.	3
39.	Petronela	13.	3
40.	Róża	13.	3
41.	Salomea	13.	3
42.	Ancilla	14.	2
43.	Antonia	14.	2
44.	Benedykta	14.	2
45.	Izabela	14.	2
46.	Julianna	14.	2
47.	Kazimiera	14.	2
48.	Onufria	14.	2
49.	Teofila	14.	2
50.	Agata	15.	1
51.	Alojza	15.	1
52.	Amalia	15.	1
53.	Anastazja	15.	1
54.	Arsenia	15.	1
55.	Bibianna	15.	1
56.	Bronisława	15.	1
57.	Brygida	15.	1
58.	Cherubina	15.	1

59.	Dorota	15.	1
60.	Elekta	15.	1
61.	Eufemia	15.	1
62.	Eufrazia	15.	1
63.	Febronia	15.	1
64.	Jadwiga	15.	1
65.	Justyna	15.	1
66.	Karolina	15.	1
67.	Konsolata	15.	1
68.	Kornelia	15.	1
69.	Ksawera	15.	1
70.	Ludwina	15.	1
71.	Magdalena de Pазii	15.	1
72.	Maksymiliana	15.	1
73.	Marcela	15.	1
74.	Marceliana	15.	1
75.	Marcjanna	15.	1
76.	Michaela	15.	1
77.	Paula	15.	1
78.	Paulina	15.	1
79.	Pelagia	15.	1
80.	Wincentyna	15.	1
81.	Zuzanna	15.	1

Wśród osiemnastowiecznych imion karmelitanek bosych znów dominują imiona zaczerpnięte ze spisu imion chrześcijańskich, zarówno biblijne, jak i wzięte z martyrologiów i żywotów świętych. W spisie tym wystąpiło również słowiańskie imię *Bronisława*, ale mające już swą błogosławioną patronkę, a więc imię schrystianizowane. Z imion tworzonych na potrzeby zakonne, wystąpiły imiona odapelatywne *Ancilla* i *Elekta* (obydwa pojawiły się już w w. XVII, choć warto podkreślić, że imię *Elekta* w XVII w. wystąpiło tylko jako drugie imię) oraz nowe – również mające źródło w łacińskim apelatywie – *Konsolata*. Znajdujemy także imię utworzone od przydomka – *Ksawera* oraz imię złożone

(powstałe w wyniku konwersji, imię i przydomek przeszło łącznie do kategorii imienia) – *Magdalena de Pazzi*. Warto wskazać również imię odsyłające do treści angelologicznych, które pojawiło się w XVIII w. – *Cherubina*.

Najpopularniejszym imieniem pierwszym w XVIII w. jest – podobnie jak w wieku poprzednim – *Teresa*. Powyżej 10 zastosowań (co daje im pierwsze 6 miejsc na liście rangowej) notują jeszcze imiona: *Anna*, *Józefa*, *Aniela*, *Barbara*, *Marta*, *Agnieszka*, *Magdalena*, *Rozalia*. A zatem imiona *Teresa* i *Anna* utrzymały swoje miejsce na liście rangowej w stosunku do wieku XVII, *Aniela* i *Barbara*, *Agnieszka*, *Magdalena*, *Rozalia* – choć zmieniły się ich miejsca rangowe – pod względem liczby użyci utrzymują podobny poziom co w XVII w. Znaczny wzrost zaś zanotowało w XVIII w. imię *Marta* (w XVII w. 10. ranga, 5 użyci), zaś znaczny spadek imię *Beata* (w XVII w. 3. ranga, 14 użyci).

6.2.2. Imię drugie

Na 344 osiemnastowieczne imiona karmelitanek imię drugie zawierają 263 imiona zakonne. Spośród nich można wyodrębnić 84 jednostki, które zostały użyte jako drugie imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion drugich wraz z liczbą ich użyci.

Agata	2	Jadwiga	3
Agnieszka	7	Joanna	3
Aleksandra	3	Józefa	17
Alkantara	1	Julianna	3
Alojza	1	Karolina	1
Anastazja	1	Katarzyna	5
Ancilla	2	Kazimiera	3
Aniela	1	Klara	2
Anna	17	Kolumba	1
Antonina	4	Konsolata	1
Apolonia	1	Konstancja	7
Augustyna	1	Kornelia	2
Aurelia	2	Krystyna	1

Barbara	5	Ksawera	3
Beata	2	Magdalena	5
Benedykta	1	Małgorzata	2
Benigna	2	Marcela	1
Bibianna	2	Marcina	1
Bilhilda	1	Maria	9
Bogusława	2	Marianna	1
Bronisława	1	Michaela	1
Brygida	2	Michalina	1
Cecylia	4	Nepomucena	1
Celestyna	2	Onufria	1
Cherubina	1	Paula	1
Dominika	1	Pelagia	1
Dorota	1	Petronela	4
Egipcjanka	1	Regina	1
Eleonora	1	Rozalia	4
Elżbieta	1	Salomea	4
Emerencjanna	1	Sebastiana	2
Eufemia	2	Serafina	1
Eufrazja	3	Stanisława	1
Eufrozyna	1	Stefania	2
Ewa	1	Tekla	5
Febronia	1	Teresa	41
Felicjana	2	Urszula	3
Franciszka	9	Wiktoria	4
Helena	7	Wincenta	2
Hiacynta	1	Zofia	6
Hieronima	1	Zuzanna	3
Hilaria	1		

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje drugie imiona karmelitanek w XVIII wieku według zmniejszającej się liczby użyć.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XVIII w. jako imienia drugiego
1.	Teresa	1.	41
2.	Anna	2.	17
3.	Józefa	2.	17
4.	Franciszka	3.	9
5.	Maria	3.	9
6.	Agnieszka	4.	7
7.	Helena	4.	7
8.	Konstancja	4.	7
9.	Zofia	5.	6
10.	Barbara	6.	5
11.	Katarzyna	6.	5
12.	Magdalena	6.	5
13.	Tekla	6.	5
14.	Antonina	7.	4
15.	Cecylia	7.	4
16.	Petronela	7.	4
17.	Rozalia	7.	4
18.	Salomea	7.	4
19.	Wiktoria	7.	4
20.	Aleksandra	8.	3
21.	Eufrazja	8.	3
22.	Jadwiga	8.	3
23.	Joanna	8.	3
24.	Julianna	8.	3
25.	Kazimiera	8.	3
26.	Ksawera	8.	3
27.	Urszula	8.	3
28.	Zuzanna	8.	3
29.	Agata	9.	2
30.	Ancilla	9.	2
31.	Aurelia	9.	2

32.	Beata	9.	2
33.	Benigna	9.	2
34.	Bibianna	9.	2
35.	Bogusława	9.	2
36.	Brygida	9.	2
37.	Celestyna	9.	2
39.	Eufemia	9.	2
40.	Felicjana	9.	2
41.	Klara	9.	2
42.	Kornelia	9.	2
43.	Małgorzata	9.	2
44.	Sebastiana	9.	2
45.	Stefania	9.	2
46.	Wincenta	9.	2
47.	Alkantara	10.	1
48.	Alojza	10.	1
49.	Anastazja	10.	1
50.	Aniela	10.	1
51.	Apolonia	10.	1
52.	Augustyna	10.	1
53.	Benedykta	10.	1
54.	Bilhilda	10.	1
55.	Bronisława	10.	1
56.	Cherubina	10.	1
57.	Dominika	10.	1
58.	Dorota	10.	1
59.	Egipcjanka	10.	1
60.	Eleonora	10.	1
61.	Elżbieta	10.	1
62.	Emerencjanna	10.	1
63.	Eufrozyna	10.	1
64.	Ewa	10.	1
65.	Febronia	10.	1

66.	Hiacynta	10.	1
67.	Hieronima	10.	1
68.	Hilaria	10.	1
69.	Karolina	10.	1
70.	Kolumba	10.	1
71.	Konsolata	10.	1
72.	Krystyna	10.	1
73.	Marcela	10.	1
74.	Marcina	10.	1
75.	Marianna	10.	1
76.	Michaela	10.	1
77.	Michalina	10.	1
78.	Nepomucena	10.	1
79.	Onufria	10.	1
80.	Paula	10.	1
81.	Pelagia	10.	1
82.	Regina	10.	1
83.	Serafina	10.	1
84.	Stanisława	10.	1

Wśród imion drugich mamy również utrzymującą się tendencję czerpania ze znanego repertuaru imion chrześcijańskich – stale poszerzając ów zbiór jednostek, które służą do tworzenia imion zakonnych; w powyższym zbiorze jako nowe pojawiły się np. imiona *Aurelia*, *Celestyna*, *Emerencjanna*, *Hiacynta*, *Kornelia*, *Marcina*. Z imion odapelatywnych wystąpiły znane z XVII w. *Ancilla* oraz *Konsolata*, które pojawiło się w XVIII w. również jako imię pierwsze, zaś z imion pochodnych od przydomków, obok znanego antroponimu z XVII w. (*Egipcjanka*), gdzie również wystąpiło jako drugie imię, pojawiły się dwa nowe onimy: *Nepomucena* i *Alkantara*. Wśród drugich imion z XVIII wieku wystąpiły słowiańskie imiona złożone: *Bogusława*, *Bronisława*, *Kazimiera* i *Stanisława*, przy czym tylko dla imienia *Bogusława* nie można znaleźć jasnej motywacji religijnej, choć wydaje się, iż imię to nadane zostało ze względu na przejrzystość znaczenia etymologicznego.

Wśród najpopularniejszych imion, które wystąpiły jako drugie w XVIII w., trzy pierwsze miejsca (dwa miejsca rangowe), zajmują dokładnie te same imiona, które zajmują trzy pierwsze miejsca wśród imion pierwszych: *Teresa, Anna, Józefa*. Wyższą rangę, w stosunku do imion pierwszych, choć podobną liczbę użyczeń, zanotowały dwa kolejne na liście rangowej imiona: *Franciszka* i *Maria* (ranga 3.).

6.2.3. Imię trzecie

Na 344 osiemnastowieczne imiona karmelitanek imię trzecie zawierają jedynie 24 imiona zakonne. Wyodrębnić można 16 jednostek, które zostały użyte jako trzecie imiona. Poniżej ich wykaz alfabetyczny wraz z liczbą użyczeń.

Aleksandra	1	Kazimiera	1
Anna	4	Konstancja	1
Antonina	1	Ludwika	1
Eleonora	1	Magdalena	1
Ignacja	3	Maria	2
Jadwiga	1	Teodora	1
Joanna	1	Teresa	2
Katarzyna	2	Wiktoria	1

Listę rangową imion trzecich przedstawia tabela poniżej:

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyczeń imienia w XVIII w. jako imienia trzeciego
1.	Anna	1.	3
2.	Ignacja	1.	3
3.	Katarzyna	2.	2
4.	Maria	2.	2
5.	Teresa	2.	2
6.	Aleksandra	3.	1
7.	Antonina	3.	1
8.	Eleonora	3.	1

9.	Jadwiga	3.	1
10.	Joanna	3.	1
11.	Kazimiera	3.	1
12.	Konstancja	3.	1
13.	Ludwika	3.	1
14.	Magdalena	3.	1
15.	Teodora	3.	1
16.	Wiktoria	3.	1

Imiona, które w XVIII wieku zostały użyte jako imiona trzecie, wystąpiły już na poprzednich listach, z wyjątkiem dwóch jednostek: *Ignacja* (co ciekawe, na 1. miejscu listy rangowej) oraz *Teodora* – imiona te nie wystąpiły ani w XVII w., ani jako pierwsze lub drugie imię wieku XVIII.

Zliczając liczbę użyć wszystkich imion XVIII w. (bez podziału na imiona pierwsze, drugie i trzecie), najpopularniejszym imieniem pozostaje – tak jak było to w wieku XVII – imię *Teresa*, notując znacznie większą od pozostałych liczbę użyć (63 wystąpienia, co stanowi 10% wszystkich imion występujących w spisie nominacji karmelitanek bosych w XVIII w.). Na miejscu drugim pozostaje imię *Anna*. Znaczny wzrost zaś notuje imię *Józefa* (w XVII w. 9 użyć, zaś w wieku XVIII 32 użycia). Jako nowe wśród popularnych imion w stosunku do poprzedniego wieku pojawiło się imię *Franciszka*. Wykaz najpopularniejszych imion XVIII wieku przedstawia się następująco:

Teresa	63	10%
Anna	37	6%
Józefa	32	5%
Maria	19	3%
Agnieszka	18	3%
Barbara	17	3%
Magdalena	17	3%
Franciszka	16	3%

Katarzyna	15	2%
Rozalia	15	2%
Aniela	14	2%
Konstancja	13	2%

W XVIII w. pod względem struktury zdecydowanie najczęściej jest imion zakonnych zbudowanych z dwóch imion i predykatu (239 imion zakonnych, co stanowi 69% osiemnastowiecznych imion), zdecydowanie mniej imion zakonnych jest utworzonych według schematu 1. imię + predykat (81 imion zakonnych, czyli 24%). W stosunku do XVII wieku wzrosła także liczba imion zakonnych złożonych z trzech imion i predykatu (24 imiona zakonne, czyli 7%).

6.3. Imiona karmelitanek bosych w XIX wieku

W wieku XIX zmienia się nieco mapa polskich klasztorów karmelitanek bosych. Cały czas istnieje i funkcjonuje klasztor krakowski na Wesołej. Przystają, lub przestały pod koniec XVIII w., istnieć niektóre domy: pierwszy polski dom karmelitanek (u św. Marcina w Krakowie – skasowany w 1787); pierwszy dom w Lublinie (u św. Józefa, kasata 1806); klasztor we Lwowie (kasata 1782). Jeszcze przez dwie dekady XIX w. – kolejno do 1819 r. i do 1823 – istnieją: drugi dom w Lublinie (u Niepokalanego Poczęcia NMP) oraz poznański klasztor pw. Najświętszego Imienia Maryi. A do roku 1865 utrzymuje się klasztor w Wilnie. W drugiej połowie XIX wieku powstają natomiast nowe domy karmelitanek bosych: w 1880 w Wieliczce, po ośmiu latach przeniesiony do Lwowa; w Krakowie przy ul. Łobzowskiej (zał. w 1867 r.) oraz w Przemyślu (zał. w 1884 r.). W niniejszym rozdziale zostaną przebadane imiona nadane karmelitankom we wszystkich domach zakonnych funkcjonujących w XIX w.

Analizowany materiał antroponimiczny zawiera 131 imion siostr karmelitanek bosych (jako imię zakonne rozumiem tu pełną nazwę – imię/imiona + predykat). Niektóre jednostki się powtórzyły po dwa razy: *Anna od Jezusa*; *Maria Alojza od Męki Pańskiej*; *Maria Józefa od św. Teresy*; *Maria od Dzieciątka Jezus*; *Maria Weronika od Najświętszego Oblicza*; *Teresa od Jezusa*. Pozostałe imiona wystąpiły jednorazowo.

6.3.1. Imię pierwsze

Na 131 dziewiętnastowiecznych imion karmelitanek można wyodrębnić 59 jednostek, które zostały użyte jako pierwsze imiona. Poniżej zaprezentowano wykaz tych imion wraz z liczbą ich użyc:

Agnieszka	3	Karmela	1
Albina	1	Kasylda	1
Aleksandra	1	Katarzyna	3
Alojza	1	Kazimiera	2
Anastazja	1	Klara	1
Aniela	3	Konstancja	2
Anna	6	Krystyna	2
Antonina	2	Ksawera	1
Apolonia	1	Magdalena	2
Augustyna	1	Maria	32
Barbara	1	Mariancilla	1
Benedykta	1	Marta	4
Bronisława	1	Maurycja	1
Cecylia	1	Michaela	1
Cherubina	2	Michalina	1
Dominika	1	Mieczysława	1
Eleonora	1	Onufria	1
Eufrazja	1	Paula	1
Eufrozyna	1	Rafaela	1
Franciszka	2	Rozalia	1
Gabriela	1	Serafina	1
Hieronima	2	Stanisława	3
Honorata	1	Stefania	1
Izabela	1	Tekla	1
Jadwiga	2	Teresa	10
Joachima	2	Urszula	2
Joanna	1	Weronika	1
Józefa	4	Wincenta	2

Julianna	1	Zofia	3
Justyna	1		

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje liczbę użyc pierwszych imion karmelitanek w XIX w. w porządku malejącym.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XIX w. jako imienia pierwszego
1.	Maria	1.	32
2.	Teresa	2.	10
3.	Anna	3.	6
4.	Józefa	4.	4
5.	Marta	4.	4
6.	Agnieszka	5.	3
7.	Aniela	5.	3
8.	Katarzyna	5.	3
9.	Stanisława	5.	3
10.	Zofia	5.	3
11.	Antonina	6.	2
12.	Cherubina	6.	2
13.	Franciszka	6.	2
14.	Hieronima	6.	2
15.	Jadwiga	6.	2
16.	Joachima	6.	2
17.	Kazimiera	6.	2
18.	Konstancja	6.	2
19.	Krystyna	6.	2
20.	Magdalena	6.	2
21.	Urszula	6.	2
22.	Wincenta	6.	2
23.	Albina	7.	1
24.	Aleksandra	7.	1
25.	Alojza	7.	1
26.	Anastazja	7.	1

27.	Apolonia	7.	1
28.	Augustyna	7.	1
29.	Barbara	7.	1
30.	Benedykta	7.	1
31.	Bronisława	7.	1
32.	Cecylia	7.	1
33.	Dominika	7.	1
34.	Eleonora	7.	1
35.	Eufrazja	7.	1
36.	Eufrozyna	7.	1
37.	Gabriela	7.	1
38.	Honorata	7.	1
39.	Izabela	7.	1
40.	Joanna	7.	1
41.	Julianna	7.	1
42.	Justyna	7.	1
43.	Karmela	7.	1
44.	Kasylda	7.	1
45.	Klara	7.	1
46.	Ksawera	7.	1
47.	Mariancilla	7.	1
48.	Maurycja	7.	1
49.	Michaela	7.	1
50.	Michalina	7.	1
51.	Mieczysława	7.	1
52.	Onufria	7.	1
53.	Paula	7.	1
54.	Rafaela	7.	1
55.	Rozalia	7.	1
56.	Serafina	7.	1
57.	Stefania	7.	1
58.	Tekla	7.	1
59.	Weronika	7.	1

W dziewiętnastowiecznym zasobie imion ponownie znaczący jest fakt, że w głównej mierze zaczerpnięte zostały z bazy imion chrześcijańskich, tak biblijnych, jak i motywowanych imionami świętych. Ta grupa imion z dwóch poprzednich wieków poszerzona zostaje jedynie o nowe jednostki, jak: *Albina, Honorata, Joachima, Justyna, Kasylda, Maurycja*. Po raz pierwszy pojawia się również imię *Karmela* (powstałe od nazwy góry) oraz słowiańskie imię *Mieczysława* (którego motywacja nadania jako imienia zakonnego nie jest jasna). Warto również zwrócić uwagę na fakt, że w tym okresie brak imion odapelatywnych zastosowanych jako imię pierwsze (jedynie występuje *Mariancilla*, w którym apelatyw stanowi podstawę drugiego członu).

Zmienia się także imię najczęściej nadawane jako pierwsze. Do tej pory było to imię *Teresa*, które teraz znalazło się na drugim miejscu listy rangowej, zaś na pierwszym miejscu znalazło się imię *Maria*. Kolejne dwa miejsca to imiona również popularne w poprzednich okresach.

6.3.2. Imię drugie

Na 131 dziewiętnastowiecznych imion karmelitanek imię drugie zawierają 103 imiona zakonne. Zaledwie 28 siostr w wieku XIX nie otrzymało drugiego imienia. Można wyodrębnić 50 jednostek, które zostały użyte jako drugie imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion drugich wraz z liczbą ich użycia.

Agata	1	Karolina	1
Agnieszka	1	Katarzyna	1
Alberta	1	Kazimiera	3
Alojza	4	Klara	1
Anioł	1	Konstancja	2
Anna	4	Ksawera	2
Antonina	2	Kunegunda	2
Barbara	2	Magdalena	4
Bernarda	1	Małgorzata	1
Bernardyna	1	Maria	3
Bonawentura	1	Marta	1

Bronisława	2	Onufria	2
Cherubina	1	Rozalia	1
Dominika	1	Salezja	1
Eliaszka	1	Salomea	1
Eufrozyna	1	Sebalda	1
Eugenia	1	Stanisława	2
Felicjanna	1	Teresa	16
Filomena	1	Urszula	1
Franciszka	1	Waleria	1
Joachima	2	Waleriana	1
Joanna	1	Weronika	3
Józefa	16	Wiktyma	1
Julia	1	Wincencja	1
Justyna	1		

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje drugie imiona karmelitanek w XIX wieku według zmniejszającej się liczby użyc.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XIX w. jako imienia drugiego
1.	Józefa	1.	16
2.	Teresa	1.	16
3.	Alojza	2.	4
4.	Anna	2.	4
5.	Magdalena	2.	4
6.	Kazimiera	3.	3
7.	Maria	3.	3
8.	Weronika	3.	3
9.	Antonina	4.	2
10.	Barbara	4.	2
11.	Bronisława	4.	2.
12.	Joachima	4.	2
13.	Konstancja	4.	2
14.	Ksawera	4.	2

15.	Kunegunda	4.	2
16.	Onufria	4.	2
17.	Stanisława	4.	2
18.	Agata	5.	1
19.	Agnieszka	5.	1
20.	Alberta	5.	1
21.	Anioł	5.	1
22.	Bernarda	5.	1
23.	Bernardyna	5.	1
24.	Bonawentura	5.	1
25.	Cherubina	5.	1
26.	Dominika	5.	1
27.	Eliasz	5.	1
28.	Eufrozyna	5.	1
29.	Eugenia	5.	1
30.	Felicjanna	5.	1
31.	Filomena	5.	1
32.	Franciszka	5.	1
33.	Joanna	5.	1
34.	Julia	5.	1
35.	Justyna	5.	1
36.	Karolina	5.	1
37.	Katarzyna	5.	1
38.	Kazimiera	5.	1
39.	Klara	5.	1
40.	Małgorzata	5.	1
41.	Marta	5.	1
42.	Rozalia	5.	1
43.	Salezja	5.	1
44.	Salomea	5.	1
45.	Sebalda	5.	1
46.	Urszula	5.	1
47.	Waleria	5.	1

48.	Waleriana	5.	1
49.	Wiktyma	5.	1
50.	Wincencja	5.	1

Wśród drugich imion z XIX w., warto zwrócić uwagę na te jednostki, które pojawiają się po raz pierwszy, poszerzając zasób imion zakonnych karmelitanek bosych¹⁸⁵. Są to: *Alberta*, *Filomena*, *Anioł*, *Bonaventura* i *Wiktyma*. Warte uwagi są antroponimy *Anioł* i *Bonaventura*, które do imion żeńskich przeszły w wyniku konwersji (bez żadnej zmiany formalnej) ze zbioru imion męskich. *Anioł* to jedyne imię w analizowanym zbiorze, które nie posiada fleksyjnego wykładnika żeńskości (końcówki fleksyjnej *-a*), co z pewnością spowodowane było chęcią podkreślenia jego znaczenia teologicznego. *Wiktyma* zaś to imię odapelatywne, jedyne zresztą z tej grupy w powyższym zbiorze imion z XIX w. Imiona odapelatywne z poprzednich wieków, w tym zbiorze również się powtórzyły.

Jeśli chodzi o imiona najpopularniejsze wśród drugich imion z XIX w., to warto zwrócić uwagę na rangę pierwszą, obejmującą dwa antroponimy: *Teresa* i *Józefa*, które zdecydowanie liczbą użycić (16) przewyższają resztę imion ze zbioru, pozostałe notują od 1 do 4 użycić.

6.3.3. Imię trzecie

Na 131 dziewiętnastowiecznych imion karmelitanek imię trzecie zawiera jedynie 21 imion zakonnych. Wyodrębnić można 18 jednostek, które zostały użyte jako trzecie imiona. Poniżej ich wykaz alfabetyczny wraz z liczbą użycić.

Anna	1	Ludwika	2
Antonina	1	Nepomucena	1
Bronisława	2	Onufria	1
Filomena	1	Salomea	1
Franciszka	1	Tekla	1
Ignacja	1	Teresa	2

¹⁸⁵ Nie wymieniam w tym miejscu już imion, które wystąpiły również jako imiona pierwsze, gdyż tam zostały wskazane.

Izabela	1	Urszula	1
Joanna	1	Weronika	1
Katarzyna	1	Wiktoria	1

Listę rangową imion trzecich zawiera poniższa tabela:

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w XIX w. jako imienia trzeciego
1.	Bronisława	1.	2
2.	Ludwika	1.	2
3.	Teresa	1.	2
4.	Anna	2.	1
5.	Antonina	2.	1
6.	Filomena	2.	1
7.	Franciszka	2.	1
8.	Ignacja	2.	1
9.	Izabela	2.	1
10.	Joanna	2.	1
11.	Katarzyna	2.	1
12.	Nepomucena	2.	1
13.	Onufria	2.	1
14.	Salomea	2.	1
15.	Tekla	2.	1
16.	Urszula	2.	1
17.	Weronika	2.	1
18.	Wiktoria	2.	1

W spisie imion trzecich z XIX w. nie pojawia się żadna nowa jednostka, wszystkie znalazły już zastosowanie jako imiona zakonne bądź w poprzednich wiekach, bądź jako imię pierwsze lub drugie w XIX w.

Poza trzema imionami, które notują po dwa zastosowania (*Bronisława, Ludwika, Teresa*) wszystkie zostały użyte jako 3. imię tylko jeden raz.

Zliczając liczbę użyć wszystkich imion w XIX w. (bez podziału na imiona pierwsze, drugie i trzecie), za najpopularniejsze w tym okresie należy uznać imię *Maria* (35 użyć, co stanowi 14% wszystkich imion występujących w XIX w.). Jest to duża zmiana w stosunku do poprzednich wieków, gdzie niezmiennie na pierwszym miejscu figurowało imię *Teresa*. *Maria* zaś, choć znajdowało się w grupie imion popularnych, to jednak znacznie odstawało od dwóch, trzech pierwszych lokat pod względem użyć. Imię *Teresa* w XIX w. znalazło się na pozycji drugiej (29 użyć, czyli 11%). Na szczycie listy imion popularnych pozostają również imiona *Józefa* i *Anna*. Oto wykaz najpopularniejszych w XIX w. imion karmelitanek:

Maria	35	14%
Teresa	29	11%
Józefa	21	8%
Anna	11	4%
Magdalena	6	2%
Katarzyna	5	2%
Marta	5	2%
Antonina	5	2%
Kazimiera	5	2%
Alojza	5	2%
Bronisława	5	2%
Stanisława	5	2%
Weronika	5	2%

Analizując budowę dziewiętnastowiecznych imion karmelitanek bosych, należy wskazać, że najwięcej imion zakonnych zbudowanych jest z dwóch imion i predykatu (85 imion, co stanowi 65%), tylko jedno imię i predykat jako imię zakonne otrzymało 28 zakonnice (21%). Trzy imiona i dołączoną do nich tytułację otrzymało 18 zakonnice (14%).

6.4. Imiona karmelitanek bosych w 1. połowie XX wieku

Wiek XX przynosi duże zmiany w zakonie karmelitanek w ogóle, jak również w samej praktyce zmiany imienia w tym zakonie. Od czasu Soboru Watykańskiego II widać wyraźną tendencję do odchodzenia od zmiany imienia chrzestnego podczas ceremonii obłóczyn, na rzecz jedynie przyjmowania predykatu do imienia chrzestnego, dlatego zasadne wydało się objęcie analizą jedynie pierwszej połowy XX wieku. Czasu trudnego dla zakonów zwłaszcza ze względu na sytuację społeczno-polityczną.

Jak wiemy, nie istnieją już domy w Lublinie, Poznaniu, Wilnie, Lwowie (z których imiona zakonnice zostały objęte analizą w poprzednich wiekach). Klasztor w poprzednim wieku założony w Wieliczce i przeniesiony do Lwowa, w 1946 r. zostaje przeniesiony do Kalisza (ze względu na przyjętą cezurę, kaliskie imiona nie zostały już objęte analizą). Cały czas istnieją i funkcjonują klasztory krakowskie na Wesołej oraz przy ul. Łobzowskiej. Dalej działa klasztor przemyski założony pod koniec XIX w. – w niniejszym rozdziale zostały objęte analizą imiona właśnie z tych trzech domów zakonnych¹⁸⁶.

Analizowany materiał antroponimiczny zawiera 82 imiona siostr karmelitanek bosych (jako imię zakonne rozumiem tu pełną nazwę – imię/imiona + predykat). Niektóre jednostki się powtórzyły. Trzy razy wystąpiło imię *Teresa od Dzieciątka Jezus*, a po dwa razy imiona: *Elżbieta od Trójcy Świętej*, *Małgorzata Maria od Najświętszego Serca Jezusa*, *Maria Agnieszka od Jezusa*, *Maria Józefa od Jezusa*, *Teresa od Jezusa*. Pozostałe imiona wystąpiły jednorazowo.

¹⁸⁶ W XX wieku – ale już w czasie powojennym – powstają w Polsce również kolejne fundacje: w Katowicach, Klasztor pw. Matki Kościoła i św. Józefa, fundacja 1989; w Kielcach, Klasztor pw. Królowej i Ozdoby Karmelu, fundacja 1958; w Dysiu, Klasztor pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski, fundacja 1966; w Kodenu, Klasztor pw. Najświętszej Rodziny, fundacja 1991; w Rzeszowie, Klasztor pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, fundacja 1993; w Zakopanem, Klasztor pw. Niepokalanego Serca Maryi i św. Józefa, fundacja 1944; w Oświęcimiu, Klasztor pw. Świętych Obcowania, fundacja 1984; w Częstochowie, Klasztor pw. Miłosierdzia Bożego, fundacja 1957 oraz najmłodszy, utworzony u progu XXI wieku – w Tarnowie, Klasztor pw. NMP Janua Caeli i Św. Józefa, fundacja 2000. Dane na temat tych klasztorów zostały zaczerpnięte ze strony internetowej: <https://www.karmel.pl/klasztory-karmelitanek/> (dostęp: grudzień 2018). Jak jednak zostało już podkreślone, dzieje się to w czasie, kiedy obserwujemy tendencję do odchodzenia od zmiany imienia, a jedynie dołączania predykatu do imienia chrzestnego – dlatego imiona siostr z tych domów zostały wyłączone z analiz.

6.4.1. Imię pierwsze

Na 82 imiona karmelitanek z 1. poł. XX w., można wyodrębnić 24 jednostki, które zostały użyte jako pierwsze imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion pierwszych wraz z liczbą ich użyc.

Agnieszka	1	Joanna	2
Angela	1	Józefa	2
Anna	1	Katarzyna	1
Beata	1	Kazimiera	1
Bogumiła	1	Kolumba	1
Cyryla	1	Małgorzata	3
Dominika	1	Maria	46
Elżbieta	2	Michaela	1
Filomena	1	Miriam	1
Franciszka	1	Teresa	8
Helena	1	Terezitta	1
Jadwiga	2	Weronika	1

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje pierwsze imiona karmelitanek w 1. połowie XX wieku według zmniejszającej się liczby użyc.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w 1. poł. XX w. jako imienia pierwszego
1.	Maria	1.	46
2.	Teresa	2.	8
3.	Małgorzata	3.	3
4.	Elżbieta	4.	2
5.	Jadwiga	4.	2
6.	Joanna	4.	2
7.	Józefa	4.	2
8.	Agnieszka	5.	1
9.	Angela	5.	1
10.	Anna	5.	1

11.	Beata	5.	1
12.	Bogumiła	5.	1
13.	Cyryla	5.	1
14.	Dominika	5.	1
15.	Filomena	5.	1
16.	Franciszka	5.	1
17.	Helena	5.	1
18.	Katarzyna	5.	1
19.	Kazimiera	5.	1
20.	Kolumba	5.	1
21.	Michaela	5.	1
22.	Miriam	5.	1
23.	Terezitta	5.	1
24.	Weronika	5.	1

Duża część dwudziestowiecznego zasobu – tak jak w poprzednich wiekach – zaczerpnięta została z korpusu imion biblijnych lub spisów imion świętych, większość z nich to imiona, które wystąpiły również w poprzednich wiekach. Można jednak także wskazać kilka nowych jednostek np.: *Angela*, *Cyryla*, *Miriam*, *Terezitta*. Zwraca uwagę fakt, że po raz pierwszy występuje imię derywowane od imienia *Teresa*. Warto podkreślić, że w tym okresie nie wystąpiło, jako imię pierwsze, żadne imię odapelatywne.

Wśród imion najczęściej nadawanych na pierwszym miejscu (od poprzedniego wieku) utrzymuje się imię *Maria*. Na drugim miejscu listy rangowej znajduje się imię *Teresa*, ale warto zauważyć, że ze znacznie mniejszą liczbą nadań niż w wiekach poprzednich, a różnica między rangą pierwszą i drugą jest znaczna.

6.4.2. Imię drugie

Na 82 imiona z tego okresu imię drugie zawierają 64 imiona zakonne. A zatem 18 siostr w 1. połowie XX w. nie otrzymało drugiego imienia. Można wyodrębnić 41 jednostek, które zostały użyte jako drugie imiona. Poniżej zestaw alfabetyczny imion drugich wraz z liczbą ich użycia.

Agnieszka	2	Józefa	5
Antonina	3	Judyta	1
Anuncjata	1	Julianna	1
Anzelma	1	Katarzyna	1
Barbara	2	Klara	1
Benedykta	1	Konstancja	1
Bernarda	1	Krystyna	2
Bronisława	1	Łucja	1
Cecylia	1	Magdalena	2
Dąbrówka	1	Małgorzata	1
Dionizja	1	Maria	8
Domicylla	1	Marta	1
Dorota	1	Paula	3
Elekta	1	Rafaela	3
Elżbieta	1	Redempta	1
Franciszka	1	Stanisława	1
Gabriela	1	Teresa	3
Grażyna	1	Terezyta	1
Immakulata	1	Urszula	1
Joanna	1	Weronika	1
Jolanta	1		

Lista rangowa przedstawiona poniżej prezentuje drugie imiona karmelitanek w 1. połowie XX wieku według zmniejszającej się liczby użyc.

Lp.	Imię	Ranga	Liczba użyc imienia w 1. poł. XX w. jako imienia drugiego
1.	Maria	1.	8
2.	Józefa	2.	5
3.	Antonina	3.	3
4.	Paula	3.	3
5.	Rafaela	3.	3
6.	Teresa	3.	3

7.	Agnieszka	4.	2
8.	Barbara	4.	2
9.	Krystyna	4.	2
10.	Magdalena	4.	2
11.	Anuncjata	5.	1
12.	Anzelma	5.	1
13.	Benedykta	5.	1
14.	Bernarda	5.	1
15.	Bronisława	5.	1
16.	Cecylia	5.	1
17.	Dąbrówka	5.	1
18.	Dionizja	5.	1
19.	Domicylla	5.	1
20.	Dorota	5.	1
21.	Elekta	5.	1
22.	Elżbieta	5.	1
23.	Franciszka	5.	1
24.	Gabriela	5.	1
25.	Grażyna	5.	1
26.	Immakulata	5.	1
27.	Joanna	5.	1
28.	Jolanta	5.	1
29.	Judyta	5.	1
30.	Julianna	5.	1
31.	Katarzyna	5.	1
32.	Klara	5.	1
33.	Konstancja	5.	1
34.	Łucja	5.	1
35.	Małgorzata	5.	1
36.	Marta	5.	1
37.	Redempta	5.	1
38.	Stanisława	5.	1
39.	Terezyta	5.	1

40.	Urszula	5.	1
41.	Weronika	5.	1

Już sama liczba użytych jednostek wskazuje, że lista imion drugich jest bardziej zróżnicowana niż imion pierwszych (wynika to z pewnością z częstotliwości stosowania imienia *Maria* jako imienia pierwszego). Wśród imion drugich pierwszej połowy XX w. można znaleźć kolejne jednostki, które zasilają zasób imion zakonnych karmelitanek bosych: *Anuncjata*, *Anzelma*, *Dąbrówka*, *Dionizja*, *Domicylla*, *Grażyna*, *Immakulata*, *Jolanta*, *Judyta*, *Redempta*, *Terezyta*. Wśród tych imion znalazły się nowe imiona odapelatywne – *Anuncjata*, *Immakulata* oraz imiona wskazujące na świętych patronów. Zwracają natomiast uwagę, swą wyjątkowością, imiona *Dąbrówka*, które odsyła do postaci historycznej, oraz literackie imię *Grażyna*, dla którego trudno wskazać motywację religijną (najprawdopodobniej imię chrzestne zostało przeniesione do imienia zakonnego). Pojawia się również kolejne imię derywowane od imienia *Teresa*.

Najpopularniejszym drugim imieniem w tym okresie jest imię *Maria*, tuż za nim imię *Józefa* (dwie pierwsze rangi), pozostałe imiona notują od 3 do 1 użyc w analizowanym spisie.

6.4.3. Imię trzecie

W analizowanym materiale antroponimicznym z 1. połowy XX wieku, zostało nadane imię potrójne tylko raz. Owo imię trzecie to *Redempta*.

Zliczając liczbę użyc wszystkich imion w 1. połowie XX w. (bez podziału na imiona pierwsze, drugie i trzecie), za najpopularniejsze w tym okresie należy uznać imię *Maria* (54 użycia, co stanowi 37% wszystkich użyc imion w 1. poł. XX w.). Procent użyc imienia *Maria* znacznie przewyższa pozostałe wartości. Poniższa tabela prezentuje najpopularniejsze imiona w 1. poł. XX w., pozostałe imiona notują od 3 do 1 zastosowań w imionach zakonnych. Jak widać, repertuar imion często stosowanych, w których dominuje imię *Maria*, znacznie się zmniejszył na rzecz jednostek wyjątkowych.

Maria	54	37%
Teresa	11	7%
Józefa	7	5%
Małgorzata	4	3%

Imiona zakonne z 1. poł. XX wieku pod względem budowy zdominowane są przez konstrukcje złożone z dwóch imion i predykatu (63 imiona zakonne, co stanowi 77% imion karmelitanek z 1. poł. XX w.), z jednego imienia i predykatu złożonych jest w tym okresie 18 imion zakonnych (22%), zaś tylko jedno (1%) ma budowę czteroskładnikową (trzy imiona + predykat).

6.5. Podsumowanie analizy diachronicznej

Analiza diachroniczna imion zakonnych karmelitanek bosych pozwoliła prześledzić zarówno kształtowanie się struktury tych imion, jak i zasób jednostek (stały skład imion w każdym wieku, występowanie nowych jednostek, antroponimy charakterystyczne dla danego okresu), w tym również pokazać imiona, które na przestrzeni wieków były w zakonie najpopularniejsze.

Pod względem struktury widać w każdym wieku dominację imion o budowie według schematu: imię 1. + imię 2. + predykat. O ile jeszcze w XVII w. różnica między ilością imion o takiej budowie (128), a ilością imion złożonych tylko z pierwszego imienia i predykatu (112) nie jest znacząca, to już w kolejnych wiekach ta struktura ugruntowała się jako prymarna dla imion zakonnych karmelitanek bosych i wyraźnie dominuje nad pozostałymi typami. Drugim typem jest właśnie wspomniana struktura dwuelementowa imię + predykat. Liczba tak zbudowanych imion z każdym wiekiem spada jednak na rzecz struktury trzelementowej. Najrzadziej wystąpiła struktura czteroelementowa, zbudowana według schematu: imię 1. + imię 2. + imię 3. + predykat (w kolejnych wiekach liczba wystąpień tej struktury plasuje się następująco: 3, 24, 18, 1). Wydaje się, że imiona zakonne czteroskładnikowe nadawane były okazjonalnie, a motywowane jakimiś dodatkowymi czynnikami religijnymi.

Choć elementami stałymi każdego imienia zakonnego karmelitanek bosych jest imię 1. i predykat, to za strukturę typową dla tych imion zakonnych należy uznać tę trzyelementową, preferowaną przy nadawaniu imienia.

Analizując zasób imion zakonnych karmelitanek w poszczególnych wiekach, można wskazać jednostki, które wystąpiły w badanym imiennictwie zakonnym w każdym wieku. Zbiór ten liczy 24 jednostki:

Imię	XVII w.	XVIII w.	XIX w.	XX w.
Agnieszka	13	18	4	3
Anna	22	37	11	1
Antonina	1	9	5	3
Barbara	18	17	3	2
Benedykta	2	3	1	1
Cecylia	6	12	1	1
Dominika	2	1	2	1
Franciszka	7	16	4	2
Gabriela	2	3	1	1
Joanna	8	10	3	3
Józefa	9	32	21	7
Katarzyna	13	15	5	2
Kazimiera	1	6	5	1
Klara	6	6	2	1
Konstancja	16	13	4	1
Krystyna	6	9	2	2
Magdalena	16	17	6	2
Małgorzata	3	9	1	4
Maria	16	19	35	54
Marta	6	12	5	1
Michaela	1	2	1	1
Paula	1	2	1	3
Teresa	56	63	29	11
Urszula	5	12	4	1

Imiona te – motywowane imionami biblijnymi bądź imionami świętych – należą w większości do imion chrześcijańskich ugruntowanych w polskiej tradycji imienniczej¹⁸⁷. Wyjątki stanowią imiona *Benedykta* oraz występujące w formie zachowującej hebrajski pierwiastek teoforyczny imię *Michaela*. Są to natomiast z pewnością imiona odsyłające do świętych, których kult jest w Kościele polskim rozpowszechniony.

Każdy z omawianych okresów przynosił także jednostki nowe, które były włączane do zbioru imiennictwa karmelitanek bosych. W XVIII w. pojawiło się 46 imion, których nie odnotowano w wieku XVII, są to: *Zofia, Augustyna, Salomea, Bogusława, Jadwiga, Julianna, Ksawera, Zuzanna, Biblianna, Brygida, Ignacja, Kornelia, Onufria, Alojza, Antonia, Aurelia, Bronisława, Celestyna, Cherubina, Karolina, Sebastiana, Stefania, Alkantara, Amalia, Apolonia, Arsenia, Bilhilda, Emerencjanna, Eufrazyna, Ewa, Hiacynta, Justyna, Konsolata, Magdalena de Pazii, Maksymiliana, Marceliana, Marcina, Marcjanna, Michalina, Nepomucena, Paulina, Regina, Stanisława, Teodora, Wincenta, Wincentyna*.

W wieku XIX jako imion zakonnych karmelitanek bosych użyto 24 kolejne, nowe jednostki, które nie wystąpiły w dwóch poprzednich wiekach istnienia zakonu na ziemiach polskich: *Alberta, Albina, Anioł, Bernarda, Bernardyna, Bonawentura, Eliasza, Felicjanna, Filomena, Honorata, Joachima, Julia, Karmela, Kasylda, Maurycja, Mieczysława, Rafaela, Salezja, Sebalda, Waleria, Waleriana, Weronika, Wiktyma, Wincencja*.

Nowe jednostki (16), nie występujące w wiekach od XVII do XIX, znajdziemy także wśród imion zakonnych z 1. połowy XX wieku: *Anuncjata, Anzelma, Cyryla, Dąbrówka, Dionizja, Domicylla, Filomena, Grażyna, Immakulata, Jolanta, Judyta, Łucja, Miriam, Redempta, Terezitta, Terezyta*.

Przyrost nowych jednostek służących do tworzenia imion zakonnych karmelitanek bosych w każdym wieku, a także fakt, iż ów zasób imiennictwa zakonnego był poszerzany nie tylko poprzez czerpanie ze zbioru imion ogólnych (np. imion świętych przenoszonych do imion zakonnych), ale także w wyniku procesów językowych pokazuje, iż mamy do czynienia z otwartym pod względem leksykalnym i morfologicznym systemem onimicznym. Zwłaszcza że z czasem imion utworzonych na potrzeby

¹⁸⁷ Wszystkie te imiona poza *Benedyktą* i *Michaelą* odnotowała E. Rudnicka-Fira w swej monografii dotyczącej imiennictwa krakowian na przestrzeni wieków (2013).

imiennictwa zakonnego (głównie imion tworzonych od apelatywów łacińskich) w zakonie karmelitańskim było coraz więcej¹⁸⁸.

Analiza diachroniczna imion zakonnych karmelitanek wykazała również, że istniały jednostki, które wystąpiły tylko w jednym z badanych okresów, nie powtarzając się w żadnym z pozostałych. Świadczy to również o pewnej dynamice zmian w omawianym systemie onimicznym, jak i potwierdza omówione we wstępnej części pracy informacje wprowadzające, mówiące np. o symbolicznej funkcji imion zakonnych.

W wieku XVII wystąpiło 5 imion, które nie powtórzyły się wśród imion zakonnych w późniejszych badanych okresach (aż do 1. połowy XX wieku włącznie), są nimi: *Alfonsa, Angelika, Apolinara, Gertruda, Hipolita*. W wieku XVIII imion tych jest już znacznie więcej (28): *Alkantara, Amalia, Antonia, Arsenia, Aurelia, Bibianna, Bilhilda, Bogusława, Brygida, Celestyna, Emerencjanna, Eufrazyna, Ewa, Hiacynta, Karolina, Konsolata, Kornelia, Magdalena de Pazii, Maksymiliana, Marceliana, Marcina, Marcjanna, Paulina, Regina, Sebastiana, Teodora, Wincentyna, Zuzanna*. W wieku XIX odnotowano 20 imion, które nie powtórzyły się wśród imion zakonnych karmelitanek bosych w innych okresach: *Alberta, Albina, Anioł, Bernardyna, Bonawentura, Eliasza, Felicjanna, Honorata, Joachim, Julia, Karmela, Kasylda, Maurycja, Mieczysława, Salezja, Sebalda, Waleria, Waleriana, Wiktyma, Wincencja*. Natomiast w XX w. wystąpiło 14 imion, których we wcześniejszych wiekach nie znajdziemy wśród antroponimów karmelitanek bosych: *Anuncjata, Anzelma, Cyryla, Dąbrówka, Dionizja, Domicylla, Grażyna, Immakulata, Jolanta, Judyta, Miriam, Redempta, Terezitta, Terezyta*.

Materiał ten pokazuje pewne tendencje uwidaczniające się w poszczególnych okresach, np. wiek XX bardziej otwiera się na nowe formacje tworzone od tytułów maryjnych, stąd pojawiają się imiona typu: *Immakulata, Anuncjata*; również następuje otwarcie na nowe motywacje, pojawiają się takie imiona jak: *Dąbrówka* czy *Grażyna*. Warto też zauważyć, iż tylko w tym okresie wystąpiły imiona derywowane od imienia *Teresa* (w czasie, kiedy liczba użyć samego imienia *Teresa* spada w stosunku do okresów poprzednich).

Wiekie wcześniejsze nie przynoszą aż tylu zmian w stosunku do minionych okresów, ale również można wskazać w nich

¹⁸⁸ Otwartość systemu imiennictwa zakonnego pokazują także zasoby imiennicze innych zakonów.

występowanie pewnych niepowtarzalnych procesów. Na przykład tylko w wieku XIX wystąpiły imiona męskie w funkcji imion żeńskich: *Anioł* i *Bonawentura* oraz w tym czasie powstaje imię utworzone od nazwy miejsca *Karmela*. Z kolei przeniesienie do kategorii imienia złożonej konstrukcji imię + przydomek odnajdujemy tylko w wieku XVII (*Magdalena de Pazii*) (niestety sporadyczność tych zjawisk w imiennictwie karmelitanek bosych nie pozwala mówić o tendencjach).

Analiza diachroniczna pozwoliła również na ukazanie imion najpopularniejszych w zgromadzeniu (zliczając liczbę użyczeń jednostek w poszczególnych wiekach, powstała następująca lista rangowa):

Imię	Liczba wystąpień	%
Teresa	153	11%
Maria	124	9%
Anna	71	5%
Józefa	69	5%
Magdalena	41	3%
Barbara	40	3%
Agnieszka	38	3%
Katarzyna	35	2%
Konstancja	34	2%
Franciszka	29	2%

Imieniem najpopularniejszym na przestrzeni wieków w zakonie karmelitanek bosych jest imię *Teresa*. W kontekście motywacji jest to jak najbardziej zrozumiałe, ze względu na osobę patronki – św. Teresę z Avili, wielką reformatorkę karmelu, założycielkę karmelitanek bosych, której pisma są stale studiowane w zakonie, stanowią bazę do rozmyślenia i lekturę duchową dla sióstr. Same kandydatki – nawet w czasie, kiedy nie wyrażały swego zdania na temat imienia zakonnego – pragnęły otrzymać to imię¹⁸⁹, stąd duża liczba nadań nie tylko jako imienia pierwszego, ale i drugiego czy niekiedy trzeciego. Można uznać, iż imię to urosło do pewnego rodzaju symbolu w zakonie karmelitańskim.

¹⁸⁹ Informacja podana przez s. Małgorzatę (wywiad, 2015).

Drugim najpopularniejszym imieniem jest imię *Maria* – imię Matki Chrystusa, patronki zakonu karmelitańskiego¹⁹⁰ również szczególnie dla omawianej społeczności. Dzieje karmelu w Europie są ściśle związane z szerzeniem czci NMP (jej znakiem zewnętrznym był szkaplerz – zob. Praškiewicz 2018: 11).

Imię to jako imię zakonne karmelitanek bosych zyskiwało na popularności z biegiem czasu, jego pozycja znacznie wzrosła w wiekach XIX i XX. Może to wynikać z faktu, iż wcześniej przez długi czas imię to w Polsce było objęte tabu religijnym (czy sakralnym¹⁹¹), co zmieniło się dopiero w XVIII w.¹⁹² Tabu to wynikało właśnie ze szczególnej czci, jaką darzoną NMP¹⁹³, być może w jakimś stopniu wpływało to również na częstotliwość nadawania tego imienia w zakonie¹⁹⁴, choć u karmelitanek bosych imię to nadawane jest od XVI w., czyli od czasu powstania zakonu. Być może więc jednak względy religijne (jak np. jeszcze bardziej wzmożony kult NMP w zakonie karmelitanek¹⁹⁵) zaważyły na wzroście frekwencji tego imienia lub zależność od spadającej frekwencji imienia *Marianna* (por. Zmuda 2015a). Wydaje się, że imię to staje się w zakonie bardziej symbolem, znakiem pobożności, niż antroponimem służącym do identyfikacji¹⁹⁶.

Warto także wskazać, że imię to w imiennictwie karmelitanek występuje również w predykatach. Wówczas uwidacznia się wariantywny zapis tego imienia. W predykatach występuje forma

¹⁹⁰ „Od przełomu XII i XIII wieku zakon karmelitański został uznany w Kościele jako zakon maryjny” (Praškiewicz 2018: 11).

¹⁹¹ Ten termin stosuje A. Krawczyk-Tyrpa (2004: 84).

¹⁹² Upowszechnienie tego imienia jako chrzestnego nastąpiło w Polsce w XIX w. (zob. Abramowicz 1993: 366). W XVI w. zaczęli używać tego imienia protestanci (Szewczyk 1990: 28).

¹⁹³ Nie tylko na chrzcie nie nadawano imienia Matki Chrystusa, ale wręcz uważano to za brak szacunku, w skrajnych przypadkach nawet świętokradstwo (por. Bystron 1938: 77; SMTK: 654).

¹⁹⁴ Występowanie imienia *Maria* w imiennictwie zakonnym na przestrzeni wieków i zależność tego występowania od tabu sakralnego w imiennictwie ogólnym omówione zostało w artykule *Maria jako imię zakonne* (Zmuda 2015a: 137–151).

¹⁹⁵ Również w Kościele powszechnym widać w XIX w. ożywienie kultu maryjnego, choćby z powodu ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP.

¹⁹⁶ Przeciwstawiana Marii jest Ewa (Bocian 2000: 94) i rzeczywiście w nazewnictwie zakonnym imię to wystąpiło tylko raz.

Maryja (czyli z grupą *-yja*¹⁹⁷), jako imię pierwsze, drugie lub trzecie forma *Maria*, prawidłowość ta widoczna jest przez wszystkie wieki (co ciekawe, zważywszy, iż w języku ogólnym norma ortograficzna, zalecająca rozróżnienie pisowni imienia NMP [z grupą *-yja*] a imienia Polek, weszła w użycie dopiero po II wojnie światowej [zob. Breza 1991: 6; por. Szewczyk 1990: 29]).

Kolejnym imieniem, według popularności, jest imię *Anna*. Imię motywowane imieniem matki NMP może mieć tak dużą popularność również ze względu na cześć oddawaną Matce Chrystusa (pośrednio poprzez oddawanie czci jej rodzicielce). Możliwe jednak również, że imię to odsyła do początków karmelitanek bosych i motywowane jest imieniem błogosławionej Anny od św. Bartłomieja (to imię zakonne Anny Garcia, która wstąpiła do pierwszego klasztoru reformy terezańskiej w Avila, przyjmując habit z rąk św. Teresy), towarzyszyła ona św. Teresie w zakładaniu prawie wszystkich kolejnych klasztorów karmelitanek bosych¹⁹⁸.

Imię *Józefa*, którego częstotliwość nadawania zbliżona jest do frekwencji imienia *Anna*, również ściśle wiąże się z początkami karmelitanek bosych. Imię to jest motywowane imieniem św. Józefa, oblubieńca NMP i opiekuna Jezusa. Św. Józef uznawany jest za opiekuna karmelu niemal od początku jego istnienia.

Jedna z pierwszych legend karmelitańskich opowiada o odwiedzinach Świętej Rodziny u eremitów karmelitańskich na górze Karmel, co obrazuje fresk namalowany na suficie bazyliki „Stella Maris” na górze Karmel w Ziemi Świętej. Maryja z Józefem, trzymając za ręce Dziecię Jezus, opuszczają karmelitańską wspólnotę, u której się zatrzymali i od której otrzymują niesiony przez jednego z pustelników prowiant na dalszą drogę (Praškiewicz 2018: 13).

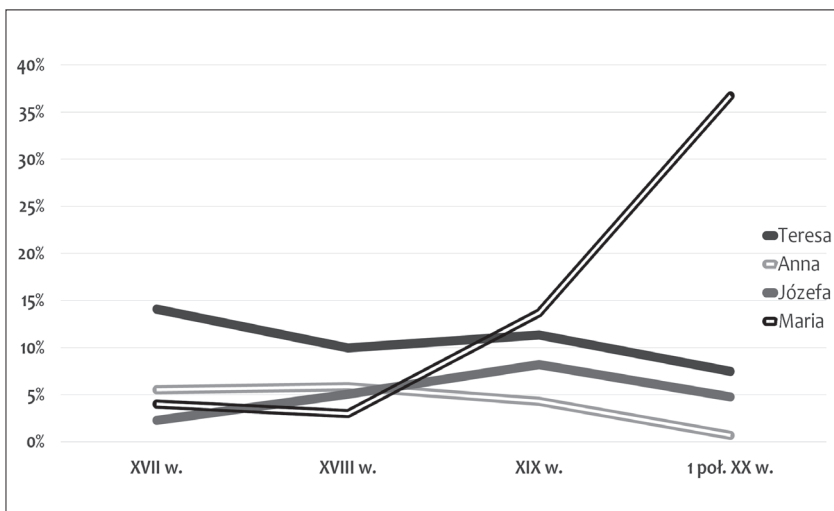
Legenda obrazuje pozycję, tuż obok Jezusa i NMP, jaką w karmelu miał św. Józef od początku istnienia zakonu. Nabożeństwo do tego świętego ożywiła i pogłębiła św. Teresa z Avili, która – według jej pism – doświadczyła wielu mistycznych wizji św. Józefa. Warto podkreślić, że św. Teresa nadała wezwanie św. Józefa

¹⁹⁷ Która wyszła z użycia na początku XX w. O procesie wychodzenia grup *-ija*, *-yja* zob. Klemensiewicz 1974: 607.

¹⁹⁸ Więcej na temat historii bł. Anny od św. Bartłomieja zob. Praškiewicz 2018: 61–62.

pierwszemu klasztorowi reformy (czyli pierwszemu klasztorowi karmelitanek bosych) oraz dziesięciu innym (por. Praśkiewicz 2018: 14).

Rozwój popularności tych 4 imion w zakonie karmelitańskim obrazuje poniższy wykres:

7. Predykaty imion zakonnych karmelitanek bosych

W strukturze imion zakonnych karmelitanek bosych można – obok imienia pierwszego lub ewentualnie także drugiego i trzeciego – wyodrębnić również, tzw. predykat (czy inaczej tytułację bądź też wezwanie¹⁹⁹). Jest to element stały imion karmelitanek. Co ciekawe, nawet obecnie, kiedy w wielu domach karmelitanek kandydatce pozostawia się imię chrzestne, predykat jest wciąż nadawany i to on pełni główną funkcję teologiczno-symboliczną imienia. Taką też funkcję pełnił na przestrzeni wszystkich wieków.

Strukturalnie predykaty składają się z przyimka *od* oraz nazwy prostej lub złożonej (w dopełniaczu) wskazującej na szczególny przedmiot pobożności danej siostry. Jak już zostało wspomniane na początku monografii, predykat stanowi teologicznie znaczący element imienia zakonnego (pełni funkcję deskrypcji jednostkowych – por. Sochacka 2003: 247), a także zastępuje w zakonie nazwisko.

Dla społeczności zakonnej najważniejsza jest właśnie owa funkcja symboliczno-teologiczna tytułacji. Karmelitanki bose to zakon kontemplacyjny, a predykat ma za zadanie w dużej mierze ukierunkować kontemplację nosicielki na określone prawdy duchowe, wyznaczać jej kierunek poszukiwania treści do rozmyślenia, wskazywać wzory osobowe godne naśladowania. Dlatego analiza predykatów zostanie sprowadzona do analizy ich treści semantyczno-teologicznej. Uwzględniając to kryterium, można wezwania karmelitanek bosych podzielić na kilka grup (obok przykładów w każdej grupie w nawiasie podaję ogólną liczbę wystąpień danego wezwania).

¹⁹⁹ Objaśnienie terminu zob. rozdz. 1.4.2.

7.1. Predykaty zawierające treści mariologiczne

Jest to liczna i bardzo zróżnicowana grupa predykatów, co z pewnością wynika z faktu, iż karmelitanki bose to zakon Maryjny (Maryja jest uważana za szczególną patronkę zgromadzenia, por. *Encyklopedia katolicka* 2000: 835). W tej grupie (na którą składają się 34 predykaty) znajdują się następujące wezwania.

- A. Wezwania wskazujące w sposób ogólny na osobę Matki Bożej: *od Matki Bożej* (10 ×); *od NMP* (1 ×). W wezwaniach tych Maryja nazywana jest jedną z dwóch jednostkowych deskrypcji określonych: 1. *Matka Boża* – określenie odsyłające do macierzyństwa Maryi. Marian Kucala pisze: „Najpowszechniejszą, najczęstszą nazwą Matki Boskiej w całej historii języka polskiego, od średniowiecza do dziś, jest *matka*, występująca zwykle z przydawkami *boża*, *boska*, *najświętsza* i innymi. Wyrazu *matka* używano w odniesieniu do Maryi w najstarszych polskich tekstach, nie tylko w *Bogurodzicy*, ale również w *Salve Regina*, *Spowiedzi powszechnej*, *Kazaniach gnieźnieńskich* i oczywiście w tekstach późniejszych” (Kucala 1988: 134); 2. Deskrypcją *Najświętsza Maryja Panna*, która jest teologicznym tytułem (występuje we wszystkich nazwach święt i w tekstach liturgicznych – por. np. *Mszał rzymski* z 1986 r.). To trójczłonowe zestawienie – jak podkreślał Marian Kucala – jest tak stałe, że powstał z niego skrót NMP (zob. Kucala 1988: 139). Obydwie przedstawione deskrypcje jednostkowe mają w polszczyźnie charakter neutralnego nazwania Maryi.
- B. Wezwania wskazujące na kult świętego imienia NMP, które wystąpiły w czterech różnych wariantach: *od Imienia Maryi* (2 ×); *od Imienia NMP* (5 ×); *od Najśłodszego Imienia Maryi* (1 ×); *od Najświętszego Imienia Maryi* (1 ×). Święto ku czci Imienia Maryi powstało w XVI w. w Hiszpanii i najpierw obchodzone w Kościele było 15 września, a obecnie 12 września²⁰⁰.
- C. Wezwania wskazujące na kult Niepokalanego Serca Maryi: *od Niepokalanego Serca Maryi* (4 ×). Pierwsze ślady kultu Serca Ma-

²⁰⁰ Na temat kultu Imienia Maryi zob. <https://brewiarz.pl/czytelnia/swieci/09-12a.php3> (dostęp: grudzień 2018).

ry w Kościele można znaleźć już w XII w., jednak na wielką skalę kult rozwinął się w XVII w. za sprawą św. Jana Eudesa²⁰¹.

- D. Wezwania wskazujące na konkretne wydarzenia z życia NMP, najliczniej w tej grupie reprezentowane jest niepokalane poczęcie: *od Niepokalanego Poczęcia (NMP)* (28 ×); *od Narodzenia Matki Bożej* (lub *NMP*) (19 ×); *od Nawiedzenia NMP* (11 ×); *od Zaślubienia* (*//Zaślubin*) *NMP* (3 ×); *od Oczekiwania NMP* (1 ×); *od Oczyszczenia NMP* (7 ×); *od NMP Oczyszczenia* (1 ×); *od Ofiarowania NMP* (16 ×); *od Ofiarowania Matki Bożej* (1 ×); *od Wniebowzięcia NMP* (20 ×); *od Zwiastowania (NMP)* (17 ×). Większość z wymienionych w tej grupie predykatów wskazuje na wydarzenia znane z Biblii i utrwalone w Tradycji Kościoła, w tym modlitewnej, np. tajemnice różańcowe, sceny z życia Maryi – np. zwiastowanie, nawiedzenie czy wniebowzięcie. Inne choć nie są wprost opisane, to jednak wynikają *per analogiam* z poprzednich bądź znajdują poparcie w Tradycji Kościoła, jak zaślubiny czy ofiarowanie NMP. Zwraca uwagę – najliczniej poświadczony – predykat *od Niepokalanego Poczęcia NMP*, który nawiązuje co prawda do dogmatu ogłoszonego w 1854 r., jednakże sama historia ustanowienia tegoż dogmatu była bardzo długa, a wiara w Kościele w niepokalane poczęcie obecna od pierwszych wieków chrześcijaństwa²⁰².
- E. Wezwania zawierające tytuły Matki Bożej nadawane jej na przestrzeni wieków przez Kościół (tytuły te mają odzwierciedlenie w licznych świętach ku czci Maryi): *od Matki Bożej Nieustającej Pomocy* (1 ×); *od Matki Bożej Loretańskiej* (3 ×); *od Matki Bożej Miłosierdzia* (1 ×); *od Matki Bożej Różańcowej* (1 ×); *od NMP Różańcowej* (2 ×); *od Matki Bożej z Góry Karmel* (3 ×); *od NMP z Góry Karmel* (18 ×); *od Matki Kościoła* (1 ×); *od Matki Bożej Anielskiej* (1 ×); *od NMP Anielskiej* (2 ×); *od Matki Bożej Gromnicznej* (1 ×); *od NMP Gromnicznej* (1 ×); *od NMP Bolesnej* (1 ×); *od NMP Śnieżnej* (2 ×)²⁰³.

²⁰¹ Na temat kultu Niepokalanego Serca Maryi zob. np. <https://brewiarz.pl/czytelnia/nsnmp.php3> (dostęp: grudzień 2018).

²⁰² Zob. np. <https://brewiarz.pl/czytelnia/swieci/12-08a.php3> (dostęp: grudzień 2018).

²⁰³ Na temat poszczególnych świąt i tytułów Matki Boskiej zob. <https://brewiarz.pl/czytelnia> (dostęp: grudzień 2018).

- F. Wezwania wskazujące na nieustanne działanie NMP względem dobra ludzi: *od Opieki NMP* (6 ×); *od Protekcji NMP* (1 ×); *od Pocieszenia NMP* (1 ×).

7.2. Predykaty zawierające treści chrystologiczne

- A. Wezwania wskazujące w sposób ogólny na osobę Jezusa Chrystusa oraz zawierające tytuły mesjańskie: *od Jezusa* (38 ×); *od Chrystusa* (2 ×); *od Pana Chrystusa* (3 ×); *od Chrystusa Pana* (1 ×); *od Pana Jezusa* (17 ×); *od Chrystusa Króla* (2 ×). We wszystkich tych predykatkach występuje bądź imię *Jezus*, bądź tytuł mesjański *Chrystus* (grecki wyraz *Christos* jest tłumaczeniem hebr. *Maschiah* 'namaszczony'). To określenie Jezusa ma biblijny rodowód: „Odpowiednikiem hebrajskiego terminu *Mesjasz* jest w Nowym Testamencie zazwyczaj tytuł *Chrystus*. Pierwsi chrześcijanie uważali Zmartwychwstałego za Chrystusa, ale w sensie wypełniającym i przekraczającym wszystkie nadzieje żydowskie; chętnie przy tym łączyli z sobą dwa tytuły: Chrystus i Pan” (SNT: 389).
- B. Wezwania wskazujące na wydarzenie narodzin Jezusa na ziemi (i jego ziemskiego dzieciństwa i młodości): *od Dzieciątka Jezus* (17 ×); *od Narodzenia Pana Jezusa* (1 ×); *od Pana Jezusa Małego* (2 ×); *od Pana Jezusa Nazareńskiego* (1 ×); *od Wcielenia (Pańskiego)* (3 ×).
- C. Wezwania odsyłające do zbawczych wydarzeń: *od Jezusa Ukrzyżowanego* (1 ×); *od Zbawiciela*²⁰⁴ (10 ×); *od Zbawiciela Ukrzyżowanego* (2 ×); *od Zmartwychwstania Pańskiego* (1 ×); *od Przemienienia Pańskiego* (2 ×); *od Wniebowstąpienia Pańskiego* (2 ×).
- D. Wezwania wskazujące na cielesność Jezusa w perspektywie zbawczych wydarzeń: *od Pięciu Ran Pana Jezusa* (5 ×); *od Ran Chrystusa* (1 ×); *od 5 Ran Pańskich* (1 ×); *od Najświętszego Oblicza* (4 ×).

²⁰⁴ Ta nazwa Jezusa ma proveniencję biblijną. Wiara w Boga Zbawiciela zawarta jest już w ST (zob. STB: 1118), a w NT Chrystus objawił się jako Zbawiciel, a naukę o soteriologicznym wymiarze życia Chrystusa rozwinęli jego uczniowie (por. STB: 1120–1123). W polszczyźnie nazywanie Jezusa *Zbawicielem* obecne jest od średniowiecza (zob. Kucała 1999: 207).

- E. Wezwania nawiązujące do kultu imienia Jezus: *od Imienia Jezus* (6 ×); *od Najśłodszego Imienia Jezus* (2 ×); *od Najświętszego Imienia Jezus* (2 ×). Imię *Jezus* pochodzi od hebr. imienia *Jeszua(h)*, które jest imieniem teoforycznym oznaczającym 'Jahwe jest zbawieniem'. Kult imienia *Jezus* ma uzasadnienie w Biblii i był od początku żywy w Tradycji Kościoła²⁰⁵. W wieku XV powstała litania do Imienia Jezus, co dowodzi powszechności kultu. Święto ku czci Imienia Jezus ustanowione zostało w XVI w., a rozciągnięte na cały Kościół w wieku XVIII.
- F. Wezwania nawiązujące do kultu Najświętszego Serca Pana Jezusa: *od (Najświętszego) Serca (Pana) Jezusa* (26 ×). Predykaty te nawiązują do kultu, który rozwinął się w Kościele w wieku XVII, za sprawą objawień św. Małgorzaty Marii Alacoque (por. LM: 2–3)²⁰⁶.
- G. Wezwania odsyłające do obecności Chrystusa w Eucharystii: *od Jezusa Hostii* (2 ×).
- H. Wezwania odsyłające do biblijnych nazwań metaforycznych Jezusa: *od Baranka Pana Jezusa* (4 ×); *od Bożego Baranka* (1 ×) *od Dobrego Pasterza* (2 ×). Deskrypcja *Baranek Boży* nazywająca Jezusa ma proveniencję biblijną. „W Biblii, jak i w całej kulturze Dalekiego Wschodu i basenu Morza Śródziemnego, baranek był zwierzęciem najczęściej składanym w ofierze, głównie dlatego, że, jak żadne inne zwierzę, sam dawał się prowadzić na zabicie” (Zmuda 2012: 222). Dlatego baranki ofiarne, o których czytamy w ST, stały się zapowiedzią (według nauk biblijnych Typem) Chrystusa, jedyne Baranka, który stał się ofiarą za ludzi (por. Forstner 1990: 258; Lurker 1989: 22). Jako pierwszy Jezusa *Barankiem Bożym* – zgodnie z Pismem Świętym – nazwał Jan Chrzciciel (zob. J 1, 29). Określanie zaś Chrystusa *Dobrym Pasterzem* ma źródło w Ewangeli

²⁰⁵ Zob. <https://brewiarz.pl/czytelnia/swieci/01-03a.php3> (dostęp: grudzień 2018).

²⁰⁶ Małgorzata Maria Alacoque była wizytką żyjącą w latach 1647–1690, zgodnie z objawieniami świętej, Chrystus nakazał wiernym kult swego Serca, który miał przybrać konkretne formy – zob. <https://brewiarz.pl/czytelnia/nspj.php3> (dostęp: grudzień 2018).

wg św. Jana (10, 11–18), sam Jezus tak siebie nazywa²⁰⁷. Obraz Chrystusa – Dobrego Pasterza jest również wielokrotnie podejmowany i rozwijany w Tradycji Kościoła (w apokryfach, w pismach ojców Kościoła).

7.3. Predykaty odnoszące się do Boga Ojca

Tylko dwukrotnie znalazło się w predykatkach odesłanie do pierwszej osoby Trójcy Świętej: *od Boga Ojca* (1 ×); *od Boga Wszchemogącego* (1 ×). Pierwsze z wezwań odsyła do boskiego ojcostwa (nazywanie Boga Ojcem ma proveniencję biblijną, w ST np. Iz 63, 16, w NT np. Mt 6, 9n; Łk 11, 2n; Ef 3, 14), drugie zaś do przymiotu Boga, jakim jest wszechmoc (co również ma biblijne pochodzenie – w Piśmie Świętym *Wszchemogący* to Bóg, którego działanie „zawiesza prawa natury” i objawia się w „działaniu zbawczym” (por. Szczurek 2003: 270–271).

7.4. Predykaty odnoszące się do Ducha Świętego

Do trzeciej osoby Trójcy Świętej odsyła tylko jedna tytułacja – zawierająca podstawową nazwę, pochodzącą z Biblii, tej osoby boskiej²⁰⁸ – ale ma ona aż 27 poświadczeń: *od Ducha Świętego* (27 ×).

7.5. Predykaty odnoszące się do treści trynitologicznych

Do Trójcy Świętej odnosi się *de facto* – patrząc na znaczenie teologiczne – jeden predykat, który ze względu na szyk przestawny

²⁰⁷ „Kiedy Chrystus używa tej metafory względem siebie znaczna część ludności na Bliskim Wschodzie para się tym zajęciem. Zadaniem pasterza było znalezienie pożywienia, wody oraz obrona stada przed dzikimi zwierzętami i złodziejami. Jego rolą było ponadto policzenie stada, zauważenie braków i ewentualne poszukiwania. Dobry pasterz powinien troszczyć się zwłaszcza o owce najsłabsze, chore. Charakterystyczny jest obraz pasterza niosącego owcę przewieszoną przez ramię. Ciekawy jest zwyczaj nadawania imion owcom przez pasterzy, nawoływanie po imieniu. Potrafią one rozpoznać swojego pasterza po głosie i nie są skłonne podążać za nieznanym. W przypadku większego stada konieczne było zatrudnianie pomocników” (<http://www.orygenes.pl/jezus-jest-dobrym-pasterzem-j-10-11-18/> dostęp: grudzień 2018).

²⁰⁸ Na temat nazwy *Duch Święty* zob. Zmuda 2012: 303n.

członów bądź kształt przydawki przybiera cztery formy: *od Trójcy Świętej* (19 ×); *od Świętej Trójcy* (5 ×); *od Trójcy Przenajświętszej* (3 ×); *od Przenajświętszej Trójcy* (4 ×). *Trójca Święta* to określenie Trójjedynego Boga chrześcijańskiego, jest to nazwa ukuta przez teologów katolickich, którzy pośrednio wyprowadzili ją z Biblii²⁰⁹.

7.6. Predykaty odnoszące się do przymiotów Bożych

Predykaty karmelitanek wskazują na dwa przymioty Boże: miłosierdzie i miłość, które objawiają się w każdej z osób Trójcy Świętej: *od Miłosierdzia Bożego* (1 ×); *od Miłości Bożej* (1 ×).

7.7. Predykaty odnoszące się do Aniołów

Wśród wezwań wskazujących na treści angelologiczne znajduje się takie, które odsyła do ogólnej nazwy duchów niebieskich oraz takie, które odnosi się do konkretnego archanioła – Michała: *od (św.) Aniołów* (10 ×); *od św. Michała (Archanioła)* (17 ×). Aniołowie zgodnie z przekazem biblijnym uważani są za Bożych posłańców (gr. *ángelos* 'posłaniec, zwiastun, anioł') i opiekunów, pomocników ludzi. Św. Michał Archanioł zaś to jeden z trzech biblijnych archaniołów znanych z imienia, jego kult jest najbardziej rozpowszechniony w Kościele²¹⁰.

7.8. Predykaty odnoszące się do symboli i prawd wiary

Wśród wezwań z tej grupy najczęściej razy wystąpił predykat: *od (Prze)Najświętszego Sakramentu* (40 ×) (w dwóch wariantach, w zależności od kształtu przydawki). Wyraz *sakrament* w tej tytulacji użyty jest w znaczeniu 'Eucharystia'. Trzy kolejne wezwania odsyłają do zbawczych wydarzeń Golgoty: *od (św.) Krzyża* (16 ×); *od Męki Pańskiej* (2 ×); *od Krwi Przenajświętszej* (1 ×).

²⁰⁹ Zob. więcej Zmuda 2012: 323n.

²¹⁰ Zob. więcej w rozdz. 5.1.1.3. przy imieniu *Michaela*.

7.9. Predykaty odnoszące się do Tradycji Kościoła

Dwukrotnie zaś wystąpiła tytułacja odsyłająca do, tradycyjnie uważanych za świętych, trzech króli, którzy zgodnie z tradycją mieli przybyć, prowadzeni przez gwiazdę, do miejsca narodzin Chrystusa i ofiarować mu dary: *od Trzech Króli* (2 ×).

Jednostkowo odnotowano predykat *od świętego Różańca* (1 ×). *Różaniec* to nazwa modlitwy Kościoła katolickiego, pierwotnie znana pod nazwą *Psałterza NMP* i obecna w Kościele od średniowiecza²¹¹.

7.10. Predykaty odnoszące się do świętych Kościoła katolickiego

W tej grupie predykatów, najbardziej zróżnicowanej, zawierającej największą liczbę jednostek znajdują się:

- A. Odesłania do świętych znanych z kart Biblii: *od Apostołów* (1 ×); *od św. Apostołów Filipa i Jakuba* (1 ×); *od św. Apostołów Piotra i Pawła* (9 ×); *od św. Jana Ewangelisty* (2 ×); *od św. Jana i św. Pawła* (1 ×); *od (św.) Jana Chrzciciela* (9 ×); *od Marii Magdaleny* (1 ×); *od św. Eliasza (ojca naszego)* (12 ×); *od św. Elizeusza* (2 ×); *od św. Józefa* (46 ×); *od św. Łukasza* (1 ×); *od św. Tomasza Apostoła* (1 ×); *od św. Mateusza* (1 ×); *od św. Andrzeja* (1 ×); *od św. Bartłomieja* (9 ×); *od św. Nikodemusa* (1 ×); *od św. Rafała* (1 ×).
- B. Odesłania do świętych łączonych z Biblią poprzez tradycję: *od św. Joachima i Anny* (1 ×); *od św. Anny* (10 ×); *od św. Joachima* (3 ×).
- C. Odesłania do świętych czczonych w Kościele katolickim: *od św. Jana od Krzyża*²¹² (14 ×); *od św. Teresy* (26 ×); *od (Naszej) Świętej Matki Teresy* (5 ×); *od Przebicia Serca św. Matki Teresy* (2 ×); *od Zranienia (Serca) św. Teresy* (3 ×); *od św. Augustyna* (3 ×); *od stygmatów św. Franciszka* (1 ×); *od św. Adriana* (2 ×); *od św. Andrzeja Crosini* (1 ×);

²¹¹ Na temat historii i znaczenia różańca zob. Laszczak 2006.

²¹² Również w wariantcie *od błogosławionego Jana od Krzyża*.

od św. Antoniego (3 ×); od św. Barbary (1 ×); od św. Bernarda (3 ×); od św. Bonawentury (1 ×); od św. Floriana (1 ×); od św. Franciszka (4 ×); od św. Fruktuoza (1 ×); od św. Heleny (2 ×); od św. Hieronima (1 ×); od św. Jacka (2 ×); od św. Jana Nepomucena (3 ×); od św. Jerzego (1 ×); od św. Karola (1 ×); od św. Karola Boromeusza (1 ×); od św. Kazimierza (6 ×); od św. Konstancji (1 ×); od św. Korneliusza (1 ×); od św. Macieja (1 ×); od św. Marcina (3 ×); od św. Maurycego (1 ×); od św. Mikołaja (2 ×); od św. Onufrego (2 ×); od św. Placyda (1 ×); od św. Sebastiana (1 ×); od św. Stanisława (4 ×); od św. Stanisława Biskupa (1 ×); od św. Stanisława Kostki (1 ×); od św. Szymona Stocka (4 ×); od św. Wawrzyńca (1 ×); od św. Wojciecha (2 ×); od św. Zofii (3 ×).

- D. Predykaty wskazujące na więcej niż jednego świętego (z różnych grup wskazanych powyżej): *od św. Teresy i Jana Kantego (1 ×); od św. Teresy i Stefana (1 ×); od św. Teresy i św. Hieronima (1 ×); od św. Antoniego i Rajmunda (1 ×); od św. Bonifacego i św. Antoniego (1 ×); od św. Eliasza, św. Józefa i św. Magdaleny (1 ×); od św. Franciszka i św. Teresy (1 ×); od św. Grzegorza i św. Bartłomieja (1 ×); od św. Sebastiana i św. Honorego (1 ×); od św. Stanisława i Anny (1 ×); od św. Telesfora i św. Szymona Stocka (1 ×)* oraz jedna tytułacja ogólna – *od Wszystkich Świętych (14 ×)*.

7.11. Predykaty odnoszące się do Świętej Rodziny

W tej grupie znajdują się zarówno predykaty mające Świętą Rodzinę zawartą w nazwie, jak i odnoszące się do wszystkich członków Świętej Rodziny osobno. Wyjątkowym predykatem w tej grupie jest wskazanie opieki św. Józefa, co łączy się z jego funkcją przypisaną mu przez Boga w Świętej Rodzinie: *od Najświętszej Rodziny (2 ×); od Jezusa, Maryi i Józefa (5 ×); od Opieki św. Józefa (9 ×); od Najświętszej Marii Panny i św. Józefa (2 ×)*.

7.12. Predykaty łączące treści teologiczne z różnych grup znaczeniowych

W tej grupie znalazły się tytułacje łączące różne treści teologiczne, np. treści mariologiczne i odesłanie do świętego itp. W wyniku nagromadzenia treści powstały struktury bardziej złożone, których członki połączone są spójnikiem współrzędności łącznym *i* (co wskazuje na równorzędność członków predykatu): *od Jezusa i Maryi* (21 ×); *od Najświętszego Serca Jezusa i Maryi* (2 ×); *od Ducha Świętego i św. Kazimierza* (1 ×); *od Matki Bożej i św. Jerzego* (1 ×); *od Najświętszego Sakramentu i św. Ałojzego* (1 ×); *od Narodzenia NMP i od św. Ignacego Męczennika* (1 ×); *od Pana Jezusa i św. Jana Kantego* (1 ×); *od św. Łukasza i MB Bolesnej* (1 ×); *od Trójcy Przenajświętszej i św. Stanisława Kostki* (1 ×); *od Wniebowstąpienia i św. Karola* (1 ×); *od Zaślubin NMP i św. Stanisława Kostki* (1 ×); *od Zwiastowania i św. Onufrego* (1 ×).

Pod względem różnorodności predykatów wyróżnić można trzy grupy: predykaty odnoszące się do świętych Kościoła katolickiego, predykaty odsyłające do treści mariologicznych oraz predykaty wskazujące na treści chrystologiczne. Te grupy semantyczne reprezentuje po kilkadziesiąt różnych tytułacji. Pozostałe grupy reprezentowane są przez kilka jednostek (kilkanaście wystąpiło w grupie zawierającej podwójne predykaty, łączącej treści teologiczne z różnych omówionych grup).

Odnótowano 72 różne predykaty odsyłające do świętych, większość z nich to unikatowe wezwania, które zostały na przestrzeni wieków nadane tylko jednej siostrze (to aż 40 tytułacji). Pod względem wielości użyć zwracają natomiast uwagę te predykaty, w których zawarte są odesłania do świętych szczególnie czczonych w zakonie karmelitańskim jako jego reformatorów, tj. św. Teresa z Avili i św. Jan od Krzyża. O ile ten drugi wystąpił w jednym predykanie – *od św. Jana od Krzyża*, użytym w 14 imionach, o tyle predykaty odsyłające do św. Teresy są cztery: *od św. Teresy*; *od (Naszej) Świętej Matki Teresy*; *od Przebicia Serca św. Matki Teresy*; *od Zranienia (Serca) św. Teresy*, zastosowanych aż w 36 imionach. Predykat *od (Naszej) Świętej Matki Teresy* podkreśla fakt, iż św. Teresa z Avili czczona jest jako założycielka karmelitanek bosych, zaś predykaty: *od Przebicia Serca św. Matki*

Teresy; od Zranienia (Serca) św. Teresy – odsyłają do mistycznego wydarzenia z życia świętej, które opisała w swoich *Pismach*²¹³, od XVIII w. (z ustanowienia papieża Benedykta XIII) zakony karmelitańskie 30 sierpnia obchodzą specjalne święto przebicia serca świętej Matki Teresy, zaś serce świętej zostało po jej śmierci wyjęte z jej ciała i umieszczone w relikwiarzu, który znajduje się w klasztorze w Alba de Tormes²¹⁴.

Również ze względu na historię zakonu dość licznie (14 ×) występuje predykat odsyłający do św. Eliasza (choć ten znalazł się w grupie imion biblijnych): *od św. Eliasza (ojca naszego)*. Święty ten uważany jest bowiem za protoplastę karmelu²¹⁵, stał się on wzorem dla pierwszych pustelników, którzy osiedli na górze Karmel u źródła nazwanego jego imieniem, pozostaje punktem odniesienia także dla współczesnych karmelitów (por. Praškiewicz 2018: 16).

W grupie tytułacji odsyłających do świętych powyżej 10 zastosowań w imionach (14 ×) zanotował jeszcze tylko jeden predykat: *od Wszystkich świętych*, który, wydaje się, ma przede wszystkim koncentrować uwagę na samej istocie świętości.

Ciekawy wydaje się fakt, że większość predykatów odsyłających do świętych wskazuje na męskie wzory świętości w Kościele. Ze świętych kobiet w predykatach wystąpiły tylko: omówiona już św. Teresa z Avili, Maria Magdalena, św. Anna, św. Barbara,

²¹³ „Widziałam anioła, stojącego tuż przy mnie z lewego boku, w postaci cielesnej (...). Nie był wysokiego wzrostu, raczej mały, a bardzo piękny. Z twarzy jego płonącej niebieskim zapalem znać było, że należy do najwyższego rzędu aniołów, całkiem jakby w ogień przemienionych. Musiał być z rzędu tych, których nazywają cherubinami (...). Ujrzałam w rękę tego anioła długą, złotą włócznię, a grot jej żelazny u samego końca był jakby z ognia. Tą włócznią kilka razy przebijał mi serce, zagłębiając ją aż do wnętrzości. Za każdym wyciągnięciem włóczni miałam to uczucie, jakby wraz z nią wnętrzości mi wyciągał. Tak mnie pozostawił całą gorejącą wielkim zapalem miłości Bożej. Tak wielki był ból tego przebicia, że wyrwał mi z piersi te jęki, o których wyżej wspomniałam. Ale taką zarazem przewyższającą wszelki wyraz słodycz sprawia mi to niewypowiedziane męczeństwo, że najmniejszego nie czuję w sobie pragnienia, by ono się skończyło i w niczym innym dusza moja nie znajduje zadowolenia, tylko w samym Bogu” (św. Teresa z Avila, *Księga Życia*, rozdz. 29,13).

²¹⁴ Por. <https://brewiarz.pl/czytelnia/swieci/08-30d.php3> (dostęp: grudzień 2018).

²¹⁵ „Ojcowie Kościoła i tradycja karmelitańska uważają, że w chmurze, która na skutek modlitwy Eliasza wzniosła się z morza i przyniosła po latach suszy obfity deszcz dla Izraela (1Krl 18, 42–45), kontemplował on proroczno Matkę Najświętszą (...) Dlatego też Eliaz wznosił na Karmelu pierwszą świątynię dedykowaną Maryi” (Praškiewicz 2018: 15).

św. Helena i św. Zofia. Wydaje się, że może to wynikać z faktu, że żeńskie wzory hagiograficzne zawarte są w pierwszym (także w drugim i trzecim) imieniu. Święci mężczyźni reprezentowani są zarówno przez osoby znane z kart Biblii (w tej grupie częściej występują powtórzenia predykatów, np. *od Jana Chrzciciela* 9 ×; *od św. Apostołów Piotra i Pawła* 9 ×), jak i świętych z późniejszych okresów chrześcijaństwa (tu zwykle spotykamy predykaty unikatowe, występujące tylko w jednym imieniu zakonnym).

Wśród predykatów zawierających mariologiczne treści (35 różnych tytułacji), najczęściej w imionach zakonnych znalazły się takie, które wskazują na konkretne wydarzenia z życia Matki Bożej (każde z nich ma odzwierciedlenie w ważnych świętach Kościoła katolickiego), szczególnie często znajdujemy wydarzenie Niepokalanego Poczęcia (28 ×), Wniebowzięcia (20 ×), Narodzenia MB (19 ×), Zwiastowania (17 ×), Ofiarowania (16 ×) oraz Nawiedzenia (11 ×). Kilkanaście razy można w imionach znaleźć jeszcze tylko predykat *od NMP z Góry Karmel* (18), czyli wezwanie nawiązujące do oficjalnej nazwy zakonu, która brzmi: *Zakon braci (bosych) Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel* oraz ogólne wezwanie: *od Matki Bożej* (10 ×). Pozostałe predykaty występowały pojedynczo, ewentualnie kilkakrotnie.

Tytułacje odsyłające do treści chrystologicznych najliczniej reprezentowane są przez predykat ogólny *od Jezusa* (38 ×), także w wersji *od Pana Jezusa* (17 ×), czyli taki, jaki nosiła matka założycielka, św. Teresa. Pod względem frekwencji występowania w imionach karmelitanek wyróżniają się jeszcze trzy wezwania chrystologiczne: odsyłające do kultu Serca Jezusa – *od (Najświętszego) Serca (Pana) Jezusa* (26 ×); do wydarzenia wcielenia – *od Dzieciątka Jezus* (predykat ten nosiła druga wielka święta zakonu karmelitanek bosych Teresa z Lisieux) oraz do soteriologicznego tytułu – *od Zbawiciela* (10 ×). Pozostałe predykaty z tej grupy w imionach znalazły zastosowanie pojedyncze, ewentualnie kilkakrotnie.

Warta uwagi jest jeszcze ostatnia grupa, zawierająca predykaty złożone pod względem formalnym, bowiem semantycznie łączyły one treści teologiczne z grup wcześniejszych. Szczególnie rozpowszechniony w imionach jest predykat: *od Jezusa i Maryi*, pozostałe występują pojedynczo i zawierają odesłanie do którejś z osób boskich lub treści mariologicznych i jednocześnie do jakiegoś świętego bądź do prawdy wiary i jakiegoś świętego.

Pozostałe grupy semantyczno-teologiczne zawierają predykaty o niewielkich – jak na badany okres – poświadczeniach ilości-

wych w imionach, natomiast obrazują bogactwo treści teologicznych w nich zawartych. Można powiedzieć, że wszystkie tytułacje łącznie²¹⁶ opisują w obrazach całą historię zbawienia, która miała stać się przedmiotem kontemplacji w zakonie karmelitańskim.

Spoglądając diachronicznie na stosowane w imionach karmelitanek bosych predykaty, można sformułować dwa istotne wnioski. Po pierwsze, istnieją predykaty, które stanowią niezmienny na przestrzeni wieków zbiór, czyli trzon tytułacji, z których wybierane są wezwania do poszczególnych imion. Jest to zbiór niewielki, zawierający 12 tytułacji (na odnotowane 164). Są to przede wszystkim tytułacje z trzech głównych, zaprezentowanych powyżej, grup tematycznych. Z predykatów zawierających treści mariologiczne w wiekach od XVII do XX wystąpiły: *od Matki Bożej; od Narodzenia NMP, od Niepokalanego Poczęcia NMP*; z predykatów zawierających treści chrystologiczne we wszystkich wiekach znalazły się: *od Jezusa* oraz *od Dzieciątka Jezus*; z predykatów odsyłających do świętych w każdym okresie znajdujemy: *od św. Teresy, od św. Jana od Krzyża, od św. Józefa, i od św. Michała*. Ponadto w wiekach XVII–XX poświadczenia znalazły tytułacje: *od Ducha Świętego; od Krzyża i od Najświętszego Sakramentu*.

Po drugie, w każdym wieku spotykamy predykaty niepowtarzalne w innych wiekach. I tak dla wieku XVII jest to 19 predykatów: *od Chrystusa; od Chrystusa Pana; od Marii Magdaleny; od Najświętszej Marii Panny i św. Józefa; od NMP; od Narodzenia NMP i od św. Ignacego Męczennika; od Pana Jezusa Nazareńskiego; od Wniebowstąpienia Pańskiego; od Zbawiciela Ukrzyżowanego; od św. Bonawentury; od św. Fruktuoza; od św. Hieronima; od św. Jacka; od św. Jerzego; od św. Karola; od św. Maurycego; od św. Michała i św. Józefa; od św. Teresy i św. Hieronima; od św. Wawrzyńca*.

Wiek XVIII cechuje się największą różnorodnością w doborze predykatów (54 unikatowe predykaty). Tylko w tym wieku wystąpiły takie tytułacje, jak: *od Matki Bożej Loretańskiej; od MB Gromnicznej; od MB Loretańskiej; od NMP Bolesnej; od NMP Gromnicznej; od NMP Śnieżnej; od Oczekiwania NMP; od Pocieszenia NMP; od Ducha Świętego i św. Kazimierza; od Matki Bożej i św. Jerzego; od Miłosierdzia Bożego; od Pana Jezusa i św. Jana Kantego; od Przebicia Serca św. Matki Teresy; od stygmatów św. Franciszka; od św. Andrzeja; od św. Andrzeja Crosini; od św. Antoniego i Rajmunda; od św. Apostołów Filipa i Jakuba; od św. Augustyna;*

²¹⁶ O łącznym traktowaniu predykatów pisałam w rozdziale 4.2.

od św. Barbary; od św. Barnarda; od św. Bonifacego i św. Antoniego; od św. Elizeusza; od św. Floriana; od św. Franciszka i św. Teresy; od św. Grzegorza i św. Bartłomieja; od św. Heleny; od św. Jana i Pawła; od św. Jana Nepomucena; od św. Joachima; od św. Joachima i Anny; od św. Józefa i św. Franciszka; od św. Konstancji; od św. Macieja; od św. Mateusza; od św. Michała i Tomasza; od św. Mikołaja; od św. Nikodema; od św. Onufrego; od św. Placyda; od św. Rafała; od św. Sebastiana; od św. Sebastiana i św. Honorego; od św. Stanisława i Anny; od św. Stanisława Kostki; od św. Teresy i Jana Kantego; od św. Teresy i Stefana; od św. Tomasza Apostoła; od św. Zofii; od Świętego Różańca; od Wniebowstąpienia i św. Karola; od Zwiastowania i św. Onufrego.

Jedynie w XIX wieku odnotowano następujące wezwania (13 predykatów): *od Apostołów; od Męki Pańskiej; od Najświętszego Sakramentu i św. Alojzego; od Narodzenia Pana Jezusa; od Protekcji NMP; od św. Karola Boromeusza; od św. Korneliusza; od św. Łukasza; od św. Stanisława Biskupa; od św. Telesfora i Szymona Stocka; od Trójcy Przenajśw. i św. Stanisława Kostki; od Zaślubin NMP i św. Stanisława Kostki; od Zmartwychwstania Pańskiego.*

Pierwsza połowa XX wieku przyniosła kolejne nowe predykaty (13 tytułacji): *od Boga Ojca; od Boga Wszechmogącego; od Bożego Baranka; od Chrystusa Króla; od Dobrego Pasterza; od Jezusa Hostii; od Jezusa Ukrzyżowanego; od Krwi Przenajświętszej; od Matki Bożej Miłosierdzia; od Matki Bożej Nieustającej Pomocy; od Matki Kościoła; od Miłości Bożej; od Ran Chrystusa.*

Duża liczba unikatowych predykatów w XVIII wieku spowodowana jest z pewnością liczbą domów i zakonnic w tym czasie. Widać też, iż główną tendencją w tym okresie było ukierunkowywanie zakonnic głównie na wzory osobowe w postaci wskazywania świętych do naśladowania oraz pogłębianie duchowości maryjnej cechującej zakon (można stwierdzić, że te same tendencje obserwujemy w wiekach XVII i XIX). Dużą zmianę widać w wieku XX. Nowe predykaty nadawane w 1. połowie XX wieku są bardziej teocentryczne i chrystocentryczne, dochodzą również, ale już mniej licznie, predykaty o treściach mariologicznych. Nie ma już natomiast nowych predykatów odsyłających do świętych (choć przecież Kościół w tym czasie wyniósł na ołtarze kolejne osoby).

8. Imiona zakonne a imiona chrzestne w zakonie karmelitanek bosych (XVII – 1. poł. XX w.)

W niniejszym rozdziale zostaną przeanalizowane imiona karmelitanek bosych pod kątem ich zależności od imion chrzestnych²¹⁷. Podczas analizy uwzględniony zostanie podział na poszczególne wieki.

8.1. XVII wiek

Na odnotowane 243 imiona zakonne karmelitanek bosych (w niniejszym rozdziale dalej IZ) z XVII wieku 25 wykazuje zależność od imion chrzestnych (dalej ICH). Spośród tych 25 imion 12 stało się pierwszym i jedynym imieniem zakonnym, do którego został jedynie dołączony predykat:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Petronela</i>	<i>Petronela od św. Teresy</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna od Narodzenia NMP</i>
<i>Barbara</i>	<i>Barbara od Najświętszego Sakramentu</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna od św. Józefa</i>
<i>Magdalena</i>	<i>Magdalena od Krzyża</i>
<i>Krystyna</i>	<i>Krystyna od św. Józefa</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna od Chrystusa Pana</i>
<i>Dorota</i>	<i>Dorota od NMP</i>
<i>Agnieszka</i>	<i>Agnieszka od Przenajświętszej Trójcy</i>

²¹⁷ Podobną metodologię zastosowałam w artykule: *(Nie)zależność imion zakonnych od chrzestnych na przykładzie imion karmelitów bosych*, opublikowanym w nr. 31 „Socjolingwistyki” (2017). Wykorzystany w tym artykule materiał oraz sformułowane tam wnioski posłużyły jako podstawa do analiz przeprowadzonych w niniejszym rozdziale.

<i>Anna</i>	<i>Anna od św. Bartłomieja</i>
<i>Agnieszka</i>	<i>Agnieszka od NMP z Góry Karmel</i>
<i>Marta</i>	<i>Marta od Zbawiciela</i>

2 razy ICH przeszło do IZ jako pierwsze z dwóch imion:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Teresa</i>	<i>Teresa Maria od św. Michała</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna Klara od św. Józefa</i>

7 ICH pojedynczych zostało przeniesionych do IZ jako imię drugie:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Agnieszka</i>	<i>Magdalena Agnieszka od Pana Jezusa</i>
<i>Teresa</i>	<i>Joanna Teresa od św. Maurycego</i>
<i>Teresa</i>	<i>Barbara Teresa od Wszystkich Świętych</i>
<i>Konstancja</i>	<i>Agnieszka Konstancja od Pana Jezusa Baranka</i>
<i>Anastazja</i>	<i>Klara Anastazja od św. Franciszka</i>
<i>Bogumiła</i>	<i>Eufrazja Bogumiła od Matki Bożej</i>
<i>Teresa</i>	<i>Ludwika Teresa od Niepokalanego Poczęcia NMP</i>

W dwóch przypadkach jedno z dwóch ICH zostało przeniesione do IZ (1 × pierwsze ICH i 1 × drugie ICH):

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Maria Klara</i>	<i>Teresa Maria od św. Józefa</i>
<i>Jadwiga Dorota</i>	<i>Beata Dorota od św. Teresy i św. Hieronima</i>

Dwukrotnie zaś dwa ICH przeszły do IZ (1 × w tej samej kolejności i 1 × w kolejności odwrotnej, czyli 1. imię stało się drugim zakonnym, a 2. imię stało się pierwszym zakonnym):

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Urszula Teresa</i>	<i>Teresa Urszula od Zwiastowania</i>
<i>Beata Konstancja</i>	<i>Beata Konstancja od św. Józefa</i>

Jak wykazała analiza, zdecydowana większość IZ nie wykazuje żadnego związku z imieniem chrzestnym. Warto też podkreślić, że zależność IZ od ICH nie ma związku z konkretnym klasztorem. Imiona zakonne zależne odnotowano bowiem w niemal każdym spisie z XVII w. (Kraków, Warszawa, Poznań, Wilno, Lublin).

8.2. XVIII wiek

W analizowanym zbiorze antroponimów znalazło się 344 IZ z wieku XVIII. 20 z nich wykazuje zależność od imion chrzestnych. Z tych 20 tylko w jednym przypadku imię ICH przeszło jako pierwsze i jedyne imię zakonne, do którego jedynie dołączony został predykat:

Imię chrzestne	Imię zakonne
Małgorzata	Małgorzata od Nawiedzenia NMP

8 razy ICH weszło do IZ jako pierwsze z dwóch lub trzech imion z dołączonym predykatem:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Eufrazja</i>	<i>Eufrazja Teresa od Niepokalanego Poczęcia</i>
<i>Teresa</i>	<i>Teresa Konstancja od Najświętszego Sakramentu</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna Anna od Wniebowzięcia NMP</i>
<i>Teresa</i>	<i>Teresa Maria od Dzieciątka Jezus</i>
<i>Konstancja</i>	<i>Konstancja Teresa od Ducha Świętego</i>
<i>Józefa</i>	<i>Józefa Krystyna od Jezusa i Maryi</i>
<i>Joanna</i>	<i>Joanna Józefa od św. Elizeusza</i>
<i>Rozalia</i>	<i>Rozalia Teresa od Wszystkich Świętych</i>

9 razy ICH przeszło do IZ jako drugie imię zakonne; w tym dwa razy nosicielki dwóch imion chrzestnych otrzymały pierwsze z nich jako drugie imię zakonne:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Agnieszka</i>	<i>Urszula Agnieszka od Opieki św. Józefa</i>
<i>Konstancja</i>	<i>Teresa Konstancja od św. Ojca Eliasza</i>

<i>Barbara</i>	<i>Elżbieta Barbara od św. Jana Chrzciciela</i>
<i>Salomea</i>	<i>Marianna Salomea od św. Teresy</i>
<i>Teresa</i>	<i>Eufrazja Teresa od Pocieszenia NMP</i>
<i>Teresa</i>	<i>Katarzyna Teresa od Oczekiwania NMP</i>
<i>Regina</i>	<i>Elżbieta Regina od NMP Różańcowej</i>
<i>Jadwiga Agnieszka</i>	<i>Małgorzata Jadwiga od Ofiarowania NMP</i>
<i>Salomea Rozalia</i>	<i>Agnieszka Salomea od Baranka Pana Jezusa</i>

Dwukrotnie ICH przeszło do IZ, stając się trzecim imieniem:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Katarzyna</i>	<i>Wiktoria Maria Katarzyna od św. Józefa i św. Franciszka</i>
<i>Ludwika</i>	<i>Agnieszka Kazimiera Ludwika od Krzyża</i>

Zgodnie z przeprowadzoną analizą widać, iż zdecydowanie więcej onimów zakonnych nie wykazuje w wieku XVIII zależności od ICH. Spoglądając na ów problem geograficznie, widać, iż pokazane zależności wystąpiły w trzech miastach: w Poznaniu, Warszawie i Krakowie.

8.3. XIX wiek

W analizowanym zbiorze antroponimów znalazło się 131 IZ z wieku XIX. 15 z nich wykazało zależność od ICH.

ICH, które przeszły do IZ jako pierwsze i jedyne imię, do którego tylko dołączono predykat, odnotowano 5, w tym 3, w przypadku których zakonnica posiadała dwa ICH, z których pierwsze stało się pierwszym IZ:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Jadwiga</i>	<i>Jadwiga od Krzyża</i>
<i>Michalina</i>	<i>Michalina od Pięciu Ran Pana Jezusa</i>
<i>Anna Julianna</i>	<i>Anna od Jezusa</i>
<i>Zofia Joanna</i>	<i>Zofia od Jezusa</i>
<i>Maria Katarzyna</i>	<i>Maria od Najświętszego Serca Jezusa</i>

5 ICH przeszło do IZ jako pierwsze imię z dwóch (w tym w trzech przypadkach zakonnica nosiła dwa ICH, za każdym razem pierwsze z nich przechodziło do IZ jako pierwsze):

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Franciszka</i>	<i>Franciszka Teresa od św. Józefa</i>
<i>Maria Cecylia</i>	<i>Maria Ksawera od Jezusa</i>
<i>Teresa Bronisława</i>	<i>Teresa Małgorzata od Najświętszego Sakramentu</i>
<i>Teresa</i>	<i>Teresa Józefa od Dzieciątka Jezus</i>
<i>Maria Teofila</i>	<i>Maria Magdalena od Najświętszego Serca Jezusa</i>

Pozostałe przypadki to następująca zależność – ICH przeszło do IZ jako drugie imię (w tym raz zakonnica posiadała dwa ICH, pierwsze stało się drugim IZ):

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Barbara</i>	<i>Maria Barbara od Najświętszego Sakramentu</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Maria Katarzyna od Opieki św. Józefa</i>
<i>Józefa</i>	<i>Maria Józefa od św. Teresy</i>
<i>Franciszka</i>	<i>Katarzyna Franciszka od Zmartwychwstania Pańskiego</i>
<i>Bronisława Walentyna</i>	<i>Maria Bronisława od św. Łukasza</i>

W XIX wieku widać utrzymującą się tendencję z wieków poprzednich, wciąż zdecydowanie więcej jest IZ niezależnych od ICH. Również geograficznie dotyczy to nie tylko jednego miejsca (odnotowano zależności w Krakowie, we Lwowie i w Wilnie).

8.4. 1. połowa XX wieku

Z 1. połowy XX wieku badaniem zostało objętych 82 IZ. 17 z nich wykazało zależność od ICH.

ICH, które przeszły do IZ jako pierwsze i jedyne imię, do którego tylko dołączono predykat, odnotowano 3:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Jadwiga</i>	<i>Jadwiga od Jezusa</i>
<i>Kazimiera</i>	<i>Kazimiera od Matki Bożej Miłosierdzia</i>
<i>Elżbieta</i>	<i>Elżbieta od Trójcy Świętej</i>

Częściej, bo 8 razy, ICH przeszło do IZ jako pierwsze z dwóch imion. W tym w czterech przypadkach przybierająca nowe imię nosiła dwa imiona chrzestne (3 × pierwsze z nich przeszło jako pierwsze do IZ i za każdym razem było to imię *Maria*, a 1 × drugie ICH przeszło jako pierwsze do IZ):

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Maria</i>	<i>Maria Katarzyna od Niepokalanego Poczęcia NMP</i>
<i>Maria</i>	<i>Maria Redempta od Krzyża</i>
<i>Bogumiła</i>	<i>Bogumiła Maria od Najświętszego Serca Jezusa</i>
<i>Katarzyna</i>	<i>Katarzyna Maria od Krzyża</i>
<i>Maria Antonina</i>	<i>Maria Rafaela od św. Teresy</i>
<i>Maria Helena</i>	<i>Maria Krystyna od św. Michała</i>
<i>Teresa Joanna</i>	<i>Joanna Maria od Najświętszego Serca Pana Jezusa</i>
<i>Maria Józefa</i>	<i>Maria Stanisława od Matki Bożej</i>

ICH jako drugie imię przeszło do IZ 5 ×, w tym 1 × drugie ICH zostało drugim IZ:

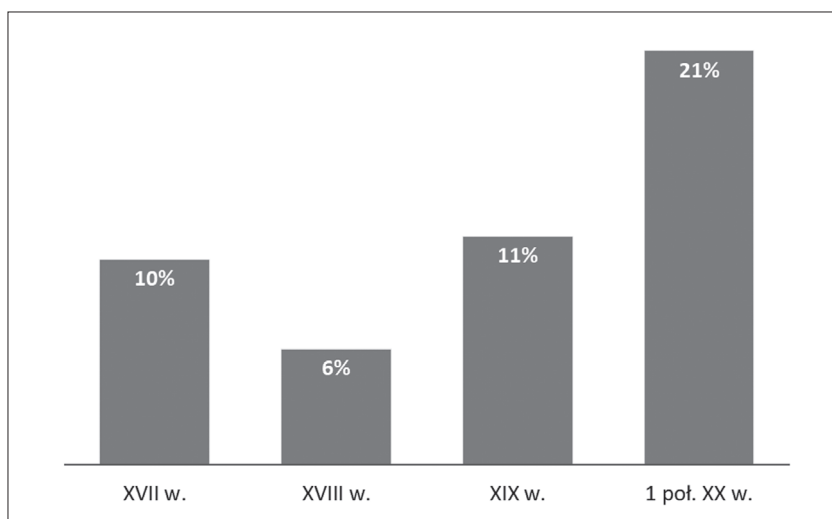
Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Konstancja</i>	<i>Kolumba Konstancja od św. Józefa</i>
<i>Józefa</i>	<i>Maria Józefa od Najświętszego Serca Jezusa i Maryi</i>
<i>Joanna</i>	<i>Maria Joanna od Krzyża</i>
<i>Małgorzata</i>	<i>Teresa Małgorzata od Najświętszego Serca Pana Jezusa</i>
<i>Franciszka Bronisława</i>	<i>Maria Bronisława od Najświętszej Rodziny</i>

W jednym przypadku widać zależność pośrednią, czyli taką, w której inna forma imienia ICH (ale pochodząca od tego samego imienia męskiego) przeszła do IZ:

Imię chrzestne	Imię zakonne
<i>Józefina</i>	<i>Józefa Teresa od Jezusa i Maryi</i>

W 1. poł. XX wciąż więcej IZ powstaje niezależnie od imienia chrzestnego, choć widać już pewną tendencję do korzystania z ICH kandydatek (wydaje się, że w tym okresie chętnie wykorzystywano ICH *Maria* jako budulec IZ – na 17 imion w 5 do IZ przeszło imię *Maria*, a jak wykazano frekwencja tego imienia w XX w. znacznie wzrosła). Imiona zależne odnotowano w Krakowie, Przemyślu i we Lwowie.

Poniższy wykres przedstawia procentową zależność imion zakonnych karmelitanek bosych od ich imion chrzestnych²¹⁸.

Wśród IZ wykazujących zależność od ICH można wyodrębnić kilka grup:

- siostra nosiła jedno ICH i przeszło ono do IZ jako pierwsze i jedyne imię, dołączony został jedynie predykat [typ 1: IZ = ICH + predykat];
- siostra nosiła dwa ICH i jedno z nich przeszło jako pierwsze i jedyne do IZ, dołączony został jedynie predykat [typ 2: IZ = 1 z 2 ICH + predykat];

²¹⁸ Należy jednak poczynić uwagę, iż zdarzały się przypadki, że dysponowałam tylko imieniem zakonnym. Nie jest to duży procent, ale trzeba przyjąć, że wyliczenia umieszczone na wykresie są więc jedynie danymi orientacyjnymi, ukazującymi pewne tendencje.

- siostra nosiła jedno ICH i przeszło ono do IZ jako pierwsze imię, ale dołączone zostało drugie, nowe, imię oraz predykat [typ 3: IZ = ICH + nowe imię + predykat];
- siostra nosiła dwa ICH i jedno z nich przeszło do IZ (pierwsze lub drugie) jako pierwsze imię [typ 4: IZ = 1 z 2 ICH + nowe imię + predykat];
- siostra nosiła jedno ICH i przeszło ono do IZ jako imię drugie oraz dołączono predykat [typ 5: IZ = nowe imię + ICH + predykat];
- siostra nosiła dwa ICH i jedno z nich przeszło do IZ (pierwsze lub drugie) jako drugie imię [typ 6: IZ = nowe imię + 1 z 2 ICH + predykat];
- siostra nosiła dwa ICH i obydwa przeszły do IZ (w tym samym szyku lub odwrotnym), dołączony został predykat [typ 1];
- siostra nosiła jedno ICH, które przeszło do imienia zakonnego jako imię trzecie i został dołączony predykat [typ 7: IZ = nowe imię + nowe imię + ICH + predykat].

Porównując wyniki tej analizy do wyników analizy imion zakonnych męskich z tej samej rodziny zakonnej (karmelitów bosych), widać, że zależności ICH – IZ są podobne, jednakże wśród imion męskich można wyróżnić dodatkowe typy, które nie występują wśród imion zakonnice. Wśród IZ męskich mamy również tworzenie antroponimu poprzez dodanie przydomku do imienia [typ: IZ = CH + przydomek świętego + predykat]. Jako stały typ wśród imion męskich występuje również sposób tworzenia poprzez dołączenie żeńskiego imienia *Maria* do ICH [typ: IZ = ICH + *Maria* + predykat], wśród imion żeńskich zdarzają się takie przykłady, a ich liczba wzrasta w wiekach XIX i 1. poł. XX wieku, choć pozycja imienia *Maria* nie jest jeszcze stała (pierwsze lub drugie imię) i jak wiadomo – na podstawie wywiadów – dopiero w późniejszych dekadach XX w. zaczęło to stawać się regułą²¹⁹. Obecnie dołączanie imienia *Maria* do imienia chrzestnego często występuje wówczas, jeśli predykat nie nawiązuje do treści mariologicznych²²⁰. Między IZ żeńskimi a IZ męskimi, w zależnościach ICH a IZ, występuje jeszcze jedna różnica. W materiale imion żeńskich nie ma ani jednego przypadku, by ICH zostało

²¹⁹ Wywiad z s. Małgorzatą (2015). Poza tym imię żeńskie *Maria* występujące w funkcji męskiego imienia zakonnego pełni funkcję wysoce symboliczną.

²²⁰ Wywiad z s. Sylwią (2017).

odzwierciedlone w predykacie, co zdarza się wśród imion męskich (zob. np. Zmuda 2017b: 197).

Z zaprezentowanej analizy wynika, że poszczególne wieki niosą raczej zbliżony obraz imiennictwa zakonnego karmelitanek bosych pod względem jego zależności od imion chrzestnych, choć można dostrzec już nowe tendencje w tym zakresie zapoczątkowane w pierwszej połowie XX wieku, ale przyjęte na szerszą skalę dopiero w drugiej połowie XX w. i utrzymujące się do dziś, czyli pozostawiania imienia chrzestnego (ewentualnie dołączanie do niego imienia *Maria*) i dołączenie predykatu²²¹. Bez wątplenia jedną z ważnych przyczyn tego faktu są ustalenia Soboru Watykańskiego II²²² (1962–1965), między innymi dlatego, że ów sobór wskazał na chrzest jako fundamentalną konsekrację, znacznie dowartościowując rolę tego sakramentu w życiu ochrzczonych (co pociągnęło również dowartościowanie imienia chrzestnego).

I choć w dokumentach soborowych nie ma żadnych informacji na temat zmiany imienia w zakonach, to jednak na fali przemian posoborowych dokonały się także zmiany w tym zakresie (Zmuda 2017b: 198).

²²¹ Tak samo rzecz przedstawia się w zakonie męskim karmelitów bosych (Zmuda 2017b: 191–204).

²²² Tak jak odnowa zapoczątkowana przez Sobór Trydencki wpłynęła na rozprzestrzenianie się praktyki zmiany imienia w zakonie.

9. Imiona zakonne karmelitanek bosych na tle imiennictwa innych zakonów żeńskich

W rozdziale tym rozpatrzone zostanie imiennictwo karmelitanek bosych na tle innych zakonów pod kątem trzech istotnych dla tej kwestii elementów: (A) praktyki zmiany imienia, (B) struktury imienia oraz (C) porównania zasobu imion zakonnych karmelitanek bosych i zasobu antroponimów wybranych zakonów.

A.

Spoglądając na imiona karmelitanek bosych w perspektywie imiennictwa innych zakonów żeńskich, warto zacząć od samej praktyki zmiany imienia (szerzej praktyka ta, wraz z przykładami, została opisana w rozdziale 4.). W tym miejscu należy podkreślić, że niektóre zakony żeńskie w ogóle nie wprowadziły zwyczaju zmiany imienia i zakonnice pozostawały przy swoich imionach chrzestnych. Tak było np. w zakonie brygidek²²³. W innych zakonach, co miało miejsce znacznie częściej, zmiana imienia uzależniona była od konkretnego domu, w niektórych bowiem klasztorach występowała, w innych nie (nie było ogólnej zasady dla całego zgromadzenia). Przykładem mogą być norbertanki, np. w klasztorze pw. św. Krzyża w Bolesławcu, który istniał do XIX wieku, spotykamy tę praktykę (zob. Borkowska 2004: 17–20), zaś u norbertanek z klasztoru pw. św. Norberta w Krakowie tego zwyczaju nie ma (zob. Borkowska 2005: 303–308), podobnie jak u norbertanek zwierzynieckich (z klasztoru

²²³ Brak zmiany imienia, np. w klasztorze pw. Wniebowzięcia NMP w Lublinie (klasztor ufundowany w 1426 przez Jagiełłę jako wotum dziękczynne za zwycięstwo pod Grunwaldem, skasowany w 1818 – por. Borkowska 2005: 333), również w klasztorze warszawskim pw. Świętej Trójcy (istniał w latach 1615–1819) brak praktyki zmiany imienia (zob. Borkowska 2005: 98n.); ta sama sytuacja wystąpiła w klasztorach w Braniewie (1571 – dziś) czy w Gdańsku (1396–1835) (por. Borkowska 2004: 217n i 252n).

pw. św. Salwatora)²²⁴ (zob. Borkowska 2005: 454–489). Również w zakonie klarysek kwestia zmiany imienia nie wygląda identycznie we wszystkich klasztorach, np. w gnieźnieńskim klasztorze pw. św. Bartłomieja na pewnym etapie zostały wprowadzone imiona zakonne²²⁵, zaś klaryski krakowskie z klasztoru pw. św. Andrzeja²²⁶ nie wprowadziły tej praktyki na żadnym etapie swego funkcjonowania.

Inne zakony żeńskie zastosowały praktykę zmiany imienia we wszystkich swoich klasztorach, wśród nich są rzecz jasna karmelitanki bose. Konsekwentnie zmiana imienia występowała m.in. w zakonach augustianek, bernardynek czy wizytek, choć oczywiście nie zawsze od początku istnienia poszczególnych klasztorów, bowiem, jak już zostało wspomniane, imiona zakonne zaczynają się pojawiać w XVI w., a zmiany po *Tridentinum* upowszechniały znacznie tę praktykę.

W zakonach karmelitańskich praktyka ta stosowana była bardzo konsekwentnie. Warto wspomnieć, że obok omówionych imion karmelitanek bosych, również inne zakony karmelitańskie ją stosowały, np. karmelitanki dawnej obserwacji zmieniały imiona, ale nie dołączały do nich predykatów²²⁷ (por. Borkowska 2008: 193n). Dużo młodsze Zgromadzenie Sióstr Karmelitanek Dzieciątka Jezus praktykuje zmianę imienia, przyjmując zarówno nowe imię, jak i predykat (zob. Wiczorek 2010: 277–289).

B.

Struktura imion karmelitanek bosych wyróżnia się na tle żeńskiego imiennictwa zakonnego. Jak już zostało wspomniane, antronimy te składają się z pierwszego imienia i predykatu lub pierwszego i drugiego imienia i predykatu, ewentualnie z trzech imion i predykatu (czyli wezwania złożonego z przyimka *od* oraz nazwy – teologicznie znaczącej – w dopełniaczu, niekiedy więcej niż jednej). Właśnie owe tytułacje i konsekwencja w ich stosowaniu wyróżniają imiona karmelitanek.

²²⁴ Warto zwrócić uwagę, że to najstarszy klasztor mniszek istniejący do dzisiaj.

²²⁵ Klasztor istniał w latach 1283–1837 i od początku XVII wieku zakonnice zmieniały w nim imiona do końca istnienia klasztoru.

²²⁶ Klasztor istnieje od XIII w. do dziś.

²²⁷ Miało to miejsce np. w klasztorze pw. św. Józefa w Dubnie (klasztor istniał w latach 1688–1863).

Spójrzmy na inne, wybrane zakony żeńskie pod kątem struktury imienia zakonnego²²⁸. W klasztorach norbertanek czy klarysek, w których przyjęła się praktyka zmiany imienia, imię zakonne to jedno nowe imię (brak predykatów, brak imion podwójnych), podobnie rzecz wygląda u cysterek, prezentek czy bernardynek. Również jedno nowe imię (od XVI w.) przyjmowały augustianki, choć w wieku XX można sporadycznie spotkać imiona podwójne, przy czym wówczas pierwsze imię to zawsze *Maria*.

W zakonie sióstr wizytek natomiast przyjmowane są dwa nowe imiona (bardzo rzadko trzy), z czego jedno z tych imion to często imię *Maria* (częściej pierwsze).

W imiennictwie dominikanek początkowo imię zakonne to także jedno nowe imię, sporadycznie jest to imię podwójne, jeśli tworzone jest od przydomka hagiomicznego (np. *Maria Egipcjanka*), jednak w wieku XVIII zaczynają pojawiać się dołączane do nowego imienia tytułacje, wówczas również może być nadawane więcej niż jedno imię (jedno, dwa lub trzy) – czyli w wiekach od XVIII do XX strukturalnie imiona te zaczynają wyglądać jak imiona karmelitanek bosych.

Podobna struktura imienia – do stosowanej u karmelitanek bosych – obecna jest również u benedyktynek sakramentek²²⁹ (zob. Borkowska 2008: 254), spotykamy tam zarówno strukturę nowe imię + predykat, jak i dwa nowe imiona + predykat. Jednakże różnica jest taka, że zawsze pierwszym imieniem jest *Maria*, nawet wówczas, gdy zakonnica przyjęła tylko jedno nowe imię i predykat. W klasztorze lwowskim pw. Zaślubin NMP i św. Józefa na 65 imion (nadanych w okresie od 1715 do 1815 r.) złożonych z jednego imienia zakonnego i predykatu, we wszystkich przypadkach tym nowym imieniem było imię *Maria* (imię *Maria* w tym klasztorze z pewnością nie pełniło funkcji identyfikującej, do komunikacji tworzono imię od predykatu, np. *Maria od Aniołów*, nazywana była *Marią Anielą*).

C.

W celu porównania zasobu imion karmelitanek bosych i antroponimów innych zakonów żeńskich, wybrałam kilka zakonów –

²²⁸ Przegląd struktury żeńskich imion zakonnych został przeprowadzony na podstawie *Leksykonu zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 1–3 (Borkowska 2004, 2005, 2008) oraz kwerendy własnej.

²²⁹ Benedyktynki przyjmowały zazwyczaj jedno nowe imię.

augustianki²³⁰, wizytyki²³¹, bernardynki²³², dominikanki²³³ – z których spisy imion posłużyły mi jako materiał porównawczy. Ograniczyłam się jednak w tym rozdziale, z racji dostępności materiału, do imiennictwa zakonnego Krakowa. Ponieważ spisy imion z zakonów augustianek, wizytek, bernardynek i dominikanek, które udało mi się zgromadzić pochodzą z Krakowa, również zasób imion karmelitanek na potrzeby niniejszego rozdziału ograniczyłam do imion zakonnicy krakowskich. Wydaje się, iż wyniki analiz na tak dobranym materiale będą najbardziej miarodajne.

Porównując materiał imienniczy zebrany z tych pięciu zakonów, można wskazać zasób imion wspólnych dla wszystkich tych zgromadzeń, są to: *Agnieszka, Aniela, Anna, Antonina, Barbara, Cecylia, Dorota, Elżbieta, Franciszka, Helena, Jadwiga, Joanna, Józefa, Katarzyna, Konstancja, Krystyna, Kunegunda, Magdalena, Petronela, Rozalia, Salomea, Tekla, Teresa, Urszula, Wiktoria, Zofia, Zuzanna*.

W grupie tej znalazły się imiona chrześcijańskie bądź to odsyłające do Biblii, bądź do bardzo znanych świętych Kościoła katolickiego. Imiona te w większości zaadaptowane do polszczyzny już w średniowieczu (por. Malec 1994: 349–388)²³⁴, funkcjonowały rów-

²³⁰ Klasztor, z którego pochodzą imiona, założony został w 1565 r. przy kościele i klasztorze augustianów pw. św. Katarzyny w Krakowie, funkcjonuje do dzisiaj (spis sporządzony przez s. M. Borkowską [zob. 2005: 192n], został przeze mnie uzupełniony podczas kwerendy w archiwum zgromadzenia).

²³¹ Imiona z krakowskiego klasztoru pw. Franciszka Salezego (1681 – obecnie) zaczerpnięte zostały ze spisu zakonnicy przechowywanego w Archiwum Wizytek Krakowskich (AWK). Część imion znajduje się w spisie sporządzonym przez M. Borkowską (2005: 313), pozostałe uzupełnione zostały przeze mnie podczas kwerendy w AWK.

²³² Spis imion pochodzi z klasztorów bernardynek u św. Agnieszki (zał. 1453, kasata 1788) i u św. Józefa (1646 – obecnie), dane przechowywane są w archiwum tegoż klasztoru. Większość imion zawarta jest w katalogu R. Gustawa (*Katalog archiwum klasztoru ss. bernardynek przy kościele św. Józefa w Krakowie*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” t. 20, 1970, s. 81–92 oraz R. Gustaw, *klasztor i kościół św. Józefa ss. bernardynek w Krakowie*, Kraków 1947), z tych źródeł korzystała również s. M. Borkowska, tworząc *Leksykon* (zob. Borkowska 2005: 215).

²³³ Imiona pochodzą z klasztoru pw. MB Śnieżnej (fundacja 1621), klasztor posiada opracowany spis swoich zakonnicy, z tego spisu korzystała zarówno s. M. Borkowska, tworząc spis do *Leksykonu* (Borkowska 2005: 229–230), jak i na jego podstawie powstało uzupełnienie spisu zawartego w *Leksykonie*.

²³⁴ W spisie chrześcijańskich imion kobiecych spotykanych w średniowiecznej Polsce sporządzonym przez M. Malec, z powyższych przykładów nie znalazły się *Aniela, Franciszka, Józefa, Rozalia* i *Teresa*. Jednakże imię *Franciszek* znalazło się w spisie imion męskich (Malec 1994: 218).

niez w imiennictwie krakowian na przestrzeni wieków (por. Rudnicka-Fira 2013)²³⁵. Co ciekawe, w grupie tej nie znalazło się imię *Maria*, które albo notuje w zakonie w analizowanym okresie bardzo wysoką frekwencję (karmelitanki – 76 ×; wizytki – 39 ×, augustianki – 11 ×), albo nie występuje w ogóle (bernardynki i dominikanki).

W każdym z omawianych zakonów można wskazać również imiona, które nie wystąpiły w innych analizowanych spisach. W spisie augustianek są to: *Gerarda, Hugolina, Liberata, Limbania, Maria Goretti, Marieta, Novella, Nowela, Otolia, Prospera*; w spisie bernardynek: *Damiana, Eustachia, Humilitas, Innocencja, Izmaria, Klemencja, Melania, Modesta, Pacjencja, Potencjana, Prudencja, Szczęsna, Terencjanna*; w spisie dominikanek: *Konstancjanna, Ozanna, Floriana, Renata, Karola*; a w spisie wizytek: *Antonilla, Augusta, Fremiota, Symplicja*.

Spośród porównywanych imion zakonnych najwięcej takich unikatowych imion wystąpiło właśnie w zakonie karmelitanek bosych: *Alberta, Albina, Alkantara, Anioł, Arsenia, Anzelma, Benigna, Bernarda, Bernardyna, Bilhilda, Bonawentura, Celestyna, Cyryla, Dąbrówka, Dionizja, Domicylla, Elekta, Eliasza, Felicjanna, Hieronima, Judyta, Karmela, Kornelia, Ksawera, Mariancilla, Mieczysława, Redempta, Sebalda, Terezyta, Wiktyma*.

Występowanie tych imion tylko w poszczególnych zgromadzeniach, nie wskazuje na fakt, iż są to imiona charakterystyczne dla danego zakonu (tych należy szukać wśród imion o największych frekwencjach użycia), ale na to, iż każdy zakon poszukuje nowych antroponomów, które mógłby włączyć w zbiór onimów, służących do nazywania kandydatek.

Warto także podkreślić, że chociaż zbiór wspólny dla wszystkich zakonów stanowią imiona, nazwijmy je uniwersalnymi, które mają jasną motywację religijną (często występują również w nazewnictwie świeckim), to jednak o wyjątkowości systemu imiennictwa zakonnego decydują właśnie te imiona unikalne, które niejednokrotnie na przestrzeni wieków mają pojedyncze poświęcenia w użyciu jako imię zakonne.

Warto porównać również najpopularniejsze imiona w poszczególnych analizowanych zgromadzeniach. Poniżej tabela prezentująca 10 najpopularniejszych imion w poszczególnych

²³⁵ Zgodnie z wynikami badań Elżbiety Rudnickiej-Firy nad imiennictwem krakowian w wiekach XVI–XVIII, tylko imię *Anieli* z powyższego spisu imion zakonnych nie wystąpiło w tym okresie w nazewnictwie świeckim.

zakonach krakowskich (lista powstała na podstawie wyliczeń procentowych użyć poszczególnych imion w całym badanym okresie, czyli od XVII w. do 1. poł. XX w.):

Karmelitanki bose	Augustianki	Bernardynki	Dominikanki	Wizytki
Maria (15%)	Maria (4%)	Katarzyna (4%)	Agnieszka (3%)	Maria (17%)
Teresa (11%)	Monika (4%)	Konstancja (4%)	Hiacynta (3%)	Franciszka (6%)
Józefa (5%)	Katarzyna (3%)	Agnieszka (3%)	Katarzyna (3%)	Katarzyna (6%)
Anna (5%)	Klara (3%)	Aniela (3%)	Dominika (3%)	Anna (6%)
Magdalena (3%)	Franciszka (2%)	Helena (3%)	Róża (3%)	Agnieszka (5%)
Barbara (2%)	Magdalena (2%)	Magdalena (3%)	Aniela (3%)	Józefa (5%)
Katarzyna (2%)	Anna (2%)	Teresa (3%)	Anna (3%)	Joanna (3%)
Agnieszka (2%)	Józefa (2%)	Anna (3%)	Joanna (3%)	Magdalena (3%)
Joanna (2%)	Marianna (2%)	Barbara (2%)	Benedykta (3%)	Teresa (3%)
Małgorzata (2%)	Salomea (2%)	Charitas (2%)	Franciszka (3%)	Zofia (3%)

Aż w trzech zakonach (w tym u karmelitanek bosych) najpopularniejszym imieniem jest *Maria*. Jak już zostało wspomniane, w dwóch pozostałych imię to w ogóle nie wystąpiło. Można więc sformułować wniosek, że jeśli imię to znajduje się w zbiorze imion zakonnych danego zgromadzenia, to zyskuje jednocześnie wyjątkową rangę (potwierdza to procent użyć tego imienia). Na wszystkich listach 10 najpopularniejszych imion znalazły się tylko dwa antroponymy: *Anna* oraz *Katarzyna* (obydwa z procentem użyć od 6 do 2), przy czym *Katarzyna* jako najpopularniejsze imię wśród imion zakonnych bernardynek. Warto także podkreślić, że wszystkie imiona zaliczone tu do najpopularniejszych w poszczególnych zakonach, to imiona chrześcijańskie wybrane ze

zbioru istniejących onimów, wyjątek stanowi imię *Charitas*, które zajęło ostatnie miejsce wśród popularnych imion bernardynek.

Lista najpopularniejszych imion karmelitanek bosych, na tle pozostałych przedstawionych spisów, wyróżnia się udziałem procentowym dwóch pierwszych imion. Widać wyraźnie, że imiona *Maria* i *Teresa* zyskują szczególne miejsce i rangę wśród pozostałych antroponimów. W pozostałych zakonach procenty rozkładają się w miarę równomiernie, co nie pozwala z taką stanowczością określić pozycji imion szczególnie popularnych (zblizoną wartość otrzymało jeszcze tylko imię *Maria* w zakonie wizytek).

Warto zwrócić uwagę, że listy najpopularniejszych imion z poszczególnych zakonów potwierdzają, iż imiona świętych i błogosławionych szczególnie czczonych w danym zakonie, to często pierwszy wybór przy nadawaniu imienia zakonnego. Najczęściej używane imiona siostr karmelitanek bosych, zwłaszcza te o największej frekwencji, ściśle są związane z historią i duchowością zakonu karmelitańskiego. Podobnie rzecz ma się w pozostałych zakonach, z których imiona posłużyły do porównania.

Wśród najpopularniejszych imion augustianek, obok imienia *Maria*, motywowanego osobą NMP, znajdują się imiona świętych otaczanych w tym zakonie szczególną czcią, np.: *Monika* (św. Monika – matka św. Augustyna, według którego reguły funkcjonuje zakon. Część relikwii św. Moniki spoczywa w augustiańskim Kościele Sant' Agostino w Rzymie²³⁶); *Katarzyna* (św. Katarzyna Aleksandryjska, dziewica i męczennica patronuje krakowskiemu klasztorowi augustianek); *Klara* (św. Klara z Montefalco, Włoszka żyjąca w XIII w. Opatka augustianek z Montefalco²³⁷). Zastanawiać może brak imienia *Augustyna* w tym zakonie.

Zakon bernardynek należy do tzw. zakonów rodziny franciszkańskiej, oficjalna nazwa brzmi: Mniszki Trzeciego Zakonu Regularnego św. Franciszka z Asyżu (warto podkreślić, iż jest to zakon istniejący jedynie w Polsce). Zatem święci otaczani szczególną czcią, to święci franciszkańscy. Najbardziej popularnym imieniem u krakowskich bernardynek jest *Katarzyna* (św. Katarzyna de Vigri, żyjąca w XV w., założycielka klarysek w Boloni; *Katarzyna* to również chrzestne imię siostry św. Klary, klaryski,

²³⁶ Por. <http://www.augustianie.pl/swieci-augustianscy/sw-monika/> (dostęp: grudzień 2018).

²³⁷ Zob. <http://www.augustianie.pl/swieci-augustianscy/sw-klara-z-montefalco/> (dostęp: grudzień 2018).

która w zakonie przyjęła imię *Agnieszka*); dalej *Konstancja* (bł. Konstancja, królowa Aragonii, zasłynęła z dobrodziejstw świadczonych zakonem franciszkańskim. Martyrologium franciszkańskie wspomina ją jako błogosławioną [Fros i Sowa III: 516–518]); *Agnieszka* (św. Agnieszka z Pragi, założycielka praskiego klasztoru klarysek. Prowadziła korespondencję z papieżem i ze św. Klarą z Asyżu. Odznaczała ją pobożność i ciężka praca²³⁸; także św. Agnieszka z Asyżu, młodsza siostra św. Klary, również klaryska²³⁹); *Aniela* (*Aniela Merici*, należąca do III zakonu św. Franciszka, także św. Aniela z Foligno, mistyczka i tercjarka franciszkańska z przełomu XIII i XIV w.); *Helena* (bł. Helena Enselmini z Padwy, XIII w.).

Najczęściej nadawane imiona w zakonie dominikanek również motywowane są imionami świętych szczególnie czczonych w tym zakonie: *Agnieszka* (św. Agnieszka z Montepulciano, włoska dominikanka z XIV w.); *Hiacynta* (św. Hiacynt Casteneda, dominikanin, męczennik z XVIII w.); *Katarzyna* (św. Katarzyna de Ricci, mistyczka z XVI w., dominikanka); *Dominika* (św. Dominik Guzman, założyciel Zakonu Kaznodziejskiego); *Róża* (św. Róża z Limy, ascetka peruwiańska, tercjarka dominikańska, dziewica, pierwsza św. Kościoła katolickiego pochodząca z Ameryki).

W zakonie wizytek obok imienia *Maria*, motywowanego imieniem NMP, wśród najpopularniejszych imion spotykamy też motywowane imionami świętych ważnych dla tego zakonu: *Franciszka* (św. Franciszek Salezy, założyciel wizytek lub św. Joanna Franciszka de Chantal, prowadzona przez bpa Franciszka Salezego zainicjowała powstanie nowego klasztoru); *Katarzyna* (s. Katarzyna Krystyna Branicka jako pierwsza stanęła na czele fundacji krakowskiego zakonu wizytek), *Anna* (Anna Jakubina Coste, wraz z J. F. de Chantal, jedna z trzech pierwszych wizytek).

Jak widać, fakt, iż wśród najpopularniejszych imion w zakonie znajdują się te, które były noszone przez ważne dla danej społeczności zakonnej osoby (najczęściej uznane już przez Kościół za święte lub błogosławione), nie jest właściwy tylko imiennictwu karmelitanek bosych, ale jest to cecha całego imiennictwa zakonnego. Jedno, co zwraca uwagę w zakonie karmelitanek, to bardzo duża frekwencja tych najważniejszych dla tego zakonu żeńskiego imion.

²³⁸ Zob. www.franciszkanie.net (dostęp: grudzień 2018).

²³⁹ Zob. <https://www.franciszkanie.pl/artykuly/sw-agnieszka-z-asyzu-siostra-sw-klary> (dostęp: grudzień 2018).

W wybranych do analizy porównawczej zakonach przyjmowane było imię zakonne bez dołączanego do niego predykatu. Wyjątek stanowią dominikanki, u których owe tytułacje wystąpiły, ale dopiero po pewnym okresie funkcjonowania już imion zakonnych w tym zgromadzeniu (pierwsze predykaty w tym zakonie wystąpiły w XVIII w., acz w szerszym zakresie zaczęły funkcjonować w wieku XIX).

Predykaty tworzące imiona zakonne dominikanek posłużyły jako materiał konfrontatywny do predykatów karmelitańskich²⁴⁰. W porównaniu tym głównie interesował mnie aspekt semantyczno-teologiczny tytułacji.

Wśród predykatów dominikańskich nie znalazła się żadna grupa semantyczna, która nie wystąpiłaby w podziale tytułacji karmelitańskich (predykaty imion zakonnych dominikanek można podzielić na 7 grup: odsyłające do świętych, zawierające treści chrystologiczne, zawierające treści mariologiczne, odsyłające do przymiotów Bożych, odsyłające do symboli, odsyłające do aniołów oraz odsyłające do Ducha Świętego). Również, jak u karmelitanek, najliczniejsze są odsyłające do świętych (często w tej grupie wystąpiły predykaty: *od św. ojca Dominika* i *od św. Józefa*). Kolejną grupą pod względem frekwencji jest zawierająca tytułacje z treściami chrystologicznymi, wewnątrz jest ona nieco uboższa niż predykaty karmelitańskie, ale można w niej wskazać takie podgrupy (wszystkie one znalazły się wśród predykatów karmelitańskich), jak: wskazujące na Jezusa (predykat ogólny *od Jezusa*), na kult Serca Jezusa, wskazujące na wydarzenia z życia Jezusa, wskazujące na cielesność Chrystusa. Trzecią grupę pod względem frekwencji stanowią tytułacje z treściami mariologicznymi (wśród nich są wezwania ogólne, typu *od Matki Bożej*, *od NMP*; wskazujące na kult Imienia Maryi, na kult Serca Maryi, wskazujące na wydarzenia z życia Matki Bożej oraz wskazujące na jej tytuły). Pozostałe grupy semantyczne reprezentowane są przez wezwania zastosowane w imionach sporadycznie (od 1 do 5 razy).

W przypadku tytułacji imion zakonnych benedyktynek sakramentek możemy mówić o podobnych grupach semantycznych (można ich wskazać 8). Znowu najliczniejszą stanowią predykaty od-

²⁴⁰ Z racji, iż imion tych było niewiele, ponieważ predykaty dopiero wchodziły do zasobu imiennictwa dominikanek, do porównania wzięłam również imiona dominikanek z Raciborza (materiał udostępniony przez s. M. Borkowską) zawierające predykaty oraz imiona benedyktynek sakramentek z Warszawy (materiał zaczerpnięty z *Leksykonu* M. Borkowskiej (2005: 80n).

syłające do świętych Kościoła (czyli tak jak w przypadku zarówno karmelitanek bosych, jak i dominikanek). Dwie kolejne liczne grupy predykatów to te zawierające odesłania do treści chrystologicznych (tu najliczniej reprezentowany predykat *od Jezusa*, oprócz niego sporadycznie wystąpiły odniesienia do Męki Jezusa, narodzenia i przemienienia) oraz tytułacje odsyłające do Najświętszego Sakramentu (reprezentowane przez jeden predykat *od Najświętszego Sakramentu*, ale występujący kilkanaście razy). Dużo mniej niż w przypadku karmelitanek, a także dominikanek, można znaleźć tu predykatów odsyłających do treści mariologicznych (tytułacje te reprezentowane są przez cztery wezwania: *od Ofiarowania NMP*, *od Wniebowzięcia NMP*, *od Niepokalanego Poczęcia NMP*, *od Zwiastowania NMP*). Od 1 do 3 reprezentacji posiadają predykaty odsyłające do aniołów²⁴¹, do Ducha Świętego, do symbolu krzyża oraz do przymiotów Bożych (opatrności i miłosierdzia).

Powyższe wnioski pokazują, iż predykaty imion zakonnych różnych zgromadzeń należą do tych samych kręgów semantyczno-teologicznych. Imiennictwo karmelitanek bosych wyróżnia się jedynie większym rozbudowaniem tych grup (co wynika również z faktu, iż od początku istnienia zakonu istnieją tam predykaty), zarówno co do liczby głównych klas tytułacji (tylko u karmelitanek można wskazać np. predykaty odnoszące się do Boga Ojca, do treści trynitologicznych, do Świętej Rodziny), jak i do ich wewnętrznego zróżnicowania (np. u karmelitanek zdecydowanie bardziej niż w pozostałych zakonach rozbudowana jest grupa wezwań zawierających treści mariologiczne). W każdym zakonie jednak najbardziej rozbudowaną klasę tytułacji stanowią predykaty odnoszące się do świętych.

Analizując predykaty imion zakonnych karmelitanek bosych, można wskazać jeszcze jedną wyróżniającą cechę tych onimów. Tylko u karmelitanek w tytułacjach wystąpiły konstrukcje bardziej złożone i łączące treści z różnych grup semantyczno-teologicznych, typu *od Narodzenia NMP i od św. Ignacego Męczennika*; *od Trójcy Przenajświętszej i św. Stanisława Kostki*.

²⁴¹ Co ciekawe, w przypadku imion zakonnych benedyktynek sakramentek można zaobserwować zjawisko przechodzenia predykatu do imienia służącego do komunikacji w zakonie. Dotyczy to właśnie predykatu *od Aniołów*, który zamieniano na imię *Aniela*. Np. *Maria od Aniołów*, nazywana była we wspólnocie *Marią Aniela* (por. Borkowska 2005: 83). Potwierdza to również tezę, iż imię *Aniela* można zaliczyć do imion nawiązujących swym znaczeniem teologicznym do imion nawiązujących do treści angelologicznych.

10. Podsumowanie

Poddany analizie w niniejszej monografii zasób imion zakonnych karmelitanek bosych wykazuje wiele cech świadczących o jego wyjątkowości na tle innych systemów antroponimicznych. Dlatego wydaje się, iż przeprowadzone badania wypełniają istniejącą w polskiej antroponomastyce lukę, ukazując system, który wcześniej nie został przebadany²⁴². Wnioski wyciągnięte z przeprowadzonych analiz oraz na podstawie porównania systemu imion karmelitanek bosych z imionami zakonnymi z innych żeńskich zgromadzeń pozwalają również na sformułowanie istotnych, ogólnych twierdzeń na temat imiennictwa zakonnego.

10.1. Imiennictwo karmelitanek bosych

Wybrany do analizy okres, z którego pochodziły imiona zakonne karmelitanek (XVII – 1. połowa XX wieku), uwarunkowany był z jednej strony historią zakonu (powstanie pierwszego klasztoru na ziemiach polskich), z drugiej zaś czasem konsekwentnego stosowania praktyki zmiany imienia w zakonie karmelitanek na imiona zakonne niezależne od imion chrzestnych (w 2. połowie XX w. nastąpiło pewnego rodzaju „rozluźnienie” w stosowaniu tej praktyki²⁴³).

Analizy wykazały obfite czerpanie z zasobu imion chrześcijańskich włączonych do polskiego onomastykonu podczas tworzenia

²⁴² Do tej pory ukazały się jedynie dwa artykuły, mojego autorstwa, w których imiona karmelitanek bosych były wykorzystywane do szerszych analiz (Zmuda 2015a; 2015b). W dwóch innych tekstach zajęłam się analizą męskich imion karmelitów bosych (Wieczorek 2011; Zmuda 2017b) – zob. stan badań nad imionami zakonnymi.

²⁴³ O czym traktował rozdział 4.2.

imion zakonnych. Jednocześnie jednak badania nad zależnością imion zakonnych karmelitanek od ich imion chrzestnych pokazały, iż jest to system sam w sobie zupełnie niezależny, dlatego konieczne jest prowadzenie osobnych badań nad imionami zakonnymi.

Ujęcie diachroniczne przeprowadzonych badań uwidoczniło z jednej strony zmienność repertuaru imion karmelitanek bosych na przestrzeni wieków (co uwidacznia poniższa tabela), z drugiej strony zaś otwartość badanego systemu na nowe jednostki (onimy włączane są do zbioru imion zakonnych zarówno przez wybór, jak i przez kreację).

IMIĘ	XVII wiek	XVIII wiek	XIX wiek	1. poł. XX wieku
Agata	+	+	+	-
Agnieszka	+	+	+	+
Alberta	-	-	+	-
Albina	-	-	+	-
Aleksandra	+	+	+	-
Alfonsa	+	-	-	-
Alkantara	-	+	-	-
Alojza	-	+	+	-
Amalia	-	+	-	-
Anastazja	+	+	+	-
Ancilla	+	+	-	-
Angela	+	-	-	+
Angelika	+	-	-	-
Aniela	+	+	+	-
Anioł	-	-	+	-
Anna	+	+	+	+
Antonia	-	+	-	-
Antonina	+	+	+	+
Anuncjata	-	-	-	+
Anzelma	-	-	-	+
Apolinara	+	-	-	-
Apolonia	-	+	+	-

Arsenia	-	+	-	-
Augustyna	-	+	+	-
Aurelia	-	+	-	-
Barbara	+	+	+	+
Beata	+	+	-	+
Benedykta	+	+	+	+
Benigna	+	+	-	-
Bernarda	-	-	+	+
Bernardyna	-	-	+	-
Bibianna	-	+	-	-
Bilhilda	-	+	-	-
Bogumiła	+	-	-	+
Bogusława	-	+	-	-
Bonawentura	-	-	+	-
Bronisława	-	+	+	+
Brygida	-	+	-	-
Cecylia	+	+	+	+
Celestyna	-	+	-	-
Cherubina	-	+	+	-
Cyryla	-	-	-	+
Dąbrówka	-	-	-	+
Dionizja	-	-	-	+
Domicylla	-	-	-	+
Dominika	+	+	+	+
Dorota	+	+	-	+
Egipcjanka	+	+	-	-
Elekta	+	+	-	+
Eleonora	+	+	+	-
Eliaszka	-	-	+	-
Elżbieta	+	+	-	+
Emerencjanna	-	+	-	-
Eufemia	+	+	-	-
Eufrazja	+	+	+	-

Eufrazyna	-	+	-	-
Eufrozyna	+	+	+	-
Eugenia	+	-	+	-
Ewa	-	+	-	-
Febronia	+	+	-	-
Felicjana	+	+	-	-
Felicjanna	-	-	+	-
Filomena	-	-	+	+
Franciszka	+	+	+	+
Gabriela	+	+	+	+
Gertruda	+	-	-	-
Grażyna	-	-	-	+
Helena	+	+	-	+
Hiacynta	-	+	-	-
Hieronima	+	+	+	-
Hilaria	+	+	-	-
Hipolita	+	-	-	-
Honorata	-	-	+	-
Ignacja	-	+	+	-
Immakulata	-	-	-	+
Izabela	+	+	+	-
Jadwiga	-	+	+	+
Joachima	-	-	+	-
Joanna	+	+	+	+
Jolanta	-	-	-	+
Józefa	+	+	+	+
Judyta	-	-	-	+
Julia	-	-	+	-
Julianna	-	+	+	+
Justyna	-	+	+	-
Karmela	-	-	+	-
Karolina	-	+	+	-
Kasylda	-	-	+	-

Katarzyna	+	+	+	+
Kazimiera	+	+	+	+
Klara	+	+	+	+
Kolumba	+	+	-	+
Konsolata	-	+	-	-
Konstancja	+	+	+	+
Kornelia	-	+	-	-
Krystyna	+	+	+	+
Ksawera	-	+	+	-
Kunegunda	+	+	+	-
Ludwika	+	+	+	-
Ludwina	+	+	-	-
Łucja	-	-	-	+
Magdalena	+	+	+	+
Magdalena de Pазii	-	+	-	-
Maksymiliana	-	+	-	-
Małgorzata	+	+	+	+
Marcela	+	+	-	-
Marceliana	-	+	-	-
Marcina	-	+	-	-
Marcjanna	-	+	-	-
Maria	+	+	+	+
Mariancilla	+	-	+	-
Marianna	+	+	-	-
Marta	+	+	+	+
Maurycja	-	-	+	-
Michaela	+	+	+	+
Michalina	-	+	+	-
Mieczysława	-	-	+	-
Miriam	-	-	-	+
Nepomucena	-	+	+	-
Onufria	-	+	+	-

Paula	+	+	+	+
Paulina	-	+	-	-
Pelagja	+	+	-	-
Petronela	+	+	-	-
Rafaela	-	-	+	+
Redempta	-	-	-	+
Regina	-	+	-	-
Rozalia	+	+	+	-
Róża	+	+	-	-
Salezja	-	-	+	-
Salomea	-	+	+	-
Sebalda	-	-	+	-
Sebastiana	-	+	-	-
Serafina	+	+	+	-
Stanisława	-	+	+	+
Stefania	-	+	+	-
Tekla	+	+	+	-
Teodora	-	+	-	-
Teofila	+	+	-	-
Teresa	+	+	+	+
Terezitta	-	-	-	+
Terezyta	-	-	-	+
Urszula	+	+	+	+
Waleria	-	-	+	-
Waleriana	-	-	+	-
Weronika	-	-	+	+
Wiktoria	+	+	+	-
Wiktyma	-	-	+	-
Wincencja	-	-	+	-
Wincenta	-	+	+	-
Wincentyna	-	+	-	-
Zofia	-	+	+	-
Zuzanna	-	+	-	-

Jak już wspomniano, wiele imion zakonnych karmelitanek bosych jest wspólnych z imionami znanymi z imiennictwa ogólnego. Wynika to z faktu, iż największą grupę wśród badanych antroponimów stanowią imiona motywowane imionami świętych i błogosławionych. Jednakże o wyjątkowości tego systemu świadczą imiona nadawane rzadko (często wręcz z pojedynczym poświadczeniem), są wśród nich zarówno rzadko stosowane imiona świętych, jak i – czy przede wszystkim – imiona będące formacjami od istniejących imion bądź mające w podstawie łaćski apelatyw.

Ważną grupę nazw w systemie imiennictwa karmelitanek bosych stanowią właśnie owe imiona odapelatywne, czyli powstałe wskutek onimizacji (biorąc pod uwagę znaczenie leksykalne wyrazu stanowiącego podstawę antroponimu oraz relację między znaczeniem apelatywu a denotatem – por. Cieślíkowa 1988: 86–87 – przejście do imienia zakonnego odbywa się w tych przypadkach w drodze apelatyw – deskrypcja określona – imię zakonne). Przyczyny onimizacji tych, a nie innych jednostek uwarunkowane są religijno-społecznie (wszystkie one pochodzą z pola semantycznego związanego z życiem zakonnym²⁴⁴, jak *służebnica*, *ofiara* bądź nawiązują do Matki Bożej – świąt ku jej czci, wydarzeń z jej życia czy jej postawy), również fakt, iż imiona odapelatywne pochodzą jedynie z języka łacińskiego ma swoje religijne podłoże (oczywiście chodzi o fakt, iż łacina jest językiem kościelnym).

Szczególną cechą imiennictwa karmelitanek bosych jest złożona struktura imion, w skład której, obok imion właściwych (1., 2. lub 3.), wchodzi także tytułacja. Predykaty imion karmelitanek wyróżniają je nie tylko ze zbioru onimów w ogóle, ale również ze zbioru imion zakonnych (tytułacje występują tylko w niektórych zakonach). Właściwe dla imiennictwa karmelitanek jest zróżnicowanie predykatów, bogactwo treści teologicznych w nich zawartych, a także obecność predykatów złożonych. Ważne wydaje się także wskazanie podwójnej funkcji predykatów: 1. Indywidualnie ukazują zakonnicy najważniejsze wartości, którymi ma się kierować w swym zakonnym życiu

²⁴⁴ Na temat zastosowania metody pól semantycznych w badaniach onomastycznych pisała H. Górny w artykule *Badania apelatywów antroponimicznych metodą pól semantycznych* (2003). Wydaje się, iż metoda ta skutecznie może przyjąć się w badaniach nad imionami zakonnymi, zwłaszcza nad predykatami, jak i nad imionami odapelatywnymi.

oraz wskazują jej kierunki kontemplacji; 2. Kolektywnie – opisują historię zbawienia i wyznaczają drogę/granice kontemplacji dla całego zakonu. Z tego też względu wskazać można predykaty stałe (występujące we wszystkich okresach i stanowiące pewnego rodzaju trzon zasobu tytułacji) oraz predykaty unikalne (występujące tylko w jednym okresie i często nadane tylko jednej zakonnicy).

W imiennictwie karmelitanek bosych jako szczególnie istotne ukazują się zmiany, jakie zaszły w XX wieku. Dostrzec można, iż w 1. połowie poprzedniego stulecia zaniknęło wiele imion, które występowały w wiekach poprzednich, ale pojawiły się także jednostki, które wcześniej nie występowały. Następuje w tym okresie proces przebudowy zasobu imiennictwa zakonnego, który w pewnym zakresie rozpoczął się już w wieku XIX. Dość wskazać, obok samego zasobu imion pierwszych, drugich czy trzecich (czyli różnic jakościowych), zwrot od wskazywania coraz to nowych wzorów osobowych do kontemplacji prawd wiary (teocentryzm i chrystocentryzm), widoczny zwłaszcza w predykatach, czy też zmiany w zależności imion zakonnych od imion świeckich, jakie zaszły w połowie XX wieku.

Niezależność imion zakonnych karmelitanek bosych od imion chrzestnych w okresie od XVII do 1. połowy XX wieku, pokazuje, iż system imienniczy karmelitanek (czy system imiennictwa zakonnego w ogóle) jest systemem niezależnym od systemu imiennictwa ogólnego danych okresów.

Ze względu na etymologię²⁴⁵ wśród imion karmelitanek dominują imiona pochodzenia łacińskiego, niewiele mniej jest imion z grecką genezą; trzecią grupę stanowią imiona pochodzące z języków semickich; dalej wystąpiły imiona pochodzenia germańskiego, a także znalazło się kilka imion słowiańskich. Pozostałe języki (celtyckie, litewskie, arabskie, egipskie, hiszpańskie, włoskie), z których pochodzą imiona zakonne karmelitanek, reprezentowane są w zasadzie pojedynczymi antroponimami. Spotykamy również imiona o niejasnej etymologii.

Język pochodzenia nie ma w zasadzie żadnego wpływu na wybór onimu w zakonie. Wyraźna dominacja języka łacińskiego, greckiego i języków semickich (zwłaszcza hebrajskiego) – odbija jednak źródła pochodzenia imion zakonnych, którymi są przede

²⁴⁵ Jak już zostało wspomniane, etymologie poszczególnych imion zawarte zostały w słowniku.

wszystkim Biblia oraz święci okresu starochrześcijańskiego (jak wiadomo, pierwotny Kościół rozwijał się w świecie języków łacińskiego i greckiego).

Warto spojrzeć jeszcze na geograficzne rozmieszczenie poszczególnych imion zakonnych karmelitanek bosych:

IMIĘ	Poznań	Warszawa	Kraków	Lublin	Przemysł	Lwów	Wilno
Agata	+	-	+	+	-	+	-
Agnieszka	+	+	+	+	+	+	+
Alberta	-	-	+	-	-	-	-
Albina	-	-	-	-	-	+	-
Aleksandra	+	+	+	+	-	+	+
Alfonsa	+	-	-	-	-	-	-
Alkantara	-	-	+	-	-	-	-
Alojza	-	+	+	-	+	-	+
Amalia	-	+	-	-	-	-	-
Anastazja	-	-	+	+	-	+	+
Ancilla	+	+	-	+	-	-	+
Angela	-	-	+	-	-	-	-
Angelika	-	-	+	-	-	-	-
Aniela	+	+	+	+	-	+	+
Anioł	-	-	+	-	-	-	-
Anna	+	+	+	+	-	+	+
Antonia	+	-	-	-	-	-	-
Antonina	+	+	+	+	-	+	+
Anuncjata	-	-	+	-	-	-	-
Anzelma	-	-	+	-	-	-	-
Apolinara	+	+	-	-	-	-	-
Apolonia	+	-	+	-	-	-	-
Arsenia	-	-	-	-	-	+	-
Augustyna	+	+	-	+	-	+	+

Aurelia	+	-	-	-	-	-	+
Barbara	+	+	+	+	-	+	+
Beata	+	+	+	+	-	+	+
Benedykta	-	-	+	+	-	+	+
Benigna	-	-	+	-	-	+	+
Bernarda	-	-	+	-	-	-	-
Bernardyna	-	-	+	-	-	-	-
Bibianna	+	+	-	+	-	-	-
Bilhilda	-	-	+	-	-	-	-
Bogumiła	-	-	+	-	-	-	+
Bogusława	+	-	-	+	-	-	-
Bonawentura	-	-	+	-	-	-	-
Bronisława	-	-	+	+	-	-	-
Brygida	-	-	-	-	-	+	+
Cecylia	+	+	+	+	-	+	+
Celestyna	-	-	+	+	-	-	-
Cherubina	-	-	+	+	-	+	-
Cyryla	-	-	+	-	-	-	-
Dąbrówka	-	-	+	-	-	-	-
Dionizja	-	-	+	-	-	-	-
Domicylla	-	-	+	-	-	-	-
Dominika	-	-	+	-	-	-	+
Dorota	+	-	+	+	-	-	-
Egipcjanka	+	-	-	+	-	-	-
Elekta	-	-	+	-	-	-	+
Eleonora	+	+	+	+	-	+	+
Eliasza	+	-	-	-	-	-	-
Elżbieta	-	+	+	-	+	+	+
Emerencjanna	-	-	-	-	-	-	+
Eufemia	-	+	-	+	-	-	+
Eufrazja	+	+	+	+	-	+	+
Eufrozyna	-	-	+	-	-	-	-
Eufrozyna	+	+	+	+	-	+	+

Eugenia	-	-	-	-	-	+	+
Ewa	-	-	+	-	-	-	-
Febronia	+	-	+	+	-	+	+
Felicjana	+	-	-	-	-	+	+
Felicjanna	-	-	+	-	-	-	-
Filomena	-	-	+	-	-	+	+
Franciszka	+	+	+	+	-	+	+
Gabriela	+	+	+	+	-	-	-
Gertruda	+	-	+	+	-	-	-
Grażyna	-	-	+	-	-	-	-
Helena	+	+	+	+	-	-	+
Hiacynta	-	-	-	+	-	-	-
Hieronima	+	+	+	+	-	+	+
Hilaria	-	-	-	-	-	-	+
Hipolita	-	-	-	-	-	-	+
Honorata	-	-	-	-	-	-	+
Ignacja	-	+	+	-	-	-	-
Immakulata	-	-	-	-	-	+	-
Izabela	+	+	+	+	-	-	+
Jadwiga	+	-	+	+	-	+	+
Joachima	-	+	+	-	-	-	-
Joanna	+	+	+	+	-	+	+
Jolanta	-	-	+	-	-	-	-
Józefa	+	+	+	+	+	+	+
Judyta	-	-	+	-	-	-	-
Julia	-	-	+	-	-	-	-
Julianna	+	+	+	-	-	-	+
Justyna	-	+	-	-	-	+	+
Karmela	-	-	+	-	-	-	-
Karolina	+	-	-	+	-	+	-
Kasylda	-	-	-	-	-	-	+
Katarzyna	+	+	+	+	+	+	+
Kazimiera	+	-	+	+	-	+	+

Klara	+	+	+	+	-	-	+
Kolumba	+	+	-	+	-	+	+
Konsolata	-	-	-	-	-	-	+
Konstancja	+	+	+	+	+	+	+
Kornelia	-	+	+	-	-	+	-
Krystyna	+	+	+	+	-	-	+
Ksawera	+	+	+	-	-	-	-
Kunegunda	+	+	+	+	-	-	+
Ludwika	+	-	+	+	-	+	+
Ludwina	-	-	+	+	-	-	-
Łucja	-	-	+	-	-	-	-
Magdalena	+	+	+	+	+	+	+
Magdalena de Pazii	-	-	-	-	-	+	-
Maksymiliana	-	+	-	-	-	-	-
Małgorzata	+	+	+	+	+	+	-
Marcela	-	-	-	+	-	-	-
Marceliana	-	-	-	-	-	+	-
Marcina	-	-	-	-	-	+	-
Marcjanna	-	-	-	-	-	-	+
Maria	+	+	+	+	+	+	+
Mariancilla	-	+	+	+	-	-	-
Marianna	+	+	+	+	-	+	+
Marta	+	+	+	+	-	+	+
Maurycja	-	-	-	-	-	-	+
Michaela	-	+	+	+	-	-	-
Michalina	-	-	+	-	-	-	-
Mieczysława	-	-	+	-	-	-	-
Miriam	-	-	+	-	-	-	-
Nepomucena	-	-	+	-	-	+	-
Onufria	-	+	+	+	-	-	-
Paula	-	-	+	+	-	+	-
Paulina	-	-	-	+	-	-	-

Pelagia	-	-	+	-	-	+	-
Petronela	-	+	+	+	-	+	+
Rafaela	-	-	+	-	-	+	-
Redempta	-	-	+	-	+	-	-
Regina	-	-	+	-	-	-	-
Rozalia	+	+	+	+	+	+	+
Róża	-	-	-	+	-	+	+
Salezja	-	-	-	-	-	-	+
Salomea	-	-	+	+	-	+	-
Sebalda	-	-	+	-	-	-	-
Sebastiana	-	+	-	+	-	-	-
Serafina	-	-	+	-	-	-	+
Stanisława	-	+	+	-	+	-	+
Stefania	+	-	+	-	-	-	-
Tekla	+	+	+	+	-	+	+
Teodora	-	+	-	-	-	-	-
Teofila	-	-	-	+	-	+	+
Teresa	+	+	+	+	+	+	+
Terezitta	-	-	-	+	-	-	-
Terezyta	-	-	+	-	-	-	-
Urszula	+	+	+	+	+	+	+
Waleria	-	-	+	-	-	-	-
Waleriana	-	-	-	+	-	-	-
Weronika	-	+	+	-	+	-	+
Wiktoria	+	+	+	+	-	+	+
Wiktyma	-	-	+	-	-	-	-
Wincencja	-	-	+	-	-	-	-
Wincenta	+	-	-	-	-	-	+
Wincentyna	-	-	+	-	-	-	-
Zofia	+	-	+	+	-	-	+
Zuzanna	+	+	+	-	-	+	-

We wszystkich klasztorach rozlokowanych w różnych miejscach geograficznych wystąpiło jedynie 9 imion: *Agnieszka, Józefa, Katarzyna, Konstancja, Magdalena, Maria, Rozalia, Teresa, Urszula*. W dużej mierze pokrywają się one z listą najpopularniejszych imion karmelitańskich, oprócz *Rozalii* i *Urszuli*, wszystkie bowiem znajdują się wśród dziesięciu najpopularniejszych imion karmelitanek bosych i wydaje się, że to właśnie popularność zadecydowała o wystąpieniu w każdym domu, nie żaden czynnik geograficzny. Nie można również wskazać żadnych stałych tendencji związanych z określonym miejscem. Nawet jeśli jakieś imię występuje tylko np. w Krakowie, jest to zwykle imię z bardzo małą liczbą poświadczeń (lub występujące jednostkowo), trudno mówić więc o determinacji regionalnej, a duża liczba imion zakonnych tworzonych przez kreację wiąże się raczej z długością istnienia danego domu, czyli liczbą nowicjuszek, które przeszły przez dany dom.

Zakon karmelitanek bosych jest zakonem ważnym na mapie polskiego życia zakonnego. Był ważny także w wiekach wcześniejszych. Dlatego wydaje się, iż zbadanie systemu imiennictwa tego zakonu uzupełniło w istotny sposób badania nad związkami zachodzącymi pomiędzy antroponimami a kulturą polską²⁴⁶.

10.2. Imiennictwo zakonne – najważniejsze cechy

Imiennictwo zakonne stanowi system, który rozwijał się w Polsce od XVI w. równoległe i niezależnie od imiennictwa świeckiego, a którego ewolucja trwa do dziś. Najważniejsze cechy imion zakonnych – w oparciu o obserwację tego procesu – można sprowadzić do następujących punktów:

- imiona zakonne nadawane są dorosłym osobom, w ważnym, przełomowym momencie ich życia – podczas ceremonii obłóczyn, czyli oficjalnego przyjęcia do wspólnoty zakonnej;
- imiona zakonne są tworem wyjątkowej grupy społecznej. „Świadczą o kulturze duchowej, umysłowej i religijnej. Pod względem ideowym są one zorientowane na kulturę chrześcijańską. Kumulują w sobie najwyższe wartości chrześcijańskie (kult Boga i świętych), personifikują zasady wiary” (Sochacka 2003: 253);

²⁴⁶ Por. np. Ławrynowicz 2000: 63–77.

- imiona zakonne z jednej strony odzwierciedlają historię i duchowość danego zakonu, z drugiej zaś popularność świętych oraz charakterystyczną dla danego czasu pobożność (por. Paknys 2016);
- imiona zakonne cechuje różnorodność strukturalna, uzależniona od przyjętego w danej wspólnoty zwyczaju (od jednego do trzech imion oraz możliwość dołączania tytułacji);
- wybór/kreacja imion do nazywania zakonnicy cechuje stałość tendencji motywacyjnych na przestrzeni wieków (podstawową motywacją jest – używając ogólnego stwierdzenia – motywacja religijna)²⁴⁷;
- imiona zakonne wyróżnia to, iż na pierwszy plan wysuwa się ich funkcja symboliczna (funkcja ta – podobnie jak wskazana wyżej motywacja – może wystąpić w imiennictwie świeckim, ale w zakonie wyjątkowe jest to, jaką rangę przywiązuje się do symbolu-imienia oraz rola, jaką konotowane przez imię treści – np. wskazanie na patrona bądź na cnotę – zaczynają odgrywać w życiu zakonnicy, np. poprzez kontemplację, wiarę, naśladownictwo itp.);
- główny, stały trzon imion, z których wybierane są imiona zakonne stanowią imiona chrześcijańskie (najczęściej są to imiona zaadaptowane do polszczyzny w staro- lub średniopolszczyźnie). Są to imiona, które nosili znani święci, otoczeni w Kościele szczególnym kultem. Wszystkie zakony korzystają z tego wspólnego zbioru onimów;
- każdy zakon posiada także zbiór imion właściwych tylko swej wspólnoty²⁴⁸;

²⁴⁷ Ł.M. Szewczyk podkreśla, że „imiona zakonne sióstr są zanurzone w dziejach Kościoła powszechnego, o czym świadczą z jednej strony – źródła językowe imion, z drugiej – pochodzenie świętych patronów oraz ich role społeczne” (Szewczyk 2000: 441).

²⁴⁸ Wniosek ten formułuję na podstawie przeanalizowanych w niniejszej monografii imion z kilku zakonów żeńskich, wskazane byłoby jednak jego dodatkowego potwierdzenie po przeprowadzeniu większej ilości badań materiałowych (na imionach z kolejnych wspólnot w ujęciu diachronicznym).

- popularność imion zakonnych w każdym zakonie jest inna, ponieważ pozostaje w ścisłej zależności od historii i duchowości danej wspólnoty²⁴⁹;
- o wyjątkowości i specyfice imiennictwa zakonnego świadczą imiona rzadkie oraz powstałe w wyniku kreacji. Mimo iż jest ich znacznie mniej niż imion wybieranych ze zbioru istniejących antroponimów, to te imiona możemy nazwać imionami typowymi dla imiennictwa zakonnego.

Na potwierdzenie tego wniosku, warto przywołać fakt, iż w społecznym postrzeganiu imion zakonnych (określanych często jako *dziwne, dziwaczne, pokręcone, ciekawe, cudaczne, wymyślne, nietypowe, nietradycyjne, niecodzienne*, w opozycji do imion *zwykłych, tradycyjnych, normalnych, powszechnie znanych, często występujących w nazewnictwie ogólnym* – Zmuda, w druku) dominuje charakteryzowanie ich przez pryzmat tych rzadkich imion (do których należą imiona odapelatywne, typu: *Caritas, Elekta, Fides*, w tym również tworzone od symboli *Krucyfiksa*; transnimizowane od nazw miejsc (typu: *Karmela, Awila*) czy od przydomków hagonimicznych (*Nepomucena, Kolbe, Vianneya*); derywowane od istniejących imion żeńskich (typu *Terezyta*) czy męskich (tu najczęściej podawane są imiona powstałe wskutek derywacji paradygmatycznej od imion męskich, których żeńskie odpowiedniki nie występują w nazewnictwie ogólnym lub występują w nim niezwykle rzadko, typu *Dariusza*²⁵⁰, *Marcina*²⁵¹, *Mariusza*²⁵²); czy też imiona wybierane ze zbioru istniejących onimów, ale bardzo rzadko występujące jako imiona chrzestne (Zmuda, w druku).

²⁴⁹ Potwierdziły to przeprowadzone w niniejszej monografii analizy, ale również jest to cecha innych zakonów, w tym zakonów męskich, zob. np. Kobylińska 2018: 177–178.

²⁵⁰ *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* notuje 3 wystąpienia tego imienia (Rymut 1995: 84).

²⁵¹ *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* notuje 18 wystąpień tego imienia (Rymut 1995: 265).

²⁵² *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych* notuje 6 wystąpień tego imienia (Rymut 1995: 271).

- imiennictwo zakonne jest niezależne od czynników geograficznych²⁵³;
- system imiennictwa zakonnego cechuje otwartość (większa niż w przypadku imiennictwa ogólnego²⁵⁴) leksykalna i morfologiczna. Na przestrzeni wieków, jak i obecnie obserwowany jest ciągły przyrost onimów, zarówno wybieranych z istniejącego zbioru imion, jak i powstałych w wyniku transonimizacji innych nazw własnych (np. nazw geograficznych, przydomków) czy kreowanych odapelatywnie²⁵⁵;
- sposoby nominacji w zakonie można sprowadzić do²⁵⁶: (1) nominacji przez wybór nazwy. Wybór ten dokonywany jest ze względu na obiekt, a zatem uaktywniane jest znaczenie konotacyjne (imię świętego – konotowane wartości przestrzegane przez niego w życiu). Rzadziej wybór ten dokonywany jest ze względu na nazwę (np. znaczenie etymologiczne imienia *Bogusława*); (2) nominacja przez kreację, np. imiona odapelatywne, choć mówiąc o imionach w perspektywie historycznej trudno rozstrzygnąć, kiedy mówimy o kreacji życzeniowej, a kiedy o (3) deskrypcji sytuacyjnej (np. imię *Ancilla* od łac. *ancilla* 'służebnica' może być nadane zarówno, jako życzenie 'niech będzie służebnicą Pana'

²⁵³ Jeżeli jakieś zgromadzenie posiada klasztor w różnych, nawet odległych od siebie, miejscach w Polsce, to zasób imion w poszczególnych domach jest podobny, bowiem geografia nie ma żadnego wpływu, czynnikiem łączącym zbiory imion z poszczególnych domów, jest przede wszystkim duchowość zakonu.

²⁵⁴ M. Karaś (1976: 19–40) zaliczył imiona do leksykalnie zamkniętych, a otwartych morfologicznie. Pewien stopień otwartości systemu onimicznego ukazała M. Malec: „Charakterystyka imion współcześnie używanych przez polskich obywateli pokazuje, że oficjalny system imion nie jest całkowicie zamknięty, zarówno pod względem leksykalnym, jak i morfologicznym. Do zasobu imion używanych w kodzie oficjalnym przenikają bowiem zarówno imiona obce, jak i zdrobniałe formy imion z kodu potocznego. Tworzone są nowe imiona na wzór staropolskich imion dwuczłonowych, a także – wprawdzie nieliczne – imiona od rodzimych wyrazów pospolitych i od nazw geograficznych. Występują też nowe imiona utworzone na drodze innowacji słowotwórczych wywołanych działaniem analogii między typami imion o seryjnych zakończeniach. (...) Do znamion otwartości systemu imion można też zaliczyć zmienność popularności imion o największej frekwencji” (Malec 2007: 133).

²⁵⁵ S. Sochacka wskazuje również na obecność imion obcojęzycznych (Sochacka 2003: 252).

²⁵⁶ Na podstawie sposobów nominacji podanych przez A. Cieślukową (1996: 12–15).

w domyśle 'służebnicą jak Maryja', ale również można mówić o zamianie według wzoru „Obiekt jest x, a potem nazywa się X” – Cieślikowa 1996: 13. Wówczas nadanie imienia *Ancilla* można tłumaczyć, 'wstąpiła do zakonu, stała się służebnicą, niech nazywa się Ancilla'). W zakonie można spotkać także typ nominacji poprzez (4) wybór modelu (czyli typu nazw podlegających naśladownictwu), przykładami tego sposobu mogą być imiona zakonne tworzone poprzez geminację czy tworzenie nowych jednostek przez derywację paradygmatyczną, analogicznie do wielu funkcjonujących imion;

- rodzaj nominacji ma wpływ na występowanie wykładników językowych: (1) brak wykładników w przypadku nominacji przez wybór, (2) występowanie wykładników przy nazwach kreowanych słowotwórczo (najczęściej: zmiana paradygmatu odmiany, afiks, alternacja głosek, geminacja);
- podczas nadawania imienia zakonnego duży wpływ na kształt nazwy ma nazywający²⁵⁷. Zwykło się przyjmować, że wpływ ten jest zależny od zaangażowania uczuciowego, wykształcenia, gustu i osobowości nazywanego (por. Cieślikowa 1996: 16). W przypadku imion zakonnych na pewno możemy mówić o zaangażowaniu religijnym (w życie i kształtowanie wspólnoty zakonnej), wewnątrz tego zaangażowania jest również zaangażowanie emocjonalne, ale nie dotyczy ono relacji nazywający – nazywany (przynajmniej w większości przypadków), ale relacji nazywający – zakon²⁵⁸. Pozostałe determinanty występujące w innych okolicznościach w zakonie można zastąpić – rodzajem formacji duchowej odebranej przez nazywanego (czy też nazywającą, bowiem najczęściej to przecież matka przełożona). Nadanie imienia kandydatowi przez przełożonych, w wielu wspólnotach rozumiane jest jako wyraz władzy nad nowicjuszem (władzy sprawowanej w imieniu Boga);

²⁵⁷ Wpływ ten jest również obecny przy każdym procesie nazywania (por. Cieślikowa 1996: 16).

²⁵⁸ O innym charakterze zaangażowania emocjonalnego świadczy również fakt, iż w przypadku imion zakonnych nie występują hipokorystyka. Nie ma więc możliwości tworzenia form wariantywnych, które uzewnętrzniałyby emocje, a zatem nie wpływa to również na sposób nominacji.

- w przypadku imion zakonnych nie występują warianty hipokorystyczne. Choć w funkcjonowaniu imion zakonnych nie ma zdrobnień, to jednak ich użycia nie są wolne od wartościowania. Używanie oficjalnej formy pełnej typu *siostró Mario*, *siostró Małgorzato*, *siostró Elekto*, wskazujące na powagę imienia i szacunek do nosicielki odsyła do pełnego powagi i szacunku traktowania samego powołania, a także wspólnoty zakonnej. Ma to zatem znaczenie nie tylko dla jednostki noszącej imię, ale i dla całego zgromadzenia;
- imiona zakonne można zaliczyć do nazw, które wyrażają wartości²⁵⁹. System wartości, jakim kieruje się omawiana grupa społeczna (siostry zakonne)²⁶⁰, można bardzo łatwo odczytać i zinterpretować. Uwagę ku wartościom kieruje zarówno znaczenie symboliczne czy teologiczne imienia zakonnego, jak i sama praktyka zmiany imienia i uroczyste dokonywanie tego faktu podczas obrzędu obłóczyn. Należy podkreślić, że „z rodzaju kreacji i wyboru nazw możemy odczytać hierarchię wartości człowieka” (Cieślakowa 1996: 17) oraz sposób postrzegania świata. Imiennictwo zakonne pokazuje mocne osadzenie wspólnoty zakonnej w wartościach transcendentnych²⁶¹ i wagę wartości moralnych w funkcjonowaniu wspólnoty (czego dowodzą choćby składane śluby).

Imiona karmelitanek bosych to ważny zbiór imion zakonnych, ale stanowiący jedynie wycinek ogromnego zasobu, jakim jest polskie imiennictwo zakonne. Dlatego – mam nadzieję – niniejsza monografia otworzy kolejne pola badawcze (ciekawe

²⁵⁹ O odbijaniu wartości wyznawanych przez daną społeczność w imionach pisała m.in. E. Rzetelska-Feleszko 2004: 134; ogólnie o wartościach nazw własnych zob. Rzetelska-Feleszko 2006.

²⁶⁰ Warto podkreślić, że „wartościowanie ma z reguły charakter subiektywny, ale może też być postrzegane jako obiektywne przez jakąś konkretną grupę społeczną (narodową, religijną, socjalną) czy też w określonej rzeczywistości historycznej” (Rzetelska-Feleszko 2006: 592); w tym przypadku mamy do czynienia z przekonaniem grupy o jej obiektywnym wartościowaniu.

²⁶¹ E. Rzetelska-Feleszko zwraca uwagę, iż w czasach, kiedy Kościół nakazał nadawać imiona świętych „nadawanie dzieciom imion świętych motywowane było powszechnie uznanymi wartościami transcendentnymi Bóg i zbawienie, ale też pragmatycznymi: wiara w opiekę ze strony wybranego świętego patrona lub pragnienie by stanowił on wzór dla dziecka” (Rzetelska-Feleszko 2006: 594).

byłyby na przykład konfrontacje materiałowe zasobu karmelitanek z innymi całościowymi zbiorami antroponimów zakonnych w perspektywie diachronicznej) i zachęci innych badaczy do podejmowania analiz onimów zakonnych.

Następnym etapem podjętych przeze mnie badań będzie opracowanie męskich imion zakonnych na materiale zasobu antroponimicznego karmelitów bosych, potem zaś przygotowanie słownika imion zakonnych.

SŁOWNIK IMION KARMELITANEK BOSYCH OMÓWIONYCH W KSIĄŻCE

Słownik prezentuje omówione w pracy imiona karmelitanek bosych (wszystkie jednostki, które wystąpiły jako pierwsze, drugie lub trzecie imię). W słowniku przyjęto następujące zasady redakcji: wszystkie hasła zostały uporządkowane alfabetycznie; warianty traktowane są jako osobne jednostki (np. *Felicjana*, *Felicjanna*), z racji na pełnioną w zakonie funkcję; po hasle następują – (1) ogólna liczba wystąpień imienia w zakonie karmelitańskim na przestrzeni wieków (liczba wystąpień w poszczególnych wiekach); miejsca występowania; liczba i miejsce występowania jako imię 1., 2. i 3.; (2) motywacja nadania imienia (ponieważ szczegółowa motywacja została podana w rozdziale 5., tu jedynie następuje wskazanie grupy, w jakiej należy owej motywacji szukać, z dokładnym określeniem podrodziału); (3) etymologia imienia (podstawowymi źródłami do ustalania etymologii były słowniki imion: Grzenia 2006; Fros i Sowa I–VI 2004–2007; SEMot cz. 2. oprac. przez Marię Malec; korzystanie z innych źródeł zostało zaznaczone w przypisie).

Agata

7 (3 – XVII w.; 3 – XVIII; 1 – XIX); Poznań, Kraków, Lwów i Lublin; jako 1. imię 4 × (Lublin, Lwów), jako 2. imię 3 × (Poznań, Kraków, Lublin); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); z gr. *Aghate*, od *aghaté* 'dobra' lub skrócenie od imion złożonych *Agathódōros*, *Agathoklēs* (za pośr. łaciny [*Aghata*]) (por. Fros i Sowa I: 50; Grzenia 2006: 38).

Agnieszka

38 (13 – XVII; 18 – XVIII; 4 – XIX; 3 – XX); Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 26 × (Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów), jako 2. imię 12 × (Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Przemyśl); imię motywowane

imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); z gr. *hagné*, *agné* 'czysta, bez skazy, dziewicza' (do polszczyzny najprawdopodobniej za pośrednictwem łac. – niem. – czes.) (por. Grzenia 2006: 39; Fros i Sowa I: 59).

Alberta

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; motywowane imieniem świętego czczonego w zakonie karmelitańskim (zob. 5.1.2.1.); od męskiego imienia *Albert* (*A.* z germ. od skrócenia imienia *Athalbracht* [pol. *Adalbert*], powstałego od wyrazów *adal* 'szlachetny ród' oraz *beraht* 'sławny, znakomity, wspaniały' lub 'jasny, lśniący') (por. Grzenia 2006: 41; Fros i Sowa I: 75).

Albina

1 (XIX); Lwów; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od męskiego imienia *Albin* (*A.* od łac. cognomen *Albinus*) (Grzenia 2006: 42; Fros i Sowa I: 82).

Aleksandra

13 (3 – XVII; 9 – XVIII; 1 – XIX); Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów; jako 1. imię 7 × (Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów), jako 2. imię 5 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Lwów), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od męskiego imienia *Aleksander* (*A.* z gr. *aléksō* 'bronie, wspomagam' i *anér* 'mąż, mężczyzna') (por. Fros i Sowa I: 87; Grzenia 2006: 43).

Alfonsa

1 (XVII); Poznań; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); od męskiego imienia *Alfons* (*A.* z germ. *all/adal* 'szlachetny' i *funs* 'szybki, chętny, życzliwy') (por. Grzenia 2006: 44; Fros i Sowa I: 103).

Alkantara

1 (XVIII); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane przydomkiem świętego (zob. 5.1.2.2.3.); od odmiejscowego przydomka hagiologicznego z *Alkantary*.

Alojza

7 (2 – XVIII, 5 – XIX); Kraków, Wilno, Przemyśl, Warszawa; jako 1. imię 4 × (Kraków, Wilno), jako 2. imię 3 × (Kraków, Przemyśl, Warszawa); imię motywowane imieniem błogosławionego z za-

konu karmelitańskiego (zob. 5.1.2.1.); od męskiego imienia *Alozy* (*A.* od germ. *all-wis* [*all-weisse*] 'wszystko wiedzący') (por. Grzenia 2006: 47; Fros i Sowa I: 118).

Amalia

1 (XVIII); Warszawa; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia starogermańskiego, pochodzi od gockiego *amal* 'dzielny, aktywny, waleczny, odważny' lub od skrócenia starogermańskich imion typu *Amalgund*, *Amalberga*; inny wariant (popularniejszy) imienia – *Amelia* (por. Grzenia 2006; Fros i Sowa I: 142).

Anastazja

6 (3 – XVII; 2 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Lwów; jako 1. imię 4 × (Kraków, Lublin, Lwów), jako 2. imię 2 × (Kraków, Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); gr. imię *Anástasis*, pochodzi od apelatywu *anástasis* 'powstanie, zmartwychwstanie' (do polszczyzny bezpośrednio przez łac. imię *Anastasia*) (por. Grzenia 2006: 49; Fros i Sowa I: 150).

Ancilla

9 (5 – XVII; 4 – XVIII); Warszawa, Wilno, Lublin, Poznań; jako 1. imię 5 × (Poznań, Lublin), jako 2. imię 4 × (Warszawa, Wilno); imię nadane ze względu na znaczenie apelatywu 'służebnica'; może mu również patronować Matka Boska (zob. 5.2.); łac. *ancilla* 'niewolnica, służąca, służebnica'.

Angela

3 (2 – XVII; 1 – XX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane nazwą biblijną (5.1.1.3.); od łac. imienia *Angela*, które wywodzi się z gr. *ángelos* 'posłaniec' (por. Grzenia 2006: 52).

Angelika

1 (XVII); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane nazwą biblijną (5.1.1.3.); od łac. *angelica* 'anielska', które wywodzi się z gr. *ángelos* 'posłaniec' (por. Grzenia 2006: 52).

Aniela

27 (10 – XVII; 14 – XVIII; 3 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 24 × (Kraków, Wilno, Poznań, Warszawa, Lublin), jako 2. imię 3 × (Kraków, Lublin,

Lwów, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (lub może odsyłać do treści angelologicznych) (zob. 5.1.2.2.1.); spolszczona wersja włoskiego imienia *Angela* (gr. *ángelos* 'pośłaniec') (por. Grzenia 2006: 54; Fros i Sowa I: 179).

Anioł

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię odsyła do treści angelologicznych (lub motywowane imieniem świętego karmelity) (zob. 5.1.1.3.); z gr. *ángelos* 'pośłaniec, zwiastun, anioł' (por. Fros i Sowa I: 187).

Anna

71 (22 – XVII; 37 – XVIII; 11 – XIX; 1 – XX); Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów; jako 1. imię 40 × (Poznań, Warszawa, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów), jako 2. imię 27 × (Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa, Lwów), jako 3. imię 4 × (Warszawa, Kraków); imię motywowane imieniem postaci biblijnej (lub imieniem świętej karmelitanki) (zob. 5.1.1.1.); imię pochodzenia hebrajskiego (hebr. *channāh* 'łaska') (por. SEMot: 11; Fros i Sowa I: 195; Grzenia 2006: 55).

Antonia

2 (XVIII); Poznań; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od męskiego imienia *Antoni* (*A.* pochodzi od przydomka *Antoniusz*, który ma najprawdopodobniej pochodzenie greckie *anthos* 'bezcenny' – zob. Grzenia 2006: 55).

Antonina

18 (1 – XVII; 9 – XVIII; 5 – XIX; 3 – XX); Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Lwów, Warszawa; jako 1. imię 7 × (Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa), jako 2. imię 9 × (Kraków, Lwów, Lublin), jako 3. imię 2 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); „jest to żeńska postać imienia łacińskiego *Antoninus* i jako takie jest imieniem na *-inus*, *-ina*, tzw. cognomen od rodowego nazwiska, czyli gentilicium *Antonii*” (Fros i Sowa I: 234).

Anuncjata

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane tytułem Matki Bożej (zob. 5.2.); od łac. *annuntiatio* 'oznajmienie, obwieszczenie, zwiastowanie, prorocstwo'.

Anzelma

1 (XX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); od męskiego imienia *Anzelm* (A. z germ. *ans* '[pogański] bóg' i *helm* 'hełm, szyszak') (por. Fros i Sowa I: 237; Grzenia 2006: 57).

Apolinara

2 (XVII); Poznań, Warszawa; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); od męskiego imienia *Apolinarius* (A. por. łac.-gr. *Apollinaris* 'należący do Apollina') (por. Fros i Sowa I: 243; Grzenia 2006: 57).

Apolonia

2 (1 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Poznań; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 1 × (Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); pochodzi od greckiego imienia *Apollōnia*; „grammatycznie *Apollōnia* jest przymiotnikiem rodzaju żeńskiego (tak np. u Pindara) o znaczeniu 'należąca do *Apolla*, *Apollonowa*'. Jako imię osobowe może się wywodzić albo od nazwy miasta (...) albo od boga *Apolla*' (Fros i Sowa I: 247) (por. SEMot: 12: „gr. *Apollōnia* 'poświęcona Apollinowi'”).

Arsenia

1 (XVIII); Lwów; jako 1. imię; motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); odpowiednik męskiego *Arsen*/*Arseniusz* (imię pochodzenia greckiego od przymiotnika *arsénios* lub *arsen* 'mężny, silny') (Grzenia podaje jedynie wariant *Arseniusz* [2006: 62], Fros i Sowa, obok formy *Arseniusz* wskazują również *Arsen* [1: 270], SEMot nie notuje).

Augustyna

8 (7 – XVIII; 1 – XIX); Lublin, Wilno, Warszawa, Poznań, Lwów; jako 1. imię 7 × (Lublin, Wilno, Warszawa, Poznań, Lwów), jako 2. imię 1 × (Poznań); imię motywowane imieniem błogosławionego z „rodziny” karmelitańskiej (zob. 5.1.2.1.); imię pochodzenia łac. odpowiadające znaczeniowo męskiemu *Augustyn* (A. od łac. przydomka *Augustus*) (por. Grzenia 2006: 64; Fros i Sowa I: 301).

Aurelia

2 (XVIII); Wilno, Poznań; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Aureliusz*,

„imię łacińskie, genetycznie nomen gentile (gentilicium), czyli imię rodowe rzymskiego rodu *Aurelia*” (Fros i Sowa I: 311; por. Grzenia 2006: 64).

Barbara

40 (18 – XVII; 17 – XVIII; 3 – XIX; 2 – XX); Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 21 × (Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa, Lwów), jako 2. imię 17 × (Kraków, Poznań, Warszawa, Lublin), jako 3. imię 2 × (Lublin); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię o etymologii grecko-łacińskiej. Gr. *bárbaros* ‘nie mówiący po grecku, niegrecki, niekulturalny, barbarzyński, obcy’; dosłownie ‘taki, który mówi *bar-bar*’. „Jako określenie innych ludów przejęli to słowo od Greków Rzymianie. Użyte jako rzeczownik *bárbaros* oznaczało każdego cudzoziemca (...); *barbara* to po prostu ‘cudzoziemka’” (Fros i Sowa I: 347; por. Grzenia 2006: 67).

Beata

23 (15 – XVII; 7 – XVIII; 1 – XX); Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 20 × (Poznań, Kraków, Wilno, Lublin, Warszawa), jako 2. imię 3 × (Warszawa, Wilno, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); zdaniem Grzenia: „Imię żeńskie wywodzące się z łaciny, pierwotnie przydomek używany w formie męskiej *Beatus* i żeńskiej *Beata*, który pochodzi od przymiotnika *beatus* ‘uszcześliwiony, bogaty, wspaniały, szczęśliwy’” (Grzenia 2006: 69); zdaniem Frosa i Sowy „żeńska forma imienia *Beat*” (I: 383); SEMot nie notuje.

Benedykta

7 (2 – XVII; 3 – XVIII; 1 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Lwów; jako 1. imię 5 × (Kraków, Lublin, Lwów), jako 2. imię 2 × (Kraków, Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Benedykt* (pierwotnie przydomek łac. *Benedictus*, od *benedictus* ‘błogosławiony’; ‘ktoś, o kim dobrze mówiono, kogo chwalono, komu życzo dobro’) (por. SEMot: 21; Fros i Sowa I: 394; Grzenia 2006: 70–71).

Benigna

4 (2 – XVII; 2 – XVIII); Kraków, Wilno, Lwów; jako 1. imię 2 × (Wilno), jako 2. imię 2 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Benignus*

(pogańskiego imienia rzymskiego utworzonego na podstawie przymiotnika *benignus* 'uprzejmy, życzliwy, dobroczynny, łaskawy, przyjazny' – por. Fros i Sowa I: 412; Grzenia 2006: 72)²⁶².

Bernarda

2 (1 – XIX; 1 – XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma imienia *Bernard* (*B.* pochodzi z germ. *bero* 'niedźwiedź' i *hart* 'mocny, silny, potężny, odważny') (por. Grzenia 2006: 73; Fros i Sowa I: 427).

Bernardyna

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma imienia *Bernardyn* (pierwotnie *Bernardino* było zdrobnieniem łac. *Bernardus*; por. stwniem. *Be-rinhard*, *Bernard* – SEMot: 21; por. też Fros i Sowa I: 347; Grzenia 2006: 74).

Bibianna

3 (XVIII); Poznań, Lublin, Warszawa; jako 1. imię 1 × (Poznań), jako 2. imię 2 × (Lublin, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); „imię żeńskie utworzone od łacińskiego imienia rodzowego *Vivius* (forma męska), *Vivia* (forma żeńska)” (Grzenia 2006: 76).

Bilhilda

1 (XVIII); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia germańskiego *Bilhild(a)* ahd. *billi* 'Schwert, Streitaxt'; *hiltja* 'kampf' (Seibicke 1977: 198)²⁶³.

Bogumiła

2 (1 – XVII; 1 – XX); Wilno, Kraków; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 1 × (Wilno); imieniu patronuje błogosławiony (zob. 5.1.2.2.2.); forma żeńska imienia *Bogumił* (imię słowiańskie 'ten, który jest miły Bogu'); również polski odpowiednik semantyczny imienia *Teofil* (SEMot; por. „Imię to bywa uważane za kalkę greckiego imienia *Theóphila*” [Grzenia 2006: 79]).

²⁶² Według Frosa i Sowy (I: 412), imię to jest typowo zakonne, jednakże E. Breza udowadnia występowanie tego imienia również u mężatek (Breza 2009: 301).

²⁶³ Według <http://www.name-doctor.com/name-bilihildis-meaning-of-bilihildis-39895.html> (dostęp: grudzień 2018) od wyrazów *bilja* oraz *hildiz*.

Bogusława

5 (XVIII); Lublin, Poznań; jako 1. imię 3 × (Lublin), jako 2. imię 2 × (Lublin, Poznań); imię najprawdopodobniej nadane w zakonie ze względu na znaczenie etymologiczne 'ta, która służy Bogu'; forma żeńska imienia *Bogusław* (imię słowiańskie oznaczające 'tego, kto służy Bogu') (por. Grzenia 2006: 79).

Bonawentura

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma imienia *Bonawentura*. „To najprawdopodobniej sztuczne imię klasztorne, utworzone na podstawie łac. *bona ventura* 'dobra przyszłość', może najpierw o charakterze indywidualnego przydomka (...)” (Fros i Sowa I: 482).

Bronisława

8 (2 – XVIII; 5 – XIX; 1 – XX); Lublin, Kraków; jako 1. imię 2 × (Kraków, Lublin), jako 2. imię 4 × (Kraków), jako 3. imię 2 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); forma żeńska imienia *Bronisław* (słowiańskie imię, które oznaczało człowieka, 'który ma bronić sławy' lub 'który ma walczyć o sławę') (por. Grzenia 2006: 84; Fros i Sowa I: 507).

Brygida

3 (XVIII); Wilno, Lwów; jako 1. imię 1 × (Wilno), jako 2. imię 2 × (Wilno, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia celtyckiego, od słowa *brig* 'siła, cnota, męstwo'; „Według innej teorii imię to ma pochodzić od bogini celtyckiej *Bri-gantii* 'wyniosła, wysoka'” (Fros i Sowa I: 516) (por. stfr. *Brigitte*).

Cecylia

20 (6 – XVII; 12 – XVIII; 1 – XIX; 1 – XX); Lublin, Kraków, Wilno, Warszawa, Poznań, Lwów; jako 1. imię 14 × (Lublin, Kraków, Wilno, Warszawa, Lwów), jako 2. imię 6 × (Kraków, Lublin, Poznań, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od łac. nomen gentile *Caecilia*, który oznaczał 'kobietę z rodu *Caecilii*'; utworzone od cognomen *caecus* 'ślepy, ciemny' (por. Fros i Sowa I: 525; Grzenia 2006: 86).

Celestyna

2 (XVIII); Lublin, Kraków; jako 2. imię; imię motywowane najprawdopodobniej imieniem papieża (zob. 5.1.2.2.2.); forma żeń-

ska imienia *Celestyn* (od łac. przydomka *Caelestinus*) (por. Grzenia 2006: 87; Fros i Sowa I: 531).

Cherubina

5 (2 – XVIII; 3 – XIX); Lublin, Kraków, Lwów; jako 1. imię 3 x (Lublin, Kraków), jako 2. imię 2 x (Lublin, Lwów); imię może odsyłać do treści angelologicznych (bądź może mu patronować święty o tym imieniu) (zob. 5.1.1.3.); od męskiego imienia *Cherubin* (etymologia imienia *Cherubin* zob. Fros i Sowa I: 549) bądź bezpośrednio od biblijnej nazwy anioła wyższego rzędu (hebr. *cherub*, l.mn. *cherubim* 'pełnia mocy' [akad. *Korabu* 'błogosławić']).

Cyryla

1 (XX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od męskiego imienia *Cyryl* (od łac. *Cyrillus*, co pochodzi od gr. *kyrios* 'pan, władca') (por. Grzenia 2006: 89; zob. też Fros i Sowa I: 568 i 575).

Dąbrówka

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; brak motywacji bezpośrednio religijnej, imię motywowane prawdopodobnie imieniem żony Mieszka I (zob. 5.1.3.); „Imię to można wywodzić ze słowiańskiego rdzenia *dąbr-* 'ciemny', zatem *dąbrowa* to 'ciemnawa', 'o ciemnych włosach lub cerze'” (Fros i Sowa II: 21); Grzenia wyprowadza etymologię tego imienia od wyrazu *dąbrowa* 'las dębowy' (2006: 96).

Dionizja

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem błogosławionego karmelity (zob. 5.1.2.2.2.); imię utworzone od męskiego *Dionizy* (*Dionýsios* to greckie imię pochodzące od imienia Boga Dionizosa) (por. Fros i Sowa II: 36–37; zob. też Grzenia 2006: 98).

Domicylla

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia łacińskiego, od *Domitilla*, co było przydomkiem od nazwy rodowej *Domitius*; „pierwotnie *Domitilla* miało znaczyć 'pogromczyni' (Grzenia 2006: 101)²⁶⁴.

²⁶⁴ Grzenia nie notuje wariantu *Domicylla*, a jedynie *Domicela*. U Frosa i Sowy występują warianty *Domitylla*, *Domicela*, SEMot nie notuje.

Dominika

6 (2 – XVII; 1 – XVIII; 2 – XIX; 1 – XX); Kraków, Wilno; jako 1. imię 3 × (Kraków Wilno), jako 2. imię 3 × (Kraków, Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Dominik* (łac. *dominicus* ‘pański, należący do pana’ lub od celt. *Dommus, Donnus* [por. SEMot: 30]).

Dorota

6 (3 – XVII; 2 – XVIII; 1 – XX); Kraków, Lublin, Poznań; jako 1. imię 2 × (Kraków Lublin), jako 2. imię 4 × (Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie pochodzenia greckiego (*dōron* ‘dar’ oraz *theá* ‘bogini’ – por. Grzenia 2006: 103)²⁶⁵.

Egipcjanka

3 (2 – XVII; 1 – XVIII); Poznań, Lublin; jako 2. imię; imię motywowane przydomkiem świętej (zob. 5.1.2.2.3.); imię utworzone od przydomka świętej – *Marii Egipcjanki*.

Elekta

3 (1 – XVII; 1 – XVIII; 1 – XX); Wilno, Kraków; jako 1. imię 1 × (Wilno), jako 2. imię 2 × (Kraków); imię motywowane znaczeniem łacińskiego apelatywu (zob. 5.2.); od łac. *electio* ‘wybór, prawo wyboru’.

Eleonora

9 (1 – XVII; 7 – XVIII; 1 – XIX); Wilno, Lublin, Poznań, Kraków, Lwów, Warszawa; jako 1. imię 7 × (Wilno, Lublin, Poznań, Kraków, Lwów, Warszawa), jako 2. imię 1 × (Poznań), jako 3. imię 1 × (Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); pochodzenie niejasne, najczęściej zaliczane do imion semickich, tzw. teoforycznych (zob. Fros i Sowa II: 126)²⁶⁶; por. też arab. *Ellinor* ‘Gott ist mein Licht’ (Seibicke 1977: 207).

²⁶⁵ Por. gr. *Dorothea* od męskiego *Dorotheos*, przyjęte do łac. *Dorothea* (SEMot: 30).

²⁶⁶ Według Jana Grzeni, „może pochodzić z arabskiego *el* ‘Bóg’ oraz *or* ‘światło’, miałyby więc znaczyć pierwotnie ‘Bóg jest moim światłem’; może też wywodzić się z greki – od *eleo* ‘lituję się’ (*Eleos* to czczone w starożytnych Atenach greckie uosobienie litości) albo – to jednak najmniej prawdopodobne – być formą imienia *Helena*” (2006: 108).

Eliasz

1 (XIX); Poznań; jako 2. imię; imię motywowane imieniem biblijnego proroka (zob. 5.1.1.2.); imię utworzone od męskiego *Eliasz* (hebr. *Elijāh(ū)*) – imię teoforyczne, oznaczające 'Jahwe jest moim Bogiem' – por. Grzenia 2006: 109; Fros i Sowa II: 130).

Elżbieta

12 (4 – XVII; 5 – XVIII; 3 – XX); Wilno, Kraków, Warszawa, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 10 × (Wilno, Kraków, Warszawa, Lwów), jako 2. imię 2 × (Przemyśl, Lwów); imię motywowane imieniem biblijnej niewiasty (zob. 5.1.1.1.); od hebr. imienia teoforycznego *Elisheba* 'Bóg moją przysięgą' (por. Fros i Sowa II: 142; Grzenia 2006: 111).

Emerencjanna

1 (XVIII); Wilno; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia łacińskiego od cognomen *Emerentiana* (od *ēmereō* 'odsłużyć, wysłużyć') (por. Fros i Sowa II: 153–154).

Eufemia

5 (2 – XVII; 3 – XVIII); Lublin, Wilno, Warszawa; jako 1. imię 1 × (Lublin), jako 2. imię 4 × (Lublin, Wilno, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia greckiego (*eu* 'dobry', *phemia* 'wroźba, obietnica szczęścia'), przejęte do łac. *Euphemia* (por. Fros i Sowa II: 204)²⁶⁷.

Eufrazja

21 (12 – XVII; 8 – XVIII; 1 – XIX); Lublin, Wilno, Warszawa, Kraków, Poznań, Lwów; jako 1. imię 15 × (Lublin, Wilno, Warszawa, Kraków, Poznań, Lwów), jako 2. imię 6 × (Lublin, Wilno, Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia greckiego (*eu* 'dobry', *phrasis* 'słowo, wyrażanie się') przejęte do łac. *Euprasia*, *Eufrasia* (por. Fros i Sowa II: 205).

Eufrazyna

1 (XVIII); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od imienia *Eufrozyna* (zob. imię *Eufrozyna*).

²⁶⁷ Grzenia podaje: „Imię żeńskie pochodzące z greckiego *éuphēmos* 'dobrze, pomyślnie wróżący, dobrze brzmiący' co rozumiano także jako 'przychylny, święty' (2006: 118).

Eufrozyna

18 (7 – XVII; 9 – XVIII; 2 – XIX); Lublin, Wilno, Warszawa, Kraków, Poznań, Lwów; jako 1. imię 16 × (Lublin, Wilno, Warszawa, Kraków, Poznań, Lwów), jako 2. imię 2 × (Lwów, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia greckiego (*euphrosýnē* `radość') przejęte do łac. *Euphrosyne*, w mitologii greckiej imię to nosiła jedna z trzech charyt (por. Grzenia 2006: 118; Fros i Sowa II: 208).

Eugenia

2 (1 – XVII; 1 – XIX); Wilno, Lwów; jako 1. imię 1 × (Lwów); jako 2. imię 1 × (Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Eugeniusz* (od gr. *eu* `dobrze' i *génos* `ród, plemię, pochodzenie' przejęte do łac. *Eugenia*).

Ewa

1 (XVIII); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem postaci biblijnej (zob. 5.1.1.1.); z hebr. *hawwa* `dająca życie, matka' (w Septuagincie *Eua*, w Wulgacie *Eva*)²⁶⁸ (por. Grzenia 2006: 120).

Febronia

10 (8 – XVII; 2 – XVIII); Lublin, Wilno, Kraków, Poznań, Lwów; jako 1. imię 6 × (Lublin, Wilno, Kraków, Lwów), jako 2. imię 4 × (Lublin, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); z j. łac., od imienia boga *Febrosa* (por. Fros i Sowa II: 279).

Felicjana

6 (4 – XVII; 2 – XVIII); Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 4 × (Wilno, Poznań, Lwów), jako 2. imię 2 × (Poznań, Lwów); imię motywowane imieniem świętego (5.1.2.2.2.); od męskiego imienia *Felicjan* (*F.* z łac. *Felicianus* było przydomkiem od imienia *Felix* `szczęśliwy') (por. Grzenia 2006: 124).

²⁶⁸ Odnośnie do etymologii tego imienia Z. Abramowicz pisze: „Najczęściej wprowadzana jest z hebr. *chavvah* `żyjąca, dająca życie, matka'. Znane są także inne etymologie. Większość z nich łączy jednak to imię z dawaniem życia. Dopiero w późnym okresie rabinizmu zaczęto łączyć etymologię imienia Ewa z aram. słowem *chewja* oznaczającym węża” (2003: 607).

Felicjanna

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane prawdopodobnie imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); od imienia *Felicjana* (zob. imię *Felicjana*).

Filomena

3 (2 – XIX; 1 – XX); Wilno, Lwów, Kraków; jako 1. imię 1 × (Lwów), jako 2. imię 1 × (Wilno), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie pochodzenia greckiego, analogiczne do imienia *Filomen* (*philos* 'drogi, miły, przyjaciel', *menos* 'męstwo, siła życiowa, moc, odwaga') (por. Fros i Sowa II: 317).

Franciszka

29 (7 – XVII; 16 – XVIII; 4 – XIX; 2 – XX); Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa, Wilno, Lwów; jako 1. imię 15 × (Lublin, Poznań, Warszawa, Kraków, Lwów), jako 2. imię 13 × (Wilno, Poznań, Warszawa, Kraków, Lublin, Lwów), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem błogosławionej (zob. 5.1.2.2.1.); forma żeńska imienia *Franciszek* (germ. *frank* 'wolny, wolno urodzony' – Grzenia 2006: 128; według SEMot pierwotne znaczenie *franciscus* 'pochodzący z plemienia Franków'; według Frosa i Sowy „jest to imię wywodzące się z języka włoskiego. Pochodzi ono od określenia *francesco* 'Francuz, Francuzik'” [Fros i Sowa II: 357]).

Gabriela

7 (2 – XVII; 3 – XVIII; 1 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa; jako 1. imię 5 × (Lublin, Poznań, Warszawa, Kraków), jako 2. imię 2 × (Warszawa, Kraków); imię może odsyłać do treści angelologicznych (zob. 5.1.1.3.); forma żeńska imienia *Gabriel* (G. z hebr. *geber* 'mąż, silny' oraz *el* 'Bóg') (por. Fros i Sowa II: 413; Grzenia 2006: 131).

Gertruda

4 (XVII); Kraków, Lublin, Poznań; jako 1. imię 2 × (Lublin, Kraków), jako 2. imię 2 × (Lublin, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię germ. (*gēr* 'oszczep'; *trud* 'siła, potęga' – por. Grzenia 2006: 134; SEMot: 46)²⁶⁹.

²⁶⁹ Fros i Sowa, drugi człon wyprowadzają od *trude* 'wierny, drogi, miły' (II: 478).

Grażyna

1 (XX); Kraków jako 2. imię; brak motywacji religijnej dla tego imienia (nieznane jest imię chrzestne zakonnicy noszącej to imię, możliwe bowiem, że imię to pozostało bez zmiany); imię literackie (litewskie *gražus* 'piękny') (por. Grzenia 2006: 137).

Helena

15 (4 – XVII; 10 – XVIII; 1 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Warszawa, Poznań; jako 1. imię 7 × (Kraków, Lublin, Wilno, Warszawa), jako 2. imię 8 × (Warszawa, Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); z grec. *hele* 'blask, jasność' lub *heláne* 'pochodnia' (por. Grzenia 2006: 143); Fros i Sowa wskazują na jeszcze inną interpretację: pochodzenie od wyrazu *helené* 'kosz trzciny' ²⁷⁰ (por. Fros i Sowa III: 15; por. też SEMot: 51).

Hiacynta

1 (XVIII); Lublin; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Hiacynt* (*H.* od gr. *Hyakinthos*, imienia młodzieńca z mitologii greckiej) (por. Fros i Sowa III: 58–59).

Hieronima

10 (4 – XVII; 4 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Lwów, Poznań, Warszawa; jako 1. imię 8 × (Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów), jako 2. imię 2 × (Warszawa, Lublin); imię motywowane imieniem świętego z rodziny karmelitańskiej (zob. 5.1.2.1.); odpowiednik męskiego *Hieronim* (*H.* od gr. *hierós* 'święty, poświęcony bóstwu' i *ónyma* (*ónoma*) 'imię') (por. Grzenia 2006: 149; por. też Fros i Sowa III: 61).

Hilaria

2 (1 – XVII; 1 – XVIII); Wilno; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); odpowiednik męskiego *Hilary* (*H.* od łac. przydomka *Hilarius*; od *hilaris* 'pogodny, wesoły') (por. Grzenia 2006: 149).

Hipolita

1 (XVII); Wilno jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); odpowiednik męskiego *Hipolit* (*H.* od gr.

²⁷⁰ 'Kosz trzciny' – w związku z koszami trzcinyowymi noszonymi w procesjach ku czci Artemidy (SEMot: 51).

Hippólytos; hoppos 'koń' oraz *lytos* 'rozwiązać, puścić wolno') (por. Grzenia 2006: 150).

Honorata

1 (XIX), Wilno jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Honorat* (*H.* od łac. *Honoratus*, co powstało od apelatywu *honoratus* 'czczony, szanowany') (por. Grzenia 2006: 150–151; Fros i Sowa III: 88, 91).

Ignacja

4 (3 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Warszawa; jako 3. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); odpowiednik męskiego *Ignacy* (etymologia imienia *Ignacy* nie do końca jest jasna, być może od łac. *ignis* 'ogień') (por. Grzenia 2006: 154; Fros i Sowa III: 117).

Immakulata

1 (XX); Lwów; jako 2. imię; imię motywowane tytułem NMP (zob. 5.2.); z łac. *immaculata* dosłownie 'niepokalana'.

Izabela

6 (2 – XVII; 2 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Warszawa, Lublin, Poznań, Wilno; jako 1. imię 5 × (Kraków, Warszawa, Lublin, Poznań, Wilno), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); jest to hiszpańska wersja imienia *Elżbieta* lub pochodzi od imienia biblijnej królowej *Jezabel/ Isabel* (por. Fros i Sowa III: 163).

Jadwiga

9 (5 – XVIII; 2 – XIX; 2 – XX); Kraków, Lublin, Lwów, Wilno, Poznań; jako 1. imię 5 × (Kraków, Lublin, Lwów), jako 2. imię 3 × (Kraków, Poznań, Wilno), jako 3. imię 1 × (Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie germańskiego pochodzenia (por. stwaniem *Hathawiga, Hadewig*), obydwa człony, które utworzyły to imię złożone – *hadu* i *wig* – oznaczały 'walkę'²⁷¹ (przejęte do łac. *Hedwigis*) (por. Fros i Sowa III: 181).

Joachima

4 (XIX); Kraków, Warszawa; jako 1. imię 2 × (Kraków, Warszawa), jako 2. imię 2 × (Kraków); imię motywowane imieniem biblijnym

²⁷¹ Lub *hadu* 'walka' i *wihan* 'walczyć' (por. SEMot: 57).

(zob. 5.1.1.2.); żeńska forma imienia *Joachim* (*J.* od hebr. *Jeho* 'Bóg Jahwe' i *jaqim* 'podnieść') (por. Fros i Sowa II: 321, 317; Grzenia 2006: 171).

Joanna

24 (8 – XVII; 10 – XVIII; 3 – XIX; 3 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 16 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów), jako 2. imię 6 × (Kraków, Lublin, Warszawa) jako 3. imię 2 × (Kraków); imię motywowane imieniem błogosławionej mniszki karmelitańskiej (zob. 5.1.2.1.); żeńska forma imienia *Jan* (*Joannes*) (por. Grzenia 2006: 172; Fros i Sowa III: 321).

Jolanta

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię o niejasnej etymologii. Najczęściej za podstawę uznaje się greckie wyrazy *ion* 'fiołek' oraz *ánthos* 'kwiat'²⁷² (por. Grzenia 2006: 172; Fros i Sowa III: 334).

Józefa

69 (9 – XVII; 32 – XVIII; 21 – XIX; 7 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Warszawa, Poznań, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 25 × (Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Warszawa, Lwów), jako 2. imię 44 × (Kraków, Lublin, Wilno, Warszawa, Lwów, Przemyśl); imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.1.2.); żeńska forma męskiego imienia *Józef* (*J.* z hebr. *Jo* 'Jahwe' i *jasaf* 'przydać, pomnożyć, dorzucić') (por. Fros i Sowa III: 343).

Judyta

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.1.1.); imię biblijne, pochodzące z hebr. *Jehudit* 'Żydówka' (por. Grzenia 2006: 176); też od hebr. *jehudith* 'chwalony, sławiony' (por. SEMot: 66).

Julia

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej karmelitanki (zob. 5.1.2.1.); „imię żeńskie powstałe w starożytnym Rzymie jako przydomek od nazwy rodowej *Julii*; *Julia* 'kobieta z rodu *Julii*'” (Grzenia 2006: 176).

²⁷² „Starożytni Grecy uznawali fiołek za kwiat święty, w chrześcijaństwie symbolizuje on pokorę, a często wiązano go z Matką Boską” (Grzenia 2006: 172).

Julianna

7 (5 – XVIII; 1 – XIX; 1 – XX); Kraków, Wilno, Warszawa, Poznań; jako 1. imię 2 × (Kraków, Wilno), jako 2. imię 5 × (Kraków, Wilno, Warszawa, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma męskiego imienia *Julian* (J. od łac. cognomen *Julianus/a* utworzone od nomen gentile *Julius*)²⁷³ (por. Fros i Sowa III: 374; Grzenia 2006: 177).

Justyna

3 (1 – XVIII; 2 – XIX); Wilno, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 2 × (Warszawa, Lwów), jako 2. imię 1 × (Wilno); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma męskiego imienia *Justyn* (J. imię łacińskie utworzone od imienia *Just*²⁷⁴) (por. Fros i Sowa III: 388–390; Grzenia 2006: 179).

Karmela

1 (XIX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane biblijną nazwą góry (zob. 5.1.1.4.); imię utworzone od nazwy góry Karmel (hebr. *karmel* 'ogród Boży' lub 'winnica Boża').

Karolina

3 (2 – XVIII; 1 – XIX); Lublin, Lwów, Poznań; jako 1. imię 1 × (Poznań), jako 2. imię 2 × (Lublin, Lwów); imię motywowane imieniem bł. karmelitanki (zob. 5.1.2.1.); żeńska forma imienia *Karol*²⁷⁵ (do polszczyzny przyszło z języka włoskiego [*Carolina*] i francuskiego [*Caroline*]) (por. Fros i Sowa III: 437; Grzenia 2006: 437).

Kasylda

1 (XIX); Wilno; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia arabskiego, spokrewnione z hebr. *Kasja* 'kora, dziki cynamon, roślina wydająca miły zapach' (por. Fros i Sowa III: 456).

Katarzyna

35 (13 – XVII; 15 – XVIII; 5 – XIX; 2 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 23 × (Kraków, Lublin,

²⁷³ Zapis z geminatą *Julianna* pochodzi z XV w. (zob. Grzenia 2006: 177).

²⁷⁴ Według SEMot: 67, cognomen *Justinus* od cognomen *Justus* (od *iustus* 'sprawiedliwy, prawy').

²⁷⁵ Por. stwieniem *karl* 'mężczyzna, człowiek, małżonek, ukochany' (SEMot: 69).

Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl), jako 2. imię 9 × (Kraków, Lublin, Poznań, Lwów); jako 3. imię 3 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem świętej karmelitanki (zob. 5.1.2.1.); z grecc. *katharós* 'czysty, bez skazy' (por. Grzenia 2006: 186; Fros i Sowa III: 458).

Kazimiera

13 (1 – XVII; 6 – XVIII; 5 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 6 × (Kraków, Wilno, Lublin, Lwów), jako 2. imię 6 × (Kraków, Wilno, Poznań), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma imienia *Kazimierz* (K. imię słowiańskie; *kazić* 'niszczyć' oraz *mir* 'pokój') (por. Grzenia 2006: 187).

Klara

15 (6 – XVII; 6 – XVIII; 2 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań; jako 1. imię 10 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno), jako 2. imię 5 × (Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie powstałe z łac. przydomka *Clara* (*clarus* 'jasny, sławny, głośny') (por. Grzenia 2006: 189; Fros i Sowa III: 480).

Kolumba

19 (11 – XVII; 7 – XVIII; 1 – XX); Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 13 × (Lwów, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań), jako 2. imię 6 × (Wilno, Lublin, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie pochodzenia łac. (od *columba -ae* 'gołębica, gołąbka') (por. Fros i Sowa III: 504).

Konsolata

2 (XVIII); Wilno; jako 1. imię 1 × (Wilno), jako 2. imię 1 × (Wilno); imię motywowane tytułem Matki Boskiej – Pocieszenia (zob. 5.2.); imię pochodzi od łac. wyrazu *consolatio -onis* 'pocieszenie'.

Konstancja

34 (16 – XVII; 13 – XVIII; 4 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 13 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Lwów, Przemyśl), jako 2. imię 20 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów), jako 3. imię 1 × (Lublin); imieniu patronuje bł. karmelitanka (zob. 5.1.2.1.); żeńskie imię łac. utworzone od męskiego cognomen

Constantius (*constans* 'stały, stateczny, konsekwentny')²⁷⁶ (por. Fros i Sowa III: 515).

Kornelia

3 (XVIII); Kraków, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 1 × (Lwów), jako 2. imię 2 × (Kraków, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie odpowiadające męskiemu *Kornel*, *Korneliusz* (z łac. od nomen gentile *Cornelius*) (por. Grzenia 2006: 196; Fros i Sowa III: 524).

Krystyna

19 (6 – XVII; 9 – XVIII; 2 – XIX; 2 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Poznań, Wilno; jako 1. imię 15 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Poznań), jako 2. imię 4 × (Wilno, Warszawa, Kraków); imię motywowane biblijnie (zob. 5.1.1.4.); imię żeńskie odpowiednik męskiego *Krystyn* (jest to dawne przyswojenie łac. imienia *Christina* pochodzącego od męskiego imienia *Christinus*; imię utworzone od *christinus* 'należący do Chrystusa, wyznawca Chrystusa, chrześcijanin' [zob. Malec 1992: 88; por. SEMot: 75]).

Ksawera

7 (4 – XVIII; 3 – XIX); Warszawa, Poznań, Kraków; jako 1. imię 2 × (Kraków, Warszawa), jako 2. imię 5 × (Kraków, Warszawa, Poznań); imię motywowane hagianimicznym przydomkiem (zob. 5.1.2.2.3.); odpowiednik męskiego imienia *Ksawery*, powstałego od przydomka hagianimicznego (por. Grzenia 2006: 199–200).

Kunegunda

11 (2 – XVII; 7 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań; jako 1. imię 8 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań), jako 2. imię 3 × (Wilno, Lublin, Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie dwuczłonowe pochodzenia germ. *kunni-* 'ród, plemię' i *-gund* 'walka' (por. Fros i Sowa III: 547).

Ludwika

9 (3 – XVII; 4 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 6 × (Lublin, Wilno, Poznań, Lwów), jako 2. imię 1 × (Lublin), jako 3. imię 2 × (Kraków); imię motywowane

²⁷⁶ Grzenia podaje „odpowiednik męskiego imienia *Konstanty*” (2006: 194).

imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Ludwik* (L. z germ. *hlut* 'słynny, sławny' i *wik* 'walka, bitwa' – por. Fros i Sowa III: 653; Grzenia 2006: 216).

Ludwina

2 (1 – XVII; 1 – XVIII); Kraków, Lublin; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia germańskiego, *liut* 'lud, zgromadzenie ludu' i *wini* 'przyjaciel' (Fros i Sowa III: 656).

Łucja

1 (XX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma łacińskiego imienia *Lucius* (por. Fros i Sowa III: 672).

Magdalena

41 (16 – XVII; 17 – XVIII; 6 – XIX; 2 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl, Warszawa; jako 1. imię 23 × (Lublin, Wilno, Poznań, Kraków, Warszawa, Lwów), jako 2. imię 17 × (Kraków, Lwów, Warszawa, Poznań, Wilno, Przemyśl, Lublin), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.1.1.); imię żeńskie pochodzące od przydomka Marii z Magdali. *Magdala* w aramejskim to nazwa miejscowości nad jeziorem Genezaret (w hebr. *Migdal* 'wieża ryb') (por. Fros i Sowa IV: 10).

Magdalena de Pazii

1 (XVIII); Lwów; jako 1. imię; imię motywowane imieniem i przydomkiem świętej karmelitanek (zob. 5.1.2.1.); imię (etymologia zob. imię *Magdalena*) i przydomek przeniesione w całości do kategorii imienia.

Maksymiliana

1 (XVIII); Warszawa; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma imienia *Maksymilian* (M. od łac. przydomka *Maksymilianus* – por. Fros i Sowa IV: 41).

Małgorzata

17 (3 – XVII; 9 – XVIII; 1 – XIX; 4 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, Poznań, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 12 × (Lwów, Przemyśl, Kraków, Poznań), jako 2. imię 5 × (Kraków, Poznań, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); z gr., *margaritēs* 'perła' (por. Fros i Sowa IV: 52).

Marcela

3 (1 – XVII; 2 – XVIII); Lublin; jako 1. imię 2 × (Lublin), jako 2. imię 1 × (Lublin); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Marceli* (z j. łac. od nazwy starorzymskiego rodu *Marcelli*) (por. Grzenia 2006: 226–227).

Marceliana

1 (XVIII); Lwów; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od imienia *Marcelina*, które jest żeńską formą łacińskiego imienia *Marcelin* (*M.* z łac. od cognomen utworzonego od nazwy rodu *Marcelli*) (por. Fros i Sowa IV: 78, 82).

Marcina

1 (XVIII); Lwów; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); żeńska forma łacińskiego imienia teoforycznego *Marcin* (pierwotnie znaczyło 'należący do Marsa, poświęcony Marsowi' [Fros i Sowa IV: 85]).

Marcjanna

1 (XVIII); Wilno; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Marcjan* (*M.* z łac. od cognomen *Martianus*) (por. Fros i Sowa IV: 94–96).

Maria

124 (16 – XVII; 19 – XVIII; 35 – XIX; 54 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Warszawa, Lwów, Przemyśl; jako: 1. imię 95 × (Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl, Warszawa), 2. imię 27 × (Lublin, Kraków, Lwów, Poznań, Wilno, Warszawa, Przemyśl), 3. imię 2 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem Najświętszej Marii Panny (zob. 5.1.1.1.); pochodzi ze zgrecyzowanego hebrajskiego *Mirjam*; najprawdopodobniej łączy się z akadzyjskim słowem *marjam* 'napawa radością'²⁷⁷ (por. Fros i Sowa IV: 103–104; Grzenia 2006: 230).

²⁷⁷ Znanych jest ponad 80 etymologii tego imienia. Szczegółowo tym zagadnieniem zajął się A. Klawek w tekście *Etymologia imienia Maria* (Klawek 1948). Na niejednoznaczność etymologii imienia *Maria* zwracają również uwagę Fros i Sowa: „Na temat jego pochodzenia wypracowano wiele hipotez. Jedni wyprowadzają to imię od *mara* 'być tłustym', a w dalszym znaczeniu 'być pięknym', i tłumaczą je przez 'piękna'. Inni wywodzą je z egipskiego *meri-jam* i tłumaczą 'ukochana przez Jahwe, ukochana przez Boga' lub 'miłująca Boga'. Według Hieronima, imię to znaczy 'pani'. Jeszcze inny wywodzą je od czasownika *rawah*, który znaczy 'pocić', i sądzą, że imię *Maria* znaczy 'napawająca radością, przyczyna naszej radości'” (Fros i Sowa IV: 104).

Mariancilla

4 (3 – XVII; 1 – XIX); Warszawa, Kraków, Lublin; jako 1. imię 3 × (Lublin, Warszawa, Kraków), jako 2. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem Najświętszej Marii Panny i znaczeniem apelatywu (zob. 5.1.1.4.); *compositum* utworzone od imienia *Maria* i łacińskiego apelatywu *ancilla* 'niewolnica, służebnica'.

Marianna

16 (6 – XVII; 10 – XVIII); Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Poznań, Lwów; jako 1. imię 14 × (Lublin, Kraków, Warszawa, Wilno, Lwów), jako 2. imię 2 × (Poznań, Lwów); imię motywowane imieniem świętego (lub odsyła do osoby Matki Bożej) (zob. 5.1.2.2.2.); „Imię żeńskie, które jest wariantem imienia *Marian*, a w takim razie pierwotnie mogło znaczyć 'należąca do Mariusa, do rodu Mariuszów'. W związku z tym jednak, że imię to znane jest wyłącznie jako chrześcijańskie, jego pierwotne znaczenie objaśnia się jako 'należąca do Marii, służebnica Marii (Matki Bożej)'" (Grzenia 2006: 232).

Marta

24 (6 – XVII; 12 – XVIII; 5 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lwów, Wilno, Lublin, Warszawa, Poznań; jako 1. imię 21 × (Lublin, Kraków, Poznań, Warszawa, Lwów, Wilno), jako 2. imię 3 × (Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.1.1.); z aram. *Martā* 'pani' (por. Fros i Sowa IV: 204).

Maurycja

1 (XIX); Wilno; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); imię żeńskie utworzone od męskiego *Maurycy* (*M.* imię pochodzenia łac. *Maurus* 'Maur, człowiek pochodzący z Mauretanii' – por. Grzenia 2006: 239).

Michaela

5 (1 – XVII; 2 – XVIII; 1 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Warszawa, jako 1. imię 4 × (Lublin, Kraków, Warszawa), jako 2. imię 1 × (Lublin); imię motywowane biblijnie (zob. 5.1.1.3.); imię żeńskie, zawierające pierwiastek teoforyczny *el*, utworzone od męskiego *Michael* (*Michał*) (hebr. *mika'el* 'Któż jak Bóg') (por. Grzenia 2006: 241; etymologia imienia *Michał* zob. też Fros i Sowa IV: 280).

Michalina

2 (1 – XVIII; 1 – XIX); Kraków; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeński odpowiednik męskiego *Michał* (Grzenia 2006: 241)²⁷⁸.

Mieczysława

1 (XIX); Kraków; jako 1. imię; motywacja nadania tego imienia w zakonie nie jest do końca jasna (brak jasnej motywacji religijnej, można jedynie odesłać do *Zywota świętobliwego Mieczysława, księcia polskiego*²⁷⁹); żeński odpowiednik męskiego *Mieczysław* (M. imię słowiańskie; *mietać* 'rzucać, miotać' i *sława*) (Grzenia 2006: 243).

Miriam

1 (XX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem NMP, Matki Chrystusa (zob. 5.1.1.1.); „To biblijne imię pochodzenia semickiego. Wywodzi się z języka hebrajskiego *Mirjam* lub aramejskiego *Marjam*. Semantycznie objaśnia się jako 'gorycz, smutek', 'pani', 'napawająca radością, przyczyna naszej radości' lub ukochana przez Jahwe'. Najprawdopodobniej imię ma swoje źródło w egipskim *Mrjt* 'ukochana'. W Biblii jest imieniem męskimi żeńskim (np. 1 Krn 4,17)“ (Fros i Sowa IV: 314)²⁸⁰.

Nepomucena

2 (1 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Lwów; jako 2. imię 1 × (Lwów), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane przydomkiem świętego (zob. 5.1.2.2.3.); imię żeńskie utworzone od przydomka odmiejscowego *Nepomucen* (od nazwy miejscowej *Nepomuk* [wcześniej *Pomuk*]) (por. Malec 1997: 185).

Onufria

7 (3 – XVIII; 4 – XIX); Kraków, Lublin, Warszawa; jako 1. imię 3 × (Kraków, Lublin), jako 2. imię 3 × (Kraków, Lublin), jako 3. imię 1 × (Warszawa); imię motywowane imieniem świętej

²⁷⁸ U Frosa i Sowy znajdujemy: „jest to forma spieszczona imienia żeńskiego Michaela“ (IV: 279).

²⁷⁹ Zob. https://pl.wikisource.org/wiki/%C5%BBywot_%C5%9Bwi%C4%99tobliwego_Mieczys%C5%82awa,_ksi%C4%99cia_polskiego (dostęp: listopad 2018).

²⁸⁰ Fragment z 1 Krn 4, 17, to jedyny przykład, gdzie to imię może dotyczyć syna, nie jest to jednak pewne (zwróciła mi na to uwagę w recenzji p. prof. Zofia Abramowicz).

(zob. 5.1.2.2.1.); żeński odpowiednik imienia *Onufry* (od egipskiego imienia teoforycznego *Ounophris* za pośrednictwem gr.) (por. Fros i Sowa IV: 449)²⁸¹.

Paula

7 (1 – XVII; 2 – XVIII; 1 – XIX; 3 – XX); Lublin, Kraków, Lwów; jako 1. imię 3 × (Lublin), jako 2. imię 4 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia łac.; genetycznie odpowiednik męskiego *Paulus* (Fros i Sowa IV: 535).

Paulina

1 (XVIII); Lublin; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); forma żeńska imienia *Paulin* (P. z łac.; cognomen od imienia *Paulus*) (Fros i Sowa IV: 544).

Pelagia

3 (1 – XVII; 2 – XVIII); Kraków, Lwów; jako 1. imię 2 × (Lwów), jako 2. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); „Imię żeńskie powstałe od przydomka *Pelagia*, który nosiła Afrodyta – grecka bogini miłości i opiekunka żeglarzy. Przydomek ten powstał z grec. przymiotnika *pelágios* (r. ż. *pelagia*) ‘morski’” (Grzenia 2006: 269)²⁸².

Petronela

9 (2 – XVII; 7 – XVIII); Wilno, Warszawa, Kraków, Lublin, Lwów; jako 1. imię 5 × (Warszawa, Wilno, Lwów), jako 2. imię 4 × (Kraków, Lublin, Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia łac., od męskiego *Petronius*. Genetycznie cognomen od nomen gentile *Petronia* (por. ród Petroniuszów) (por. Fros i Sowa IV: 585).

Rafaela

4 (1 – XIX; 3 – XX); Kraków, Lwów; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 3 × (Kraków, Lwów); imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie, zawierające pierwiastek teo-

²⁸¹ Grzenia zaś podaje: „Imię męskie pochodzenia greckiego; powstało z wyrażenia *onophorbós*, w którego skład weszły wyrazy *ónos* ‘osioł’ i *phérbō* ‘paść’; pierwotnie było to imię oznaczające ‘pasterz osłów’” (2006: 262).

²⁸² Fros i Sowa podają, że imię pochodzi od męskiego *Pelagiusz*, a męskie imię od greckiego przymiotnika (IV: 566).

foryczny *el*, utworzone od męskiego *Rafael* (*Rafał*) (hebr. *Rapha'el* 'Bóg uzdrawia') (por. Grzenia 2006: 275; Fros i Sowa V: 12).

Redempta

2 (XX); Przemyśl, Kraków; jako 1. imię 1 × (Przemyśl), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem błogosławionego karmelity (zob. 5.1.2.2.1.); imię utworzone od tytułu Chrystusa, łac. *Redemptor* 'Odkupiciel' lub od wyrazu *redemptus* 'odkupiony' (por. Fros i Sowa V: 43).

Regina

1 (XVIII); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.) lub tytułem mariologicznym (*Regina Coeli*); imię pochodzenia łac., genetycznie cognomen (*Reginus/ina* utworzone od cognomen *Rex*); por. też łac. wyraz pospolity *regina* 'królowa' (por. Fros i Sowa V: 44).

Rozalia

27 (10 – XVII; 15 – XVIII; 2 – XIX); Wilno, Warszawa, Kraków, Lublin, Poznań, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 20 × (Wilno, Warszawa, Kraków, Lublin, Poznań, Lwów), jako 2. imię 7 × (Kraków, Lublin, Warszawa, Wilno, Lwów); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); etymologia nie do końca jasna. Prawdopodobnie jest to wynik połączenia łacińskich wyrazów *rosa* 'róża' i *lilium* 'lilia'. „Możliwe także, iż imię *Rozalia* powstało na gruncie języka włoskiego od imienia *Rosa*. Nie jest też wykluczone, że jest to późniejszy wariant germańskiego imienia *Roscelina*, które powstało z elementów *hrōth* 'sława, zwycięstwo' i spieszczającego przyrostka *-lin*” (Grzenia 2006: 285; por. też Fros i Sowa V: 115).

Róża

4 (1 – XVII; 3 – XVIII); Wilno, Lublin, Lwów; jako 1. imię 3 × (Lublin, Wilno, Lwów), jako 2. imię 1 × (Lublin); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); od łac. *Rosa* użytego jako cognomen od wyrazu pospolitego *rosa* 'róża' (por. Fros i Sowa V: 117).

Salezja

1 (XIX); Wilno; jako 2. imię; imieniu patronuje święty (zob. 5.1.2.2.2.); imię utworzone od przydomka *Salezja* (od n. *Sales*) (por. Malec 1997: 184).

Salomea

9 (7 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Lublin, Lwów; jako 1. imię 3 × (Kraków, Lwów), jako 2. imię 5 × (Kraków, Lublin), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem postaci biblijnej (zob. 5.1.1.1.); imię żeńskie wywodzące się z j. hebr. od *šalom* 'pokój, pomyślność' lub *shalam* 'postawić, podłożyć' (Fros i Sowa V: 176).

Sebalda

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); imię żeńskie utworzone od męskiego *Sebald* (*Sebald*, to imię złożone pochodzenia germ. od *sig* 'zwycięstwo' i *bald* 'śmiały, odważny, zuchwały') (por. Fros i Sowa V: 209).

Sebastiana

2 (XVIII), Warszawa, Lublin, jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeński odpowiednik męskiego *Sebastian* (S. od gr. *sebastós* 'czcigodny, dostoyny, święty, znakomity', por. Grzenia 2006: 291).

Serafina

3 (1 – XVII; 1 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Wilno; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 2 × (Wilno); imię może odsyłać do treści biblijnych (angelologicznych) (zob. 5.1.1.3.); żeńska forma imienia *Serafin* (S. z hebr. *serāphīm* 'płonący, palący') (por. Fros i Sowa V: 228–230; por. też Grzenia 2006: 292).

Stanisława

7 (1 – XVIII; 5 – XIX; 1 – XX); Kraków, Warszawa, Wilno, Przemysł; jako 1. imię 3 × (Kraków, Warszawa, Wilno), jako 2. imię 4 × (Kraków, Wilno, Przemysł); imię motywowane imieniem błogosławionego karmelity (zob. 5.1.2.1.); odpowiednik męskiego *Stanisław* (S. imię słowiańskie; *stani* od czas. *stać* i *staw*) (por. Grzenia 2006: 296–297).

Stefania

3 (2 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Poznań; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 2 × (Kraków, Poznań); imię motywowane imieniem błogosławionej (zob. 5.1.2.2.1.); odpowiednik męskiego *Stefan* (od imienia gr. *Stéphanos*, od rzecz. *stéphanos* 'wieniec, korona') (por. Grzenia 2006: 297–298).

Tekla

14 (1 – XVII; 11 – XVIII; 2 – XIX); Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa, Wilno, Lwów; jako 1. imię 7 × (Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa, Wilno), jako 2. imię 6 × (Warszawa, Lublin, Lwów), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie wywodzące się z j. gr. od *theóklés* (złożenie elementów *theós* 'Bóg' i *kléos* 'sława, chwała'), imię *Tekla* powstało jako skrócenie greckiego imienia *Theókleia* (por. Fros i Sowa V: 420; Grzenia 2006: 306).

Teodora

1 (XVIII); Warszawa; jako 3. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); żeńska forma imienia *Teodor* (*T.* od gr. *theós* 'Bóg' i *dōros* 'dar, darowany, dany') (por. Grzenia 2006: 307).

Teofila

6 (4 – XVII; 2 – XVIII); Wilno, Lublin, Lwów; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1..2.2.2.); żeńska forma imienia *Teofil* (*T.* od gr. *theós* 'Bóg' i *filos* 'przyjaciel') (por. Grzenia 2006: 308).

Teresa

159 (56 – XVII; 63 – XVIII; 29 – XIX; 11 – XX); Kraków, Lublin, Wilno, Lwów, Poznań, Warszawa, Przemyśl; jako 1. imię 62 × (Kraków, Lublin, Wilno, Poznań, Lwów, Przemyśl, Warszawa), jako 2. imię 91 × (Lublin, Kraków, Lwów, Wilno, Warszawa, Poznań), jako 3. imię 6 × (Kraków, Warszawa, Lublin, Lwów, Poznań); imię motywowane imieniem wielkich świętych zakonu karmelitańskiego (zob. 5.1.2.1.); imię o niejasnej etymologii. „Najczęściej przyjmuje się, że jest to żeńska forma bizantyńskiego imienia męskiego *Tarásios*, ale nie jest to pewne” (Fros i Sowa V: 493); Według Grzeni zaś jest to „imię żeńskie pochodzenia greckiego. Wywodzi się je na ogół z nazwy *Thera* (...) – wyspy na Morzu Egejskim, miałyby więc pierwotnie znaczyć 'pochodząca z Thery'; wedle innej hipotezy powstało z greckiego wyrazu polspolitego *teresis* 'obrona, opieka'” (Grzenia 2006: 308–309).

Terezitta

1 (XX); Lublin; jako 1. imię; imię motywowane imieniem wielkich świętych zakonu karmelitańskiego (zob. 5.1.2.1.); jest to z pochodzenia zdrobnienie imienia *Teresa*, z hiszpańskiego i włoskiego *Teresita* (udźwięcznienie *s > z* i geminacja w sufiksie *-ita > -itta*).

Terezyta

1 (XX); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem wielkich świętych zakonu karmelitańskiego (zob. 5.1.2.1.); jest to z pochodzenia zdrobnienie imienia *Teresa*, z hiszpańskiego i włoskiego *Teresita* (udźwięcznienie *s > z* i wymiana w sufiksie *-ita > -yta*).

Urszula

22 (5 – XVII; 12 – XVIII; 4 – XIX; 1 – XX); Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa, Wilno, Lwów, Przemyśl; jako 1. imię 15 × (Kraków, Lublin, Poznań, Warszawa, Wilno, Lwów, Przemyśl), jako 2. imię 6 × (Warszawa, Lublin, Kraków, Lwów), jako 3. imię 1 × (Warszawa); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie wywodzące się z j. łac. *ursa* 'niedźwiedzica' (Rzymianie posiadali cognomen m. *Ursulus* i ż. *Ursula* – zob. Fros i Sowa V: 623; por. SEMot: 131).

Waleria

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia łac. „genetycznie cognomen żeńskie *Valeria* utworzone od nomen gentiliuim” (Fros i Sowa IV: 21).

Waleriana

1 (XIX); Lublin; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2); forma żeńska męskiego *Walerian* (W. od łac. cognomen *Valerianus*, utworzone od nomen gentile *Valerius* – por. Fros i Sowa VI: 22).

Weronika

7 (5 – XIX; 2 – XX); Kraków, Warszawa, Przemyśl, Wilno; jako 1. imię 2 × (Kraków, Warszawa), jako 2. imię 4 × (Kraków, Przemyśl, Wilno), jako 3. imię 1 × (Warszawa); imię motywowane imieniem postaci z legendy chrześcijańskiej (zob. 5.1.1.4.); imię pochodzi z greckiego (*fero* 'nieść, nosić' i *vike* 'zwycięstwo' – zob. SEMot: 134); „jest to późnorzymska forma imienia greckiego *Berenikē*. W wiekach średnich imię to tłumaczono jako *ierē eikōn* 'święte oblicze' i łączono z tym podanie o „chuście Weroniki”²⁸³.

²⁸³ „W chrześcijaństwie imię to jest związane z legendą o chuście św. Weroniki. Miała ona według legendy z XII w., jako wyznawczyni Jezusa, otrzeć chustą Jego oblicze podczas drogi krzyżowej. Na chuście miało pozostać odbicie twarzy Jezusa, stąd powstała późniejsza pseudoetymologia imienia *Weronika* jako pochodzącego od wyrażenia *verum ikon* 'prawdziwy obraz': *vera-iconica > veronica*” (SEMot: 134).

Wiktorja

15 (5 – XVII; 9 – XVIII; 1 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Warszawa, Poznań, Lwów; jako 1. imię 10 × (Kraków, Lublin, Wilno, Lwów), jako 2. imię 4 × (Warszawa, Kraków, Poznań), jako 3. imię 1 × (Kraków); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię żeńskie od łac. *victoria* 'zwycięstwo' (por. Grzenia 2006: 324).

Wiktyma

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane znaczeniem łacińskiego apelatywu; od łac. *victima* 'ofiara'.

Wincencja

1 (XIX); Kraków; jako 2. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); imię żeńskie utworzone od męskiego *Wincencjan* (W. od łac. przydomka – por. Fros i Sowa VI: 157).

Winenta

3 (1 – XVIII; 2 – XIX); Wilno, Poznań; jako 1. imię 2 × (Wilno), jako 2. imię 1 × (Poznań); imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); imię żeńskie utworzone od męskiego *Wincenty* (od łac. cognomen *Vincentius*) (por. Grzenia 2006: 325).

Wincentyjna

1 (XVIII); Kraków; jako 1. imię; imię motywowane imieniem świętego (zob. 5.1.2.2.2.); imię żeńskie utworzone od męskiego *Wincenty* (od łac. cognomen *Vincentius*) (por. Grzenia 2006: 326).

Zofia

13 (10 – XVIII; 3 – XIX); Kraków, Lublin, Wilno, Poznań; jako 1. imię 7 × (Kraków, Lublin, Poznań, Wilno), jako 2. imię 6 × (Warszawa, Kraków, Lublin); imię motywowane imieniem świętej (zob. 5.1.2.2.1.); imię pochodzenia gr., od *sophia* 'mądrość, wiedza' (por. Fros i Sowa VI: 253).

Zuzanna

4 (XVIII); Kraków, Poznań, Warszawa, Lwów; jako 1. imię 1 × (Kraków), jako 2. imię 3 × (Warszawa, Poznań, Lwów); imię motywowane imieniem biblijnym (zob. 5.1.1.1.); imię biblijne, pochodzenia hebr., od *šūšhan* 'lilia' (por. Fros i Sowa VI: 265).

Wykaz skrótów

BJ	<i>Biblia Jerozolimska</i> (2006). Poznań: Wydawnictwo Pallotinum.
Dizionario	Pelliccia G., Rocca G. (red.). (1980). <i>Dizionario degli istituti di perfezione</i> . Roma: Edizioni Paoline.
NT	Nowy Testament
LM	Dinzelbacher P. (2002). <i>Leksykon mistyki</i> , B. Widła (przeł.). Warszawa: Verbinum.
LPTK	O'Collins G., Farrugia E.G. (2002). <i>Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim</i> , J. Ożóg, B. Żak (przeł.). Kraków: Wydawnictwo WAM.
SEMot	Malec M. (oprac.) (1995). <i>Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych. Cz. 2.: Imiona chrześcijańskie</i> . Kraków: IJP PAN.
SMTK	Kopaliński W. (1985). <i>Słownik mitów i tradycji kultury</i> . Warszawa: PIW.
SNT	Léon-Dufour X. (1998). <i>Słownik Nowego Testamentu</i> , K. Romaniuk (przeł. i oprac. polskie). Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha.
ST	Stary Testament
STB	Leon-Dufour X. (red.). (1990). <i>Słownik teologii biblijnej</i> . K. Romaniuk (przeł. i oprac. polskie). Poznań: Pallotinum.
SWB	Metzger B.M., Coogan M.D. (red.). (1999). <i>Słownik wiedzy biblijnej</i> , W. Chrostowski (konsult. wyd. pol.). Warszawa: Vocatio.

Bibliografia

- Abramowicz Z. (1993). *Imiona chrzestne białostoczan w aspekcie socjolingwistycznym (lata 1885–1985)*. Białystok: Dział Wydawnictw Filii UW.
- Abramowicz Z. (2003). Imiona Adam i Ewa i ich kulturowe implikacje i konotacje. W: Z. Abramowicz (red.), *Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 607–612.
- Abramowicz Z. (2006). Kulturowy aspekt onimizacji. W: Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz (red.), *Onimizacja i apelatywizacja*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 23–29.
- Abramowicz Z. (2007). Nazwy własne a symbolika narodowa. W: A. Cieślíkowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek (red.), *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*. Kraków: PAN-DIT, s. 113–122.
- Anusiewicz J. (1994). *Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Bauer Z., Leszkiewicz A. (2003). *Wielka Księga Świętych*, t. III. Kraków: Wydawnictwo Pinnex.
- Biblia Jerozolimska* (2006). Poznań: Wydawnictwo Pallotinum.
- Bijak U. (2013). *Nazwy wodne dorzecza Wisły. Potamonimy odapelatywne*. Kraków: PAN. Instytut Języka Polskiego.
- Biolik M. (2003). Badania onomastyczne na Warmii i Mazurach. Problemy badawcze i metodologiczne. W: M. Biolik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, s. 83–90.
- Biolik M. (2009). Imiona męskie używane w dobrach kamedułów wigierskich na Suwalszczyźnie w XVII wieku. *Onomastica*, LIII, s. 64–79.

- Biolik M. (2016). *Słowotwórstwo antroponimów nieoficjalnych*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Bizior R. (2010). O imionach nadawanych w Częstochowie w latach 2000–2009. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Filologia Polska. Językoznawstwo*, 7, s. 23–36.
- Bocian M. (2000). *Leksykon postaci biblijnych: ich dalsze losy w judaizmie, chrześcijaństwie, islamie oraz literaturze, muzyce i sztukach plastycznych*. Kraków: Wydawnictwo Znak.
- Bogunka M. (2005). *Gorsza płeć. Kobieta w dziejach Europy od antyku po XXI wiek*. Warszawa: Wydawnictwo Trio.
- Borek H. (1978). Socjolingwistyczne aspekty imiennictwa. *Onomastica*, XXIII, s. 163–175.
- Borkowska M. (1996). *Życie codzienne polskich klasztorów żeńskich w XVII–XVIII wieku*. Warszawa: PIW.
- Borkowska M. (2002). *Panny siostry w świecie sarmackim*. Warszawa: PWN.
- Borkowska M. (2004). *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. I: *Polska Zachodnia i Północna*. Warszawa: Wyd. DiG.
- Borkowska M. (2005). *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. II: *Polska Centralna i Południowa*. Warszawa: Wyd. DiG.
- Borkowska M. (2008). *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. III: *Wielkie Księstwo Litewskie i Ziemia Ruska Korony Polskiej*. Warszawa: Wyd. DiG.
- Borkowska M. (2014). Polski krajobraz zakonny w roku 1612. W: E. Buszewicz, A. Smagacz (red.), *Czteryście lat karmelitanek bosych w Polsce 1612–2012*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 19–29.
- Breza E. (1991). Polszczyzna Ojciec nasz i Zdrowaś Maryjo. *Język Polski*, LXXI, 1–5, s. 2–9.
- Breza E. (2009). Imiona pochodzące od pojęcia dobroć 'bonitas'. W: P. Bortkiewicz, S. Mikołajczak, M. Rybka (red.), *Język religijny dawniej i dziś (w kontekście teologicznym i kulturowym)*. T. V. Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, s. 295–310.
- Breza E. (2013). Nazwy zakonów i zgromadzeń zakonnych żeńskich. *Slavia Occidentalis*, 70/1, s. 35–62.
- Brzegowy T. (1999). *Prorocy Izraela*, cz. I. Tarnów: Academica.
- Bubak J. (1983). Nadawanie imion w Polsce. *Socjolingwistyka*, V, s. 145–164.
- Bubak J. (1993). *Księga naszych imion*. Wrocław – Warszawa – Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

- Bubak J. (1998). Zmiany w zasobie imion chrzestnych współczesnych Polaków. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnicze*. Warszawa: Energeia, s. 47–55.
- Bystron J. (1938). *Księga imion w Polsce używanych*. Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze „Rój”.
- Cieślukowa A. (1988). Sposoby przenoszenia apelatywów do kategorii nazw osobowych. W: K. Zierhoffer, *V Ogólnopolska konferencja onomastyczna. Poznań 3–5 września 1985*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 85–89.
- Cieślukowa A. (1993). Nazwy własne w różnych gatunkach tekstów literackich. W: M. Biolik (red.), *Onomastyka literacka*. Olsztyn: Wydawnictwa Wyższej Szkoły Pedagogicznej, s. 33–39.
- Cieślukowa A. (1994). O motywacji w onomastyce. *Polonica*, XVI, s. 193–199.
- Cieślukowa A. (1996). Metody w onomastycznych badaniach różnych kategorii nazw własnych. *Onomastica*, XLI, s. 5–19.
- Cieślukowa A. (2003). O współczesnych słowotwórczych analizach onomastycznych. W: M. Biolik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, s. 50–57.
- Cieślukowa A. (2005). Pseudonimy. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Encyklopedia. Polskie nazwy własne*. Kraków: PAN, s. 135–141.
- Cieślukowa A. (2006). Onimizacja, apelatywizacja a derywacja. W: Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz (red.), *Onimizacja i apelatywizacja*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 47–56.
- Citko L. (1999). Imiona mnichów Ławry Supraskiej. W: Z. Abramowicz, L. Dacewicz (red.), *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych*. Białystok: Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej, s. 75–80.
- Citko L. (2000). Imiona zakonne oo. Bazylianów z Supraśla (XVII w.). W: Z. Abramowicz, L. Dacewicz (red.), *Nazwy własne na pograniczach kulturowych: materiały Międzynarodowej Konferencji Onomastycznej, Białystok – Białowieża, 12–13 VI 2000*. Białystok: Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej, s. 57–61.
- Crystal D. (1965). *Linguistics, Language and Religion*. New York: Burns & Oats.

- Crystal D. (1997). *The Cambridge encyclopedia of language*. New York: Cambridge University Press.
- Czaplicka-Jedlikowska M. (2008). Preferowane wartości w wyborze imienia zakonnego w Zgromadzeniu Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w prowincji poznańskiej. W: E. Laskowska, I. Benenowska, M. Jaracz (red.), *Język, społeczeństwo, wartości, Prace Komisji Językoznawczej Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego XVIII*. Bydgoszcz: Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, s. 97–115.
- Dacewicz L. (2001). *Antroponimia Białegostoku w XVII–XVIII wieku*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Derwich M. (1995). Monastycyzm w kulturze Polski średnio-wiecznej. Uwagi problemowe. W: A. Pobóg-Lenartowicz, M. Derwich (red.), *Klasztor w kulturze średniowiecznej Polski*. Opole: Wydawnictwo Św. Krzyża, s. 17–27.
- Dinzelbacher P. (2002). *Leksykon mistyki*, B. Widła (przeł.). Warszawa: Verbinum.
- Drozd J. (1983). *Maryja w roku kościelnym*. Kraków: Michalineum.
- Dziwiątkowski J.A. (2002). *Analiza onomastyczno-językowa wezwuań kościołów i kaplic w archidiecezji gnieźnieńskiej*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Encyklopedia katolicka* (2000). T. VIII. Lublin: Wyd. Naukowe KUL.
- Fros, H., Sowa, F. (2004–2007). *Księga imion i świętych*, t. I–VI. Kraków: WAM.
- Forstner D. (1990). *Świat symboliki chrześcijańskiej*, W. Zakrzewska, P. Pachciarek, R. Turzyński (przeł. i oprac.). Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Gadomski A. (2014). Teolingwistyka polska w kontekście teolingwistyki słowiańskiej. *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*, X, s. 2–24.
- Gajda S. (1973). Socjologia imion na przykładzie Opola i okolicy. *Studia Śląskie*, seria nowa XXIII, s. 267–296.
- Gil C. (2002). *Historia karmelu terecjańskiego*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Gil C. (2005). Czterysta lat Karmelitów bosych w Polsce (1605–2005). W: C. Gil (red.), *Karmelici bosi w Polsce 1605–2005. Księga jubileuszowa*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 13–48.
- Gil C. (2005). Prowincja Polska w latach 1911–1947. W: C. Gil (red.), *Karmelici bosi w Polsce 1605–2005. Księga jubileuszowa*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 293–347.
- Gil C. (2011). *Karmelitanki bose w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

- Gil. C. (1999). *Słownik polskich karmelitanek bosych 1612–1914*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Giorgi R. (2007). *Aniołowie i demony*. Warszawa: Arkady.
- Głuchowski G. (1995). Wstęp. W: G. Głuchowski (red.), *Symbol w kulturze*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 7–14.
- Górny H. (2003). Badania apelatywów antroponimicznych metodą pół semantycznych. W: M. Biolik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, s. 231–239.
- Górny H. (2013). *Nazwy własne w piśmiennictwie pamiętnikarskim XIX wieku. Perspektywa funkcjonalno-tekstologiczna*. Kraków: Wydawnictwo LEXIS.
- Górny H. (2017). Onomastyczne prace Profesor Krystyny Kowalik i ich wymiar interpretacyjno-dokumentacyjny. *Annales Universitatis Paedagogica Cracoviensis. Studia Linguistica*, XII, s. 86–94.
- Górny H., Skowronek K. (2017). „Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku” – czy „Koniec historii”. *Onomastica*, LXI, s. 241–253.
- Grabias S. (2003). *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Grodziński E. (1973). *Zarys ogólnej teorii imion własnych*. Warszawa: PWN.
- Grodziński E. (1979). Imiona własne, imiona pospolite a deskrypcje jednostkowe. *Poradnik Językowy*, z. 1, s. 19–13.
- Grzegorzczkowska R. (1984). *Zarys słowotwórstwa polskiego. Słowotwórstwo opisowe*. Warszawa: PWN.
- Grzegorzczkowska R. (2002). *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*. Warszawa: PWN.
- Grzenia J. (2006). *Słownik imion*. Warszawa: PWN.
- Horyń E., Zmuda E. (2017). O imieniu Krystyna – szkic onomastyczno-teologiczny. *Annales Universitatis Paedagogica Cracoviensis. Studia Linguistica*, XII, s. 130–139.
- Horyń E., Zmuda E. (2018). Andrzej w perspektywie (nie tylko) językowej. W: U. Wójcik, V. Jaros (red.), *Przeszłość w języku zamknięta. In memoriam Andrae Bańkowskiego*. Częstochowa: Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza, s. 273–288.
- Jakus-Borkowa E. (1987). *Nazewnictwo polskie*. Opole: Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich.

- Janicka-Krzywda U. (1988). *Atrybut – Patron – Symbol, czyli co o świętych i błogosławionych powinien wiedzieć przewodnik*. Kraków: Oddział Akademicki PTTK.
- Janicka-Krzywda U. (1993). *Patron – Atrybut – Symbol*. Poznań: Pallottinum.
- Jankowski E., Świerczyńska D. (1994–1996). Pseudonimy, pseudonimografia, pseudonimologia. W: E. Jankowski (red.), *Słownik pseudonimów pisarzy polskich. XV w. – 1970*, t. I. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, s. V–XXXII.
- Jaros V. (2008). Funkcjonowanie nazw osobowych (imion) w współczesnej polszczyźnie. W: Z. Cygal-Krupa (red.), *Współczesna polszczyzna. Stan – perspektywy – zagrożenia*. Kraków – Tarnów: Księgarnia Akademicka.
- Kaleta Z. (1991). *Ewolucja nazwisk słowiańskich. Studium teoretyczno-porównawcze*. Kraków: PAN.
- Kaleta Z. (2003). Wartości i antywartości w staropolskich odapełatywnych nazwach osób (wiek XIV–XV). W: Z. Kaleta (red.), *Nazwy własne a kultura. Polska i inne kraje słowiańskie*. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, s. 21–48.
- Kaleta Z. (2005a). Kierunki i metodologia badań. Terminologia. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Kraków: PAN, s. 45–81.
- Kaleta Z. (2005b). Teoria nazw własnych. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Kraków: PAN, s. 15–36.
- Karaś M. (1976). Imię, nazwisko, przezwisko = nazwa osobowa w polszczyźnie. *Onomastica*, XXI, s. 19–40.
- Karpluk M. (1973). *Polskie imiona słowiańskie*. Kraków: PAN.
- Kiejzik L. (red.). (1994). *Człowiek – język – wartości (studium antropologiczne)*. Zielona Góra: Wydawnictwo WSP.
- Klawek A. (1925). Imię Jezus w świetle filologii biblijnej. *Sprawozdania Towarzystwa Nauk we Lwowie*, V, s. 3–4.
- Klawek A. (1948). Etymologia imienia Maria. *Polonia Sacra*, R. I, z. 2, s. 176–184.
- Klawek A. (1961). Onomastyka biblijna. *Onomastica*, VII, z. 1–2, s. 403–416.
- Klawek A., 1951, Imię Maryja. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, IV, s. 56–58.
- Klemensiewicz Z. (1974). *Historia języka polskiego*. Warszawa: PWN.
- Klisiewicz E. (1994). Żeńskie imiona chrzestne w podkrakowskiej parafii Rudawa z lat 1570–1897 (na podstawie ksiąg metrykalnych). *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie. Prace Językoznawcze*, VIII, z. 168, s. 77–82.

- Kobylińska J. (2018). Imiona oo. dominikanów w „Księgach gromadzkich wsi Kasina Wielka” (XVII–XVIII w.). *Onomastica*, LXII, s. 145–181.
- Kopaliński W. (1985). *Słownik mitów i tradycji kultury*. Warszawa: PIW.
- Kopertowska D. (1994). Ewolucja motywacji w imiennictwie. *Język Polski*, LXXIV, z. 1, s. 22–33.
- Kosyl C. (2001). Nazwy osobowe. W: J. Bartmiński (red.), *Współczesny język polski* [wyd. 2.]. Lublin: Wyd. UMCS, s. 431–445.
- Krawczyk-Tyrpa A. (2004). Imiona zakazane i unikane. W: M. Pałajowska-Kęsik, M. Czachorowska (red.), *Nazwy mówią*. Bydgoszcz: Wyd. Akademii Bydgoskiej, s. 80–94.
- Kucała M. (1967). Co już jest, a co jeszcze nie jest nazwą własną. *Onomastica*, XII, s. 153–161 (przedruk: *Polszczyzna dawna i współczesna. Studia i szkice*. Kraków 2000, s. 235–240).
- Kucała M. (1988). Od „Bogurodzicy” do „Madonny”. Nazywanie Matki Boskiej w historii polszczyzny. W: M. Karpluk, J. Sambor (red.), *O języku religijnym*. Lublin: Redakcja Wydawnictw KUL, s. 133–144.
- Kucała M. (1999). Nazywanie Chrystusa w historii polszczyzny. W: B. Kreja (red.), *Tysiąc lat polskiego słownictwa religijnego*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 205–212.
- Kucharska-Dreiss E. (2004). Teolingwistyka – próba popularyzacji terminu. W: S. Mikołajczak, T. Węclawski (red.), *Język religijny dawniej i dziś*. Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, s. 23–30.
- Laszczak M. (2006). *Historia różańca*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Léon-Dufour X. (1998). *Słownik Nowego Testamentu*, K. Romaniuk (przeł. i oprac. polskie). Poznań: Księgarnia Świętego Wojciecha.
- Leon-Dufour X. (red.). (1990). *Słownik teologii biblijnej*. K. Romaniuk (przeł. i oprac. polskie). Poznań: Pallotinum.
- Levinas E. (2000). *Imiona własne*, J. Margański (przeł.). Warszawa: Wydawnictwo KR.
- Litwin J. (1930). Pseudonim wojskowy i jego legalizacja w Polsce. *Pamiętnik Historyczno-Prawny*, VIII, z. 3.
- Lurker M. (1989). *Słownik obrazów i symboli biblijnych*, K. Romaniuk (przeł.). Poznań: Pallotinum.
- Ławrynowicz J. (2000). Duchowości zakonne a obyczajowość chrześcijan. W: E. Woźniak (red.), *Inspiracje chrześcijańskie*

- w kulturze Europy, cz. II. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, s. 63–77.
- Malec M. (1988). Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce jako odbicie uniwersalistycznych cech ówczesnej kultury. W: K. Zierhoffer (red.), *V Ogólnopolska konferencja onomastyczna. Poznań 3–5 września 1985*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 197–202.
- Malec M. (1992). Miejsce imion biblijnych w antroponimii polskiej. W: M. Kamińska, E. Małek (red.), *Biblia a kultura Europy*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 86–94.
- Malec M. (1994). *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*. Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN.
- Malec M. (1996). *O imionach i nazwiskach w Polsce. Tradycja i współczesność*. Kraków: Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego.
- Malec M. (1997). Przydomki hagianimiczne w funkcji samodzielnych imion osobowych. W: H. Popowska-Taborska, J. Duma (red.), *Onomastyka i dialektologia. Prace dedykowane Pani Profesor Ewie Rzetelskiej-Feleszko*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, s. 182–186.
- Malec M. (1998). Zjawisko geminacji w polskiej antroponimii. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnicze*. Warszawa: Energeia, s. 299–305.
- Malec M. (2001). *Imię w polskiej antroponimii i kulturze*. Kraków: DWN.
- Malec M. (2004). Nazwy osobowe – ich rodzaje, pochodzenie i funkcje. W: R. Mrózek (red.), *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, s. 47–63.
- Malec M. (2005). Imiona. W: E. Rzetelska-Feleszko (red.), *Polskie nazwy własne. Encyklopedia*. Kraków: PAN. s. 97–118.
- Malec M. (2007). Stopnie otwartości systemu imion w Polsce. W: A. Cieślakowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek (red.), *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*. Kraków: PAN-DIT, s. 125–137.
- Malec M. (oprac.) (1995). *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych. Cz. II.: Imiona chrześcijańskie*. Kraków: IJP PAN.
- Mańczak W. (1998). Onomastyka a ogólne prawidłowości językowe. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnicze*. Warszawa: Energeia, s. 217–222.
- Marecki J. (1997). *Zakony żeńskie w Polsce*. Kraków: Universitas.

- Metzger B.M., Coogan M.D. (red.). (1999). *Słownik wiedzy biblijnej*, W. Chrostowski (konsult. wyd. pol.). Warszawa: Vocatio.
- Milewski T. (1969). *Indoeuropejskie imiona osobowe*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Mrózek R. (1998). System onimiczny i jego subsystemy. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnicze*. Warszawa: Energeia, s. 11–19.
- Mrózek R. (2003). Metodologiczno-terminologiczne aspekty rozwoju onomastyki. W: M. Biolik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, s. 11–19.
- Mrózek R. (2007). Innowacyjność onimiczna a innowacje badawcze. W: A. Cieślakowa, B. Czopek-Kopciuch, K. Skowronek (red.), *Nowe nazwy własne – nowe tendencje badawcze*. Kraków: PANDIT, s. 21–28.
- Neumann P.F. (2014). Karmelitanki bose w dobie zaborów i w Polsce odrodzonej (1772–1939). W: E. Buszewicz, A. Smagacz (red.), *Czterysta lat karmelitanek bosych w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 45–56.
- Neumann P.F. (2005). Karmelici bosy w klasztorach polskich w okresie ich przynależności do austriackiej prowincji zakonu (1875–1911). W: C. Gil (red.), *Karmelici bosy w Polsce 1605–2005. Księga jubileuszowa*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 159–291.
- Niewęglowski W. (2006). *Anioły*. Warszawa: Rosikon press.
- Noppen van J.-P. (1991). Interpretation fallacies in theographic communication. W: C. Wassermann, R. Kirby, B. Rordorff (red.), *The science and theology of information*. Genewa: Labor & Fides, s. 142–148.
- Noppen van J.-P. (1996). Language, space and theography: The case of “height vs. depth”. W: M. Pütz, R. Dirven (red.), *The Construal of Space in Language and Thought*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter, s. 679–690.
- Noppen van J.-P. (2006). From Theolinguistics to Critical Theolinguistics: the Case for Communicative Probity. *Australian Research Council*, 34, s. 47–65.
- Noppen van J.-P. (red.). (1981). *Theolinguistics, Studireeks Tijdschrift*. Brussels: Vrije Universiteit Brussel, New Series 8.
- Nowak A.J. (2006). *Osoba konsekrowana*. Lublin: Wydawnictwo KUL.

- Nowik K. (1998). Zmiany frekwencyjne w zasobie imion w Polsce powojennej. W: E. Jakus-Borkowa, K. Nowik (red.), *Najnowsze przemiany nazewnicze*. Warszawa: Energeia, s. 57–72.
- O'Collins G., Farrugia E.G. (2002). *Leksykon pojęć teologicznych i kościelnych z indeksem angielsko-polskim*, J. Ożóg, B. Żak (przeł.). Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Ogrodowska B. (2000). *Święta polskie. Tradycja i obyczaj*. Warszawa: Alfa.
- Ogrodowska B. (2001). *Zwyczaje, obrzędy i tradycje w Polsce. Mały słownik*. Warszawa: Verbinum.
- Ogrodowska B. (2006). *Ocalić od zapomnienia. Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne*. Warszawa: Sport i Turystyka – Muza.
- Pacan-Bonarek L. (2010). *Nazwy osobowe w księgach parafialnych Tropia*. Kraków: Wydawnictwo Lexis.
- Paknys M. (2016). Imiona zakonne kamedułów prowincji polsko-litewskiej w XVII i XVIII w. W: K. Guttmejer i A.S. Czyż (red.), *Kameduli w Warszawie 1641–2016. 375 lat fundacji eremu na Bielanach*. Warszawa: Miasto Stołeczne Warszawa, s. 433–448.
- Pałęcki W.J. (2012). *Służba Boża kamedułów polskich. Tradycje życia pustelniczego w świetle potrydenckiej liturgii rzymskiej (1605–1963)*. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Pelliccia G., Rocca G. (red.). (1980). *Dizionario degli istituti di perfezione*. Roma: Edizioni Paoline.
- Popławska H. (2006). *Kultura literacka karmelitanek bosych w Polsce (XVII–XVIII wiek)*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Prąskiewicz S.T. (2018). *Niebo Karmelu. Święci i błogostawieni rodziny karmelitańskiej lub z nią związani*. Wadowice – Przemyśl: Biuro Postulatorskie Krakowskiej Prowincji Zakonu Karmelitów Bosych.
- Przybylska R. (2017). Imię i jego formy w kręgach ziemiańskich – na materiale wspomnień. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, XII, s. 219–225.
- Puzynina J. (1992). *Język wartości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Puzynina J. (1993). O znaczeniu WARTOŚCI. W: J. Bartmiński, M. Mazurkiewicz-Brzozowska (red.), *Nazwy wartości. Studia leksykalno-semantyczne*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, s. 9–21.
- Puzynina J. (2003). Wokół języka wartości. W: J. Bartmiński (red.), *Język w kręgu wartości*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, s. 19–34.
- Puzynina J. (2013). *Wartości i wartościowanie w perspektywie językoznawstwa*. Kraków: PAU.

- Rospond S. (1956). Onomastyka słowiańska. Osiągnięcia badawcze i postulaty metodologiczne. *Onomastica*, II, s. 242–248.
- Rospond S. (1957). *Klasyfikacja strukturalno-gramatyczna słowiańskich nazw geograficznych*. Wrocław: PWN.
- Rospond S. (1965). Struktura i klasyfikacja nazwiska słowiańskiego na podstawie „Słownika nazw śląskich”. *Rozprawy Komisji Językowej WTN*, 5, s. 9–63.
- Rospond S. (1972). Słowotwórstwo onomastyczne a apelatywne. W: W. Doroszewski i in. (red.), *Prace na VII Międzynarodowy Kongres Słowistów w Warszawie 1973. Językoznawstwo. Z polskich studiów slawistycznych* 4. Warszawa: PWN, s. 109–119.
- Rospond S. (1976). *Mówią nazwy*. Warszawa: WSiP.
- Rudnicka-Fira E. (2007). Najpopularniejsze imiona żeńskie w średniopolskich dokumentach krakowskich przejawem trwałości tradycji i kultury. *Prace Filologiczne*, LIII, s. 479–486.
- Rudnicka-Fira E. (2013). *Imiennictwo krakowian od XVI do XVIII wieku na tle historii i kultury*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.
- Rutkiewicz M. (2002). Imiona zakonne serafitek z prowincji poznańskiej. *Acta Onomastica*, XLIII, s. 58–75.
- Rutkiewicz M. (2006). Sacrum w onomastyce. W: Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz (red.), *Onimizacja i apelatywizacja*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 565–579.
- Rutkowski M., Skowronek K. (2010). Onomastyka dyskursu. Zakres, problematyka i metody badawcze. W: R. Łobodzińska (red.), *Nazwy własne a społeczeństwo*. T. I. Łask – Pruszków: Oficyna Wydawnicza Leksem, s. 87–95.
- Rymut K. (red.). (1983). *Bibliografia onomastyki polskiej od roku 1971 do roku 1980 włącznie*. Wrocław: Ossolineum.
- Rymut K. (wyd.). (1995). *Słownik imion współcześnie w Polsce używanych*. Kraków: IJP PAN.
- Rzetelska-Feleszko E. (1988). Znaczenie nazw własnych w procesie komunikacji językowej. W: K. Zierhoffer (red.), *V Ogólnopolska konferencja onomastyczna. Poznań 3–5 września 1985*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 109–117.
- Rzetelska-Feleszko E. (2004). Kontynuacja i innowacyjność w nazewnictwie doby współczesnej. W: R. Mrózek (red.), *Nazwy własne w języku, kulturze i komunikacji społecznej*. Katowice: Wydawnictwo UŚ, s. 131–140.

- Rzetelska-Feleszko E. (2006). Czy nazwy własne mają wartość?. W: Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz (red.), *Onimizacja i apelatywizacja*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 591–599.
- Seibicke W. (1977). *Vornamen*. Wiesbaden: Verlag für deutsche Sprache.
- Skowronek K. (2003). O niektórych funkcjach nazw własnych w dyskursie religijnym. Na materiale „Listów pasterskich Episkopatu Polski”. *Onomastica*, XLVIII, s. 79–114.
- Skowronek K. (2006). *Między sacrum a profanum. Studium językoznawcze listów pasterskich Konferencji Episkopatu Polski (1945–2005)*. Kraków: Wydawnictwo LEXIS.
- Skowronek K. (2008). Religijne i społeczne funkcje tytułów Maryi w listach pasterskich Konferencji Episkopatu Polski (1945–2005). *Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, III, s. 312–321.
- Skulina T. (1988). Imiona kobiet w Wielkopolsce XVII i XVIII wieku. *Slavia Occidentalis*, 45, s. 45–60.
- Skulina T. (2008). *Z przeszłości imion i nazwisk oraz dawnych form polskich*, K. Zierhoffer (wstęp i dobór tekstów). Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.
- Sochacka S. (2001). Uwarunkowania kulturowo-religijne nadawania imion w zgromadzeniach zakonnych (na przykładzie Śląska). *Studia Śląskie*, t. LX, s. 113–128.
- Sochacka S. (2003). Imiennictwo żeńskich zgromadzeń zakonnych. W: M. Biolik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, s. 245–254.
- Szczurek J. (2003). *Trójjedyny*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT.
- Szewczyk Ł.M. (1990). *Kultowe i kulturowe znaczenie imienia Maria*. *Studia Gnesnensia*, tom IX. Gniezno: Prymasowskie Wydawnictwo Gaudentinum, s. 25–40.
- Szewczyk Ł.M. (1996). Jednostkowe deskrypcje określone w onomastyce literackiej. *Poznańskie Spotkania Językoznawcze*, t. I, s. 83–87.
- Szewczyk, Ł.M. (2000a). Kultowe i kulturowe znaczenie imiennictwa wybranych polskich zakonów żeńskich (na przykładzie imion sióstr franciszkanek). W: E. Woźniak (red.), *Inspiracje chrześcijańskie w kulturze Europy*. Łódź: Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, s. 429–444.

- Szewczyk Ł.M. (2000b). Imiona sióstr klarysek od wieczystej adoracji (problem motywacji). W: J. Krško, M. Majtan (red.), *14. slovenska onomasticka konferencia. Vlastne mena v jazyku a spoločnosti*. Bratislava – Banskó Bystrica: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV, s. 177–188.
- Szulowska W. (2003). O antroponimii szlachty mazowieckiej w XVI wieku. W: M. Biulik (red.), *Metodologia badań onomastycznych*. Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, s. 157–166.
- Szulowska W. (2004). *Dawna antroponimia Mazowsza (XV–XVII w.)*. Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.
- Šrámek R. (2009). Onomastica sacra – jej status i cele. W: P. Bortkiewicz, S. Mikołajczak, M. Rybka (red.), *Język religijny dawniej i dziś*. Poznań: Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”, s. 287–293.
- Tajemnice biblijnych imion* (2015). Kraków: Wydawnictwo M.
- Taszycki W. (1963). Stosunek onomastyki do innych nauk humanistycznych. *Onomastica*, VIII, s. 1–18.
- Taszycki W. (red.). (1965–1983). *Słownik staropolskich nazw osobowych*. T. I–VI. Wrocław: Ossolineum.
- Teresa od Jezusa (św.). (2015). *Księga życia*, H.P. Kossowski (przeł.). Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Topolińska Z. (1984). Składnia grupy imiennej. W: Z. Topolińska (red.), *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*. Warszawa: PWN, s. 301–385.
- Tronina A. (2008). Tajemnice maryjne w imionach zakonnych. *Salvatoris Mater*, 10/3, s. 294–302.
- Umińska-Tytoń E. (1986). Sposoby tworzenia form pochodnych od imion chrzestnych, *Onomastica*, XXXI, s. 87–113.
- Umińska-Tytoń E. (2003). Niektóre kulturowe aspekty imiennictwa polskiego. W: Z. Kaleta (red.), *Nazwy własne a kultura – Polska i inne kraje słowiańskie*. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy. s. 121–147.
- Vaux R. (2002). O cherubinach i Arce Przymierza, o sfinksach-strażnikach i boskich tronach w tradycji Starożytnego Wschodu. W: H. Oleschko (red.), *Księga o aniołach*. Kraków: Wydawnictwo WAM, s. 25–32.
- Wagner A. (2009). Theolinguistik. W: O. Wischmeyer (red.), *Lexikon der Bibelhermeneutik*. Berlin: De Gruyter, s. 599–600.
- Wanat B.J. (1979). *Zakon karmelitów bosych w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

- Wanat B.J. (2014). Zarys rozwoju klasztorów karmelitanek bosych w Rzeczypospolitej Obojga Narodów (1612–1782). W: E. Buszewicz, A. Smagacz (red.), *Czteryście lat karmelitanek bosych w Polsce*. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych, s. 30–44.
- Warzecha B. (2013). Nazwy nieoficjalne żeńskich zgromadzeń zakonnych i ich członkiń w Polsce. *Język Polski*, XCIII, s. 196–205.
- Wieczorek E. (2010). Imiona siostr karmelitanek Dzieciątka Jezus z drugiej połowy XX wieku. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, V, nr 80, s. 277–289.
- Wieczorek E. (2011). Męskie imiona zakonne jako specyficzna warstwa antroponimii polskiej. W: I. Fijałkowska-Janiak i in. (red.), *Zbliżenie. Literatura – kultura – język – translatoryka*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, s. 204–212.
- Wieczorek U. (1999). *Wartościowanie. Perswazja. Język*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Wojtkowski J. (1958). *Wiara w Niepokalane Poczęcie NMP w Polsce w świetle średniowiecznych zabytków liturgicznych*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Wolnicz-Pawłowska E., Borkowska M. (2000). Z dziejów imiennictwa ormiańskiego w Polsce. Imiona ormiańskich benedyktynek we Lwowie. W: E. Wolnicz-Pawłowska, W. Szulowska (red.), *Kontakty językowe polszczyzny na pograniczu wschodnim*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Semper, s. 281–289.
- Wolnicz-Pawłowska E., Szulowska W. (1998). *Antroponimia polska na kresach południowo-wschodnich. XV–XIX w.* Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy.
- Zaręba A. (1979). Osobowe nazwy własne i ich miejsce w systemie językowym. *Poradnik Językowy*, z. 1.
- Zarębski R. (2005). O rytualnym aspekcie zmiany imion w Biblii. W: Idem. *Rytuał – Język – Religia. Materiały z konferencji 17–19 maja 2004 r.* Łódź: Wyd. Archidiecezjalne, s. 611–622.
- Zarębski R. (2006). Nowotestamentowe osobowe określenia identyfikacyjne. W: Z. Abramowicz, E. Bogdanowicz (red.), *Onimizacja i apelatywizacja*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, s. 271–282.
- Zawodzińska-Bukowiec K. (2014). *Pseudonim polski od czasów najdawniejszych do dziś*. Kraków: Wydawnictwo LIBRON.
- Zieliński J. (2001). *Tajemnice góry Karmel. U karmelitańskich źródeł*. Kraków: Kuria Krakowskiej Prowincji Karmelitów Bosych.

- Zmuda E. (2012). *Nominacje istot duchowych w pismach wybranych mistyków. Studium teolingwistyczne*. Kraków: Akademia Ignatianum, WAM.
- Zmuda E. (2014). Frazeologia w siedemnastowiecznych modlitewnikach karmelitańskich. W: E. Mrhačová, U. Kolberová (red.), *Parémie národů slovanských VII*. Ostrava: Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Ostrawskiego, s. 141–154.
- Zmuda E. (2015a). Maria jako imię zakonne. *Onomastica*, LIX, s. 137–151.
- Zmuda E. (2015b). Imię zakonne – znakiem religijności i tożsamości. W: G. Cyran, E. Skorupska-Raczyńska (red.), *Język tożsamości*. Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, s. 209–222.
- Zmuda E. (2016a). Badania nad imionami zakonnymi. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Linguistica*, XI, s. 152–159.
- Zmuda E. (2016b). Rękopisy z archiwum karmelitanek bosych w Krakowie na Wesolej jako źródło badań językoznawczych. *Małopolska. Regiony, Regionalizmy, Małe ojczyzny*, t. XVIII, s. 33–43.
- Zmuda E. (2016c). Miejsce nazw wartości w języku zakonnicy (na przykładzie siedemnastowiecznych rozmyślań dla nowicjuszek). *Socjolingwistyka*, t. XXX, 2016, s. 173–187.
- Zmuda E. (2016d). Nazywanie istot duchowych w rękopisie klasztornym z XVII w. W: J. Klimek-Grądzka, M. Nowak (red.), *Dawne z nowym łącząc... In memoriam Mariani Kucala*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, s. 201–215.
- Zmuda E. (2017a). Stare czy nowe podejście badawcze? Teolingwistyka – zarys teorii i perspektywy badań. *Poradnik Językowy*, 8, s. 40–55.
- Zmuda E. (2017b). (Nie)zależność imion zakonnych od chrześcijańskich (na przykładzie imion karmelitów bosych). *Socjolingwistyka*, XXXI, s. 191–204.
- Zmuda E. (2017c). Imiona siostr klarysek w XVII i XVIII w. W: M. Mączyński, E. Horyń, E. Zmuda (red.), *W kręgu dawnej polszczyzny*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum, WAM, s. 187–205.
- Zmuda E. (2018a). *...abym zrzuciwszy z siebie człowieka świeckiego z nałogami jego, stała się prawdziwie duchowną i świętą*. Świętość zakonnicy w świetle leksyki rozmyślań dla nowicjuszek-

-benedyktynek. W: H. Lelen, T. Żurawlew (red.), *Święci i świętość w języku, literaturze i kulturze*. Kraków: Universitas, s. 31–45.

Zmuda E. (w druku). *Recepcja imion zakonnych w wypowiedziach internautów*.

Netografia

www.e-civitas.pl/swiety-jozef-w-biblii-i-tradycji-kosciola/ (dostęp: grudzień 2018).

www.karmelici.pl/historia-15016/u-zrodel-karmelu-15017 (dostęp: październik 2018).

www.naszczas.pl/biblia/tajemnice-biblijnych-imion/miriam-maryja/ (dostęp: grudzień 2018).

www.biblia.wiara.pl/doc/423074.Swieta-Salome-Matka-apostolow (dostęp: grudzień 2018).

www.brewiarz.pl/czytelnia/nsnmp.php3 (dostęp: grudzień 2018).

www.brewiarz.pl/czytelnia/swieci/01-03a.php3 (dostęp: grudzień 2018).

www.brewiarz.pl/czytelnia/swieci/09-12a.php3 (dostęp: grudzień 2018).

<https://brewiarz.pl/czytelnia/swieci/12-08a.php3> (dostęp: grudzień 2018).

www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TS/swieci/s_joachim1.html (dostęp: grudzień 2018).

www.pl.wikisource.org/wiki/%C5%BBywot_%C5%9Bwi%C4%99tobliwego_Mieczys%C5%82awa,_ksi%C4%99cia_polskiego (dostęp: listopad 2018).

www.karmel.pl/klasztory-karmelitanek/ (dostęp: listopad 2018).

www.karmel.pl/o-nas/ (dostęp: październik 2018).

www.karmel.pl/sluga-bozy-ojciec-hieronim-gracian-od-matki-bozej-dantyszek-1545-1614/ (dostęp: grudzień 2018).

Wywiady

Wywiad z o. Jerzym Zielińskim (klasztor: Kraków), przeprowadzony 18 czerwca 2016 r.

Wywiad z o. Michałem Swarzyńskim (klasztor Zamarte), przeprowadzony 27 maja 2012 r.

Wywiad z s. Małgorzatą (klasztor: Kraków), przeprowadzony 25 maja 2015 r.

Wywiad z s. Sylwią od Matki Pięknęj Miłości (klasztor: Zakopane), przeprowadzony 20 sierpnia 2016 r.

Aneks
Spis pełnych imion zakonnych
nadanych w zgromadzeniu karmelitanek bosych
od XVII do 1. połowy XX w.²⁸⁵

284

Agata Cecylia od św. Macieja
Agata od Oczyszczenia NMP
Agata od św. Antoniego
Agata od św. Józefa
Agnieszka Aleksandra od Przenajświętszej Trójcy
Agnieszka Alojza od Najśłodszego Imienia Jezus
Agnieszka Aniela od Narodzenia NMP
Agnieszka Barbara od św. Wojciecha
Agnieszka Eufemia od św. Matki Teresy
Agnieszka Febronja od Trójcy Świętej
Agnieszka Hieronima od Niepokalanego Poczęcia NMP
Agnieszka Kazimiera Ludwika od Krzyża
Agnieszka Kolumba od Pana Jezusa Baranka
Agnieszka Konstancja od Pana Jezusa Baranka
Agnieszka Kornelia od Jezusa i Maryi
Agnieszka od Najświętszej Marii Panny i św. Józefa
Agnieszka od Nawiedzenia NMP
Agnieszka od NMP z Góry Karmel
Agnieszka od Przenajświętszej Trójcy
Agnieszka od św. Heleny
Agnieszka od św. Marcina
Agnieszka Salomea od Baranka Pana Jezusa
Agnieszka Teresa od 5 Ran Pańskich
Agnieszka Teresa od Dzieciątka Jezus
Agnieszka Teresa od Najświętszego Oblicza
Agnieszka Teresa od Pana Jezusa
Agnieszka Teresa od Pana Jezusa Baranka
Agnieszka Teresa od Protekcji NMP

²⁸⁴ Jeśli jakieś imię się powtarzało, w spisie odnotowane jest tylko raz.

Agnieszka Wincencja od św. Jana od Krzyża
Albina Teresa od św. Karola Boromeusza
Aleksandra od Jezusa, Maryi i Józefa
Aleksandra Agnieszka Teresa od Matki Bożej i św. Jerzego
Aleksandra od NMP z Góry Karmel
Aleksandra od Pana Jezusa
Aleksandra od św. Stanisława Kostki
Aleksandra od Zranienia św. Teresy
Aleksandra Zuzanna od Imienia Jezus
Alojza Kazimiera od św. Korneliusza
Alojza od Ducha Świętego
Amalia Ksawera od św. Augustyna
Anastazja Antonina Tekla od Narodzenia NMP
Anastazja od Matki Bożej
Anastazja od Opieki NMP
Anastazja od św. Anny
Ancilla Marta od św. Szymona Stocka
Ancilla od Imienia NMP
Ancilla od św. Bartłomieja
Ancilla od Zaślubin NMP
Angela Józefa od Matki Bożej z Góry Karmel
Angela od Ducha Świętego
Angela Teresa od Najświętszego Sakramentu
Angelika od Najśw. Sakramentu
Aniela Aleksandra od św. Teresy
Aniela Bibianna od św. Bernarda
Aniela Bonawentura od NMP z Góry Karmel
Aniela Dominika od Najświętszego Sakramentu
Aniela Emerencjanna od NMP Oczyszczenia
Aniela Felicjanna od Ofiarowania NMP
Aniela Franciszka od NMP z Góry Karmel
Aniela Franciszka od św. Michała
Aniela Helena od Najświętszego Sakramentu
Aniela Hipolita od Pana Jezusa
Aniela Józefa od Oczyszczenia NMP
Aniela Karolina od Trójcy Świętej
Aniela Katarzyna Barbara od św. Michała
Aniela Katarzyna od Ofiarowania NMP
Aniela Katarzyna od Trójcy Świętej
Aniela Konstancja od św. Franciszka
Aniela Nepomucena od św. Konstancji

Aniela od Narodzenia NMP
Aniela od św. Józefa
Aniela od Wniebowzięcia NMP
Aniela Tekla od św. Michała i Tomasza
Aniela Teresa od Matki Bożej
Aniela Wiktoria od Wniebowzięcia NMP
Aniela Zofia Teodora od Opieki św. Józefa
Anna od Jezusa i Maryi
Anna Agata od św. Augustyna
Anna Agnieszka od Dzieciątka Jezus
Anna Aleksandra od św. Augustyna
Anna Ancilla od Imienia NMP
Anna Aurelia od Przebicia Serce św. Matki Teresy
Anna Barbara od Niepokalanego Poczęcia NMP
Anna Benigna od św. Józefa
Anna Eufemia Teresa od Wniebowstąpienia Pańskiego
Anna Franciszka od Imienia Maryi
Anna Franciszka od Najświętszego Imienia Jezus
Anna Joachima od Dzieciątka Jezus
Anna Józefa od Pana Jezusa
Anna Katarzyna od Jezusa i Maryi
Anna Konstancja od św. Eliasza
Anna Maria Antonina od Ducha Świętego
Anna Maria od Chrystusa Króla
Anna Maria od Pana Jezusa
Anna Maria od św. Joachima
Anna Maria od św. Józefa
Anna od Jezusa
Anna od Najświętszego Imienia Maryi
Anna od Ofiarowania Matki Bożej
Anna od św. Bartłomieja
Anna od św. Józefa
Anna od Wszystkich Świętych
Anna Sebalda od św. Jana Chrzciciela
Anna Tekla od Wniebowzięcia NMP
Anna Teresa od św. Bartłomieja
Anna Teresa od św. Eliasza
Anna Teresa od św. Józefa
Anna Zofia od Ducha Świętego
Anna Zofia od św. Andrzeja Crosini
Antonia Jadwiga od Trójcy Świętej

Antonia od Niepokalanego Poczęcia
Antonina Eufrazja od św. Jana i Pawła
Antonina Józefa Ignacja od św. Sebastiana i św. Honorego
Antonina Julia Ludwika od Ducha Świętego
Antonina Klara od Jezusa i Maryi
Antonina od Ducha Świętego
Antonina od NMP Narodzenia
Antonina Teresa od św. Aniołów
Apolinara Barbara od Najświętszego Sakramentu
Apolinara Tekla od NMP z Góry Karmel
Apolonia Józefa Bronisława od Niepokalanego Serca Maryi
Arsenia od Najświętszego Sakramentu
Augustyna Franciszka od Matki Bożej Różańcowej
Augustyna Józefa Ignacja od św. Eliasza i św. Magdaleny
Augustyna Kazimiera od Serca Pana Jezusa
Augustyna Marcina od Imienia Jezus
Augustyna od Serca Pana Jezusa
Augustyna od św. Zofii
Barbara Aleksandra od NMP Gromniczej
Barbara Beata od Niepokalanego Poczęcia NMP
Barbara Celestyna od św. Kazimierza
Barbara Eleonora od św. Matki Teresy
Barbara Felicjana od Opieki NMP
Barbara Helena Magdalena od Zwiastowania NMP
Barbara Katarzyna od Narodzenia NMP
Barbara Magdalena od Imienia Jezusa
Barbara od Najświętszego Sakramentu
Barbara od św. Eliasza
Barbara od św. Szymona Stocka
Barbara Sebastiana od Zwiastowania NMP
Barbara Teresa Ignacja od św. Stanisława Biskupa
Barbara Teresa od Najświętszego Sakramentu
Barbara Teresa od Niepokalanego Poczęcia NMP
Barbara Teresa od św. Jana Nepomucena
Barbara Teresa od Trójcy Świętej
Barbara Teresa od Wszystkich Świętych
Barbara Teresa od Zwiastowania
Beata Ancilla od Najświętszego Sakramentu
Beata Dorota od św. Teresy i św. Hieronima
Beata Józefa od św. Bonawentury
Beata Julianna a Iesu Maria

Beata Kolumba od Jezusa
Beata Konstancja od Dzieciątka Jezus
Beata Konstancja od św. Józefa
Beata Konstancja od św. Matki Teresy
Beata Kunegunda od św. Józefa
Beata Marta od NMP Różańcowej
Beata od Matki Bożej
Beata od Narodzenia NMP
Beata od św. Bartłomieja
Beata od św. Fruktuoza
Beata od św. Józefa
Beata od św. Teresy
Beata Rozalia od św. Józefa
Beata Serafina od św. Józefa
Beata Teresa od Niepokalanego Poczęcia NMP
Benedykta Józefa od Najświętszego Serca Jezusa
Benedykta Józefa od Wniebowzięcia NMP
Benedykta Konstancja od św. Kazimierza
Benedykta od Ofiarowania NMP
Benedykta od Wniebowzięcia NMP
Benigna Kolumba od Najświętszego Sakramentu
Benigna od Wniebowzięcia NMP
Bibianna od Jezusa i Maryi
Bogumiła Maria od Najświętszego Serca Jezusa
Bogusława Anna od św. Józefa
Bogusława Konstancja od św. Michała
Bogusława od Ofiarowania NMP
Bronisława Agnieszka od św. Grzegorza i św. Bartłomieja
Bronisława Teresa od Nawiedzenia NMP
Brygida Teresa od Opieki NMP
Cecylia Bibianna od Najświętszego Serca Jezusa
Cecylia Hieronima od Zwiastowania NMP
Cecylia Julianna od Wszystkich Świętych
Cecylia Mariancilla od Trójcy Świętej
Cecylia od św. Józefa
Cecylia od św. Stanisława
Cecylia od św. Teresy
Cecylia od Wniebowstąpienia Pańskiego
Cecylia Teresa Aleksandra od św. Teresy
Cecylia Teresa Joanna od św. Józefa
Cecylia Teresa od Ducha Świętego i św. Kazimierza

Cecylia Teresa od Ofiarowania NMP
Cecylia Teresa od Opieki Św. Józefa
Cecylia Zofia od Ducha Świętego
Cherubina Józefa od Serca Pana Jezusa
Cherubina Onufria od Opieki NMP
Cherubina Waleria Nepomucena od Trójcy Przenajświętszej
Cyryla od Matki Bożej
Dominika Krystyna od Świętej Trójcy
Dominika od Matki Kościoła
Dominika Teresa od Imienia Jezusa
Dorota od NMP
Dorota od świętych Apostołów Piotra i Pawła
Elekta od Nawiedzenia NMP
Eleonora Anna od Jezusa, Maryi i Józefa
Eleonora Anna od św. Michała
Eleonora Bogusława od św. Jana Nepomucena
Eleonora od Ofiarowania NMP
Eleonora od św. Bernarda
Eleonora od św. Placyda
Eleonora Teresa od św. Józefa
Elżbieta Barbara od św. Jana Chrzciciela
Elżbieta Joanna od św. Jana Chrzciciela
Elżbieta od Najświętszego Sakramentu
Elżbieta od Narodzenia NMP
Elżbieta od Nawiedzenia NMP
Elżbieta od św. Eliasza
Elżbieta od Trójcy Świętej
Elżbieta Regina od NMP Różańcowej
Elżbieta Tekla od stygmatów św. Franciszka
Eufemia Józefa od św. Joachima i Anny
Eufrazja Agata od Oczyszczenia NMP
Eufrazja Alberta Bronisława od św. Eliasza
Eufrazja Bogumiła od Matki Bożej
Eufrazja Kolumba od Oczyszczenia NMP
Eufrazja Michaela od św. Onufrego
Eufrazja od Niepokalanego Poczęcia NMP
Eufrazja od NMP z Góry Karmel
Eufrazja od św. Jacka
Eufrazja od św. Kazimierza
Eufrazja Teresa od Imienia NMP
Eufrazja Teresa od Jezusa

Eufrazja Teresa od Niepokalanego Poczęcia
Eufrazja Teresa od Oczyszczenia NMP
Eufrazja Teresa od Pocieszenia NMP
Eufrazja Teresa od Zwiastowania NMP
Eufrozyna Maria od Trójcy Przenajświętszej
Eufrozyna Cecylia od Matki Bożej Loretańskiej
Eufrozyna Franciszka od NMP z Góry Karmel
Eufrozyna Józefa od św. Michała
Eufrozyna Konstancja od Zwiastowania
Eufrozyna Magdalena od Ofiarowania NMP
Eufrozyna Marta od Najświętszej Rodziny
Eufrozyna od Ducha Świętego
Eufrozyna od NMP z Góry Karmel
Eufrozyna od Pana Jezusa
Eufrozyna od św. Anny
Eufrozyna od św. Bartłomieja
Eufrozyna od św. Józefa
Eufrozyna od Wszystkich Świętych
Eufrozyna od Zwiastowania NMP
Eufrozyna Teresa od św. Anny
Eufrozyna Teresa od św. Jacka
Eugenia Marianna od św. Apostołów Piotra i Pawła
Febronia Anna od Aniołów
Febronia Eufrazja od Ducha Świętego
Febronia Hilaria od Narodzenia NMP
Febronia od Jezusa
Febronia Sebastiana od Niepokalanego Poczęcia NMP
Febronia Teresa od Ducha Świętego
Felicjana Eufemia od Dzieciątka Pana Jezusa
Felicjana Józefa od św. Teresy
Felicjana od Matki Bożej z Góry Karmel
Felicjana od Pięciu Ran Pana Jezusa
Filomena od Matki Bożej Nieustającej Pomocy
Franciszka Anna od św. Michała
Franciszka Augustyna od św. Jana od Krzyża
Franciszka Cherubina od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Franciszka Dionizja Redempta od WW. Świętych
Franciszka Gabriela od Niepokalanego Poczęcia NMP
Franciszka Kazimiera od Opieki NMP
Franciszka Ksawera Anna od św. Stanisława
Franciszka Maria od Serca Pana Jezusa

Franciszka od Nawiedzenia NMP
Franciszka od Niepokalanego Poczęcia
Franciszka Salomea od św. Teresy
Franciszka Teresa od Najświętszego Sakramentu
Franciszka Teresa od św. Józefa
Franciszka Teresa od Wniebowzięcia NMP
Franciszka Urszula od św. Michała
Gabriela Beata od św. Adriana
Gabriela Bernardyna od Wcielenia Pańskiego
Gabriela Magdalena od Imienia NMP
Gabriela Teresa od Pana Jezusa Maleńkiego
Gabriela Teresa od św. Heleny
Gertruda od Jezusa
Gertruda od Pana Jezusa
Helena Aniela od Zwiastowania
Helena Barbara od św. Hieronima
Helena od Niepokalanego Poczęcia NMP
Helena od św. Jana Ewangelisty
Helena Paula od Krzyża
Helena Teresa od Ducha Świętego
Helena Zofia od Wniebowzięcia NMP
Hieronima Anna od Narodzenia NMP
Hieronima Anna od NMP z Góry Karmel
Hieronima Eufrazja od Krzyża
Hieronima Joanna od Najświętszego Sakramentu
Hieronima Maria od Niepokalanego Poczęcia NMP
Hieronima od Ofiarowania NMP
Hieronima Petronela od MB Gromnicznej
Hieronima Rozalia od Przenajświętszego Sakramentu
Honorata od św. św. Apostołów Piotra i Pawła
Izabela od Aniołów
Izabela od Ducha Świętego
Izabela od św. Józefa
Jadwiga od Jezusa
Jadwiga od Jezusa Ukrzyżowanego
Jadwiga od Krzyża
Jadwiga od NMP Śnieżnej
Jadwiga Stanisława Franciszka od Najświętszego Sakramentu
Joachima Anna Urszula od Najświętszego Sakramentu i św. Alojzego
Joachima Kunegunda Filomena od Najświętszego Imienia Jezus

Joanna od Jezusa i Maryi
Joanna Józefa od św. Elizeusza
Joanna Maria od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Joanna od błogosławionego Jana od Krzyża
Joanna od Imienia Jezus
Joanna od Krzyża
Joanna od Narodzenia NMP
Joanna od św. Andrzeja
Joanna od Trójcy Świętej
Joanna Tekla od św. Stanisława
Joanna Teresa od Aniołów
Joanna Teresa od bł. Jana od Krzyża
Joanna Teresa od Nawiedzenia NMP
Joanna Teresa od św. Maurycego
Józefa Agnieszka Konstancja od św. Anny
Józefa Alojza Anna od Ducha Świętego
Józefa Anna od Wcielenia
Józefa Antonina od MB Anielskiej
Józefa Antonina od św. Stanisława i Anny
Józefa Barbara od Niepokalanego Poczęcia NMP
Józefa Dominika od Imienia Jezus
Józefa Dorota od św. Anny
Józefa Franciszka od Wszystkich Świętych
Józefa Hilaria Eleonora od Ofiarowania NMP
Józefa Katarzyna Wiktoria od Niepokalanego Poczęcia NMP
Józefa Konstancja Ludwika od św. Apostołów Piotra i Pawła
Józefa Krystyna a Iesu Maria
Józefa Ludwika od Najświętszego Sakramentu
Józefa Maria od Aniołów
Józefa od Najświętszego Serca Jezusa
Józefa Pelagia od NMP Anielskiej
Józefa Petronela od św. Teresy i Stefana
Józefa Teresa od Jezusa i Maryi
Józefa Teresa od Niepokalanego Poczęcia
Józefa Teresa od św. Jana od Krzyża
Józefa Weronika od Wniebowzięcia NMP
Julianna od Najświętszego Sakramentu
Julianna od św. Mikołaja
Julianna Zuzanna od Najświętszego Sakramentu
Justyna Józefa Onufria od św. Jana od Krzyża
Justyna Rozalia od św. Michała

Karmela Wiktyma od Jezusa
Karolina Teresa od św. Ojca Eliasza
Kasylda Salezja od Opieki Św. Józefa
Katarzyna Anna od Pana Jezusa Nazareńskiego
Katarzyna Anna od Wniebowzięcia NMP
Katarzyna Antonina od Opieki św. Józefa
Katarzyna Apolonia od św. Mateusza; od św. Anny, od Jezusa
(zmieniała predykaty)
Katarzyna Barbara od Chrystusa
Katarzyna Cecylia od Pięciu Ran Pana Jezusa
Katarzyna Eufrazja od Matki Bożej
Katarzyna Franciszka od Zmartwychwstania Pańskiego
Katarzyna Klara od św. Józefa
Katarzyna Kunegunda od Wniebowzięcia NMP
Katarzyna Marcela od św. Jana Nepomucena
Katarzyna Maria od Krzyża
Katarzyna od Chrystusa
Katarzyna od Narodzenia NMP
Katarzyna od Pana Chrystusa
Katarzyna od Przebicia Serce św. Matki Teresy
Katarzyna od św. Józefa
Katarzyna Salomea od Niepokalanego Poczęcia NMP
Katarzyna Teresa od Oczekiwania NMP
Katarzyna Teresa od św. Jana Ewangelisty
Katarzyna Teresa od św. Jana od Krzyża
Kazimiera Anna od Ducha Świętego
Kazimiera Józefa od Narodzenia NMP
Kazimiera Maria od Jana Chrzciciela
Kazimiera od Jezusa Maryi i Józefa
Kazimiera od Matki Bożej Miłosierdzia
Kazimiera od św. Józefa
Klara Agata od św. Józefa
Klara Anastazja od św. Franciszka
Klara Barbara od NMP z Góry Karmel
Klara Joanna od bł. Ojca Jana od Krzyża
Klara od św. Elizeusza
Klara od św. Franciszka
Klara od św. Józefa
Klara od św. Michała
Klara od św. Teresy
Klara Serafina od Przenajświętszego Sakramentu

Kolumba Agnieszka od Pięciu Ran Pana Jezusa
Kolumba Bogusława od Najświętszego Sakramentu
Kolumba Eufrazja od Najśłodszeo Imienia Jezus
Kolumba Febronia od Ducha Świętego
Kolumba Febronia od Oczyszczenia NMP
Kolumba Gertruda od Jezusa
Kolumba Julianna od św. Matki Teresy
Kolumba Konstancja od św. Józefa
Kolumba Konstancja od Wniebowzięcia NMP
Kolumba Ksawera od Narodzenia NMP
Kolumba od Ducha Świętego
Kolumba Teresa od Ducha Świętego
Kolumba Teresa od Dzieciątka Jezus
Konsolata od św. Floriana
Konstancja Agnieszka od św. Michała
Konstancja Aleksandra od Zranienia Serca św. Teresy
Konstancja Beata od MB Wniebowziętej
Konstancja Felicjana od Zwiastowania
Konstancja Jadwiga od Zwiastowania
Konstancja Magdalena od Zwiastowania NMP
Konstancja od św. Józefa
Konstancja od św. Karola
Konstancja Teresa od Ducha Świętego
Konstancja Teresa od Nawiedzenia NMP
Konstancja Teresa od św. Apostołów Piotra i Pawła
Konstancja Teresa od św. Józefa
Konstancja Teresa od Zwiastowania
Kornelia Antonina od św. Anny
Krystyna Barbara od Ofiarowania NMP
Krystyna Helena od Ofiarowania NMP
Krystyna Hiacynta od Miłosierdzia Bożego
Krystyna Joanna od Ofiarowania NMP
Krystyna Magdalena od św. Michała i św. Józefa
Krystyna Marianna od Nawiedzenia NMP
Krystyna od Narodzenia NMP
Krystyna od Ofiarowania NMP
Krystyna od św. Józefa
Krystyna od św. Michała
Krystyna Petronela od Opieki NMP
Krystyna Urszula od Zaślubin NMP i św. Stanisława Kostki
Ksawera Józefa Ignacja od św. Jana od Krzyża

Ksawera Teresa od św. Józefa
Kunegunda Anna od Wniebowzięcia NMP
Kunegunda Benigna od Wniebowstąpienia i św. Karola
Kunegunda od Opieki św. Józefa
Kunegunda od św. Józefa
Kunegunda od św. Mikołaja
Kunegunda od św. Tomasza Apostoła
Kunegunda od Wniebowzięcia NMP
Kunegunda Rozalia od św. Józefa
Ludwika Cecylia od Niepokalanego Poczęcia NMP
Ludwika Józefa od Serca Pana Jezusa
Ludwika Konstancja od Ducha Świętego
Ludwika od Najświętszego Sakramentu
Ludwika Teresa od Niepokalanego Poczęcia NMP
Ludwika Wiktoria od św. Franciszka
Ludwina od Najświętszego Sakramentu
Ludwina od św. Trójcy
Magdalena Agnieszka od Pana Jezusa
Magdalena Anna od Pana Jezusa
Magdalena Anna od św. Michała
Magdalena Anna od Zbawiciela
Magdalena Aurelia od Trzech Króli
Magdalena Bernarda Joanna od św. Krzyża
Magdalena de Pazii Anna od Opieki Św. Józefa
Magdalena Franciszka od Narodzenia NMP
Magdalena Joanna od Niepokalanego Poczęcia NMP
Magdalena Józefa od Zwiastowania
Magdalena Małgorzata od św. Sebastiana
Magdalena od Krzyża
Magdalena od Matki Bożej
Magdalena od NMP Bolesnej
Magdalena od św. Kazimierza
Magdalena od Zbawiciela
Magdalena Rozalia od Opieki św. Józefa
Magdalena Rozalia od św. Wojciecha
Magdalena Urszula od św. Franciszka i św. Teresy
Maksymiliana Józefa od św. Teresy
Małgorzata Alkantara od św. Teresy
Małgorzata Dorota od Trójcy Świętej
Małgorzata Elżbieta od św. Anny
Małgorzata Jadwiga od Ofiarowania NMP

Małgorzata Klara od św. Marcina
Małgorzata Maria od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Małgorzata Michalina od św. Teresy
Małgorzata od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Małgorzata od Nawiedzenia NMP
Małgorzata od Pana Jezusa
Marcela Eufrazja od św. Stanisława
Marcela od Narodzenia NMP
Marceliana Józefa od Serca Pana Jezusa
Marcjanna Brygida od NMP Wniebowzięcia
Maria Agnieszka od Jezusa
Maria Alojza od Jezusa
Maria Alojza od Męki Pańskiej
Maria Ancilla od Narodzenia NMP i od św. Ignacego Męczennika
Maria Ancilla od Serca Pana Jezusa
Maria Anioł z Góry Karmelu
Maria Antonina od Ducha Świętego
Maria Antonina od Jezusa
Maria Antonina od Niepokalanego Serca Maryi
Maria Anuncjata od Imienia NMP
Maria Anzelma od św. Łukasza i MB Bolesnej
Maria Barbara od Najświętszego Sakramentu
Maria Barbara od św. Józefa
Maria Benedykta od Jezusa Hostii
Maria Bernarda od Niepokalanego Serca Maryi
Maria Bronisława od Najświętszej Rodziny
Maria Bronisława od św. Łukasza
Maria Dąbrówka od Trójcy Świętej
Maria Domicylla od Jezusa i Maryi
Maria Dominika od Przenajświętszej Trójcy
Maria Dorota od św. Józefa
Maria Egipcjanka od Matki Bożej
Maria Egipcjanka od św. Jana Chrzciciela
Maria Egipcjanka od św. Teresy
Maria Elekta od Jezusa
Maria Eliasza od NMP z Góry Karmel
Maria Elżbieta od Trójcy Świętej
Maria Eufrozyna od św. Jana od Krzyża
Maria Ewa od św. Eliasza
Maria Franciszka od św. Józefa

Maria Franciszka od św. Kazimierza
Maria Gabriela od Zwiastowania Pańskiego
Maria Grażyna od Miłości Bożej
Maria Immakulata od Jezusa
Maria Joanna od Krzyża
Maria Jolanta od Dobrego Pasterza
Maria Józefa od Dzieciątka Jezus
Maria Józefa od Jezusa
Maria Józefa od Najświętszego Sakramentu
Maria Józefa od Najświętszego Serca Jezusa i Maryi
Maria Józefa od Przenajświętszego Sakramentu
Maria Józefa od św. Jana od Krzyża
Maria Józefa od św. Teresy
Maria Józefa od Zranienia Serca św. Teresy
Maria Józefa Teresa od Narodzenia Pana Jezusa
Maria Judyta od Boga Ojca
Maria Julianna od Jezusa Hostii
Maria Katarzyna od Niepokalanego Poczęcia NMP
Maria Katarzyna od Opieki św. Józefa
Maria Kazimiera od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Maria Konsolata od św. Aniołów
Maria Krystyna od Dobrego Pasterza
Maria Krystyna od św. Michała
Maria Ksawera od Jezusa
Maria Łucja od Ducha Świętego
Maria Magdalena od Najświętszego Sakramentu
Maria Magdalena od Najświętszego Serca Jezusa
Maria Magdalena od Pięciu Ran Pana Jezusa
Maria Magdalena od Ran Chrystusa
Maria Magdalena od Zbawiciela
Maria Magdalena od Zbawiciela Ukrzyżowanego
Maria od Aniołów
Maria od Ducha Świętego
Maria od Dzieciątka Jezus
Maria od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Maria od św. Józefa
Maria od Świętej Trójcy
Maria Paula od Chrystusa Króla
Maria Paula od Krzyża
Maria Rafaela od Ducha Świętego
Maria Rafaela od Naszej Świętej Matki Teresy

Maria Rafaela od św. Teresy
Maria Redempta od Krzyża
Maria Stanisława od Dzieciątka Jezus
Maria Stanisława od Matki Bożej
Maria Teresa od Dzieciątka Jezus
Maria Teresa od Pana Jezusa
Maria Terezyta od Dzieciątka Jezus
Maria Urszula od Krwi Przenajświętszej
Maria Weronika od Jezusa
Maria Weronika od Najświętszego Oblicza
Maria Wiktoria od Niepokalanego Poczęcia NMP
Maria Wiktoria od Pana Jezusa
Mariancilla Józefa Teresa od Serca Pana Jezusa
Mariancilla od Najświętszego Sakramentu
Mariancilla od NMP i św. Józefa
Marianna Antonina od św. Apostołów Piotra i Pawła
Marianna Benedykta od św. Joachima
Marianna Eufemia od św. Mateusza
Marianna Katarzyna od Świętego Różańca
Marianna Małgorzata od św. Bartłomieja
Marianna od św. Józefa
Marianna od Trójcy Świętej
Marianna od Wniebowzięcia NMP
Marianna od Wszystkich Świętych
Marianna Salomea od św. Teresy
Marianna Teresa od Jezusa
Marianna Teresa od Jezusa i Maryi
Marianna Zuzanna od Wniebowzięcia NMP
Marta Wincenta od św. Zofii
Marta Anna Katarzyna od św. Kazimierza
Marta Helena od... (zmieniła 6 predykatów: od Narodzenia NMP; od Wniebowzięcia; od św. Józefa, od Jezusa, od Imienia Maryi, od Nawiedzenia)
Marta Klara Wiktoria od św. Anny
Marta Magdalena od św. Anny
Marta od Matki Bożej
Marta od Niepokalanego Poczęcia
Marta od Pana Chrystusa
Marta od Pana Jezusa
Marta od św. Bartłomieja
Marta od św. Bonifacego i św. Antoniego

Marta od św. Józefa
Marta od św. Onufrego
Marta od Zbawiciela
Marta Stanisława od Wcielenia Pańskiego
Marta Wincenta od św. Zofii
Marta Zofia od św. Szymona Stocka
Maurycja Teresa od Przemienienia Pańskiego
Michaela Józefa od św. Apostołów Piotra i Pawła
Michaela od Boga Wszechmogącego
Michaela Teresa od św. Nikodema
Michaela Teresa od Wszystkich św.
Michalina od Pięciu Ran Pana Jezusa
Mieczysława Maria od św. Jana od Krzyża
Miriam od Bożego Baranka
Onufria Franciszka od Zwiastowania NMP
Onufria Józefa od NMP Wniebowzięcia
Onufria od NMP z Góry Karmel
Paula Franciszka od NMP z Góry Karmel
Paula Maria od św. Adriana
Paula Maria od św. Wawrzyńca
Paulina Konstancja od Najśłodszego Imienia Maryi
Pelagia Tekla od św. Szymona Stocka
Pelagia Teresa od Wniebowzięcia NMP
Petronela od św. Apostołów Piotra i Pawła
Petronela od św. Teresy
Petronela Teresa od św. Barnarda
Rafaela Teresa od Niepokalanego Poczęcia NMP
Rozalia od Jezusa i Maryi
Rozalia Alfonsa od Marii Magdaleny
Rozalia Barbara od Ofiarowania NMP
Rozalia Konstancja od św. Jerzego
Rozalia Magdalena od św. Józefa
Rozalia Małgorzata od Niepokalanego Poczęcia
Rozalia Maria Barbara od Krzyża
Rozalia Maria od Najświętszego Sakramentu
Rozalia od Najświętszego Sakramentu
Rozalia od św. Aniołów
Rozalia od św. Antoniego
Rozalia od św. Apostołów Filipa i Jakuba
Rozalia od św. Eliasza
Rozalia od św. Jana Chrzciciela

Rozalia od św. Jana od Krzyża
Rozalia od Trójcy Świętej
Rozalia Onufria od Trójcy Świętej
Rozalia Teresa Anna od św. Michała
Rozalia Teresa od Wszystkich Świętych
Róża Anna od św. Antoniego i Rajmunda
Róża Józefa od Jezusa i Maryi
Róża od św. Teresy
Salomea Bronisława od św. Michała
Salomea od Krzyża
Salomea Teresa od Zwiastowania i św. Onufrego
Serafina Onufria Teresa od Trzech Króli
Stanisława Józefa Katarzyna od NMP z Góry Karmel
Stanisława Ksawera Weronika od Pana Jezusa Maleńkiego
Stanisława Teresa od Matki Bożej z Góry Karmel
Stefania od Apostołów
Tekla Anastazja od Nawiedzenia NMP
Tekla Eufrozyna od Trójcy Świętej
Tekla Józefa Antonina od Najświętszego Sakramentu
Tekla od Trójcy Przenajświętszej
Tekla Teresa Anna od św. Marcina
Tekla Teresa Jadwiga od NMP Anielskiej
Tekla Urszula od NMP Śnieżnej
Teofila Cecylia od św. Józefa
Teofila od Matki Bożej Loretańskiej
Teofila od Przenajświętszej Trójcy
Teofila od św. Joachima
Teofila od Świętej Trójcy
Teofila od Trójcy Świętej
Teresa Agnieszka od Jezusa, Maryi i Józefa
Teresa Aniela od św. Józefa
Teresa Anna od Jezusa
Teresa Anna od Oczyszczenia NMP
Teresa Anna od Pana Jezusa
Teresa Anna od św. Antoniego
Teresa Anna od św. Józefa
Teresa Barbara od Najświętszego Sakramentu
Teresa Barbara Salomea od św. św. Telesfora i Szymona Stocka
Teresa Cecylia od Niepokalanego Serca Maryi
Teresa Celestyna Kazimiera od Pana Jezusa i św. Jana Kantego
Teresa Elekta od Pana Jezusa

Teresa Febronia od Jezusa i Maryi
Teresa Filomena od Narodzenia Matki Bożej
Teresa Helena Anna od Niepokalanego Poczęcia NMP
Teresa Helena od Ducha Świętego
Teresa Józefa Maria od św. Eliasza
Teresa Józefa od Dzieciątka Jezus
Teresa Józefa od Najświętszego Serca Jezusa i Maryi
Teresa Karolina od Najświętszego Serca Jezusa
Teresa Kolumba od Jezusa
Teresa Konstancja od Jezusa
Teresa Konstancja od MB Loretańskiej
Teresa Konstancja od Najświętszego Sakramentu
Teresa Konstancja od św. Eliasza ojca naszego
Teresa Małgorzata od Najświętszego Sakramentu
Teresa Małgorzata od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Teresa Maria od Dzieciątka Pana Jezusa
Teresa Maria od Najświętszego Serca Pana Jezusa
Teresa Maria od św. Jana Chrzciciela
Teresa Maria od św. Józefa
Teresa Maria od św. Michała
Teresa od Dzieciątka Jezus
Teresa od Jezusa
Teresa od Jezusa i Maryi
Teresa od Pana Jezusa
Teresa od św. Eliasza
Teresa od św. Rafała
Teresa od Trójcy Świętej
Teresa od Wszystkich Świętych
Teresa Petronela od Ducha Świętego
Teresa Rozalia od Przemienienia Pańskiego
Teresa Stefania od Jezusa, Maryi i Józefa
Teresa Urszula od Zwiastowania
Terezitta od Jezusa
Urszula Agnieszka od Opieki św. Józefa
Urszula Anna od Wszystkich Świętych
Urszula Bilhilda od św. Jana Chrzciciela
Urszula Cherubina od św. Jana Chrzciciela
Urszula Gertruda od św. Teresy
Urszula Joachima Izabela od św. Teresy
Urszula Józefa od Zwiastowania NMP
Urszula Kazimiera od św. Teresy i Jana Kantego

Urszula Kornelia od Imienia Maryi
Urszula od Wszystkich Świętych (od św. Józefa, od Najśw. Sakramentu)
Urszula Paula Teresa od św. Józefa
Urszula Teresa od Najświętszego Sakramentu
Urszula Teresa od Niepokalanego Poczęcia
Urszula Teresa od św. Anny
Weronika Klara od Najświętszego Oblicza
Weronika Magdalena od Trójcy Przenajświętszej i św. Stanisława Kostki
Wiktoria Brygida od NMP z Góry Karmel
Wiktoria Kolumba od Ducha Świętego
Wiktoria Magdalena od św. Teresy
Wiktoria Maria Katarzyna od św. Józefa i św. Franciszka
Wiktoria od Najświętszego Sakramentu
Wiktoria od NMP z Góry Karmel
Wiktoria od św. Jana od Krzyża
Wiktoria Róża od św. Teresy
Wiktoria Teresa od Narodzenia NMP
Wincenta Eugenia od św. Teresy
Wincenta Justyna od św. Teresy
Wincentyna Anna od św. Barbary
Zofia Bronisława od Nawiedzenia NMP
Zofia Konstancja od Najświętszego Sakramentu
Zofia od Jezusa
Zofia od św. Bartłomieja
Zofia Stefania od NMP z Góry Karmel
Zofia Waleriana od Zaślubienia NMP
Zuzanna Józefa Maria od Świętej Trójcy

Summary

Monograph *Imiona zakonne karmelitanek bosych (od XVII do 1. połowy XX wieku)* is the fruit of almost ten years of research on religious names. The main purpose of the work was to analyze the collected religious names of the Discalced Carmelites from all Polish monasteries from the seventeenth century to the first half of twentieth century (full onymic material for each of the periods). The temporal scope was dictated, on the one hand, by the foundation of the first Carmelite monastery in Polish lands, and on the other hand by the change in the practice of giving religious names in this order, which took place in the second half of twentieth century. The work has an interdisciplinary nature by design, which is caused by the specificity of the social group in which the discussed anthroponyms functioned and function nowadays.

The presented monograph consists of an *Introduction* which includes: the most important information about the purpose and assumptions of the work (among others, the documentative description of the onyms, their diachronic analysis, description of genesis and motivation of the names); methodological basis of the description (in this paragraph I focused on indicating the most important tools for developing the onymic material collected: objective and documentary analysis, statistical method or sociolinguistic approach in onomastic research, as well as auxiliary tools, such as those taken from a theolinguistic approach) and the description of used sources (both printed and manuscript). The subsequent section of the *Introduction* raises the most important terminological issues, first of all by clarifying the term religious name – it includes definition of the term, the most important functions of the religious name, the specific structure of the analyzed onyms, as well as an attempt to determine to which anthroponyms category the religious names should be assigned. The ways the religious name

functions in a social group (religious community) are discussed on the following pages, as well as the differences between religious names and Christian names.

Further part of the dissertation presents the most important information about the Carmelite Order – its historical outline, including the reform carried out in the 16th century, significance (both in the Catholic Church and on the Polish lands) and also the crucial points of Carmelite spirituality, which are closely connected with analyzed material (above all with the theological meaning of the analyzed anthroponyms, with the selection of specific denominations or with the shape of the religious name and its predicates).

The third chapter is a presentation of the present state of research on Polish religious names, both female and male. The lack of any monograph on this subject is noteworthy, as is the fact that the articles that have appeared so far only constitute fragmentary research (usually names from one monastery of a particular order and a specific one age).

Chapter four describes the practice of changing name in the order. It discusses (based on Italian and Polish sources) its genesis and also shows the custom of changing name in various religious communities, with particular emphasis on the Carmelite Order. An important part of this part of the dissertation is the presentation of the evolution of this practice over time.

The next chapter of the dissertation begins the analytical part of the work on the collected religious names of the Discalced Carmelites. It discusses the origin and motivation of the analyzed anthroponyms, and – if it has occurred (this does not apply to names transferred from Christian names) – word-formation phenomena used to create individual names. In order to organize the presented material, the division of religious names into names derived from proper and proprietary names was introduced.

In the sixth chapter, a diachronic analysis was carried out (each subsection is a discussion of names from a given age, from the seventeenth to the first half of the twentieth century, including the first, second and third names). Diachronic research has allowed to show both the onimic state in particular periods, as well as changes that have occurred over the centuries. It has become possible to indicate the development of the structure of names and to show the most popular units over the centuries. Following passage shows also permanent names, that is occurring in all subsequent periods, and variables – characteristic for a given time.

The seventh chapter presents the results of research on the predicates of religious names of the Discalced Carmelites. Starting from the semantic typology of these units (twelve semantic groups were distinguished, in each group there were structures referring to other theological content), performing the function of definite descriptions, it closes with the presentation of changes that took place in this part of the religious name on the space of ages.

In turn, in the eighth chapter, the dependence of the religious names of the Discalced Carmelites from their Christian names was analyzed (also in the diachronic aspect), which allowed to sketch several structural types, according to which the Christian name often went to be the religious one, becoming a part of it. The results of this analysis were compared with the results of analyzes of (in) dependence of male religious names on Christian names.

The ninth chapter compares the scope of religious names of the Discalced Carmelites with the scope of names in other religious orders. Three aspects were particularly important here: the practice of changing the name, the structure of the religious name, and the comparison between religious names of the Discalced Carmelites and extracted from other religious orders. Four other female monasteries were chosen (functioning in Poland in the analyzed period, that is from the seventeenth to the twentieth century) to conduct comparative study: Augustians, Bernardines, Dominicans and Visitandines.

The Summary includes the most important conclusions regarding the religious names of the Discalced Carmelites (including functioning in particular ages, the evolution of the entire system of the Carmelite religious names, resource, structure) and the most important features of religious names.

The monograph is closed with a dictionary of discussed religious names of the Discalced Carmelite nuns (units that appeared as first, second and/or third name), a bibliography and an appendix presenting a list of full religious names given in the congregation of the Discalced Carmelites from the seventeenth to the first half of twentieth century.

To sum up, it is worth noting that the results of the analyzes that have been presented in this book may serve as a basis and reference point in research conducted by linguists (but also theologians or sociologists) who will want to undertake research on religious nomenclature. The collected and presented material also opens up perspectives for further research on this branch of anthroponomastics.

Praca pani Ewy Zmudy poświęcona zakonnemu nazewnictwu osobowemu karmelitanek bosych gromadzi bogaty materiał badawczy i imponującą bibliografię. Sposób jej wykorzystania w monografii świadczy o rzetelnej orientacji badaczki w obszarze nazewnictwa zakonnego. Budzi uznanie wieloaspektowe podejście w stosunku do zgromadzonego materiału onimicznego, które wymagało zastosowania różnorodnych interdyscyplinarnych metod badawczych (...) Praca jest cennym kompendium wiedzy o zakonnym nazewnictwie osobowym. Wyniki badań pani Ewy Zmudy dostarczają ważnych informacji o imiennictwie zakonnym karmelitanek bosych i pogłębiają ogólną wiedzę w zakresie badań nad nazewnictwem zakonnym.

prof. dr hab. Zofia Abramowicz

Recenzowana praca, o logicznej, spójnej strukturze, osadzona w tradycji badań onomastycznych, zasługuje na uznanie. Stanowi oryginalne studium dokumentujące imiona zakonne karmelitanek bosych, uzupełniające wiedzę na temat nazewnictwa zakonnego i syntetyzujące wyniki wieloletnich badań prowadzonych nad tą grupą nazw własnych przez panią Ewę Zmudę.

dr hab. prof. IJP PAN Halszka Górny

Uniwersytet Pedagogiczny
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

Prace Monograficzne 903

ISSN 0239-6025
ISBN 978-83-8084-287-8

WYDAWNICTWO NAUKOWE
UNIwersytetu Pedagogicznego ■ KRAKÓW